

BARBU DELAVRANCEA

O P E R E

IV

*Ediție îngrijită, studiu in-
trodusiv, note și variante,
glosar și bibliografie*

de

EMILIA ȘT. MILICESCU

13293

SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

București, 1967

IRINEL

COMEDIE IN III ACTE

Boier Tase Mieluș
Irinel, fiica lui Mieluș
Mitrică, fiul lui Mieluș
Iorgu, nepotul lui Mieluș
5 *Mama Vuica, chelăreasă*
Ion, servitor

Scena se petrece în București în 1875.

5 O casă bătrânească, albă ca laptele, învelită cu
olane vechi. Un brîu gros desparte catul de sus de
cel de jos. La catul de jos ochiuri dreptunghiulare
cu grătii. Pridvor cu stîlpi de stejar, negri și lu-
cioși de vreme, legați între ei cu drugi de fer. O
10 scară coborînd din pridvor dă în curtea cu troskot
și cu flori galbene de păpădie. Un drum bătut în
mijlocul curții. D-a stînga și d-a dreapta caselor,
zăbrele prin cari se văd pomi și viță. Aproape de
scară, un nuc uriaș, la umbra căruia, o masă și un
scaun. Împrejurul lui, o laviță rotundă. Pe masă
letopisețile publicate de Cogălniceanu. Un caiet
de scris și creioane. O porțiță din vie în curte.

15

SCENA I

I o r g u, M a m a V u i c a și mai tîrziu I o n.

(*Iorgu, la masă, scrie. Ostenit, din cînd în cînd tu-
șește.*)

20 I o r g u: Degeaba, n-am odihnă... De trei ani, și
mai ales estimp... Cald...

M a m a V u i c a (*îngrijind de flori în pridvor, c-un
vraf de chei la brîu*): Iorgule, ai zis ceva?

I o r g u: Eu? Nu.

M a m a V u i c a: Mi se păru...

25 I o r g u: Ți se păru...

M a m a V u i c a: Ce Dumnezeu, doar n-am surzit!

I o r g u: N-ai surzit...

M a m a V u i c a: Vorbiși...

I o r g u : Vorbii...

M a m a V u i c a : Ce vorbești?

I o r g u : Nimic. (*Aparte.*) Și cu toate astea ei s-ar cădea să-i spui...

5 M a m a V u i c a : Maică luminată!

(*Urmează câteva replici aparte.*)

I o r g u : ...ei care m-a crescut...

M a m a V u i c a : Un băiat așa de bun...

I o r g u : ...care m-a scăldat...

10 M a m a V u i c a : ...așa de ascultător...

I o r g u : ...care m-a legănat...

M a m a V u i c a : ...așa de cuminte...

I o r g u : ...care m-a primenit...

M a m a V u i c a : ...să vorbească singur...

15 I o r g u : ...care mi-a povestit...

M a m a V u i c a (*iși face cruce*): Doamne!

I o r g u : ...noaptea când adormeam...

M a m a V u i c a : Ce să fie?

I o r g u : ...ca o mumă...

20 M a m a V u i c a (*se dă jos și s-apropie îngrijată*):
De mult dă semne... Copilul maichii, ce ai?

I o r g u : Nimic!

M a m a V u i c a : Ai plîns?

I o r g u : Eu?... Niciodată!

25 M a m a V u i c a (*il ia de mîină*): Ai căldură.

I o r g u : E cald...

M a m a V u i c a : Mă frige...

I o r g u : Arșița soarelui...

M a m a V u i c a : Și mîinile, și capul... (*Aparte.*)

30 D-atîtea ori l-am văzut cu ochii roșii și vorbind
singur...

I o r g u (*aparte*): Mă gîndii prea mult...

M a m a V u i c a (*aparte*): Nu-i e d-a bună...

I o r g u (*aparte*): O văzui... Ușoară ca un fulg...

35 M a m a V u i c a (*aparte*): De n-ar...

I o r g u (*aparte*): ...albă și curată ca o porumbiță
albă...

M a m a V u i c a : A!

40 I o r g u (*aparte*): ...veselă, iute, învîrtindu-se într-un
picior... rochia i se umflă ca rochița-rîndunicii...

- M a m a V u i c a: Soarele arde... O dulceață... Un pahar cu apă rece ca gheața... Face bine... Vrei?
- I o r g u: Firește... Nu sunt turbat...
- 5 M a m a V u i c a (*făcînd cîțiva pași spre balcon*): Ioane! mă Ioane! (*Ion apare în balcon.*) Fă de dulceață pentru conașu Iorgu... Ai auzit?
- I o n (*întotdeauna c-un suris pe figură*): De care?
- M a m a V u i c a: De care, Iorgule?
- 10 I o r g u: De care-a fi. (*Aparte.*) O! Irinel, te iubesc!
- M a m a V u i c a (*lui Ion*): De prune verzi... Cestai?
- I o r g u (*tare*): Și nu se poate...
- M a m a V u i c a: Haide... Marș! (*Ion se duce scărpinîndu-se în cap.*) Ce ziseși?
- 15 I o r g u: Nimic.
- M a m a V u i c a: Iorgule, mamă, oi fi surzit?
- I o r g u (*iși continuă gîndurile*): Da... da...
- M a m a V u i c a: M-au lăsat urechile, și pace...
- I o r g u: De unde știi?
- 20 M a m a V u i c a: Ce să știu?
- I o r g u: Că n-auzi.
- M a m a V u i c a (*emoționată*): Te auz, te auz bine, copilul meu!... Cînd erai mic erai... Și-acum ești... (*Iorgu își pleacă capul ostenit pe mama Vuica.*) Adineauri vorbeai singur... Prea ci-tești mult...
- 25 I o r g u (*iși reia gîndurile*): Frumoasă ca un basm...
- M a m a V u i c a: Cine?
- I o r g u: Ea!
- 30 M a m a V u i c a: Care ea?
- I o r g u: Nebunii...
- M a m a V u i c a: De multe ori te-am văzut plîns... Și adineauri ai lăcrămat...
- I o r g u: Nu, nu, nu pot să plîng... Sunt acum
- 35 15 ani — eram mic — de cînd îmi muriră părinții, amîndoi în același an. Tata lăsa o avere frumușică... Mulți erau la capul lui din cei cari nu-i călcaseră pragul... Printre ei și-un unchi al meu, un om foarte bun, c-un singur
- 40 cusur: pierduse toată averea în cărți...
- M a m a V u i c a: Mi-aduc aminte... Bietul Androne!

- I o r g u: Am găsit în hirtiiile tatii o sumedenie de polițe, d-ale lui, iscălite frumos, cu floare, dar neplătite... M-apropiai de catafalc încredințat că voi plînge cum nimeni nu mai plînsese...
5 C a s ă p ă r i n t e a s c ă f ă r ă p ă r i n ț i ! . . .
- M a m a V u i c a: Așa e, bunica maichii!
I o r g u: Cineva mă luă de mîină, mă sărută p-amîndoi obrazii și-mi zise: „Iorgule neică, plîngi, Iorgule, pe acela care nu se va mai întoarce!“ — El!
10 — Unchiul cu polițele. Ridicai capul și întîlnii atîtea perechi de ochi, că... îmi fu rușine și nu plînsei... O! chelăreaso, e grozav lucru să-ți fie rușine ca să plîngi cînd suferi!... Nu pot să plîng!
- 15 M a m a V u i c a: Ciudat!... Nu poate să plîngă! Și suferă... Bietul copil!... Dar ce ai?
I o r g u: Nimic.
M a m a V u i c a: Tînăr ești...
I o r g u: Sunt...
20 M a m a V u i c a: Avere ai...
I o r g u: Slavă Domnului, mi-a întreit-o unchiul Mieluș.
M a m a V u i c a: Carte? Tobă!
I o r g u: Carte? Carte știe — ia uite ici — Cogălniceanu... Eu? Abia sunt la începutul ei...
25 M a m a V u i c a: Frumos ești...
I o r g u: Mă faci să rîz... Ș-apoi ce e frumusețea?... Pe dinafară? Nu face două parale.
M a m a V u i c a: Cuminte ești...
30 I o r g u: Hî!
M a m a V u i c a: Ce, nu?
I o r g u: Așa ș-așa...
M a m a V u i c a: Ce-ți lipsește?
I o r g u: Tot!
35 M a m a V u i c a: Zău că-mi fac cruce!
I o r g u: Norocul meu e colea, în palmă, și nu pot să-l strîng...
- M a m a V u i c a: Ei!

40 *(Ion vine c-o tavă în brațe. Pe tavă, un pahar cu apă, o farfuriuță și o linguriță de argint, dar fără dulceață.)*

- I o n : Coane Iorgule...
- M a m a V u i c a : Ce e asta?
- I o n : Dulceață.
- M a m a V u i c a : Cum, dulceață?
- 5 I o n : Dulceață de prune verzi...
- M a m a V u i c a : Unde, dulceață, mă?
- I o n : În dulap... Borcanul cu prune verzi între vișine
și caise... pe raftul întâi...
- M a m a V u i c a : Și de ce n-ai adus?
- 10 I o n (*surîde*): Pentru că...
- M a m a V u i c a : Pentru ce?
- I o n : Să vezi, nașe...
- M a m a V u i c a (*mai mult prefăcută*): Nașe, ne-
nașe... Ticălosule... Pașolt! (*Ion face la dreapta-*
mprejur soldățește.)
- 15 I o n : Bine, să mă duc...
- M a m a V u i c a : Să te duci...
- I o n : ...și s-aduc...
- M a m a V u i c a : ...și s-aduci...
- 20 I o n : Ei, cum, nașe?
- M a m a V u i c a : Iacă, bine... Iei borcanul cu prune
dintre vișine și caise, binișor, să nu spargi ceva-
șilea... Înfigi lingurița în prune... mai adînc,
că e pentru conu Iorgu... Închizi ușile dula-
pului...
- 25 I o n : Să le închiz... dar cu ce să le dăschiz?
- M a m a V u i c a : Cu cheia, nerodule!
- I o n : Care cheie?
- M a m a V u i c a : Cheia dulapului, diavole! (*Se*
răpede la Ion. S-aud cheile sunînd.)
- 30 I o n (*surîzînd*): Nașe!
- M a m a V u i c a : Ai dreptate... bată-te focul!...
Într-una le uit...
- I o n : Da, nașe, da, dar întotdeauna le uiți la dumnea-
ta...
- 35 M a m a V u i c a : Nu care cumva ați pofti să cotro-
băiți...
- I o n (*din balcon*): Eu?
- M a m a V u i c a : Să nu spargi cevașilea, că te-te-te...
(*Ion dispăre.*)
- 40 I o r g u (*mai liniștit*): Maică! O!

- M a m a V u i c a: Bată-l purdalnicul!... E, cum
 ți-e?
- I o r g u: Cum vrei să-mi fie?
- M a m a V u i c a: Adu mîna... Mai puțină căldură...
 5 Și fruntea... Da, mai puțină...
- I o r g u (*surizînd trist*): Ei, hei-hei!
- M a m a V u i c a: Da, da, cînd scrii și vorbești,
 zic: „Cu cine vorbește Iorgu?” Cînd citești și
 10 vorbești — și nu zici pe dinafară — zic: „Cu
 cine?” Și neputînd ști, iar îmi zic: „Maică
 Precistă, n-o fi avînd vedenii? Ducă-s-ar în
 pustii!” (*Se închină, bolborosește și-i suflă în
 față.*)
- I o r g u (*surizînd*): Ei, și dumneata... Ce-ți trece prin
 15 minte!...
- I o n (*scoborînd scara și imitînd pe mama Vuica*):
 Încet... să nu spargi cevașilea, că te-te-te...
 Nașe, am închis ușa biniișor... Coane Iorgu...
 (*Îi dă dulceața.*)
- M a m a V u i c a (*vede o pată de dulceață pe ilicul
 lui Ion*): Asta ce e?
- I o n: Ilic... Mi l-a cumpărat boierul...
- M a m a V u i c a: Bine, bine... (*Îl pipăie.*) Să
 lipește... Nu vezi?
- 25 I o n: O pată... Ai zice c-ar fi de dulceață... Ei, mi-
 nunea dracului!
- M a m a V u i c a: Mă, tu ți-ai vîrit nasul în dulceață!
- I o n: Să se facă iaca-ce cine și-a vîrit nasul...
- M a m a V u i c a: Dar mîna?
- 30 I o n (*surizînd*): Mîna? ca mîna, cînd luai pentru
 conu Iorgu...
- M a m a V u i c a: Înghițiși o boabă...
- I o n (*surizînd*): Nici două, nici trei... Iacă, na,
 uită-te... (*Cască gura.*)
- 35 M a m a V u i c a: Balaure! De nu te-aș fi botezat eu,
 ți-aș face morișcă în păr... Haiti! ia tava... Și cu
 băgare de seamă să nu...
- I o n: ...sparg cevașilea... (*Ia tava și se duce.*)
- I o r g u: Ce ai cu el... un copil...
- 40 M a m a V u i c a: Da, da, un copil... Dar vierul,
 dar nevasta vierului, dar bucătăreasa, dar fata

din casă... Trebuie să-i strășnicească cineva...
Altfel...

(Zgomot în vie, hîrîitori, fluiere. Un cîine latră.
Se aude Mitrică cîntînd: „Pe deasupra casei mele...”)

5 I o r g u: Mitrică...
M a m a V u i c a: Ca o vijelie...
I o r g u: De la Moși...
M a m a V u i c a: Și vesel, vesel...
I o r g u: Da' ce vesel!

10 (Mitrică¹ intră pe porțiță încărcat cu hîrîitori,
fluiere, urciorușe, baloane, muzici. Leagă baloanele
de zăbrele. Celelalte jucării le pune pe masă.)

SCENA II

Mitrică, Iorgu și Mama Vuica.

15 M i t r i c ă (cam cu chef): Baloanele le-am cumpărat
de la un jidan: „Hai să-mi faci aliș-veriș, așa
să trăiesc, dacă chișlig vro para chioară... Hai,
fie... 45 de bani unul peste alta...” Fluierile de
20 la un mocan și urciorușele de la un mitocan:
„Nu se poate, musu, mai jos de 2 la 5 parale...
niht... Face ca scatiu, ca privighetoarea, ca boul-
bălții... mă înțelegi?... Mai jos nu-mi dă mîna.”
Și lume, lume, de nu mai încăpea... Am fost la
panoramă... Bătălia de la Sedan... O! săracii
25 francezi!... Ei cu chipiurile pe ceafă și prusienii
cu chiverile pe urechi... Și vițelul cu două cape-
te, unul de vacă și altul de bivol... Desigur un
vițel cu doi tați...

M a m a V u i c a: Doi tauri!

30 M i t r i c ă: Un taur ș-un malac!

M a m a V u i c a (rîzînd): S-ar putea?

M i t r i c ă: De ce nu?... Ne-am dus la călușei... Ce
bine-ți șade cu tulpanul alb...

M a m a V u i c a (rîzînd): 'Tă-te să te bată!

¹ În textul de bază: Iorgu; corectat conform contextului.

- M i t r i c ă : Ce spuneam?... A, da!... Iorgule, n-ascuți?
- I o r g u : Cum de nu?... (*Aparte.*) Ah!... d-astea îmi arde mie?
- 5 M i t r i c ă : Și-am fost și la „doi frați întrupați sau ființa cu două capete“...
- M a m a V u i c a : Ne-ai spus... La vițel...
- M i t r i c ă : Ce vițel?
- M a m a V u i c a (*rizînd*): Vițelul cu două capete, cu doi tați, de...
- 10 M i t r i c ă : Parcă-n Moși numai vițeei ar fi cu doi tați! (*Rîde.*) Asta-mi place!... Nu, ființa cu două capete e o minune să te crucești... Intru — adică intrăm — la odaie. Acolo, ce să văz?... Ce ești posomorît, verișcane?
- 15 I o r g u : Urmăresc istoria ta...
- M i t r i c ă : A! urmărești... Ghiciți ce-am văzut! Să vezi și să nu crezi... Un om cu două capete, cu două mâini și două picioare... Și vițelul avea patru...
- 20 I o r g u : Ar fi fost de mirare ca vițelul să aibă două și omul patru...
- M i t r i c ă : Două capete... unul blond și cîrlionțat de femeie... ș-altul...
- 25 M a m a V u i c a : De vițel!
- M i t r i c ă : Nu!
- M a m a V u i c a : De gîscă!
- M i t r i c ă : Nu... Altul de bărbat, *mon cher*, cu barbă, cu mustăți...
- 30 M a m a V u i c a : Ce, glumești?
- M i t r i c ă : Am înghețat!
- M a m a V u i c a : Vai de mine!
- M i t r i c ă : Capul de femeie să tot fi fost de 19 ani, cel de bărbat de 40...
- 35 M a m a V u i c a : Să știi că s-au lipit pe urmă... Sărăcii!
- M i t r i c ă : Femeia vorbea românește ca-n Jicniță și el rusește.
- M a m a V u i c a : Vai!
- 40 M i t r i c ă : Zic ei: „Știi carte, *m-elle?*“ „Da, a fost la școală cu dumnealui. Și la aceleași foile eu

citeam rumunești și dumnealui rusești.“ „Ei, cum asta?!“ „De la Dumnezeule.“ El: „Gospodi po milo... gospodi...“

I o r g u (*surîzînd trist*): Au avut doi tați...

5 M a m a V u i c a: Un taur și-un malac!

M i t r i c ă: Crezi că m-am lăsat? Aș, nu! I-am pipăit. Ea... (*arată la sîn*) cu două cît toate zilele! El, de loc... Uf! cald!... Ce verde e nucul nostru! (*Ia un urcioruș.*) Ca privighetoarea! (*Pune mîna pe o hîrîitoare și o învîrtește.*) O hîrîitoare cu patru limbi...

M a m a V u i c a: Și ai vorbit tu cu ea?

M i t r i c ă¹: Eu cu ea...

M a m a V u i c a: Și i-ai pipăit tu pe ei?

15 M i t r i c ă²: Eu pe ei...

M a m a V u i c a: Și erau lipiți?

M i t r i c ă: Ca mîinile tale de trupul tău... Și ea, cînd am pipăit-o: „Ah! nu, că mă ghidili!“

I o r g u: Mitrică, ești cam roșu...

20 M i t r i c ă (*rîzînd*): Ca la Moși... Hainile-astea... îți vin bine... Unde le-ai făcut?... Și pe urmă ne-am dus la Iliat, pe iarbă verde, la umbra unui tei... Și mănîncă, mănîncă la mititei și clondire cu pelin... Era una...

25 M a m a V u i c a: Cu două capete!

I o r g u: Mitrică, șade rău... mama Vuica...

M i t r i c ă: Chelăreaso, haiti!

(*Mama Vuica pleacă rîzînd. Mitrică o petrece pînă la scară învîrtînd hîrîitoare.*)

30

SCENA III

Mitrică și Iorgu.

M i t r i c ă : Era una...

I o r g u (*aparte*): Uf!...

35 M i t r i c ă: O brună, cu părul blond, și niște ochi pînă la urechi... Pe tata l-ai văzut?

^{1,2} În textul de bază: *Iorgu*; corectat conform contextului;

Iorgu: Nu.

Mitrică: Eram tolăniți pe iarbă, și ea lingă mine...
Întinse paharul; mînecuțele i se-adunară în
cot... Mă plec să-i torn, și panc cu buzele de o
5 mină albă și rumenă ca cireașa pîrguită, și
parfumată, parfumată... î-î-î!... O sărut... Ea
rîse... „Mai toarnă de...” O mai sărut... pe furiș,
să nu mă vază ălalți, deși nu mai vedeau...
Scurt, îmi spuse că bărbatu-său e la Karlsbad...
10 Și astăzi *randez-vous!*... De-ar veni tata... Îmi
trebuie ceva poli...

Iorgu: Mulți?

Mitrică: Patru.

Iorgu: Ține.

15 Mitrică: S-a făcut 27... Să trec examenul întâi, al
doilea și al treilea, și-ți plătesc pînă într-o
para... Tu te-ai înscris la barou?

Iorgu: Negustor de cuvinte?

Mitrică: De ce ai învățat dreptul?

20 Iorgu: Nu știu... Sunt pasionat de istorie...

Mitrică: Negustor de haine vechi...

Iorgu: Singurul mijloc d-a trăi veacuri într-un
an...

25 Mitrică: Eu trăiesc într-o noapte cît trăiești tu
într-un an de veacuri, și fără să învăț istoria...
Nu-ți spusei cum o cheamă? Florica, o brună
cu părul blond... Fundez Roma, și din victorie,
în victorie... pînă cade Imperiul roman...

Iorgu: Ți! ei!

30 Mitrică: Ce? Adică ție nu-ți plac femeile?

Iorgu: Nu sunt curajos, dar nici poltron... În fața
unui revolver întins nu tremur... Ochii lumii nu
mă-nfioară... Dar cînd vorbesc c-o femeie fru-
moasă... Ah! femeile, femeile! Ele nu vorbesc
35 ca noi, nu privesc ca noi, nu se mișcă ca noi...
Cuvîntul lor e cald și amețitor...

Mitrică: Ei, de ce nu te-mbeți?

Iorgu: De unde știi că nu sunt beat?... Unei femei
i-ajunge tinerețea și dășteptăciunea... Drept-
d drept?... Eu prefer dășteptăciunea frumuseții...

40 Mitrică: Ei, am să mă culc cu spiritul ei...

- I o r g u: Frumusețea? Femeia pe dinafară. Inteli-
gența? Femeia pe dinăuntru.
- M i t r i c ă (*rîzînd*): Eu să încep pe dinafară, și
dacă n-oi...
- 5 I o r g u: O frumusețe prostănacă, un farmec mort.
O urită care te taie cu privirea se aseamănă cu
o carte...
- M i t r i c ă: Iar carte!
- I o r g u: ...ale cărei scoarțe proaste ascund un
10 coprins fermecător... Femei urite nu există...
- M i t r i c ă (*rîzînd*): Ei taci!
- I o r g u: ...ci numai femei, femei bătrîne și femei
proaste... Ba chiar pe cele bătrîne le întinerez
spiritul lor diabolic...
- 15 M i t r i c ă (*rîzînd*): Însoară-te cu soacră-ta...
- I o r g u: Tu trebuie să fii din aceia cari reduc omeni-
rea la două formule: nebuni și sănătoși la minte;
una coprinzînd pe cei cari iau visul drept reali-
tate și alta pe cei cari tăgăduiesc realității orice
20 părțică de vis... Nu, o! nu, cîți oameni, atîtea
tipuri, atîtea lumi, atîtea probleme. Și dacă e
ceva care să asemene pe oameni între ei, e toc-
mai ceea ce nu-i deosebește de restul animalelor:
a mînca, a dormi, a umbla...
- 25 M i t r i c ă (*rîzînd*): A...
- I o r g u: Da, da... A se înmulți... Iacă de ce îmi vine
să rîz de mulțumirea părinților cînd văd că
ochii copiilor lor seamănă cu ochii lor, fără a se
întreba dacă prin acele sticle albastre și drăgă-
30 lașe vor pătrunde aceleași impresii și se vor
resfrînge aceleași imagini... Mă iartă, clina
copilărească a filozofiei a fost pururea patina
capetelor slabe și — mai ales — a oamenilor
fără acțiune... Sunt un timid care...
- 35 M i t r i c ă: Care?
- I o r g u: ...iubește!
- M i t r i c ă: Pe cine?
- I o r g u: O femeie...
- M i t r i c ă (*rîzînd*): N-o fi un bărbat!
- 40 I o r g u: ...ideală...
- M i t r i c ă: Cum ai zis?

Iorgu : I-de-a-lă!

Mitrică : Nu e-xis-tă!

Iorgu : Una care însumează pe toate femeile în toate
calitățile lor... Și naivă ca prima femeie...

5 Mitrică : Aia nu prea a fost naivă...

Iorgu : Dășteaptă ca o poemă de Musset...

Mitrică : Ca Namouna...

Iorgu : Frumoasă ca un vis...

Mitrică : Nu visez...

10 Iorgu : Vie ca o flacără...

Mitrică : Nu te juca cu focul...

*(S-aude venind boier Mieluș. Mitrică să rețede la
masă. Ia letopisetele d-a îndoaselea și să face că
citește.)*

15

SCENA IV

Boier Tase Mieluș, Iorgu și Mi-
trică.

*(Boier Mieluș, cu părul alb, drept și retezat ca al
unui muscal; ras și c-o bărbușă ca un cosor; mus-
tățile în sus; ochelari rotunzi; redingotă neagră; pan-
talonî albi; o pălărie enormă de panama; un țiga-
ret — pe care nu-l slăbește din mână — lung și gros,
c-o țigare, din care trage din când în când și aruncă
fumul cu un sunet nearticulat de: „afu — apuf“.*

25

S-aude un câine bucurându-se.)

Boier Mieluș *(la primele cuvinte nu se vede)*:

Mă Mahmahoane, mă... mă dulăul tatii, apuf,
păzești via? Să nu s-apropie țipenie de om!

30

(Vine spre Iorgu și Mitrică.) Apuf, afu, ce mai
faceți craidonilor? Eu fusei pe la bina... E bine
să te vază cei ce te slujesc...

Iorgu . Sărut mâna, unchiule.

Boier Mieluș : Tu, ăla de colo... Mă rog, mă
rog... datoria... Haide, ștregarule!

35

(Întinde mâna să i-o sărute.)

Mitrică : Citesc, boierule...

Boier Mieluș *(rîzînd)* : Citești?

24

Mitrică (*încurcat*): O operă nepieritoare... (*Aparte, lui Iorgu.*) Cum dracu îi zice?... O operă mare... scrisă cu caturi... Istoria externă a dreptului roman...

5 Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, să văz... Să văz, afu, și eu minunea asta...

(*Ia letopisețele și începe să rîză.*)

Mitrică: Ei, ce rîzi?

10 Boier Mieluș (*rîzînd*): Uită-te, nepoate, uită-te... să vezi cum citește, cu caturile în jos...

Mitrică: Să mă ierți, boier Mieluș, că n-o țineam așa...

15 Boier Mieluș: Ba așa, toată ziua — apuf. (*Rîde.*) Aaama student! De patru ani, student! Baremi în ghimnaziu te lăsa repetent și te treceam eu la septembrie, și tot, afu, treceai... Acum, la facultate, repetent, nu... Mă rog, mă rog... ca să te trec tot eu... Catalog — nu, absent — nu, examen — nu... Uite, mă, la văru-tău... licența gata... tobă de carte...

20 Mitrică: Ei, și eu?

Boier Mieluș (*rîzînd*): Afu — și tu?

25 Mitrică: La octomvrie, în șir, examenile și licența. O carte p-asa (*arată un lat de mină*) de groasă... Dedicată: „Maicii mele, eternă amintire“...

Boier Mieluș: Biata răposată!

Mitrică: ..., „Părintelui meu, eternă recunoștință“...

30 Boier Mieluș: Mulțumim! apuf.

Mitrică: ..., „vărului meu Iorgu, eternă amiciție“... și sorei mele Irinel...

Iorgu (*aparte*): Irinel!

Boier Mieluș (*rîzînd*): Și lui Fidel?

35 Mitrică: D-aia e rău să învețe omul...

Boier Mieluș: S-ar putea, Iorgule, ce-ndrugă el?

Iorgu: Cum de nu, unchiule!

Boier Mieluș: Care va să zică, să poate... ai?

40 Mitrică: Să plătesc eu inscripțiile, ș-apoi...

- Boier Mieluș: De patru ori le-am plătit pînă acum...
- 5 Mitrică: A! să prescriu, să perimă, ca orice drept neexercitat; de aceea romanii ziceau: „*aut caesar, aut nihil*“¹... Răsfoiește legile celor 12 table, și vei găsi maxima străbunilor noștri transformată în lege, tăicuțule...
- Boier Mieluș: Care va să zică (*rîde*) iar...
(*Face din degete ca și cum ar plăti.*)
- 10 Mitrică: Ce, iar?
Boier Mieluș: Să le plătim...
Mitrică: *Bis dat qui cito dat*²...
Boier Mieluș (*lui Iorgu*): E latinește?
Iorgu: Vezi bine!...
- 15 Boier Mieluș: Știe ceva, ștregarul! apuf. Ei, cît face?
Mitrică: Docamdată, o sută de lei. (*Boier Mieluș scoate cinci poli.*) Mă duc, mă repez, zbor în brațele ei...
- 20 Boier Mieluș: Ale cui?
Mitrică: Ale... ale inscripției...
Boier Mieluș (*lui Iorgu*): Așa să zice?
Iorgu (*surîzînd*): La figurat...
Boier Mieluș: Fie — apuf — și-n brațele ei...
- 25 Mitrică: Cu bine, boier Mieluș... La revedere, Iorgule! Am destul pentru primul examen... Și sunt bine preparat! (*Iese.*)

SCENA V

Boier Mieluș și Iorgu.

- 30 Boier Mieluș: Ștregar, dar bun băiat... apuf...
Ce, nu?
Iorgu: Buun!
Boier Mieluș: Așa de leneș? Cui să fi semănat?

¹ Ori cezar, ori nimic (lat.).

² Dă de două ori cine dă la timp (lat.).

Î! Și cu la carte n-am fost a brumă, dar — afu — am lăsat-o, nu m-am ținut de ea. Or Stan, or căpitan... M-am ținut de negoț... Așa apucasem de la tată-meu, Dumnezeu să-l ierte!...
5 Cu blănuri, cu tutunuri, mi-a mers bine... Și-am strâns și lor și ție, afu... Și-ți zidii casele din Dobroteasa, prăvăliile de la Sfîntu Ionică, și — afu — magaziile de la moara lui Gusi... Și iaca așa... m-a dăruit Dumnezeu cu trei copii,
10 în loc de doi, și e bine... Ce te uiți în jos?

I o r g u: Nu, nene Mieluș... Îți mulțumesc.

B o i e r M i e l u ș: Apuf... N-ai de ce, băiete... Noi strîngem pentru alții, și voi iar pentru alții veți strînge... Pentru copii și pentru — Doamne ferește! — nepoții voștri...
15

I o r g u: Sărut mîna...

B o i e r M i e l u ș: Aba, Iorgule, băiete... Un teanc de hîrtii, băgate într-un plic galben, într-un sipet din scrinul meu, adu-mi-l... Cum intri, la dreapta, deschizi și bagi mîna pînă-n fund...
20 apuf...

I o r g u: Numaidecît...

(Iorgu suie scara și dispare.)

B o i e r M i e l u ș: Să te văz... Ce băiat! ce băiat! parc-ar fi o fată mare!... Seamănă sor-mi...
25 Dumnezeu — afu — s-o ierte! *(Tare.)* Chelăreaso, che-lă-rea-so *(Bate-n palmă. Mama Vuica iese în pridvor.)*

SCENA VI

30 B o i e r M i e l u ș, M a m a V u i c a și mai tîrziu I o n.

M a m a V u i c a: Ce e la poruncă, boier Mieluș?

B o i e r M i e l u ș: Nu vezi ce căldură?

M a m a V u i c a *(să coboară)*: Cald, boier Mieluș...

35 B o i e r M i e l u ș: E...?

M a m a V u i c a: O dulceăță!

- Boier Mieluș: Două...
- Mama Vuica: Pentru?
- Boier Mieluș: Iorgu...
- Mama Vuica: Iorgu luă...
- 5 Boier Mieluș: Nu face nimic... Două bățai strică... afu... Îndată, că ne topim...
- Mama Vuica (*vrînd să se ducă*): Îndată...
- Boier Mieluș: Nu, mai stai... Ș-o cafea turcească... cu caimac...
- 10 Mama Vuica (*dînd să plece*): Presărată cu mărgele, să le-nșiri p-un fir de ibrișim...
- Boier Mieluș: Nu, mai stai... Călimara și condeiu...
- Mama Vuica: Prea bine...
- 15 Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, mai stai...
- Mama Vuica: Iacă stau...
- Boier Mieluș: Atit... apuf... Repede... Plesnesc de căldură...
- Mama Vuica: Acușica. (*Se repede la scară și bate în palme.*) Mă, Ioane! (*Ion iese în pridvor.*)
- 20 Ion: Porunciți!
- Mama Vuica: Fă degrab' de două...
- Ion: Prune verzi, caise, vișine, lămîie...
- Mama Vuica: Ce-o fi.
- 25 Ion: Două din fiecare...
- Mama Vuica: Cum din fiecare... Două... caise...
- Ion: Două caise?
- Mama Vuica: Două dulceți, cîte două la dulceață... Cheia, nătîngule... (*I-aruncă cheia.*)
- 30 *Mama Vuica iese pe porțiță.*)

SCENA VII

Boier Mieluș, Iorgu, ceva mai tirziu
Mama Vuica și Ion.

(*Iorgu coboară scara c-un plic galben în mînă.*)

- 35 Boier Mieluș: Așa, neică... Eu am întreit-o; tu s-o împătrești, apuf.
- Iorgu: Ce să împătresc, nene Mieluș?

Boier Mieluș: Averea...

Iorgu: Care avere?

Boier Mieluș: A ta... afu...

Iorgu (*întristat*): Iar, nene?

5 Boier Mieluș: Iar, neică... Sunt doi ani...
merge pe-al treilea — de cînd împliniși 21 de
ani, la Înălțarea — afu — Domnului... Și ți-oi
fi zis, pe nemînțite, de 100 de ori pînă acum:
10 „Mă băiete, socotelile epitropiiei...” Și tu mi-ai
răspuns: „Țî! Pînă n-oi lua licența...” E, li-
cența ai luat-o, 23 de ani ai împlinit.. Așa e?

Iorgu (*plecînd ochii în jos*): Așa e...

Boier Mieluș (*grav*): Mă rog, mă rog... E și
viață, și moarte... Ce, mă, nu e-așa?

15 Iorgu: Nu, nene Mieluș...

Boier Mieluș: Ei comedia — afu — dracului!
Un copil care nu vrea să iasă de la epitropie...
Asta nu mi-a mai — apuf — dat de ochi... Eu
sunt bătrîn, mă, copilul tatii... Slavă Domnului
20 că vă văzui mărișori... D-acum încolo viața e
de dăruială, anii se găsesc în drum... Să mărit
pe Irinel și...

Iorgu: S-o măriți?

Boier Mieluș: Ai?

25 Iorgu: Da, da... (*Aparte.*) Uf!

Boier Mieluș: Și pe urmă... să-nchiz ochii
liniștit...

(*Ion vine din grădină.*)

30 Ion (*cu tava de dulceață*): Săru' mîna... Asta pentru
boieru mare și asta pentru conu Iorgu... Bună,
boierule! (*Plescăie din gură.*)

Boier Mieluș (*surîzînd*): De unde știi?

Ion: Nu e de nașa? Ce face dumneaei rău?

35 Boier Mieluș: Apa ca vioara... Și rece, rece,
de-ți îngheață omușorul, afu...

(*Mama Vuica coboară cu cafeaua din pridvor.*)

Mama Vuica: Să iertați... n-am prea înneme-
rit-o...

Boier Mieluș: E, e, și dumneata!

M a m a V u i c a : Zău așa!

B o i e r M i e l u ș (soarbe și râde): Afu, e mai bună
ca oricînd...

M a m a V u i c a : Boier Mieluș, tot boier Mieluș!

5

(Ion și mama Vuica ies.)

B o i e r M i e l u ș : Vuica, de treabă femeie! apuf...

Are și ea slăbiciunea ei... De cîte ori face cafea

d-atîtea ori face pe delicata... apuf... „N-am

nemerit-o d-ast' dată.“ (Rîde.) Și să te ferească

10

Dumnezeu să zici c-așa e... „Nu prea ar fi fiartă

sau prea ar fi fiartă...“ că — afu — (rîde) vai

de Ion! Toată ziua îl bombonește... „Iar ai

cotrobăit la borcanele cu dulceață!“ Și el zice:

„Poi cheia nu e la dumneata? Ei, cum?“ „Cum?

15

Și mai răspunzi? — Afu — Doar n-oi zice și

tu că cafeaua n-a fost fiartă!... Taci!“ „Iacă,

tac.“ „Ai tăcut?“ „Hî, hî!“

(Iorgu numărînd banii în buzunar și e absorbit de
gînduri.)

20

I o r g u (emoționat): Nu vine... Fără soț...

B o i e r M i e l u ș : Iorgule, acu, la ale noastre...

I o r g u : Nu suntem la ale noastre?

B o i e r M i e l u ș : Mă rog, mă rog, nu! Eu am doi

copii: un băiat și o fată, pe Irinel — apuf —

25

un înger...

I o r g u (cu admirație): Un înger, nene Mieluș!

B o i e r M i e l u ș : Nu zic mai mult...

I o r g u : (cu entuziasm): Zi, nene, zi cît de mult!

B o i e r M i e l u ș : Știu c-o iubești ca p-o soră...

30

I o r g u (aparte): Ei, ca p-o soră!

B o i e r M i e l u ș : ...că ea pe tine a deschis ochii...

Și tu... cu ea te-ai — afu — jucat... Mă rog,

mă rog, dar am ș-un diavol de băiat... N-am

ce zice, bun, afu...

35

I o r g u : Buun...

B o i e r M i e l u ș : ...Că și pe el îl iubești, dar nu ca
pe Irinel...

I o r g u : Ca p-un frate... Nu ca pe Irinel!

30

Boier Mieluș: Și lu' Mitrică nu i-a venit încă
minte... Miine să închiz ochii, și-a dat — afu —
iama prin ce-am adunat...

Iorgu: Ferească Dumnezeu, nene Mieluș!

5 Boier Mieluș: Să ferească, dar cîte are el pe
cap... E, miine să — apuf — și... fiut... Par-
tea dreaptă a ta n-aș vrea să rămîie d-a valma
ca a lui... Mă-nțelegi?... (*Ia plicul galben.*)
10 Aci sunt socotelile ipitropiei tale... Să luăm
număr cu număr, an cu an, lună cu lună, zi
cu zi... și de le găsești bune și nu te-am înșelat,
apuf...

Iorgu: Ce vorbă!

15 Boier Mieluș: De ce nu? Adică nu s-ar putea?
D-aș fi fost eu un altfel de unchi, cum sunt mai
toți unchii cari ipitropisesc pe nepoții lor...
De ce nu?

Iorgu: Unchiule, cu ce-am greșit eu d-tale...

Boier Mieluș: Tu, mie? apuf... (*Rîde.*)

20 Iorgu: ...ca să mă gonești din casă?

Boier Mieluș: Da stai, neică, cît ai vrea,
apuf... Ce, plîngi?... Ochii roșii?... Vino încoa...
Ești un agiamiu! (*Il sărută și-l mîngîie.*)

Iorgu (*emoționat*): Fără mumă, fără tată... și fără
25 unchi? Nimeni pe lume?

Boier Mieluș (*înduioșat*): Uite, uite, uite...
Îmi vine să rîz... (*Rîde.*) Nu știi ce bine e să
rîzi cînd ești bătrîn... afu...

SCENA VII

30 Iorgu, Boier Mieluș și Ion.

Ion (*din pridvor*): Boierule, vine!

Boier Mieluș: Cine, mă? Și răsuflă... Ce focu-
lui ai?

35 Ion: Îți spui că vine! C-o madamă... E-n capul
răzorerului...

Boier Mieluș: Irinel?

Iorgu (*aparte*): Ah! cum mi s-a luminat sufletul!

Boier Mieluș: Și nu mi-a spus, mânca-o-arta!
tata! (*Ia plicul și-l bagă în buzunar.*) Iorgule,
o să vorbim... (*Se duce repede și dispăre prin
balcon.*)

5

SCENA VIII

Iorgu, Ion și Mama Vuica.

Iorgu: Oriunde întorc ochii, numai pe ea o văz.

Ion (*din pridvor*): O scrisoare. (*Iorgu tresare.*)

10 Iorgu: Bine, pune-o pe masă. (*Ion se duce.*) A
început fără să prinz de veste, și când am prins,
eram prizonier...

Ion (*iese în pridvor*): Un domn întreabă de dumneata.

15 Iorgu: Eh, spune-i c-am plecat de două zile... (*Ion
se duce.*) Uf!... În toate nopțile adorm cu ea în
gînd, ș-o mîngîi stîngaci și ea mă mîngîie ușurel
și cald...

Ion (*iese în pridvor*): Coconița zice... (*Iorgu tresare.*)

20 Iorgu: Iar tu?... Care coconiță?

Ion: Domnișoara, de... zice c-o să plecați, nu știu
unde, și mi-a zis să-ți scutur o pereche de
haine... Care? Ale cenușii, ale castanii, ale
bleo cu dungi albe, ale cu ridingota... Care?

25 Iorgu: Care ți-o plăcea!

Ion: Ali bleo îi place domnișoarei...

Iorgu: Bine... Uf!

Ion (*se întoarce de la ușe*): Dacă o zice domnișoara
că ale cu ridingotă?

30 Iorgu: Scutură-le pe cîteșipatru și lasă-mă în pace!
(*Ion dispăre.*) Mă zăpăci dobitocu ăsta... Sunt
ca un măr la marginea drumului... Toată
lumea-i rupe florile, toată lumea îi scutură roa-
dele, toată lumea îl taie și-l cioplește!

35

(*Mama Vuica apare în pridvor.*)

32

Mama Vuica: Maică?...

Iorgu (*tresărind*): Ce poștești?

Mama Vuica: Da' ce tresăriși?

Iorgu: Ei, și dumneata, mă strigi așa, fără veste...

5 Mama Vuica: Altădată am să-ți dau de veste
când te-oi striga... (*Aparte.*) Cum să sparie!...
Maică, mă trimese Ion...

Iorgu: Ah! Ion!

Mama Vuica: Îți scutură hainele... Să te-ntreb
10 pe care pălărie să ți-o perie?

Iorgu (*cu necaz*): P-amîndouă... Cîteșitrele...

Mama Vuica: Și pe giobenu?

Iorgu (*exasperat*): Pe toate! Și p-a castanie, și
15 p-a neagră, și jobenul, și p-a moale!... Și să le
perie pînă i-oi zice eu dăstul! (*Mama Vuica*
se duce.) Ah! timiditatea!... Eram în clasa

întîia de liceu... Îl auz pe profesorul de franțu-
zește, gros și roșu-conabiu: „U! boilor, că eu
20 sunt tatăl vostru!“ Și cînd se răsti la mine:

„Educație, pedagogie, sistem nou! Ochii-n
sus!“, ridicai capul, întîlnii niște ochi peda-
gogicești, mi se-nclăștară fălcile, și din lecția
cea mai bine preparată m-alesei c-un zero la
25 catalog. Asemenea frică mă prinz că toată
lumea o înțelege... Nu crez însă că la toți frica
e la fel. Unii se gîndesc la nuia, alții la urechi,
prea puțini la premiu, și, cei mai mulți la repe-
tenție. Unora le zvîcnește inima, altora li se

împiedică răsuflarea, cîtorva, sîngele la cap,
30 la puțini, amețală... Mie nu-mi păsa nici de
bătaie, nici de premiu, nici de notă... Simțeam
doi ochi pironindu-mă drept în dreptul ochilor
mei... Și era dăstul!... Uf! Pedagogia fu născoci-
cită pentru unii profesori neghiobi — există —

35 și pentru unii școlari ideali, cari nu există...
O! timiditate!... De ce nu iau eu socotelile
tutelei, și de ce-am rămas în casele acestea
albe ca laptele, mai ales noaptea pe lună?...
Îmi plac casele? Da. Iubesc pe unchiul meu,
care mi-a întreit averea? Da. Mi-e rușine ca,
40 ajuns vîrstnic, să-i cer socoteala, ca și cum m-aș

5 indoi de cinstea lui? Da!... Astea să fie cauza?...
Mai e ceva... Mai e cineva! Acest cineva pe câți
ștregari nu strînge de pe drumuri, pe câți timizi
nu-i amețește, pe câți negustori nu-i face poeți,
10 pe câți filozofi nu-i scoate din fire, suflînd în
sistemele lor ca-n niște pînze de păiajen!...
E nespus de fermecător acest „cineva“ al meu,
care mă face să rămii supt tutelă cînd au trecut,
15 de mult, douăzeci și patru de ore, după ce am
împlinit 21 de ani și am un venit, numai de la
bani, de 15.000 de lei anual!... Oh! femeile,
femeile, ce-or fi avînd ele cu timizii și cu filo-
zofii!... Eh! am să-i mărturisesc!... Cui?
20 Unchiului meu? Imposibil... Lui?... Drept
creștin ortodox, să admită el căsătorie cu dezle-
gare domnească?... Vară cu văr?... Imposibil!...
Chelăresei? O femeie simplă și credincioasă și
de credință?... A! nu!... Vărului meu? Un
ștregar! Dac-ar face vro indiscreție? Brrr!...
25 Ei? Lui Irinel?... Lui Irinel!... O! timiditatea
în gradul acesta este una din formele nebunii!...
De ce n-alergai înaintea ei?... Oh! Irinel, Irinel,
cum te iubesc! (*Să duce la masă și-și trîntește
capul pe cărți, mototolînd cîteva foi în mîină.*)
Așa am fost făcut eu, să scriu tot ce-mi trece prin
cap și să nu spui nimic oamenilor...

30 (*Irinel vine încet în pridvor. E cu rochie de pen-
sion, albă și cu bobîțe negre; șorțul negru se încheie
la spate. Scoboară că nu se aude treptele scării. S-a-
propie de Iorgu.*)

SCENA IX

Irinel și Iorgu.

Irinel (*voind să-l sperie*): Ce faci, Iorgule?
Iorgu (*sculîndu-se repede*): Scriu, unchiule!... A!
35 tu... Dumneata erai?
Irinel (*făcînd o reverență*): E-e-eu!
Iorgu (*în extaz*): Ești dumneata? Ești tu?

- I r i n e l (*veselă*): Eu, întregă-întreguliță.
 I o r g u: M-ai speriat... mi se bate inima!
 I r i n e l (*rîzînd*): O! ce văr fricos!... Aida! Una,
 două, trei... (*Să aruncă în brațele lui și-l sărută.*)
 5 I o r g u (*aparte*): Îmi dă curaj... O, cît curaj mi-ar
 trebui!
 I r i n e l: Ce ziseși?
 I o r g u: Am zis ceva?
 I r i n e l: Ce palid și turbure ești!
 10 I o r g u: O să-mi treacă... Am scris... Toată noaptea
 m-am gîndit...
 I r i n e l: La ce te-ai gîndit?
 I o r g u: Cîte nu mi-au trecut prin minte! Secături!
 Ba nu...
 15 I r i n e l: Spune-mi și mie, la ce să gîndesc verișorii
 drăguți de 23 de ani?
 I o r g u: Verii?... Ah!...
 I r i n e l: (*muștrător*): Iorgule!
 I o r g u: (*blajin*): Irinel?
 20 I r i n e l: Ce dulce sună „Irinel“ pe buzele tale!
 I o r g u: Pe buzele mele?
 I r i n e l: Firește... O, de cîtva timp ești... Nu știu
 cum... (*Ride.*) Ca un vinovat prins asupra
 faptului...
 25 I o r g u: Asupra faptului?... Care fapt?
 I r i n e l: Eu știu?
 I o r g u: Nici eu...
 I r i n e l: Și cam de mult... (*Ride.*) Și din ce în ce
 mai vinovat! Ca Macbeth, ți-ai ucis somnul...
 30 I o r g u: Numai ast-noapte...
 I r i n e l: (*il mîngîie pe păr*): Ai venit tîrziu... Te-ai
 culcat tîrziu...
 I o r g u: La 9 ore m-am trîntit în pat...
 I r i n e l (*c-o viclenie de copil*): Spune tu lui Irinel...
 35 surioarei tale...
 I o r g u (*aparte*): Și ea, tot soră? (*Tare.*) Așa e
 cînd te... Am trecut licența... N-am nimic...
 (*Aparte.*) Curaj!
 I r i n e l: Să te odihnești...
 40 I o r g u: Bine, dar... aș vrea altceva...

I r i n e l: Ce altceva?

I o r g u (*incurcat*): Irinel... câteva zile, și vom pleca la Slănic... Ai să fii așa de fericită ca și-n anii trecuți?

5 I r i n e l (*privește drept, fără să se uite la ceva*): Î...

I o r g u: Irinel, abia veniși de la pension și ți s-a urit? (*Irinel, după o clipă de tăcere, e veselă-veselă.*)

10 I r i n e l: Tu nu știi ce scrisoare mi-a arătat amica mea? A, n-o cunoști... Marie Pamfilu... Numai eu am citit-o... (*Ride.*) Și cu altă fată... (*ride*) și cu sora ei (*ride*) și-mi pare c-a arătat-o și altora... (*Ride, bate din palme și se învârtește într-un picior.*)

15 I o r g u: Bine a făcut Marie... Taina e un fier roșu în sufletul omului...

I r i n e l (*ride*): Îi scrie tremurînd de niște stele, două numai, care ard și vorbesc... Cum să arză stelele de care e vorba! Ce, sunt cărbuni?

20 I o r g u (*uitîndu-se în ochii lui Irinel*): O, cărbuni sunt, Irinel!

I r i n e l (*rizînd*): Cum să vorbească stelele? Nu pricep...

I o r g u (*nervos, o ia de mini*): Sunt stele care vorbesc!

25 I r i n e l (*rizînd*): Prea multă licență, domnule licențiat!

I o r g u (*intimidat*): A, prea multă?

(*Irinel ride și se învârtește într-un picior.*)

30 I r i n e l: Nu... Am glumit... (*Tristă.*) Ș-apoi... Gheață... topire... mînăstire... sinucidere... marmură... litere de foc... Ah! *pauvre Marie*¹! Mi-e milă de ea! De cîte ori n-o iau de gît, și ne sărutăm, ne sărutăm, și plîngem...

I o r g u (*iși pune mîna la ochi*): Săraca Marie!

35 I r i n e l: A! te trec lacrămile?

I o r g u: Nu!... Îmi fuse milă...

I r i n e l: O cunoști?

I o r g u: O cunosc...

I r i n e l: A?

¹ Sărmana Maria! (fr.).

I o r g u: ...deși n-am văzut-o...

I r i n e l (*repede*): Trebuie să știi, Iorgule, că-mi citește regulat, în fiecare luni, câte-o scrisoare pe care se văd urmele crețe ale unor lacrimi mari...

5 Abia mă stăpînesc ca să nu bufnesc de rîs de „stelele gemene care-l ard și-i vorbesc“, și trebuie neapărat să plîng, și să mă crezi că plîng din toată inima... *Pauvre Marie!*

I o r g u: Cum plîngi cînd abia-ți stăpînești rîsul?

10 (*Irinel bate din palme, se învîrtește, apoi îi dă șuvițele de păr de pe frunte într-o parte.*)

I r i n e l: Recunoaște și tu *qu'il manque de style ou de sincérité*¹... În fiecare scrisoare: stele, stele gemene, ard, vorbesc... (*Rîde.*) Tu, ai scri asemenea bazaconii?

15

I o r g u: Eu? Nu...

I r i n e l: De ce?

I o r g u: N-aș avea curaj...

I r i n e l: A, nu... E altceva supt fruntea asta...

20

I o r g u: Ei, n-are stil, n-are stil... Ce, stilul e iubirea?

I r i n e l: Iubirea are stilul ei...

I o r g u: Ba nu!

I r i n e l: Ba da!

25

I o r g u: Să mai gîndește cineva la stil?

I r i n e l: Fără să se gîndească...

I o r g u: Așa e!

I r i n e l: Ș-apoi, Doamne iartă-mă, eu crez că lacrimile de pe rînduri sunt stropi de apă... Bagi mîna în apă și scuturi dasupra...

30

I o r g u: De unde știi?

I r i n e l: Am citit un proces celebru și-am făcut experiență... Cercam să scriu cuiva... (*Rîde.*) Ție, de exemplu...

35

I o r g u: Mie?

I r i n e l: Dar cui?... (*Rîde.*) Am împrumutat fraze d-ale lui — le știu pe dinafară — mi-am scu-

¹ Îi lipsește stilul sau sinceritatea (fr.).

turat degetele muiate dasupra și a ieșit întocmai...

Iorgu (*uluit*): N-am primit-o...

5 Irinel: Nu ți-am trimes-o... (*Ride.*) Mi-ar fi fost rușine... de stilul apucat al celui domnișor...

Iorgu: Un om care iubește nu poate să alerge la asemenea mijloace...

Irinel: Care iubește!

Iorgu: Dacă n-ar iubi, la ce i-ar scri?

10 Irinel: Ca s-o înșele!

Iorgu: S-o înșele?

Irinel: Vezi? Asta e cu puțință!... Marie, bogată... Marie, frumoasă... Marie, ei-hei...

Iorgu (*revoltat*): Dar e un monstru!

15 Irinel: C-un stil de băcan...

Iorgu: Dezonorează pe toți cîți au curaj să-și mărturisească dragostea...

Irinel: De ce pe toți?

Iorgu: ...și pe cei cari nu au curaj...

20 Irinel: Dac-or fi...

Iorgu (*hotărît*): Sunt, firește că sunt!

Irinel: De unde știi?

Iorgu (*emoționat*): De unde știi? Ah! Irinel!

Irinel (*rîzînd*): E, tu cum i-ai scri?

25 Iorgu: Eu? Nu i-aș scri...

Irinel (*rîzînd*): Ei, cum i-ai spune?

Iorgu: I-aș spune că te... Nu, nu i-aș spune...

Irinel (*rîzînd*): Atunci, de unde-ar ști?

30 Iorgu (*emoționat*): Iubirea — adevărata iubire — se prevede, se presimte, se vede și se simte! N-are nevoie nici de pețitori, nici de scrisori, nici de declarațiuni!

Irinel: Ești nostim... Un semn, un gest, o vorbă, una singură...

35 Iorgu (*exaltat*): Iubirea mea este... ar fi mai mare decît mine... Eu aș fi coprins în ea, că n-ar pătrunde nimic pînă la mine dacă n-ar trece prin ea... Ar fi puterea d-a atrage și d-a respinge: ar atrage numai obiectul adorat și-ar respinge rămășița lumii! Ea ar ști, fără nici o vorbă, căci ar fi fericirea mea predestinată!

- I r i n e l: A!... Bine, bine!... Dar o femeie... o fată
tînără... e și ea om ca toți oamenii... are doi
ochi negri, albaștri...
- I o r g u: Albaștri!
- 5 I r i n e l: ...sau verzi, are două mîini, are o talie,
are doi obraji, are un păr negru, castaniu ori
blond...
- I o r g u: Blond!
- 10 I r i n e l: ...și are multe pe care le au toate femeile...
nițică sau multă vanitate... Ș-ar vrea să afle...
ar fi curioasă... Oricît de puțină vanitate ar
avea, n-ai putea pătrunde la ea fără să-i — cum
să zic? — fără să-i — să zic — măgulești a-
ceastă vanitate...
- 15 I o r g u (*ia de mîini pe Irinel*): Aș lua-o de mîini...
așa! M-aș uita drept în dreptul ochilor ei...
așa! Și-aș pogorî ochii în jos... așa
- I r i n e l (*mirată*): A!
- I o r g u: Și-aș tăcea!
- 20 I r i n e l (*pe gînduri*): Și tăcerea aceasta ar fi șoapta...
I o r g u: Ar fi eterna și misterioasa șoaptă a lumii,
și-a lui, și-a ei, și-a lor!
- I r i n e l Tăcere... ar fi... Și... toată viața ai tăcea?
- 25 I o r g u (*entuziasmat*): De cîte ori ar intra pe ușe,
ca o lumină, aș prinde-o de mîini, aș săruta-o
pe ochii ei albaștri ca cerul, pe obrajii ei ca
mărul domnesc, pe părul ei ușor, blond și auriu
ca palele de nori din revărsatul zorilor! Și după
ce aș privi-o așa, ca un profet în extaz... (*tușește*)
30 i-aș murmura — ca să nu auză lumea — cu-
vinte de iubire (*tușește*) ca un creștin credincios
cînd se roagă în pustiu covîrșit de mărirea și de
slava lui Dumnezeu!
- I r i n e l: Și ce căldură ai!
- 35 I o r g u: Trecătoare...
- I r i n e l: Și tușești... Cam de mult...
- I o r g u: N-am băgat de seamă.
- I r i n e l: De mai bine de un an de zile...
- I o r g u (*pe gînduri*): De cînd... Știu eu de cînd?
- 40 I r i n e l: Iorgule, nu ești cuminte... Îți poruncesc...
- I o r g u (*cu oarecare veselie*): Da, să-mi poruncești!

- I r i n e l : ...îți poruncesc ca de azi într-o săptămână să nu mai tușești ! Ia candel, codeină, chinină, înghite o farmacie întreagă... Nu mai citi, nu mai scri, nu te mai gîndi... Și duminica viitoare — cea din urmă zi de școală din viața mea — cînd oi veni acasă, să nu mai auz nici atîtica... Am dreptul să-ți poruncesc, cum îmi porunceai tu ca să mă duci în cîrcă... Ții minte?
- I o r g u : Da, Irinel.
- 10 I r i n e l : O ! și ce bine era ! Nu-i așa ?
I o r g u (*înveselindu-se*) : Era așa de bine !
I r i n e l : Cu rochia pîn' la genunchi și cu picioarele goale... Și strigam, mîngiindu-te pe bărbie... „Di ! calule ! di, pe răzor pînă-n fund !“
- 15 I o r g u (*surîzînd*) : Și dădeai din picioare...
I r i n e l : Ce neroadă ! Mi se părea că e supt mine un pony... Bietul pony !... Gonea pînă cădea de osteneală...
- I o r g u (*rișînd*) : Ș-acuma aș goni !
- 20 I r i n e l (*îl ia de mîini*) : Zău ! O ! *que ce serait drôle !*¹ să mă văz așa de mare în spinarea ta ! (*Rîde.*)
O ! Iorgule ! Iorgule !
- I o r g u : Irinel, buna mea Irinel !
- 25 (*Se sărută. În vremea aceasta vin din pridvor, unul după altul, boier Mieluș, Mitrică, mama Vuica, abia ținîndu-se de ris și arătîndu-i cu degetul.*)

SCENA X

Boier Mieluș, Irinel, Iorgu, Mitrică și Mama Vuica.

- 30 Boier Mieluș (*cu țigaretul în mîină*) : Ce vă cîntam eu?... Ca niște frați... Apuf...
(*Iorgu tresare. Irinel surîde.*)
- I o r g u (*zăpăcit*) : Ne-aduserăm aminte din... din copilăria lui Irinel...
- 35 Boier Mieluș : Tu erai cal și ea... măgar... O ! măgărușul taichii ! (*O sărută.*) Ocoleai curtea și

¹ Ce caraghios ar fil (fr.).

- via... (*Rîde.*) Apuf... Parcă o auz: „Lasă, tată, lasă, că n-am ostenit“... apuf... (*Rîde.*) „Bine, bine, tu nu, dar calu?“ „Nici calul, că i-am dat fîn, orz și friptură.“ (*Rîde.*) „Mă Irinel, mă, să nu-l dăhăulezi!“ „Nu-l dălălălesc.“ (*Rîd cu toții.*) Și Iorgu fugea de-i sfîrîiau picioarele, ferindu-se de toate moșoroaiele ca un cal nărăvaș... Afu. (*Rîd cu toții.*) Uite, mă Mitrică, așa să iubești pe sor-ta, ca Iorgu...
- 10 Mitrică: Ca Iorgu, boierule, zău ca Iorgu... Nu ca Iorgu, Irinel?
Irinel (*rîzînd*): Ba da...
Mama Vuica: Ca Iorgu, ca mine...
Boier Mieluș: Ca mama Vuica, ca Iorgu...
- 15 Nu e-așa, Iorgule, tată?
Iorgu: Ca dumneata, unchiule...
Boier Mieluș: Ca mine, firește... afu... Și să fiți în viața voastră ca frații (*Iorgu tresare*) cum am fost eu cu sor-mea, Dumnezeu s-o ierte...
20 Și să vă iubiți, că fără iubire nimic nu e temeinic... apuf...
- Mitrică (*rîzînd*): Cum să nu iubesc!
Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, nu vorbesc de iubirile tale, ștregarule... Ascultă colea...
25 (*Ridică mîna dreaptă cu degetele resfirate.*) Sunt cinci?
- Mitrică: Sunt... e?
Boier Mieluș: Toate țin unele cu altele...
30 orice-ai vrea să faci, că toate sunt la o mîină lăsate de Dumnezeu bunul, ca niște frați, ca să ție...
- Mitrică: ...unele cu altele...
Boier Mieluș: E, e... Nu cum o luaseși la început...
- 35 Mitrică (*bufnind de rîs*): Eeeu?
Boier Mieluș: Tuuu!... afu... Și ia adu aci recipisa...
- Mitrică: Ce recipisă?
Boier Mieluș: Pe cum că ai plătit... apuf...
40 zi-i pe nume...

- Mitrică: Inscricțiile...
Boier Mieluș: E-e!
Mitrică (*scoate o scrisoare*): Iacăt-o...
Boier Mieluș: S-o văz...
5 Mitrică: S-o citești dumneata? (*Rîde.*) Atît ar
mai lipsi!... Ce zici, Iorgule?
Iorgu: Ce să zic? Unchiul vrea...
Boier Mieluș (*cu o autoritate care nu-l prinde*):
Vreau!
10 Iorgu: ...să i-o arăți... arată-i-o...
Mitrică: Ei taci!... Alergai într-un suflet la ea...
Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, care ea?
Mitrică: Universitatea, de... Mă sui la catul al
doilea, bat la ușe, iese o servitoare...
15 Boier Mieluș: Cum, servitoare?
Mitrică (*rîzînd*): Ei, nu... am vrut să zic, un
servitor... Și-mi dete scrisoarea asta de la...
secretar. Și-mi scrie: „Dragă Mitrică, iartă-mă
dacă nu mă vei găsi acasă... Să nu crezi că e
20 cea din urmă zi... Mai sunt zile... Iacă și mîine,
la zece ore noaptea“... (*Aparte*): Haiti! prea
am făcut pe deșteptu...
Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, acasă?
Mitrică: Ei, și dumneata... Secretarul așa zice
25 universității...
Boier Mieluș: Apuf... dar la zece ore noaptea?
Mitrică: Noaptea, firește... Noaptea lucrează
mai bine... Și-acum toți ștregarii se reped,
care mai de care: „inscripția... inscripția“...
30 Și bietul secretar e nevoit să lucreze noaptea,
pînă tîrziu... Dar și noi... îl plătim... Ei, tre-
buie, trebuie... Ne mai ajută și el la o bilă... la
cîte și mai cîte... (*Rîde.*)
Iorgu (*cu letopisețile în mîină și scîrbit*): Îh!
35 Boier Mieluș: Va să zică?
Mitrică (*rîzînd*): Mîine seară, la zece ore, voi
fi... țanc! acolo...
Boier Mieluș (*cu autoritate*): Să fie! afu...
Mitrică: Lasă pe mine... De n-oi fi... să nu-mi
40 zici pe nume...

Boier Mieluș (*ia mâinile copiilor într-ale sale și le ține împreunate*): Biine!... Și când n-oi mai fi să vă iubiți cum vă iubiți acuma, ca niște frați dreți și buni...

5 Irinel: Tată...

Iorgu (*trist*): Unchiule...

Mama Vuica (*iși șterge ochii*): Se vor iubi...
Cuuunoaște mama și pe Irinel, și pe Iorgu...

5 O odaie prin geamurile căreia se vede pridvorul. O sobă la mijlocul peretelui din stînga. Între sobă și primul plan, o masă cu hîrtii, cărți, călimară, condeie și toc. În fund, dupe sobă, o intrare. În
 10 partea dreaptă, două uși. Mai multe scaune. Un pat. Pe peretele de lingă pat, un covor c-un cal alb și c-un arap. Pe pereții albi, o litografie reprezentînd mînăstirile de la Muntele Athos. Portretul domnitorului Carol și-al doamnei Elisabetă.

SCENA I

I o r g u

(La masă, slab, cu cearcăne vinete în jurul ochilor.)

15 I o r g u: Ce-mi folosește... Cine să citească? La urma urmelor, descriu, fără să vreau, ipocrizia extraordinară a timidului inocent... De i-aș citi o singură foaie, ar afla cît sufer și cît sper!...
 20 *(Rupe mai multe foi și le aruncă pe jos.)* Sunt de prisos... Noaptea rînduiesc lumea cum îmi place mie... În întuneric... grădina... Irinel... mă auzeam... o auzeam... Cocoșii cîntau... Eu, lungit cu fața-n sus, cu ochii deschiși... Aș-dasem de curajul din scena închipuită... „Irinel, vrei să mergem în grădină?” „Nu, merci”.
 25 „*Trebuie să ne plimbăm!*” Înțelese că aveam să-i dăstăinuiesc ceva grav. Asemenea curaj impune. Ploua de vărsa. Fulgerile, ca niște

șerpi de lumină, o clipă, în perdelele mele.
„Irinel, vino cu mine! Nu vezi ce zi frumoasă?”
„Nu, merci!” „Cu neputință... trebuie să mergi!
5 Am să-ți spui ceva...” „Ce?” Și mă pironi cu
ochii... Atîta lumină cine să rabde? Mă uitai
în jos. Frica mă revoltă. Ridicai capul. „Trebuie
să vii!” În viața mea nu poruncisem nimănui.
Ei, îi poruncii! Întuneric beznă. Ploua mereu.
10 Mă întorsei la perete. Strînsei ochii. O luai de
mîină și-i spusei ceea ce-i ascunsesem de doi ani.
„Irinel, te iubesc! Tu mă iubești? De ce taci?
Vrei să plec?...” „Ah! nu, rămîi!” Și ne-am îm-
brățișat și s-a sfîrșit! Doamne, ce curaj are omul
care iubește! Ah! nădușeala se răci pe mine cînd
15 mă gîndii că scena avea să se petreacă întocmai.
Frica mă îngheță în plapomă... Adormii încet,
încetinel, învîrtind prin minte: „Irinel... vrei
să ne plimbăm?” „Nu, merci” „Ba da, tre-
buie!”... A! De n-aș fi vorbit prin vis!... (Se
20 scoală și se duce la sobă.) De nu m-ar fi auzit
cineva... Ușile suptîri!... În somn, omul nu
mai e stăpîn pe dînsul... Doamne! Doamne!
(Se lasă pe soclul sobei și-și ia capul în
mîini.)

25

SCENA II

I o r g u și I o n.

I o n (*intră pe ușa din stînga și nu vede pe Iorgu*):
Conu Iorgu nu e aici... Ce de hîrtii pe jos, parc-
ar fi nins pe dușumea... Să nu le vază mama-
nașe, că mă ia mama focului... Toată ziua
30 din „leneșule” nu m-ar mai scoate... (*Imită pe
mama Vuica.*) „O, bată-te urgia, proclete,
să te bată!” (*Adună hîrtioarele.*)
I o r g u: Tu ești, Ioane?
35 I o n: Eu, coane. Da' dumneata aci fuseși?
I o r g u: Unde ai dormit ast-noapte?

- Ion: Unde dorm totdeauna, vara...
- Iorgu (*cu grijă*): Colea, în balcon... Aci, aproape...
- Ion (*surizînd*): Da, coane... Aci, aproape, că nu ne desparte decît geamlîcul...
- 5 Iorgu: Numai geamlîcul... Şi de ce zîmbeşti?
- Ion: Zîmbesc?... Aşa mi-e felul meu, coane... că, naşea îmi zice uneori: „Ce te scremi aşa, bă?” Şi mă uit în oglindă... şi parcă zîmbesc...
- Iorgu: După miezul nopţii n-ai auzit...
- 10 Ion: Ba, am auzit...
- Iorgu (*repede*): Ce-ai auzit?
- Ion: Ploua de vărsa... şi eu mă făcusem mitiitel, într-un colţ; colac, ca un cîine; genuchii la cap şi pălmile la călcîie...
- 15 Iorgu: Şi n-ai mai auzit altceva?
- Ion (*surizînd*): Ba da, coane...
- Iorgu (*aspru*): De ce surîzi?
- Ion: Aşa mi-e felul meu... că mama-naşe zice...
- Iorgu: Lasă pe mama-naşe... Ce-ai mai auzit?
- 20 Ion (*surizînd*): Pisicile, ale dracului, la o nuntă împărătească în podul caselor!... Şi miorlăiau, şi miorlăiau, să ridice acoperişul... Şi ploua, ploua de turna cu cofa...
- Iorgu (*aparte*): Ce-o fi de rîs? Hî!... (*Către Ion.*) Ploua, ploua... Răspunde la ce te-ntreb... Pe la boier Mieluş... pe la naşea... nimic?
- 25 Ion (*surizînd*): Ca ce să fi fost?
- Iorgu: (*mînios*): Ei, şi nu te mai screme aşa!
- Ion (*surizînd cu frică*): Ai?
- 30 Iorgu: N-au gemut... n-au visat?...
- Ion: Or fi visat... ştiu eu?...
- Iorgu: Nu ştii, ai?
- Ion: De loc.
- Iorgu: Da, da... Dar în poală ce ai?
- 35 Ion: Nişte hîrtioare de pe jos...
- Iorgu: Să le văz!
- Ion: Cum de nu... poftim...
- Iorgu (*aparte*): Pe fiecare petec e un petec din durerea mea! (*Către Ion.*) Le-ai citit?
- 40 Ion: Dacă nu ştiu carte...
- Iorgu: Aşa e... Şi cin' ți-a zis să le aduni?

I o n: Mama-nașe.

I o r g u: Mama-nașe?... Mă spionează!

(Mama Vuica intră gata de deretecat.)

SCENA III

5 Mama Vuica, Iorgu și Ion.

M a m a V u i c a: Aci mi-ai fost, Ioane?

I o n: Acilea... Nu mi-ai zis dumneata să fie curățenie, că mă mănîncă...

10 M a m a V u i c a: Să nu te mănînce ceafa, că te scarpini! (*Îl ia de șorț; se uită; nu care cumva ar fi vro pată de dulceață?*)

I o n: A, nu, nu e...

M a m a V u i c a: Cafeaua cu lapte a conului Iorgu...

15 I o r g u (*aparte*): Iute îi făcu de drum... (*Mamii Vuichii.*) Nu, azi nu iau cafea cu lapte...

I o n (*oprindu-se în ușe*): Neagră?

I o r g u: Nici neagră...

20 M a m a V u i c a: Maică, nimic?... Cu stomacul gol?... Scrii, scrii într-una... Și te gîndești...
Ș-adormi tîrziu... Ast-noapte am auzit...

I o r g u: Ast-noapte?

M a m a V u i c a: Cîntau cocoșii a doua oară...

I o r g u: Spune-mi, ce-ai auzit?

M a m a V u i c a: Ai adormit despre ziuă...

25 I o r g u (*apăsător*): Ce-ai auzit?

M a m a V u i c a: Ce s-auz?

I o r g u: Ziseși că...

M a m a V u i c a: Ce zisei, mamă?

I o r g u: Ce, sunt nebun?

30 M a m a V u i c a: Să te ferească Născătoarea! (*Își face cruce.*)

I o r g u: Dac-ar putea!...

35 M a m a V u i c a: Iorgule... ai slăbit!... Nu mai dormi, nu-ți tihnește mîncarea, citești și scrii de cu ziua pînă noaptea... Spune mamii, ce scrii?

I o r g u (*aspru*): Te roade să afli... știu...

M a m a V u i c a (*mirată*): Ce știi?

- I o r g u (*luînd cîteva peticele dupe masă*): Iacã ce scriu... (*Citește la întîmplare.*)...„Viața e o povară... dincolo de țarmuri... (*mama Vuica îl ascultă cu uimire*)...pronunță hotărîrea ta...
 5 în împărăția vecinică a binelui... mai ușoară ca lumina“ (*Rizînd dureros.*) Acum ești mulțumită?
- M a m a V u i c a (*uimită*): Tu scrii astea?
- I o r g u (*apăsât*): Da, eu scriu astea!
- 10 M a m a V u i c a (*trecînd-o lacrămile*): Tu?... Și ce cuminte erai!
- I o r g u (*rînjind*): Eram... Și nu mai sunt?
- M a m a V u i c a: Ba da... Dar vorbele alea fără șir... Ei, nu dormi!... Ast-noapte parcă te-apăsa
 15 o peatră de moară... Gemeai năbușit... Am deschis ușa...
- I o r g u (*spionînd-o*): Și de ce-ai deschis ușa?
- M a m a V u i c a: Ca s-ascult...
- I o r g u: Și-ai ascultat?
- 20 M a m a V u i c a: Da... Strigai ca din fundul unui beci: „Trebuie, trebuie să vii!“
- I o r g u (*cu spaimă*): A! să nu spui nimăru!
- M a m a V u i c a (*mirată*): Ce să spui?
- I o r g u: Ce-ai auzit!
- 25 M a m a V u i c a: Dar n-am auzit nimica...
- I o r g u (*ironic*): N-oi fi auzit! (*Aparte.*) Toți ai casei știu...
- M a m a V u i c a (*cu milă*): Să te odihnești, copilul mamei... c-o să vie Irinel...
- 30 I o r g u: Irinel?
- M a m a V u i c a: Ei da... Ce te iuți așa?
- I o r g u: Cum mă uit?
- M a m a V u i c a: Cu niște ochi că parcă mi-ai sfredeli țeasta!
- 35 I o r g u (*hotărît*): Mamă Vuico, degeaba te-ascunzi!
- M a m a V u i c a (*plîngînd*): Oh! culcă-te!
- I o r g u: Știi tot!
- M a m a V u i c a: Culcă-te! Culcă-te! (*Plînge.*) Oh! mare păcat!
- 40 I o r g u (*deznădăjduit. Tușește*): Ai dreptate, mare păcat! (*Sprijinindu-se de mama Vuica.*) Di-

seară am să dorm... Să nu mă mai gândesc...
...Dac-aș putea!... Viața este un chin între
datorie și pasiune! Datoria? Mă jertfesc pe
mine... Iubirea? Jertfesc pe ceilalți... Cum s-o
nemeresc ca să vă scap și pe voi și pe noi?

5

M a m a V u i c a (*izbucnește în plîns*): O! Doamne!
Doamne! (*Aparte.*) Ce are, Doamne, ce are?

(*S-aude venind cineva din pridvor.*)

I o r g u: Nici o vorbă! Ai auzit? Nici o vorbă!

10

M a m a V u i c a: Măăă uit la tine, șiii-mi plînge
inima...

SCENA IV

M i t r i c ă, I o r g u, M a m a V u i c a și mai
tîrziu B o i e r M i e l u ș.

15

M i t r i c ă (*intrînd repede pe ușa dinspre pridvor*):

D-o săptămînă gonesc ca un copoi... Și în fie-
care zi cite o scrisoare: „Nu este astăzi singura
zi... Mă iartă, sunt grăbită... mîine la 3.“

20

Și astăzi: „La 10“. Credeam. În sfîrșit! La ora
10 antemeridian o voi găsi. Aș! Iar scrisoare:

„O soră bolnavă — ies cu noaptea în cap...
Dar nu e astăzi singura zi...“ N-a fost! Au fost

25

șapte, șapte! Ah! Iorgule, sunt amoretat de ființa
subtilă care îmi scapă printre degete!... Ori
tu nu ascuți?... Ferice de tine că habar n-ai
de femeii!

I o r g u: Da, bătrîn la 23 de ani!

M a m a V u i c a: Și ce intrași ca vîntul?

30

M i t r i c ă¹: O! mamă Vuico, amoretat de-o femeie
subtilă!

M a m a V u i c a: O fi cu două capete?

M i t r i c ă: Atît ar mai lipsi! Să aibă două... și eu
să n-am parte de nici unul...

I o r g u: Ce-ți pasă, și mîine e zi!

35

M i t r i c ă: Și dacă m-oi alege iar c-o scrisoare?

¹ În textul de bază: *Iorgu*; corectat conform contextului.

Iorgu: O uitți, și pace! (*Aparte.*) O uită... ah!

Mitrică (*vizînd*): Aș uita-o dar... niciodată?

Iorgu (*pe gînduri*): Niciodată... Niciodată...

Mitrică: Îmi vine să plîng!

5 Iorgu (*pe gînduri. Tușește*): Ce ușor plîngi cînd nu ai de ce!

(*Mama Vuica se apleacă și adună de pe jos bucățelele de hîrtie. Viră vreo cîteva în buzunar.*)

10 Iorgu: Ce-aduni?... Adu-le încoa... (*Le ia și le îndeasă în buzunar.*)

Mitrică: Ce îndeși în buzunar?

Iorgu: Nebunii...

Mitrică: Versuri?

Iorgu: Aș!

15 Mitrică: O! cum aș cînta-o pe subtila dacă Apolon mi-ar împrumuta lira lui de aur!

Mama Vuica (*mirată*): Ce ai face cu lira?

Mitrică: Toată ziua i-aș cînta!

20 Mama Vuica (*speriată*): Maică!... Culcă-te, Mitrică, somnul face bine! (*Aparte.*) Amîndoi?

(*Se aude boier Mieluș; intră, în redingotă, cu pantaloni albi de dril, frumos călcați; aruncă pălăria pe pat. Să descheie la redingotă; scoate mînușile cenușii; trage dintr-o țigare stînsă.*)

25 Boier Mieluș: Așa, apuf... Bătrînețea... Am ostenit... Cald... Și scările de la pridvor repezi, și eu le suii repede... (*Iorgu îi sărută mîna.*)

Mama Vuica: Îa-le și dumneata mai oblu...

30 Boier Mieluș: Nu mă lasă, afu, firea... (*Lui Mitrică.*) Și tu?... Fă-ți datoria... (*Îi întinde mîna.*)

Mitrică (*supărat*): Lasă-mă, boier Mieluș...

Mama Vuica (*aparte*): Boier Mieluș? Iar îl ciupește... Lira...

35 Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, afu, fă-ți datoria, zic...

Mitrică: Datoria, datoria... dar cu ce?

Boier Mieluș: Cum, cu ce?

40 Mitrică: Nu e săptămîna de cînd mi-ai dat cinci poli...

Boier Mieluș: Ei...

50

- Mitrică: Cum, ei? De șapte zile, aleargă, ba la
10 noaptea, ba la 2 ziua, ba la 5, ba la 7, și nu e...
- Boier Mieluș: Ce nu e?
- Mitrică (*zimbînd*): Ea, cine să nu fie?
- 5 Boier Mieluș: Apuf... Care ea?
- Mitrică (*rizînd*): Recipisa, boier Mieluș...
- Boier Mieluș: Și n-ai plătit...
- Mitrică: Inscricțiile?
- Boier Mieluș: Ei da...
- 10 Mitrică: Nu... Și mîine...
- Mama Vuica (*surizînd*): La 10 dimineța...
- Mitrică: ...iar aleargă...
- Boier Mieluș (*rizînd*): Știi și dumneata, che-
lăreaso?
- 15 M a m a V u i c a: Da' ce ne tocă pînă-acum... (*Mi-
trică îi face semne să nu-l dea de gol.*) Dacă i-ar
împrumuta o liră de aur, ar...
- Mitrică (*continuuînd semnele*): Aș plăti inscrip-
țitiile...
- 20 Boier Mieluș: Și ce te strîmbi așa?
- Mitrică: Ca omul la nevoie...
- Boier Mieluș (*surizînd*): Bine, bine, să-ți
dau... Dar mîine...
- Mitrică (*vesel*): La 10 antemeridian, țanc, acolo!
25 Și-i plătesc pînă într-o para... Ce mai am, cu
ce-mi mai dai dumneata... dar după ce...
- Boier Mieluș: După ce?
- Mitrică (*rizînd*): ...îmi va tăia recipisa din re-
gistru... O! și e un registru frumos, frumos,
30 de-ți ia ochii...
- Boier Mieluș (*vesel*): Ce vorbești, mă?... afu...
- Mitrică (*rizînd*): Zău, tătică, să mă crezi... De
l-ai vedea... dumneata cît ești de... dumneata...
i-ai plăti o inscripție!
- 35 I o r g u (*întoarce capul cu scîrbă*): Ah!
- Boier Mieluș: A, uitai să vă spui ce auzii —
fără să vreau — la biserică. Vorbeau Iordan
Barbă-Roșie, bogasierul, cu alde boier Ghiță
Țipirig — Ghica, cum își zice el... Cînd colo...
- 40 S-a dus... apuf... Praful și puzderia s-au ales...
- M a m a V u i c a: Ce s-a dus, boierule?

- Iorgu: De cine s-a ales?
 Boier Mieluș: De casa lor...
 Mama Vuica: D-a lui Barbă-Roșie?
 Iorgu: D-a lui Țipirig?
 5 Boier Mieluș: Nu! afu... D-a porumbeilor cu
 nunta-n Paște... Radu Stroe (*Iorgu tresare. Îi
 pică cartea din mână*) și Bălășica Stroe...
 Iorgu: Radu și Bălășica?
 Mama Vuica: Taci, că mor! (*Mitrică râde
 necontenit.*)
 10 Boier Mieluș: Văr cu vară...
 Iorgu: Și ce-are a face?
 Mama Vuica: Î-î-î-î!
 Boier Mieluș: Ai cu romanțurile...
 15 Iorgu: Se iubeau!
 Mama Vuica: Î-î!
 Boier Mieluș: Ai cu pricina știută...
 Iorgu: Se adorau!
 Mama Vuica: Î-î!
 20 Boier Mieluș: Ai cu sticla pisată...
 Iorgu: Se...
 Mama Vuica: Î-î!
 Boier Mieluș: Că făcură pe bietul vodă să le
 dea carte domnească de dezlegare... Ce să facă
 25 și el cu pricina știută, afu...
 Iorgu (*abătut*): E de necrezut!
 Boier Mieluș (*uitându-se la Iorgu*): Au băgat
 hîrtie la tribunal... Divorțează!
 Mama Vuica: Ei, îți place? Î-î!
 30 Iorgu (*îngălbeneste și tremură*): O! ce nefericiți!
 Boier Mieluș: Ea l-a prins pe el cu ocaua
 mică și mi se pare că și el pe ea...
 Mama Vuica (*din întâmplare, uitându-se la
 Iorgu*): Ei, d-aia mi-ai fost?
 35 Iorgu (*tresărind*): Cine?
 Mama Vuica: Radu...
 Boier Mieluș (*sentențios*): Ia ascultați, colea,
 la mine — om bătrîn — apuf. Cu bătrînii se
 40 duuuc obiceiurile sfinte! Eu știu așa, că bise-
 rica oprește nunta între vară și văr! Că cine se
 ridică împotriva bisericii împotriva lor se ri-

dică! Și de aceea, Radu și Bălășica s-a făcut
— afu — de rîs la nuntă și de ocară la despăr-
țenie!

I o r g u: Și se iubeau!

5 B o i e r M i e l u ș (*cam aspru*): Nu se poate, ne-
poate!

I o r g u: Nu se poate, Iorgule! Înțelegi? Nu se poate!
(*Cade p-un scaun. Boier Mieluș, mama Vuica
și Mitrică se reped la Iorgu.*)

10 M i t r i c ă: Ce ai, Iorgule? Nu te simți bine?

M a m a V u i c a: N-a dormit ast-noapte toată nopti-
cica, dragostea bunichii!

15 B o i e r M i e l u ș (*il ia d-o mîină*): Asta să fie?...
Du-te de trage un pui de somn pîn' la vremea
mesei... Du-te, Iorguțule! (*Către ceilalți.*) Îi
cunoștea. Radu cu Iorgu, prieteni buni... apuf...
Îi pare rău... Cum e el, suflet milos... Du-te,
Iorgule!

I o r g u (*aiurit*): O amețeală...

20 B o i e r M i e l u ș (*dezmierdător*): Hai, hai... și să
dormi ca un voinic... că, acum pică și Irinel...

I o r g u (*în extaz*): Irinel!

M a m a V u i c a: Și cu ea... veselă... zglobie,
răstoarnă casa... nu mai dormi...

25 I o r g u: Cu ea nu mai dorm...

B o i e r M i e l u ș (*cu duioșie*): Măricel... măricel...
apuf... Hai la mine, la mine în pat, pe moale...

30 (*Îi deschide ușa care dă în odaia lui. În prag
îl sărută pe frunte. Îi arată unde să se culce.*)
Aci... apuf!... (*Întorcîndu-se.*) Mititelul!... Să
mă repez pînă la bina... (*Iese.*)

SCENA V

M a m a V u i c a, M i t r i c ă și mai tîrziu
I o n.

35 (*Șoptesc.*)

M i t r i c ă: Ce e cu Iorgu?

M a m a V u i c a: Dumnezeu știe!

- Mitrică: A slăbit...
- Mama Vuica: Cu cearcăne în jurul ochilor...
- Mitrică: Nu mai mănîncă...
- Mama Vuica: Nu mai doarme...
- 5 Mitrică: Și scrie, scrie...
- Mama Vuica: Și vorbește singur...
- Mitrică: Ce spui?
- Mama Vuica: Din prea multă carte...
- Mitrică: Să nu m-apuce și pe mine...
- 10 Mama Vuica: N-ai grije!
- Mitrică: Și ce-o fi scriind?
- Mama Vuica: Scrie și rupe... Adineauri umpluse odaia cu peticelile. A, uitasem c-am băgat câteva în buzunar...
- 15 Mitrică: A! să văz... (*Mama Vuica îi dă câteva petice. Citește.*),de unde năvălește... în cumpăna soartei... cine-ar fi zis"... Ce nebunii!
- Mama Vuica: A?
- Mitrică (*cu cel din urmă petic.*): „Spune-mi, Iri..." Rupt. Iri cu i mare? O-o-o!... Pricepi! Cu i mare!
- 20 Mama Vuica: Ce e?
- Mitrică: E bolnav!
- Mama Vuica: Rău?
- 25 Mitrică: Rău de tot!
- Mama Vuica (*speriată*): Păcatele mele! Ce are?... Pieptul?
- Mitrică: Nu!
- Mama Vuica: Tușește...
- 30 Mitrică: Nu face nimic...
- Mama Vuica: Atunci... inima...
- Mitrică: Te-ai apropiat...
- Mama Vuica: Are sfîrșeală...
- Mitrică: N-are nici o sfîrșeală...
- 35 Mama Vuica: Atunci... capul?
- Mitrică: Îți spui că nu-l doare nimic...
- Mama Vuica: Ce fel de boală fără durere?
- Mitrică: Sufletul, chelăreaso, sufletul...
- Mama Vuica: Sufletul?... N-am auzit...
- 40 Mitrică: Cînd te-apucă te ține mult, mult... Sări pîrleazurile...

- M a m a V u i c a : Nu sare.
M i t r i c ă : Treci apele...
M a m a V u i c a : De fel.
M i t r i c ă : Nu dormi noaptea.
- 5 M a m a V u i c a : Este!
M i t r i c ă : Visezi noaptea...
M a m a V u i c a : Este!
M i t r i c ă : Visezi ziua...
- 10 M a m a V u i c a (*închinându-se*): O fi!
M i t r i c ă : Vorbești singur...
M a m a V u i c a : Vorbește!
M i t r i c ă : Scrii într-una...
M a m a V u i c a : Scrie!
M i t r i c ă : Pămînt, cer, slujbă, odihnă, nu mai
sunt...
- 15 M a m a V u i c a : Cînd te-apucă...
M i t r i c ă : Și nu mai e, în univers, decît una sin-
gură, ea, ea, și numai ea!
- 20 M a m a V u i c a : Boala... Vezi dumneata... Pe
timpul meu nu se afla...
M i t r i c ă : Nu face nimic...
M a m a V u i c a : Cum să nu facă?
M i t r i c ă : Dumnezeu unde a pus boala a pus și
leacul...
- 25 M a m a V u i c a : Vindecă-l, maică, vindecă-l!
M i t r i c ă : Să-l vindec, dar să m-ajuti...
M a m a V u i c a : Luntre și punte!
M i t r i c ă (*plesnind din degete*): Mi-ar trebui...
Mi-ar trebui...
- 30 M a m a V u i c a (*repede*): Apă neîncepută? Căr-
bune? Sare? Pîine? (*Mitrică face din cap că
nu.*) Argint? Aur? Pelin? Izmă?... Ce?
- (*Zgomot. Ușa din stînga se deschide zgomotos. Ion
cade c-o tavă cu farfurii, cari se sparg, și se scoală
de jos pipăindu-se la cap.*)
- 35 I o n : Na, fir-ai al dracului de cîine !
M a m a V u i c a (*îi face semn să vorbească mai
încet*): Ce făcuși, mă neghiobule?
- I o n : Pe dracu făcuși !
- 40 M a m a V u i c a : Mai încet, nătîngule !

- I o n (*încet, cîteodată își uită și ridică glasul. Mitrică și mama Vuica îl domolesc*): Treceam pe lingă ușe cu tava-n brațe. Pe tavă farfurii, și linguri, și furculițe, și cuțite, și solnițe, și *cacotiere*...
- 5 M a m a V u i c a: Sîit!
- I o n (*încet*): Cînd, înaintea mea, motanul... După el, Mahmahonu... Odată Mahmahonu zbughie...
- M i t r i c ă: Sîit!
- I o n: ...printre picioarele mele... Mă împleticesc, mă razim de ușe, alunec și caz lat ca o plăcintă...
- 10 M a m a V u i c a: Țigănească!
- I o n: Ei, și dumneata!... Și zvîrr... Farfuriile țandări... Nu e semn bun! (*Îi fac din mâini să vorbească mai încet.*) Cînd îți iese popa înainte, cînd strănută pisica la geam, cînd verși grîul de colivă, cînd îți iese cu donițele goale, cînd îți zbîrnăie purecile în urechea a dreaptă, cînd scoți găleata goală, cînd oftezi din senin...
- 15 M a m a V u i c a (*ii face semn să vorbească mai încet*): Dăstul, dăstul, moară hodorogită!
- I o n (*încet de tot*): ...și cînd îți trece printre picioare un ciine negru și lățos, ca Mahmahonu, nu e semn bun... Ascultă-mă, nașe, nu e semn bun!
- 20 M a m a V u i c a: Adună cioburile... Să nu rămîie fărîmiță...
- I o n (*ieșind*): Nu e semn bun...
- M a m a V u i c a (*îngrijată, lui Mitrică*): Să nu uiți pe Iorgu.
- 25 M a m a V u i c a: Adună cioburile... Să nu rămîie fărîmiță...
- I o n (*ieșind*): Nu e semn bun...
- M a m a V u i c a (*îngrijată, lui Mitrică*): Să nu uiți pe Iorgu.
- 30 M i t r i c ă: Așa să mă uite norocul!
- (Ies încet pe ușa dinspre pridvor.)*

SCENA VI

I o r g u

(Iorgu, cu părul ciufulit, dar ceva mai întremat.)

- 35 I o r g u: Ion știe... M-a auzit ast-noapte... Și mama Vuica... Pentru ce se uită la mine? Mă spionează! De ce-a intrat în odaie pe cînd ațipisem

și vorbeam în prada visurilor? A auzit ce mi-a trecut prin minte! Și unchiul Mieluș știe! De ce stă ca un stîlp înaintea mea? (*Tușește.*) „Tu tușești? Ai slăbit!“... Și cum mă privește! Ei, auz eu limpede ce-i trece prin minte, ca și cum mi-ar șopti la ureche... „Nu credeam, nepoate, că tocmai tu“... Vinovatul o fi, n-o fi rău, dar judecătorul lui e crud! Și judecătorul meu crește, ca un zid, între mine și Irinel! Am auzit d-atîtea ori osînda lui, ca și cum ar fi pronunțat-o: „Ce tineret stricat! Bătrînii se duc, și cu ei se duc și bunele obiceiuri ale trecutului!“ Alaltăieri, să caz după scaun, și unchiul voind s-o dregă: „Iorgule tată, tu n-ai luat cafeaua... Mi să pare că nu ești bine... ai?“ Ce ironie! Cuvintele lui, mai dulci ca altădată!... Degeaba... A înțeles el, dar și eu am înțeles!... Să te ferească Dumnezeu d-un om bun care te osîndește!... Și e dăstul să fii vinovat în fața unui om bun și drept! Oamenii, oamenii, pentru ce-au născocit pedeapsa! Pedeapsa e o alinare... Aș fi dorit ca bătrînul să fi pronunțat p-a sa! Dar, nu! El m-a prins, m-a judecat, și în loc de pedeapsă mi-a trimis o cafea cu lapte și cu două cornuri... În viața mea n-am simțit un chin mai grozav!... Și de ce într-una, într-una: „Iorgule, ca p-o soră... Așa s-o iubești și după ce voi fi țărînă“... (*Tușește.*) Ș-acum, ce-i veni cu Radu și cu Bălășica? Ca să încheie: „Văr cu vară nu este îngăduit... Cine să răscoală împotriva bisericii împotriva lor să răscoală!“ Scurt și pe față: Eu? văr. Ea? vară. Nu se poate! Nu, nu, nu!... Ion, mama Vuica, unchiul Mieluș... toți, afară de Mitrică! Și de ce nu spun?... Oh! unui orfan nu-i este iertat să iubească! (*Izbucnește în plîns.*) În brațele cui să mă arunc ca să-i plîng înfricoșata mea patimă!

(*Ion intră încet-încet pe ușa de lângă sobă.*)

SCENA VII

Ion și Iorgu.

Ion: Coane Iorgu? Coane Iorgu?

Iorgu: Ioane!

5 Ion: Eu!

Iorgu: Ce cauți? Ești de mult aici?

Ion: Acum intrai.

Iorgu: N-ai auzit nimic?

Ion (*surizînd*): Ba da...10 Iorgu: De ce rîzi? (*Îl apucă de piept.*) De ce rîzi?Ion (*speriat*): Așa e felul meu, cocoane!

Iorgu: Și ce-ai auzit?

Ion: Mahmahonu gudurîndu-se în fundul viii...

Iorgu: Și dacă se gudură?

15 Ion (*surizînd*): E cineva...

Iorgu: Cine să fie?

Ion: Mamazela Irinel...

Iorgu: Ioane, pune mîna, băiete!

Ion: Hî-hî...

20 Iorgu: Scaunele... Și masa asta mai încoa...

Ion: Hî-hî...

Iorgu: Acum... du-te... du-te... (*Ion își scutură
palmele și se duce.*) Îi auz pașii, fișiiitul rochiilor,
respirația... Văz cu cîtă grație întinde mîna
25 la clanța ușii, lăsînd capul într-o parte... Și
să n-o iubesc?... Ah!... (*Irinel intră pe ușa
dînspre pridvor, cu o cruce albă pe piept. Face
o reverență, trăgîndu-și rochia din amîndouă
laturile.*)

30

SCENA VIII

Irinel și Iorgu.

Irinel (*veselă*): *Bonjour, cousin!*¹Iorgu (*trist*): *Bonjour, cousine!*²Irinel (*sărînd la gîtul lui*): Să te sărut... Încă o¹ Bună ziua, vere (fr.).² Bună ziua, verișoară (fr.).

dată!... Mai... O! ce slab ești!... Î-i, ce ochi!
(*Rizînd.*) Nu, nu!... Osteniți? Da... Uriți?
Nu!... Iar n-ai dormit...

I o r g u: Ba da...

5 I r i n e l (*imitîndu-l*): „Ba da!“... Și de ce tușești?
Așa te prezinți în fața lui Irinel, care (*reverență*) și-a terminat studiile?

I o r g u: O! Irinel!

10 I r i n e l: „O! Irinel!“... Azi s-a împărțit... *distincțiunile*... I-am poruncit tatii să nu vie... (*Repede.*) Mie, crucea albă — de ce albă? — la *matematici*... (*Rizînd.*) Am izbutit să învăț fracțiile vulgare și zecimale... Ma-te-ma-ti-ci! Lenorii — una naltă de nu se mai isprăvește — steaua în briliante — bri-li-an-te! — la canto... Cîntă ca cumpăna fîntinei noastre sau mai potrivit ca roatele carului neuns... „*O ca-va-ti-nă*“... Elzii — cunoști pe Elza? — științele naturale — o stea policoloră... Ea singură a știut cîte *petale* au cruciferile. Elvirii (*ride*) — una d-o șchioapă, diametru grosime mai mare ca diametru înălțime — crucea *tricoloră*! *Istoria*! Nici una nu spune ca ea pentru ce ne chemăm noi români. (*Ride.*) „Noi ne chemăm români... (*spunînd, pleacă capul în jos și în sus, înghițînd la fiece plecare a capului*) de la bătrîinii noștri părinți... care înlăuntrul țării lor... spre gurile Tibrului... care este un fluviu... în Italia... care se varsă în mare... și care popor îi ziceau Roma... și d-aci părinții noștri români... care“... (*Ride cu hohote.*) Și arde ca o sobă, și să-nroșește ca para focului... Culmea! Lui Marie — cea cu scrisorile — pentru „conduita ei exemplară“, o medalie... Pe o parte un îngerăș și pe cealaltă ochiul lui Dumnezeu... Biată Marie! A condus-o domnișorul — cel cu lacrămile pe rînduri — împreună cu servitoarea ei pînă la școală... Un *blanc-bec*¹ c-o mustăcioară mai mică ca a ta...

¹ Imberb (fr.).

- I o r g u (*surîzînd*): O! Irinel!
- I r i n e l: Şi ce-a fost pe noi, ale mari! Am rîs, am plîns, ne-am sărutat, am cîntat, ne-am dat adresele... „Să-mi scrii... dar să-mi scrii mult, mult!“... „Marie, să mă vesteşti... cu picături de lacrimi îţi...“ (*Rîde.*) „La revedere!“ „La revedere!...“ Şi s-a isprăvit! (*Rîde. Bate în palme. Se învîrteşte într-un picior.*) D-acum încolo să-mi fii profesorul meu...
- 10 I o r g u (*o mîngîie*): Ş-ai să m-ascuţi?
I r i n e l: Ascult!
I o r g u: Ş-ai să înveţi?
I r i n e l: Învăăţ! Spune, spune, ai să fii bun cu mine?
- 15 I o r g u: Ca totdeauna!
I r i n e l: Pînă acum te-ai jucat, de azi încolo...
I o r g u: De azi încolo am să-ţi spui lucruri serioase... (*Aparte.*) Un lucru mai ales!
I r i n e l (*rîzînd*): Vrei să fii rău cu mine?
- 20 I o r g u: Cum ăi vrea tu...
I r i n e l: Să mă pui în genuchi pe coji de nuci... şi eu să plîng... î-a-ba... a ba!
I o r g u: Şi eu să-ţi şterg lacrimile.
I r i n e l (*bate în palme*): O! ce bine a să fie!
- 25 I o r g u (*surîzînd*): Cînd n-ăi învăţa...
I r i n e l: Dar cînd oi şti ca pe apă... atunci?
I o r g u: Atunci...
I r i n e l: Atunci să mă săruţi frumuşel...
I o r g u: Da... da...
- 30 I r i n e l (*întinzînd obrazii*): Arată-mi, cum?
I o r g u: Aşa! (*Se cutremură. Irinel se învîrteşte.*)
I r i n e l: Asta ar fi pentru binişor... Pentru bine, prea bine şi foarte bine cum ar fi?
I o r g u: Pentru bine şi foarte bine?... (*Aparte.*)
I a r, soră şi frate!
- 35 I r i n e l: Ei da!
I o r g u (*o sărută de două ori*): Pentru bine... şi foarte bine! (*Aparte.*) Îmi taie curajul!
I r i n e l (*rîzînd*): Ai sărit pe prea bine!
- 40 I o r g u (*o sărută*): Am greşit... (*Aparte.*) Timiditate! Nebunie!

- I r i n e l: Ca profesor ești silitor, înveți lecția dintr-o dată... Acum la lucru... Ba nu... Suntem în vacanță! O! ce veselă sunt! *M-me* Gasteter... ziduri umede... mâncare proastă... profesori dormitînd cu ochelarii pe vîrfurile nasului... guvernante nesuferite... Nu... nu!... Aci, casă de o sută de ani, dar sănătoasă, cu ziduri spoite cu var... Și miroase a sulfină... Director?... Boier Mieluș!... Vorbă să fie!... Profesor? Domnul licențiat!... Guvernantă? Mama Vui-ca!... Meditație? Grădina și via...
- I o r g u (*care dă semne de nerăbdare*): Ascultă-mă, Irinel...
- I r i n e l: Ce?
- 15 I o r g u (*pleacă ochii în jos*): Eu, eu, aș dori... să fim într-o cîmpie netedă ca un taler... Și să nu fie nimeni, nimeni... Să nu adie nici vîntul... Și să... (*Irinel rîde, Iorgu se încurcă*) vor... să vorbim, să vorbim...
- 20 I r i n e l (*abia stăpînindu-și rîsul*): Să vorbim, să vorbim...
- I o r g u (*privește drept, ca un inspirat*): ...sau pe o apă întinsă... într-o corabie cu pînzele umflate... Sus cerul, jos cerul în apa fără fund... și să (*Irinel iar rîde, Iorgu iar se încurcă*)... și să...
- 25 I r i n e l: Să vorbim, să vorbim...
- I o r g u (*cu un gest de disperare*): Ah! iartă-mă, Irinel!... Sunt ostenit! (*Se lasă p-un scaun. Capul îi cade pe piept.*)
- 30 I r i n e l (*tristă*): Și eu, care sunt așa de veselă! Oh! ce urîcioasă sunt!... Iar n-ai dormit!...
- I o r g u (*tușește*): Diseară am să dorm, am să dorm...
- I r i n e l: Ia uită-te la mine... Nu așa... Cum te uitai altădată... că-ți rîdea toată făptura în ochi... Nu poți?
- 35 I o r g u: Nu!
- I r i n e l: Tu ai ceva!
- I o r g u (*parcă ș-ar da sufletul*): Am!
- I r i n e l (*mîngîindu-l ca p-un frate mai mic*): Ei, ce? ce?... Spune tu lui Irinel al tău...
- 40

I o r g u: Altădată... (*Aparte.*) Naivitatea ei mă dezarmează!

I r i n e l: Altădată?... Când?

I o r g u: Mai pe urmă...

5 (*Se aude boier Mieluş strigînd blînd: „Irinel? Irinel! unde eşti?“*)

I r i n e l: Viu, viu, boier Mieluş! (*Dispare prin dreapta.*)

10 I o r g u (*amărit*): Ah! şi bătrînul! „Irinel? Irinel!“
Cel dîntii, repede, aspru, răutăcios. Cel d-al
doilea, mai blînd şi mîngîietor chiar. Vru s-o
dreagă, să mă înşele. Să crez eu că nu s-a gîn-
dit... Ce înseamnă acel „unde eşti?“... Nu că
15 „unde“ e... Adică nu care cumva la mine în
odaie?... Atîta pază e umilitoare pentru un
orfan de care a îngrijit o viaţă întregă şi i-a
întreit averea ca să aibă dreptul să-i zică cu-o
20 singură privire: „Aşa ştiu eu să răsplătesc pe
un ingrat, pe un tînăr care nu seamănă bătri-
nilor!“... Acest „unde eşti“ prea fuse cusut cu
aţă albă!... Ce, nu ştia el „unde“ era ea? (*Irinel
apare în prag, cu capul întors spre odaia din
dreapta a lui tat-său, şi-i răspunde: „Bine...
25 da... da...“*) Ce nefericire! Să-ţi vezi fericirea
în prag şi să ştii bine că nu-l va trece — că va
rămînea acolo — aşa de aproape şi totuşi in-
finit de departe de tine!

30 (*Irinel, viind, se învîrteşte într-un picior. Rochia
se umflă ca o imensă rochiţă a rîndunicei. Rîde.
Bate-n palme. Face o reverenţă.*)

I r i n e l: *Mon cher cousin*¹, îţi închipui unde-o
pornim var-asta?

I o r g u: Nu, Irinel...

35 I r i n e l: Îmi săruţi mîna dreaptă — cu respect, ca
la o cocoană bătrînă — dacă ți-oi spune?

I o r g u (*tuşeşte*): Da, Irinel...

I r i n e l: Nu, nu, întii să mi-o săruţi... Şi p-asta...

¹ Scumpul meu văr (fr.).

Iorgu: Și p-ai, Irinel...

Irinel: La Mehadia!... Mi sã urise cu Slãnicu!
Ah! (*Sã învîrtește așa de repede, cã rochile i se ridicã prea sus. Amîndoi se înroșesc. Dupã o micã pauzã.*) De ce-ai roșit?

5

Iorgu: Dar tu?

Irinel: Eu? din senin...

Iorgu: Și eu tot din senin...

Irinel: Ce curios!

10

Iorgu: Foarte curios!

Irinel (*izbutind sã rîzã*): Nu e-așa?

Iorgu (*pe gînduri*): Cin' ți-a vorbit de Mehadia?

Irinel (*veselã*): Boier Mieluș, cînd mã chemã...

Iorgu: Mehadia... (*Aparte.*) Ah! pretext, ipocrizia celui mai sincer om!

15

Irinel: La Slãnic mi se urise... D-atîtea ori...

Cunosc drumurile, munții, pãdurile, apele, stîncele...

Cînd închiz ochii vãz Slãnicu așa de bine,

cã parc-aur copacii vorbindu-mi. Știi, cînd te

20

duci spre frontierã... Un fag de sute de ani:

„A! bine-ai venit, domnișoară!“ Și-și pleacă

crãcile bãtrîne, ca și cum și-ar întinde brațele

spre mine... Lîngã joagãr... Un grup de brazi

închiși... „Vin la noi, Irinel, ce treci așa trecã-

25

toare!“... Și ștejarul nãprasnic: „...„Piciulinga,

mãã!... sã ține mîndrã... Eh! n-a vãzut dum-

neaci ce-am vãzut eu!“... Ca și cum aș fi lîngã

ci!

Iorgu (*sugrumat*): E atîta poezie în ea... Ah!

30

fricosule!

Irinel (*rîzînd*): O! și pe stînci... Ce fudulie! ce

maniaci!... Unii își sapã numele în peatrã,

alții se mulțumesc cu vãpsea roșie și neagrã...

Locotenent Georgescu P. I-iu... administrație,

35

artilerie, București... Sus de tot... Prezent,

domnule locotenent!... Altul, cu litere enorme

și roșii, te strigã, de departe... „Eu sunt...

Ienuș Caco (*rîde*) dachis, armator, Galați“... Ce-or

fi urmãrînd oamenii aceștia?... Iorgule, ție îți

40

place sã te iscãlești pe ziduri, pe monumente,

pe munți?

I o r g u: O, nu, Irinel.

I r i n e l: Eu cunosc o fată care s-a iscălit la... (*Rîde cu hohote. Se aude strigînd blînd: „Irinel, Irinel, unde ești?”*)

5 I r i n e l: Numaidecît!

I o r g u (*tresărînd*): Unde a mai fost!... Ce, „unde ești, unde ești?” La urma urmelor, e revoltător!

(*Boier Mieluș, din odaia d-alături: „Asta? Cu asta îți șade bine, apuf, te prinde, are lumini ca ochii tăi, hoțule!”*)

10

I o r g u (*revoltat*): Îți șade bine dumitale, unchiule, și te prinde de minune aerul de părinte al unui nefericit! (*Irinel revine veselă.*) De ce te-a chemat?

15 I r i n e l: Ca să-mi aleg niște giuvaieruri... O breșă și niște cercei... Secături...

I o r g u (*neputînd să-și ascunză mînia*): Ce te tot întreabă „unde ești?”

I r i n e l (*serioasă*): A! Ciudat! Cum te uitași!

20 I o r g u: Da? Așa de curios mă uitai?... Ți s-a părut...

I r i n e l: Mi s-a părut...

(*Boier Mieluș: „Irinel”!*)

Îndată! (*Iese.*)

I o r g u: Ah! o să înnebunesc!

25

(*Irinel revine.*)

I r i n e l: Boierul, încîntat! Ei, vezi așa, apuf, am ghicit eu cam ce te-ar prinde! Vine, vine acuși...

I o r g u (*agitat*): Irinel... Să mă plimb nițel pe răzor...

30 I r i n e l (*mirată*): Pleci? S-ar zice că... pleci cînd vine tata...

I o r g u: Dacă vrei, rămîi...

I r i n e l: Du-te dacă vrei... (*Iorgu iese prin stînga. Irinel se uită lung după el.*) Hi!... Deunăzi...

35 cum ar iubi... Astăzi... Astăzi... ar fi dorit să fim într-o cîmpie netedă sau pe o apă întinsă, numai noi doi și nimeni pe lume... Or bate cîmpii, or... Ah! gînduri! Mi-e frică să ghi-cesc!... (*Își ia obrajii în palme. S-aude boier Mieluș: „apuf, apuf”.*)

Agepsina Macri și Iancu Brezeanu în rolurile Irinel și Tase Mieluș din piesa *Irinel*.

SCENA IX

Boier Mieluș, Irinel, Mama Vuica
și Mitrică.

- 5 Boier Mieluș: Mă rog, mă rog, Iorgule, să vezi
dacă n-o prinde ca p-o — afu — împărăteasă...
Aruncă-ți ochii, de... (*Cu giuvaiericalele în
mână.*) Dar unde e Iorgu? Nu erai cu el?... Î?
- Irinel: Ieși să se plimbe... Pe răzor... Să ia aer...
- Boier Mieluș: Ei, și tu? (*Rîde.*) Cui tai gogoși?
- 10 Irinel (*tristă*): Nu, nu-i e bine lui Iorgu...
- Boier Mieluș: Nu-i e bine? Ia fugi, fată!...
apuf... Scrie, născocește ceva... Să se odih-
nească... și... la loc! afu...
- Irinel: De s-ar odihni...
- 15 Boier Mieluș: E, e, ce vorbă!... Se cunoaște
că ești copil! (*Intră Vuica, cu cheile la spate.
Caută ceva.*) Vuico, ce cați?
- Mama Vuica: Unde purdalnicu să le fi pus?...
Irinel maică, nu văzuși pe Ion? El trebuie să
20 știe...
- Irinel (*pe gânduri*): Nu...
(*Boier Mieluș rîde.*)
- Boier Mieluș: O-ho-ho! Cauți... pe Ion... pe
masă... pe supat? Bată-te... chelăreaso... ai
25 haz!... afu...
- Mama Vuica (*necăjită*): Caut „acu Doamne“...
Iacă caut și eu...
- Boier Mieluș (*lui Irinel, care stă pe gânduri*):
Șiîft!... e supărată foc!
- 30 Mama Vuica: Dar n-o fi pus dracu coada pe
ele!...
- Boier Mieluș (*pufuind*): Pe cine, babo?
- Mama Vuica: Ia, pe chei!
- Boier Mieluș (*arătîndu-i cheile la spate*): Dar
35 astea ce sunt?
- Mama Vuica: Care astea?
- Boier Mieluș (*rîde și-i sună cheile*): Astea!
- Mama Vuica: Ptiu! bată-le focul... Și de cînd
le caut... Frică mi-era că le pierdusem...

Boier Mieluș (*rîzînd*): Zi că le-ai fi pierdut...
Mama Vuica: Chelăreasa care-și pierde cheile
e ca boierul care își pierde boieria!

Boier Mieluș: A-î! afu...

5 (*Mitrică intră pe ușa dinspre balcon, aprins la față
și abia răsuflînd.*)

Mitrică: Te-am cătat, boierule, ca p-un leac...

Boier Mieluș (*rîzînd*): Ca Vuica cheile...

Mitrică: Lasă cheile... zi mai bine cheia...

10 Boier Mieluș (*intrigat*): Cheia?

Mitrică: Cheia enigmei... La bina...

Boier Mieluș: Plecasem și m-am întors...
Uitasem că e duminică... deși venisem de la
biserica...

15 Mitrică (*repede*): ...la bina liota de țigani jucau
stos. „N-ați văzut pe boier?“ „Nu, mîncate-aș“...
Întîlnesc pe popa Furcă. Îmi zice: „Spre Sfîntu Ionică
a apucat“... Sar într-o birje... La Sfîntu Ionică
ia pe boier de unde nu e...

20 Boier Mieluș: Fusei pe la prăvăliile lui Iorgu...
Mă, fă-te încoa! (*Rîde.*) Ei, ești mucalit de
serios ce ești! Apuf... Nu te prinde... Ei aș!...
Măăă! Nu... Ai cheltuit din bani, și mîine la
10 ore antemeridian...

25 Mitrică: Mîine la 10?... A, da... Nu asta... Alt-
ceva și mai oleoleo... (*Mitrică să uită la Irinel,
care stă rezemată cu spatele de masă și n-aude
ce se petrece în jurul ei, și face semn că n-ar vrea
să fie de față Irinel.*) Iacă, ea... să se...

30 Boier Mieluș (*serios*): Ea?... Să se... Na, na,
na, comédie... Irinel?

Irinel (*ca trezită din somn*): Tată?

Boier Mieluș: Du-te la Iorgu nițel...

Irinel: La Iorgu?

35 Boier Mieluș: Da... Frate-tău are să-mi spuie
ceva...

(*Irinel iese oftînd pe ușa din stînga.*)

Mitrică: Ghiciți!

Boier Mieluș: O drăcie...

40 Mitrică (*vesel*): Da ce drăcie!

- Mama Vuica: S-auzim!
- Mitrică: Iorgu...
- Boier Mieluș: Iorgu?
- Mitrică (*vesel*): Nu e bolnav!
- 5 Mama Vuica: Mititelul! Bine că nu e...
- Mitrică (*din ce în ce mai vesel*): Nici la... (*Arată
capul.*)
- Boier Mieluș (*rizînd*): Ce, l-ați crezut?
- Mama Vuica: Încă cum!...
- 10 Mitrică: Am mărturisirea lui scrisă... Iorgu
iubește!
- Boier Mieluș (*rizînd*): Pe cine?
- Mitrică: Pe Irinel!
- Boier Mieluș: Ce?
- 15 (*Boier Mieluș cade pe scaun și-și ia capul în mini.
Mama Vuica să repede spre el.*)
- Mitrică: De bucurie!
- Mama Vuica (*dînd din cap*): Hî...
- Mitrică: Ce, nu de bucurie, tată?
- 20 Boier Mieluș (*încet și trist*): Da, de bucurie!...
O batistă... (*Se șterge pe temple.*) M-au trecut
nădușelile... afu... Așa!... Duceți-vă.. Și che-
mați pe Irinel... Și lăsați-ne singuri (*Oftează.*)
Așa!
- 25 Mitrică (*la ieșire, Vuichii*): De bucurie!
- Mama Vuica: Dă...
- Boier Mieluș (*tragic. Să scoală și să clatină*):
Așa... Am auzit și n-am murit! Maică, Isuse
Christoase! (*Își face cruce.*) Dă, Doamne,
30 minte copiilor mei după cum le-ai dat și noroc!...
(*Plînge.*) Și eu să... să nu cunosc...!

SCENA X

Boier Mieluș și Irinel.

- 35 Irinel (*intrînd*): M-ai chemat, tată?
- Boier Mieluș (*prefăcîndu-se*): Da, taică.
- Irinel: De ce?

- Boier Mieluș: Ia, să mai stăm de vorbă și noi...
 Uf! ce cuminte e el... băiatul taichii...
- Irinel: Fusei la Iorgu... Ce trist e...
- Boier Mieluș: Pină adineauri rîse cu lacrimi...
- 5 Irinel (*gîndindu-se*): Da?
 Boier Mieluș: Da, băiatul taichii... O! ce mai gavalir!
- Irinel: Acum e așa de posomorît!...
- Boier Mieluș: Îi trece lui, îi trece... Da' tu...
 10 iubești pe Iorgu?
- Irinel: Firește... Mi-a fost telegar... Ții minte cînd ne strigai...
- Boier Mieluș: Da, în-da... Lasă astea...
- Irinel: Și-are să-mi fie profesor la Mehadia...
- 15 Boier Mieluș (*cu groază și prefăcut*): Va să zică, îl iubești... ai?
- Irinel: Firește...
- Boier Mieluș: Îmi pare bine... Oh! ce bine-mi pare! Dar... cum îl iubești?... Afu...
- 20 Irinel (*cam îndoielnică*): Cum să-l iubesc?
 Boier Mieluș: Nu ți-a vorbit... Nu ți-a scris...
 Irinel: Nu!... Ce să-mi vorbească?... Ce să-mi scrie?
- Boier Mieluș: Afu... Ca tineri, de...
- 25 Irinel: Nu!
 Boier Mieluș (*repede*): Ce bine-mi pare!...
 Va să zică, voi vă iubiți ca-n trecut, ai?
- Irinel (*c-o emoție ascunsă*): Cum ne iubeam în trecut?
- 30 Boier Mieluș (*se șterge de nădușeală*): E, o vorbă... Așa, ca niște frați...
- Irinel (*plecînd capul în jos*): Da...
- Boier Mieluș (*repede*): Ah! ce bine-mi pare!
 Nu știi ce bine-mi pare! apuf... Ca niște frați...
 35 Și nu mai mult?
- Irinel: De ce?
 Boier Mieluș: Așa...
- Irinel: Da... (*oftînd*) nu mai mult...
- Boier Mieluș: De loc?
- 40 Irinel (*parcă și-ar da sufletul*): De loc!
 Boier Mieluș (*oftînd*): Să te sărute taica...

I r i n e l (*uluită*): De ce?

B o i e r M i e l u ș: Fiindcă ești lumina ochilor mei
bătrâni! (*O sărută și-l trec lăcrămile.*)

5 I r i n e l (*Îi pică lăcrămile pe obraji*): O! tată, tu
plîngi?

B o i e r M i e l u ș: Nu... (*se încearcă să riză*) nu...
Un pustiu de guturai...

I r i n e l (*uitîndu-se în ochii lui*): Da?

10 B o i e r M i e l u ș: Da... (*Se îmbrățișează și plîng
năbușit.*)

(Aceeasi odaie. Mama Vuica și Ion deretecind. Ion virit pe jumătate supat.)

SCENA I

5 M a m a V u i c a și I o n .

I o n : Parcă am închiria-o, așa deretecăm...

M a m a V u i c a : Ca un pahar... Nu fi leneș...

I o n (*de supat*): O sumedenie de hîrtioare...

10 M a m a V u i c a : Și nu mai hîrîi, or te mănîncă
spinarea...

I o n : Mă mănîncă...

M a m a V u i c a : Să te scarpin! (*Îi dă cîțiva pumni
în spinare.*) 'Tă-te mama Ana! Împielițatule!

I o n : Măă!

15 M a m a V u i c a : Te mai mănîncă?... Taci?... Te-ai
săturat!

I o n (*ieșind de supat cu hîrtii și foi de cărți*): Fie,
că rea te-ai făcut, nașe!... Te-ai sculat cu...
el în sus!

20 M a m a V u i c a : Ia seama! că, că, că, că... Scaunu
pune-l ici... Masa, mai la dreapta... Șterge
oglindea... Feșnicul, la locul lui... Îndreaptă
cadrele...

I o n : Orcum l-oi așeza, Sfîntul Munte, tot strîmb...

25 M a m a V u i c a : Strîmb ești tu!

I o n : Ba nu zău, uită-te și dumneata...

70

- M a m a V u i c a : N-ai ochi? Un' ți-e capul?
 I o n (*zîmbînd*): La mine! Un' să fie?
 M a m a V u i c a : Să nu-l fi uitat afară... Strîmb e?
 5 I o n : Strîmb! (*Se uită c-un ochi închis.*) Turlele se
 bat cap în cap...
 M a m a V u i c a : Ia cu mătura p-aici... Mai bine...
 Curățenia casei e cinstea slugilor... Și sluga,
 ca să fie cinstită, să stropolească, să deretice,
 să scuture, să nu rămîie pic de praf... Ca un
 10 cleștar... Că sluga bună e tovarășea stăpînului
 bun... Și mai buni ca ai noștri unde-ai putea
 găsi?
 I o n : Nicăieri...
 M a m a V u i c a : Ei, poartă-te și tu cum nu te-ai
 15 purta nicăieri...
 I o n (*dînd de cîteva ori cu mătura*): Ca nicăieri...
 (*Să apropie de mama Vuica și-i sărută mîna.*)
 Nașe? Să te-ntreb ceva, nașe... pe nesupărate...
 M a m a V u i c a : Ei, ce?
 20 I o n : Păi, nu așa.
 M a m a V u i c a : Bine, bine, întreabă-mă...
 I o n : De ce s-au schimbat boierii de ieri după prînz?
 M a m a V u i c a : Cum s-au schimbat?
 I o n : Uleul să fi trecut pe dasupra puilor... Așa tac
 25 cu toții!... Pînă și conu Mitrică...
 M a m a V u i c a : Boierii... sunt oameni ca toți
 oamenii... ca mine, ca tine... Grijiile plecării...
 I o n : Și boier Mieluș — cît e el de bun — cînd mi-a
 poruncit să tai curcanul ăl mai gras, că are să
 30 vie cineva, parcă mi-ar fi zis: „Ia toporul...
 ascute-l bine... stai la pîndă... și ucide pe cel
 dintîi trecător care-o trece!”
 M a m a V u i c a : Ca și cum n-ai fi în firea ta!
 I o n : Eu?... Iacă, și dumneata ești alta!... De cînd
 35 sunt, te lauzi, dar nu m-ai atins... Și adineauri
 îmi cărași la pumni în spinare...
 M a m a V u i c a : Bietul băiat! (*Lui Ion.*) Să mă
 ierți și dumneata, că sunt bătrînă...
 I o n : De m-ai fi trimis la dulceață, nu mi-ar fi ne-
 40 caz... Dar așa... să m-aleg c-o cocoașe în spi-
 nare... (*Să face că plînge.*)

M a m a V u i c a: Vai de mine! A! să mă uit...
Usca-mi-s-ar mîna din umăr să mi se usuce!
(Îl pipăie.)

I o n: Nu m-atinge, că mor...

5 M a m a V u i c a: Ce, glumești?

I o n: Glumă să se facă cine-o glumi!

M a m a V u i c a (cu frica în oase): Umblă... Să
te văz... La dreapta...

I o n: Ai, ai, ai!

10 M a m a V u i c a: La stînga...

I o n: Ai, ai, ai!

M a m a V u i c a: Pleacă-te... Și spate...

I o n: Îh! îh! îh!

(Intră boier Mieluș repede și întunecat.)

15

SCENA II

B o i e r M i e l u ș, M a m a V u i c a și I o n.

B o i e r M i e l u ș (aspru): Ce e asta?

I o n: A început cocoșa!

B o i e r M i e l u ș: Ce cocoșe?

20 I o n (să pipăie d-a lungul spinării): Care mi-o făcu
nașea...

M a m a V u i c a: Îl zvintai în bătăi... Ca omul la
necaz...

B o i e r M i e l u ș: Dăstul!... Ioane, vezi de masă...

25 (Ion dă să-i răspună.) Ia seama!... Să nu-ți
îndrept cocoșa!

I o n (încet, Vuichii): Vezi, nașe?... N-are nimic?...
(Iese prin stînga.)

SCENA III

30

B o i e r M i e l u ș și M a m a V u i c a.

B o i e r M i e l u ș: Cum n-ai simțit?

M a m a V u i c a: Ca pămîntul!... Seacă!...

B o i e r M i e l u ș: Ba ce seacă!... Dar eu... afu...
om bătrîn... Supt ochii mei... Ei, ei, ei!

- M a m a V u i c a: Slăbea, îngălbenea, visa... Vorbea
singur... Credeam că... (*Arată la cap.*)
- B o i e r M i e l u ș: Mi-e teamă!
- M a m a V u i c a: Nu crez...
- 5 B o i e r M i e l u ș: Să se amo... el de Irinel și să
nu-i cînte greieri în cap?... Păcat! Ce băiat
bun!
- M a m a V u i c a: Ce e de făcut?
- B o i e r M i e l u ș: Ce trebuie!
- 10 M a m a V u i c a: Să nu-i iei repede!... Mi-e milă,
mi-e milă.
- (*Mama Vuica își pune mîinile la ochi.*)
- B o i e r M i e l u ș (*iși scoate ochelarii și să șterge
la ochi*): Vuico, ce slabă ești!
- 15 M a m a V u i c a: De nu i-aș fi crescut în brațe...
Și ce cuminte era... Am aci un nod!... Te-a
supărat vrodată?
- B o i e r M i e l u ș (*induiosât*): Niciodată!... Co-
pilul meu, da... el? nu! Nu, nu, nu mai plînge,
că plîng și eu!
- 20 M a m a V u i c a: Mă sucesc, mă răsucesc... Și nu
se limpezește...
- B o i e r M i e l u ș: Ce nu se limpezește?
- M a m a V u i c a: Sufletul meu... Cîteodată îmi
zic: „Nu s-ar putea?“...
- 25 B o i e r M i e l u ș: Ce să se poată?
- M a m a V u i c a: Să...
- B o i e r M i e l u ș (*hotărît*): Peste puțință! Ca
niște frați... Frate cu soră?
- 30 M a m a V u i c a: Așa e...
- B o i e r M i e l u ș: Irinel nu știe nimic... Mulțu-
mescu-ți ție, Cristoase, că n-a aflat... Îl iubește
numai ca p-un frate...
- M a m a V u i c a: De unde știi?
- 35 B o i e r M i e l u ș: Mi-a mărturisit ea...
- M a m a V u i c a (*pe gînduri*): Dă...
- B o i e r M i e l u ș (*răstît*): Ce, dă?
- M a m a V u i c a: Zic și eu... așa... ca o mumă...
(*Ca și cum ar legăna un copil ca să-l adoarmă.*)
- 40 Pe Irinel n-am legănat-o eu? (*Dă să plîngă.*)

Boier Mieluș: Mă rog! Nu începe, că... încep
și eu!... Să fiu bărbat... nu femeie!... Dăstul!

Mama Vuica (*plângînd*): Dăstul, fie...

5 Boier Mieluș (*cercînd să-și aprinză țigara*):
Am aprins-o de zece ori... Nici tutun nu mai
știu să trag... Îmi tremură mîinile... Să-nvîr-
tește casa supt mine... Ast-noapte n-am închis
ochii...

Mama Vuica: O! Doamne! Doamne!

10 Boier Mieluș: M-am frămîntat în pat!...
Nu-mi găseam culcușul... M-am plimbat prin
casă cu picioarele goale... Cu ce-am greșit în
fața ta, Dumnezeule? (*Mama Vuica plînge.*)
Mă rog!... Du-te de-l cheamă... Să-i dau soco-
15 telile.

Mama Vuica (*rugător*): Să-l iei pe departe...

Boier Mieluș: Fii pe pace... Să nu înțeleagă...

Mama Vuica: Cum să nu înțeleagă inima lui?

20 Boier Mieluș: Dăstul, mă rog! (*Îi face semn.*
Mama Vuica iese prin stînga.) Și eu, care nă-
dăjduiam că la ceasul din urmă să fie cu toții
împrejurul meu și să-i binecuvîntez: „Hai, nu
fiți amărîți, mi-am făcut rîndul! E rîndul vos-
tru! Făceți ca mine! Fiți buni și milostivi!
25 Și tu, Iorgule, să ai grije de Mitrică și de Irinel
cum am avut eu de tine!” (*Vrea să aprinză. Să
stîng cîteva chibrite.*) Ce să mai arză cînd m-a
cîlcat astfel de foc! Eu arz, și toate se sting
împrejurul meu!

30

SCENA IV

Boier Mieluș și Iorgu.

Iorgu (*slab și palid*): Sărut mîna, unchiule.

Boier Mieluș (*prefăcut*): Sărut ochișorii,
Iorgule.

35 Iorgu: M-ai chemat?

Boier Mieluș: Eu să te chem? De ce te-aș
chema?

- Iorgu: Mama Vuica mi-a...
- Boier Mieluș (*cercînd să rîză*): O! bat-o pus-tia!... Eu zisei așa: „Iorgu... Ce face Iorgu, că nu l-am văzut astăzi... Scrie? Lasă-l să scrie...
5 Nu? Citește? Lasă-l să citească... Nu?... E cu Irinel?... Lasă-l să fie!“ „Mi se pare că se plimbă“... „Pe răzor? Prin vie?“ Și să vede că ea a înțeles: „Zi-i să vie“. Bătrînețea! Nu-ți pare că n-ar cam auzi bine?
- 40 Iorgu: Mama Vuica?... Nu...
Boier Mieluș: Ce zici tu, Iorgule tată, o să plouă pîn' diseară?
- Iorgu: Nu!
- Boier Mieluș: Așa mi se păru... Văzui niște
15 nori învîrtindu-se în neștire...
Iorgu: Cerul albastru... Nu e pic de nori...
Boier Mieluș: Și se umflă un vîntuleț care scutură frunza plopilor din fund ca și cum ar prevesti a ploaie... Apuf...
- 20 Iorgu: Fusei p-afară... Nu se mișcă nici-o frunză...
Boier Mieluș: Ei, cum de mi se păru... Cald... apuf... zăpușeală... Cu redingota mă coc... Adu-mi, taică, bluza mea din cuier... (*Iorgu se duce bucuros. Mieluș se dezbracă și-și pune re-
25 dingota pe un scaun cu buzunarul umflat în sus. Iorgu îi ține să se îmbrace.*) Ei, dar ce, Doamne... buzunarul ăsta așa de umflat?... Un plic?... D-o săptămîină îl port... Îl uitasem... Socotelile ipitropiii... Adică de ce n-ai vrea tu să le vezi?
- 30 Iorgu: Și de ce să le văz, unchiule?
Boier Mieluș: Să-mi dai o dăscărcare...
Iorgu (*uitîndu-se lung*): Numai d-asta?
Boier Mieluș: Nu d-altceva...
Iorgu: Să părăsesc casa care m-a adăpostit și mi-a
35 mîngăiat copilăria mea...
Boier Mieluș: Apuf... Cine zice?
Iorgu: ...și pe cei cu care am crescut...
Boier Mieluș (*aspru*): Cine zice?
Iorgu: Așa?
- 40 Boier Mieluș: Vezi bine!
Iorgu (*vesel*): Atunci declar orice vrei dum-

neata... căci orice vrei dumneata e curatul adevăr! (*Se așează la masă și ia condeiul.*)

5 B o i e r M i e l u ș : A, nu! Socotelile! Fiecare în-deosebi. Să te încredințezi tu cum de la un venit de 6.000 de lei ai ajuns la 15.000 de lei... apuf... Mă rog, bașca de magaziiile de la moara lui Gusi, închiriate 1.500 de lei docamdată — la anul vor merge 3.000 — apuf — și de pră-văliile de la Sfântul Ionică, care de patru ani umblă 5.000 de lei ca nimic, și de...

10 I o r g u : Va să zică, m-ai făcut bogat!... 21.500 de lei anual...

B o i e r M i e l u ș : Bogat, tînăr și învățat... Poți să te duci înăuntru, la Paris, cînd ăi vrea...

15 I o r g u : A, nu, nu, nu mă duc... Ce să caut?

B o i e r M i e l u ș : Cum vrei, fă cum vrei — apuf — neicuțule... (*Iorgu scrie pe o coală de hîrtie.*)
Ce scrii, ce scrii acolo?

20 I o r g u (*citind*): „Declar pe ființă de adevăr și cu lacrimi de adîncă recunoștință“...

B o i e r M i e l u ș : Lasă, nene, lasă astea...

I o r g u : „...că unchiul meu, Tase Mieluș, ție-l Dum-nezeu sănătos și facă-se toate pe voia lui“...

B o i e r M i e l u ș : Pe voia mea! Așa, nene, așa...

25 I o r g u : „...Care mi-a fost ca un părinte“...

B o i e r M i e l u ș : Adevărat părinte!

I o r g u : „...ca un părinte“... Îți dau descărcare de gestiunea dumitale... Citește...

30 B o i e r M i e l u ș (*citește încet*): E... e... și tu, prea multe flori... „ca un sfînt“... Prea mult! apuf... (*Îl sărută și-l trec lacrămile.*) Acum... ieși... și du-te-n lume!

I o r g u : Să mă duc? Lumea mea este aici!

35 B o i e r M i e l u ș (*se șterge de nădușală*): Cum vrei, nene, fă cum vrei — apuf — stai ș-aici...

I o r g u : Cu dumneata, cu Mitrică, cu mama Vuica, cu Irinel!

B o i e r M i e l u ș : Firește, cu mine, cu Mitrică...

40 I a să iei matale sineturile magaziiilor, ale pră-văliilor... Iacă și hîrtia banilor... Nu, nu... bagă-le în buzunar...

I o r g u: Păstrează-le la dumneata, în casa de fier,
cum le-ai păstrat și pînă acum...

5 B o i e r M i e l u ș (*insinuant*): Ba nu, ba nu,
ține-le cîteva zile... Să văz cum îți șade ca pro-
prietar și rentier... Sunt foarte curios să văz
cum îți șade... Nu, nu, dacă mă iubești...
apuff!

I o r g u: Bine, unchiule.

10 B o i e r M i e l u ș (*îl trec lacrămile*): Știi că-ți
șade bine...

I o r g u: O! unchiule!

15 B o i e r M i e l u ș: Ca mîine, poimîine, mă duc...
Să ai grije de ai mei cum am avut și eu de
tine... (*Se sărută. Boier Mieluș iese prin dreapta,
uitîndu-se îndărăt.*) Ah! păcat! păcat de el!

I o r g u: Să mă bănuiască? N-avu aerul... Ieri eram
sigur și nenorocit, și azi... Lumea e cum e sau
cum ne-o închipuim noi că este?

SCENA V

20 M i t r i c ă și I o r g u.

M i t r i c ă (*viind repede*): Eu plătii inscripția...
Azi, la 10 punct... Nu mai sunt amoretzat...
Femeie, ca orice femeie ușoară... Mai mult se
făcea decît era... ca femeia neîndurită... Mi-a
25 jurat că numai pe mine mă iubește... Și eu ace-
lași lucru... Și ieșind am zis fluierînd: „D-alea
mi-ai fost? Să ne vedem la moși așteaptă“...
Dar tu?... Ai văzut pe tata?

I o r g u: Da, acum ieși.

30 M i t r i c ă: Nu ți-a vorbit nimic?

I o r g u: Nimic important.

M i t r i c ă: De una... de alta...

I o r g u: A, ba da.

M i t r i c ă: Ei, ei?

35 I o r g u: Mi-a prezentat socotelile tutelei. Le-am ră-
fuit și l-a podidit plînsul...

M i t r i c ă: Și altceva?... O taină?...

Iorgu: Nu...

Mitrică: Emoționat, bietul bătrîn!

Iorgu: A! Mitrică!... Tu știi și nu vrei să-mi spui!... De bine sau de rău?

5 Mitrică (*vesel*): De bine, prostule!... Adică eu nu știu!... Tata cu ale lui și eu... cu inscripțiile mele...

Iorgu: Iar îndoială!

Mitrică (*vesel*): Vei afla din gura lui...

10 Iorgu: Ce să aflu?

Mitrică (*rizînd*): Iorgule, nu te-ascunde, că nu te prinde...

Iorgu (*abia răsuflînd de bucurie*): Ce să mă prinză?

15 Mitrică: Tu ești la a, b, c, și eu plătesc inscripțiile la... Îm! motanul călugărit!... Doar n-am trăit eu degeaba!... Mă duc să aflu... La vedere...

20 Iorgu (*c-o explozie de veselie*): Mai știi? O! ho-ho-ho!

SCENA VI

Irinel și Iorgu.

Irinel (*vine din dreapta, îmbrăcată într-o rochie de fulard*): Iorgule?

25 Iorgu (*vesel, tușește*): A, nu e nimic. Am dormit bine. Mă simț ușor... Ca o pană... Trei-patru zile, și sunt cum am fost. Nu sunt bolnav. Dar, tu? A! ce gătită ești! Să te văz... (*O ia de mînă.*)

30 Și pe partea asta... Și p-astălantă... O! ce frumoasă ești... Parc-ai fi un fir de trandafir... Ba nu... O floare de mac!... Ca o picătură de rouă într-o foaie de călțunăș! Ca florile domnești... Ca toate florile într-una singură!

35 Irinel (*mirată și tristă*): Tata mi-a zis să-mi pui rochia de fulard...

Iorgu: Să te faci mai frumoasă? Ca și cum ai izbuti să fii și mai frumoasă ca-n rochia albă cu bobițe negre și cu șorțul negru încheiat la spate...

Să nu te murdărești... Ce prostie și la școală!
Tu să te murdărești? Pe lebedele albe nu se
prinde nici o pată și nu mai au șorțuri negre!

I r i n e l: Iorgule...

5 I o r g u (*cu iubire*): Ce e, Irinel, ce e?... De ce nu
suntem într-o cîmpie ca să-ți mărturisesc ceea
ce n-am îndrăznit niciodată?

I r i n e l: Iorgule!

10 I o r g u: Departe de lume... Numai noi singuri...
Încotro ne-am uita să nu vedem decît pămîntul,
ca un taler nemărginit... Tu să-mi zici „stai,
stai!“ și eu să nu mă mai opresc!

I r i n e l: Omule, tata a poruncit să se deretece
odăile...

15 I o r g u: Cum se gîndește la toate!

I r i n e l: ...că ne pică un mosafir...

I o r g u: Un mosafir?

I r i n e l: ...un negustor bogat (*Iorgu tresare*), un
deputat influent (*Iorgu tresare*), un bătrîn...

20 I o r g u (*c-o bucurie nestăpînită*): A, da! e bătrîn!
O! bătrîn! Da, da!

I r i n e l: Îl cunoști?

I o r g u: Nu, întâiași dată auz de el... Nu știu
cine e...

25 I r i n e l: Dacă nu știi?...

I o r g u: A? Ce, nu s-au mai văzut bătrîni în ziua
de azi?... Nu, nu, nu se poate! Bine că e bă-
trîn! Dac-ar fi fost tînăr... îi!... Îl aștept să
vie cu aceeași nerăbdare cu care te așteptam
30 pe tine ca să vii de la pension! „Mai degrab’,
Irinel! Mai degrabă! De ce mergi așa de do-
mol?“... Îi! Voiesc să-l văz, să-l cunosc într-o
clipă! (*S-aude uruitul unei trăsuri.*) A sosit!...
Să-l privim, Irinel! Să-l privim ca p-un prieten
35 al casei sau ca p-un... (*O ia de mîină și o tîrăște
la fereastră.*) O! o! (*Rîde nervos.*) Prea e slab,
prea e bătrîn! Elegant, c-o redingotă cenușie și
c-o legătură roșie... Ceva mai încovăiat ca boier
40 Mieluș... Începusem să urăsc pe acest bătrîn
cu părul alb ca zăpada... Mitrică are dreptate...
(*Rîde.*) Știe el!

I r i n e l: Ce știe?

I o r g u: În curînd vom afla din gura unchiului Mieluș!

(*Se aude boier Mieluș: „Irinel, Irinel, unde ești? Afu“...*)

5 I r i n e l (*pleacă abătută*): Îndată, îndată...

I o r g u: Repede, Irinel!

I r i n e l (*ieșind*): Repede? Hi!

10 I o r g u: „Irinel, Irinel, unde ești?“ Ciudat! A, desigur, nu știa unde era... Cum de mi se părea mie, ieri — aceleași cuvinte — că ar fi avut atîtea înțelesuri urîte?... Bietul moșneag!... Na! cap sec!

SCENA VII

I o r g u, M a m a V u i c a și mai tîrziu I o n.

15 (*Mama Vuica intră posomorîtă prin stînga.*)

I o r g u (*vesel*): Ce, mamă Vuico, ce, ai pierdut ceva?

M a m a V u i c a: Umblu și eu d-a încîtelea... Nu-mi găsesc astîmpărul... Am pierdut o parte a sufletului meu...

20 I o r g u (*surizînd*): Cheia? La brîu. Tulpanul? Pe cap. Nasul, și gura, și ochii, la locul lor... Ei, de ce să fii așa de întunecată?

M a m a V u i c a (*arătînd spre inimă*): D-aici lipsește ceva!

25 I o r g u: Să-ți dau de la mine...

M a m a V u i c a: Nu, nu, că-ți trebuie!... E, și boierul... Are dreptate, nu zic... Dar... prea de tot!

I o r g u: Dacă are dreptate...

30 M a m a V u i c a: E, are dreptate, are dreptate! Împotriva lui Dumnezeu nimeni n-are dreptate!

I o r g u: Ce s-a întîmplat?

M a m a V u i c a: Nimic pînă acuma...

I o r g u: Parcă ai fi copil și dumneata... E vrun om mai de treabă ca boierul?

35 M a m a V u i c a: N-am ce zice... dar... de...

(*Ion intră cu un pumn de bani.*)

- I o n: Coane Iorgule, ce cusur mi se cuvine?
 I o r g u (*surizînd*): Ştiu şi eu?...
- 5 I o n: Tocmai dumneata? Bucătăreasa zice 15 şi 50,
 bărbatul bucătăresei... 14 şi 50, şi un copil al
 lor — cică învaţă la şcoală — 13 şi 35...
- I o r g u: Mă băietе, spune-mi ce-ai cumpărat de
 vrei să afli cusurul...
- I o n: Să spui... Să zicem o dată o sticlă de untde-
 lemn d-ăl fain, 2 şi 75; pe urmă, 45 untură;
 10 25 mei, şi sardele 1 şi 50...
- I o r g u: Rămîn, rămîn... 15 franci şi 5 bani.
- I o n: Păi eu ce-am zis? (*Deschide mîna.*) Şi mi-a
 dat?
- I o r g u: Să vedem... 13, 14, 15 şi 50... Tocmai...
- 15 I o n: Ei vor să rîză de mine... Şi-a găsit şi de cine!
 (*Iese.*)
- M a m a V u i c a (*tristă*): Plec şi eu...
- I o r g u: Unde?
- M a m a V u i c a: Să-mi găsesc locul, dacă mi l-oi
 20 găsi... E-hei! la biiiserică e locul meu...
- I o r g u: Unchiul Mieluş, aşa, dumneata, aşa...
- M a m a V u i c a: Bătrîneţea!
 (*Iese prin stînga cletănînd din cap.*)
- I o r g u (*ridicînd din umeri*): Piu...
- 25 (*Irinel vine din partea dreaptă; se repede la Iorgu;
 e palidă şi emoţionată. Ia pe Iorgu de mînă şi-l
 strînge cît poate.*)

SCENA VIII

I o r g u şi I r i n e l.

- 30 I o r g u (*repede*): Nebunica mea! Vine ca vîntul,
 că nu i s-aud paşii!
- I r i n e l: Stai... Stai...
- I o r g u: Ca vîntul căldicel de primăvară, care nu
 rupe crăcile, nu scutură frunzele şi nu ofileşte
 35 florile de mărşi de cireş, ci clătănîndu-le le-a-
 jută ca să dea bogăţiile! Altfel, ciorchinile albe

și rumene ar înțeleni, s-ar scutura și n-ar lega
rodul răcoritor...

I r i n e l: Să răsuflu...

5 I o r g u (*cu o veselie crescîndă*): Te-ai speriat? Ai auzit
din gura tatălui nostru — da! al nostru! —
vestea care ți-a oprit răsuflarea?... O, cît am
răbdat! Cît am suferit... Cînd mi-aduc aminte
că mă coprindea îndoiala... Îndoiala e ca o
10 otravă pe care nu poți nici s-o înghiți, nici s-o
dai afară!... Aici!... (*Își arată beregata.*) Să
oprise aci!... În fitece săptămînă, ca un mort...
duminica, tu veneai, fermecătoare ca un basm,
ușoară ca un gând, mirositoare ca rozmarinul...
15 Și în mersul tău, în goana ta, simțeam ritmul
vieței care mă trezea la viață! Reînviam!...
A doua zi te duceai, sorbind după tine întreaga
atmosferă!... Și e teribil să mori și să înviezi
neconținut!... Am sentimentul și urmele morții
20 de odinioară... Lasă-mă să te privesc mult, mult,
cu recunoștința unei țărîni de veacuri pe care
ai rechemat-o la viață de astăzi înainte! De ce
tremuri?

I r i n e l: Iorgule!

25 I o r g u: Albastrul ochilor tăi, ca un ocean revoltat,
fără fund și fără țărături...

I r i n e l: Iorgule! Știi de ce-a venit bătrînul?

I o r g u: Care bătrîn?

I r i n e l: Deputatul!

I o r g u: Nu!

30 I r i n e l: Și știi ce mi-a zis tata?

I o r g u: Nu!

I r i n e l: Să pui rochia asta de fulard...

I o r g u: Da, a care-mi place mie...

I r i n e l: Și știi de ce să mă gătesc?

35 I o r g u: Firește că da... Azi e sărbătoare!

I r i n e l (*trîntindu-i mîna*): Ah! nu știi nimica!
Ce nepriceput ești! Bătrînul a venit...

40 I o r g u (*uluit*): A venit... ei, și? O să mănînce cu
noi... Atît mai bine... Mai numeroși la
masă...

I r i n e l: Bătrînul a venit... pentru ca cineva să se

ducă din casa asta! El are un băiat inginer!
(*Își acoperă fața și plînge năbușit.*)

Iorgu (*aiurit*): Un inginer? A învățat ingineria?

5 Irinel: Da, a învățat ingineria! a învățat in-gi-
ne-ria! Și cineva o să se ducă din casa
asta!

Iorgu (*cade pe un scaun și să uită la picioare*):
Azi... mi-a făcut ghetete?... Nu mi le face în
fiece zi?... Și de ce plîngi?... Doi au să se ducă
19 din casa asta!

SCENA IX

Mama Vuica, Iorgu și Irinel.

Mama Vuica: Știu ce e pe sufletul vostru...
Nu vă mai întreb...

15 Iorgu: Bine faci!

Mama Vuica: Irinel...

Irinel: Mamă!

Mama Vuica (*văzînd-o cu lăcrămile pe obraz*):
Ah!... N-ar fi după lege... așa ce...

20 Irinel: Care lege?

Mama Vuica: A bisericei noastre...

Irinel: Noastre?... O!...

Mama Vuica: Ei, și boierul Mieluș, n-o fi ca
păunul care soarbe oule păuniții!... Mai am
25 o nădejde...

Iorgu: Care?

Mama Vuica: Abia-mi stăpînesc lăcrămile...
Am să-i caz la picioare, și... și... (*plînge*) și
eu sunt creștină, dar nu vreau să-mi ucid copi-
30 lașii pe care i-am încălzit la sîn!

Irinel: Mamă!

Iorgu: Mamă!

Mama Vuica: Mamele voastre ar fi făcut ca
și mine!

35 (*Se aude boier Mieluș, cu energie: „Nu! nu! nu!”
La fiecare „nu” Iorgu tresare.*)

SCENA X

Boier Mieluș, Mama Vuica, Irinel, Iorgu și Mitrică.

5 (Boier Mieluș vine repede din dreapta, după el, Mitrică, gesticulînd.)

Boier Mieluș: Apuf!... Dar ce, Iorgule tată?... Irinel, cu ochii roșii? A!

(Irinel pleacă capul în jos.)

10 Mama Vuica: Ascultă-mă, boierule, că sunt cu părul alb...

Boier Mieluș (*aspru*): Și eu sunt cu părul alb!

Mama Vuica: Și-am văzut multe!

Boier Mieluș: Și eu am văzut multe!

15 Mama Vuica: Că eu i-am adormit...

Boier Mieluș: Și eu le-am sărutat căpățiile!

Mitrică: Dar...

Boier Mieluș: Mitrică!

20 Mama Vuica: Că de-au fost bolnavi, eu i-am îngrijit!

Boier Mieluș: Tu și cu mine!

Mama Vuica: Și sînul bătrînei ăștia a fost plin de bunătăți...

Boier Mieluș: Și eu le-am dat bucătura de la gură...

25 Mama Vuica: Și sunt ca și ai mei!

Boier Mieluș: Da, ai mei sunt!

Mama Vuica (*doborîtă de durcere*): Te rog, îndură-te, că mi se rupe inima!

30 Boier Mieluș: Să se rupă! Și-a mea se rupe!

Mama Vuica: Crede lăcrîmilor mele! (*Cade în genuchi și plînge.*) ăști doi copii... se iubesc!

Boier Mieluș (*în paroxism*): A! scoală-te, femeie!... (*Mama Vuica se scoală speriată.*)

35 Cîte-mi năvălesc prin minte! Nu pot vorbi! apuff... Nădăjduiam că voi închide ochii în tihnă... și n-a voit Ăl-de-sus...

Iorgu: Unchiule...

B o i e r M i e l u ș : Taci, nepoate!... Stai aci!... Ce
 strici tu? Și cine strică? *(Se uită drept înaintea,*
și ca și cum ar vedea ce are să se întâmple.) Să
 mă duc la biserică... Să vă sărut cununiile... Să
 5 mă privească lumea... Să șoptească și să riză
 pe înfundate! Și când mi-or zice: „Să vă fie cu
 norocire, boier Mieluș!” eu să-i auz: „Să-ți fie
 de cap, Tase nebunul!” Și când lăutarii vor zice
 10 tuturoră cîntece de veselie, eu, în capul mesei,
 să plec capul de la junghietură și să mor de du-
 rere și de rușine!... Asta voiți, copiii taichii?
 Facă-se voia voastră! *(Îl podidește plînsul.)* Un
 pahar cu apă... *(Se congestionează. Mitrică, spe-*
 15 *riat, i-aduce un pahar. Îl ia. Îi tremură mîna. Pe*
jumătate îl varsă și rămășița o soarbe dintr-o dată.)
 Apuf!... D-aș fi murit, aș fi fost mai fericit!
 D-aș muri, ar fi mai bine! Și trăiesc, și sunt
 doborît de cea mai înfricoșată osîndă!... Unde
 20 poruncește biserică „nu”, eu, un nemernic, să
 zic „da”?... Și ce să fac cu credința? Și este
 numai a mea credința? Cei cari s-au dus, nu
 mai sunt în noi? Copii, neamul meu nu s-a stins
 în mine! Trăiește și-l duc în spinare! Și crezul
 lui covîrșește slabele mele puteri trecătoare!
 25 *(Iluminat.)* Nu vedeți? Uite, uite, uite, cum dă
 la o parte pămîntul! Tatăl meu Mieluș, bunicul
 meu Drăgoi Mieluș și străbunicul meu Dosoftei
 Mieluș, călugărit la bătrînețe și adormit de
 veci stareț al Mănăstirei Horezului! *(Se scu-*
 30 *tură înfiorat.)* Cum scutură țărîna! Așa... așa...
 Ah!... M-arată cu deștul: „Tase, unde-ți sunt
 mințile? Ai căpiat?” *(Parc-ar goni pe cineva*
dinaintea ochilor.) Eh!... Credința mea este felul
 meu să fiu... Eu și ea facem una, o singură
 35 ființă... Cine dăsparte pe una de alta asasinează
 și pe una și pe cealaltă... *(C-o sforțare su-*
premă.) Singele nostru să se continue, iar nu să
 se amestece! Afu...

I o r g u : Unchiule, sunt bolnav... Mă duc să mă
 40 caut... Era fatal... Nu s-ar fi putut... Adio!

I r i n e l (*căzîndu-i capul în brațele mamei Vuichii*):
Adio!

M a m a V u i c a: Taci, Irinel, taci!

5 B o i e r M i e l u ș (*zdrobit*): Las-o să plîngă... Îi
face bine... Plîngi, fetița taichii!

I o r g u (*către Irinel*): Și cînd voi trece granița, și
locomotiva va gîfii scoțînd un șuierat asurzitor,
voi căuta, cu ochii, încotro să fie țara mea, în-
cotre ar cădea casa și grădina unde-am fost fe-
10 ricit și-ți voi face semn cu mîna... „adio, Irinel!”

M i t r i c ă (*trist*): Decît așa foc, mai bine-mi plă-
tesc inscripțiile!

C o r t i n a

HAGI-TUĐOSE

COMEDIE ÎN IV ACTE

	<i>Ilagi-Tudose</i>
	<i>Matache Profirel</i>
	<i>Jenică Păunescu</i>
	<i>Culai</i>
5	<i>Gusi</i>
	<i>I-iul epitrop</i>
	<i>Al II-lea epitrop</i>
	<i>Popa Roșca</i>
	<i>Un cerșetor</i>
10	<i>Un cârciumar</i>
	<i>Un pastramagiu</i>
	<i>Un bragagiu</i>
	<i>I-iul băiat</i>
	<i>Al II-lea băiat</i>
15	<i>I-iul ștregar</i>
	<i>Al II-lea ștregar</i>
	<i>Al III-lea ștregar</i>
	<i>Al IV-lea ștregar</i>
	<i>Al V-lea ștregar</i>
20	<i>Gherghina Profirel</i>
	<i>Fifica Profirel</i>
	<i>Leana</i>
	<i>Ghioala</i>
	<i>O țigăncușă</i>
25	Mahalagii, mahalagioaice.

5 La dreapta, biserica Sfinta Troiță cu patru stilpi
de peatră la intrare. De jur împrejur, firide cu
sfinți. Ziduri groase o înconjură, cel din față, dă-
rîmat mai mult de jumătate. În curtea bisericii,
10 morminte, cruci și pomi roditori. Mai în fund de
biserică trei plute bătrîne. O șosea prăfuită, cu
găuri și cu gropi, se pierde în depărtare. Împo-
triva bisericii, o casă veche, învălîtă cu olane, cu
15 prispă lată, c-o uşcioară și c-o singură fereastră
cu fiare groase. E locuința lui Hagi-Tudose. În
șir cu ea, pe un mal teșit, cotind după șosea, o cîr-
ciumă, o bragagirie și o stanție de scinduri cu
cîrnați uscați ațirnați în cuie și cu teancuri de pas-
20 tramă pe tarabă. Ulicioare și trecători printre case,
pe după plute și pe după curtea bisericii. În stradă,
copiii se joacă ca la ei acasă. Femei zorite, cu legă-
turi și cu donițe în spinare, se încrucișează, își dau
bună ziua și-și caută de treabă. La orizont, prin
prăfăric, se zăresc o mulțime de turle.

SCENA I

(Doi băieți în cămașe, cu pantalonii sumeși și dăsculți, smîcesc zmeurile înălțate.)

25 P r i m u l b ă i a t : Se umflă vîntul, ha, ha, se um-
flă...

A l d o i l e a b ă i a t : Dă, Doamne!

P r i m u l b ă i a t : D-ar bate și diseară, aș trimit
un răvășel pîn' la lună...

- Al doilea băiat: Și eu pînă dincolo de lună,
în slava cerului...
- Primul băiat: Eu și mai sus... Pîn' la Dum-
nezeu!
- 5 Al doilea băiat: Î... e păcat!
Primul băiat: În glumă... n-am zis adevărat...
Al doilea băiat: O-ho! al tău face calpac...
Primul băiat: Nu... e jucător... Haide, ali-
vanta!... Încă o dată, și mai, de patru ori în
10 șir...
Al doilea băiat: Î... cită gușa face!
Primul băiat: Înadins... gură suitoare... altfel
nu s-ar învărti ca un burghiu...
- Al doilea băiat: Oi sireacu, cum întinde al
15 meu!
Primul băiat: E din două ș-are gură trăgă-
toare...
Al doilea băiat: Dacă ne-am lua la-ncurcare?
Primul băiat: Haide!
- 20 Al doilea băiat: Numai de coadă... Nu, să
nu-l pui pe sfoară... Nu vreau... Nu așa... (*În-
cepe să scîncească.*) Tu ai ață mai multă...
Primul băiat: Ș-al tău e mai mare...
Al doilea băiat (*speriat*): Te spui l-alde
25 mama...
Primul băiat (*rizînd*): Hop! hop!... I-am
pișcat codița!
Al doilea băiat (*smîcînd*): Ce dracului...
Al meu stă ca o lumîinare...
- 30 Primul băiat: Ale! hop!... Încă nițică!
Al doilea băiat: Nu, mă, nu așa, că mi-l
dai în cap... (*Începe a urla.*) Mamă! Fă mamă,
fă!
Primul băiat: Mă-ta! Ce prost! Cum bizîie!
35 Cogeamite măgădău!... El zice și el plînge...
Na, na, mă dau la o parte...
Al doilea băiat: Da' ce...? Tu ești mai mare...
Primul băiat: Și zmeul meu e mai mic...
Al doilea băiat (*smîcînd și la dreapta și la*

stînga): Da, dar e jucător, nu stă țeapăn ca al meu, lovi-l-ar boala să-l lovească...

5 *Primul băiat*: Iar se umflă vîntul... Bine că bate spre Dobroteasa, că dac-ar sufla spre Vitan, ar trece peste casele lui Tudose...

Al doilea băiat: Ei, și?

10 *Primul băiat*: Nu știi ce hain e... Zi că zmeul tău ar cădea în grădina lui, în spatele casei... Ce, crezi că l-ai lua așa, cu una, cu două?... Acum cîteva zile vîntul adia într-acolo. N-am de lucru? Îi dau, îi dau sfoară, pînă ce gușa se prelinse de casele lui Tudose... și haț, se prinse între două olane. Trag eu, trag, nimic. Vîntul căzu, și mă uitai la zmeu cum se clătina, ca un om care ar da din cap supărat. Și se lăsă, și se lăsă, pîn' nu se mai văzu. Eu, zbughi peste gard. În grădină mă uit, mă uit, și-l văz în vîrfurile unui prun. Dau să mă urc... Tudose!... „Cin-e-acolo?... Ce cauți, pungașule?... Ai să înfunzi pușcăria!“ Împietresc. „Nea Tudose, zmeu, zău, zmeu!“ El: „Prunul peștricioar, ocnașule!... Să-ți umpli sînul cu prune, hai?... Eu sapă-i, udă-i, curăță-i ca să te spînzuri tu în ei?... Stai-mi-te, hoțomane, c-am să-ți rup oasele!“

25 Și puse mîna p-un retevei. Mie nu mi se vedeau picioarele. El, zvirr... M-ar fi cotonogit de mă nemerea. Peste gard, și bildîbîc dincolo... Nu m-am oprit decît în poarta noastră. Și lăsaî dracului și zmeu, și sfoară, și tot... E hain topenie coșcova bătrînă...

30

Al doilea băiat: Și zmeu?

35 *Primul băiat*: A treia zi un băiat îl întindea dincolo de Crucea de piatră. Zic: „Mă, zmeul meu!“ El: „Ce, mă?... Da, hî-hî!... Vez' că nu l-am cumpărat de la un unchiaș?“ „De la moș Tudose?“ „Nu-l cunosc și nu știu cum îl cheamă...“ A! e-afurisită pielea pe el...

Al doilea băiat: Hait! Mi-a scăpat! (*Aleargă țipînd.*)

40 *Primul băiat*: Bă... nu te lăsa, bă... (*Se face nevăzut după Primul băiat.*)

SCENA II

Gherghina Profirel și Tudose.
Mai departe Un cerșetor, orb și surd, în
5 poarta curții bisericii din care n-a mai rămas decât
doi stâlpi.

(Sfânta slujbă s-a sfârșit. Lumea iese potolit, se în-
chină, se-mprăstie și dispare. Preotul Roșca, ceva
mai târziu, după ce se întoarce cu fața spre răsărit,
10 face trei cruci și pleacă. Gherghina Profirel, cântă,
sulemenită, cu sprâncenele lipite, cu rizil pe cap, cu
cite doi cîrlionți la amîndouă urechile, se încearcă
să iasă pe ușa bisericii. Malacovul o împiedică. Tu-
dose, în dreptul ușii, c-o scurteică de lastic îngâlbe-
15 nită de soare, hărlănită pe poale, și din care n-a mai
rămas nici un petec de blană; c-o pălărie moale,
a căreia formă nu se mai știe de vechime, și c-un băț
adus la vîrf în chip de baston. Cu ochii vii supt niște
sprîncene stufoase, cu ochelari mari, cu barba că-
20 runtă, rară și prelungă în bărbie, cu părul nepiep-
tănat și atîrnînd vișioane. Tușește din cînd în cînd.)

Gherghina Profirel (dînd să iasă): Tu-
dose, Tudose... apucă de malacov...

Tudose: Sărut mîna... s-apuc...

Gherghina Profirel: Încet, binișor, mai
25 la dreapta... Au! să nu se vază... păcatele mele...
(Rîde.) Ce-ar zice dumnealui dacă ar vedea
că mi se vede?

Tudose (muncindu-se cu malacovul): Ce să se
vază?

Gherghina Profirel: Ei, și dumneata!
30 (Rîde.) 'Tă-te norocul să te bată...

Tudose: Norocul? Unde-am avut cu noroc!

Gherghina Profirel: Tudose, nu supăra
pe Dumnezeu!

Tudose: Norocul l-a luat „dumnealui“... jupînul...
35 Gherghina Profirel (înțepată): Care ju-
pîn?... Profirel?... O mai fi și bo-ie-ru!

Tudose: Mă luă gura pe dinainte... Să ierți și
40 dumneata... De treizeci de ani în slujba jup...
boierului... (Izbuteste să scoată pe Gherghina
Profirel.)

- Gherghina Profirel: Uf... (*Se șterge de nădușeală.*) Bine că scăpai... Tudose, oi fi murdară pe undeva?
- 5 Tudose (*învîrtindu-se împrejurul ei*): Pe un' să fii? Pe nicăieri... A, ba da... pe poale... Cîteva picățele de ceară...
- Gherghina Profirel: Bătu-le-ar Maica Precista de mahalagioaice... Bine că nu mi-au dat foc!... D-aia e rău cu poporul! Poporul cu ale lui... (*măreț*) și noi cu ale noastre!
- 10 (*Pornesc încet spre poartă. Gherghina șchioapătă, o strîng ghetele.*)
- Tudose: Bunătat' de rochie... Cît o fi costînd?
- 15 Gherghina Profirel: Șase sute de lei în cap... E din Lipițani...
- Tudose (*tresărînd*): Șase sute? Oi, oi, oi!... O prăvălie întreagă... în care ar intra mii de coți de găitan, de șunur și de ceaprazuri!
- 20 Gherghina Profirel (*fudulă*): E de mă-tase groasă — groasă e bună — și bătoasă, bătoasă, că stă-n picioare cînd o iau din cuier și-o pui lîngă mine...
- Hagi Tudose: Șase sute de lei!
- 25 Gherghina Profirel (*cu ifose*): Brățara asta din dreapta mă ține trei mii de lei...
- Tudose (*parc-ar fi călcat p-un cărbune*): Nu mai spune!
- Gherghina Profirel: Nu vezi ce safir? Cît oul de porumbiță.
- 30 Tudose (*privind în toate părțile*): Taci, să nu te-auză vrun pungaș!... Cu-coa-nă Gherghino!
- Gherghina Profirel (*il oprește c-un gest*): Mă rog, mă rog... Cocoana Jorjeta!
- Tudose (*rușinat și cu necaz*): Da, în-da...
- 35 Gherghina Profirel: Și-a din stînga — partea inimii — cu aceeași peatră, împresurată cu diamante, cinci mii de lei...
- Tudose (*cu ochii holbați*): Coană Jojetro, fie-ț milă... îmi cade damba!
- 40 Gherghina Profirel (*încîntată de efectul*

produs): Mi le-a dat dumnealui, estimp, de ziua mea... Se poartă... E la modă... Am peste douăzeci de brățări, și lanțuri, și midalioane, și cercei, și colane, și bolduri... Ce e în sipeturile mele... î-î-î-î...

5

T u d o s e (*închinându-se*): Doamne, Doamne! (*Aspru.*) Rău, rău faci, cocoană, de nu deschizi o prăvălie! (*Gherghina râde.*) Le-ai dăsface pe cele care nu se mai poartă... Î, ce de bani, ce de bani! Cum dă Dumnezeu la unii cu nemiluita!... Mi s-ar usca mâinile dacă aş purta...

10

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rizînd*): Brățările?... Frumos ți-ar șede... Ei, bravo, zău!

(*Ies pe poartă și dau de Cerșetor.*)

15

C e r ș e t o r u l (*mai mult gol pînă-n briu, c-o căciulă-n poală*): Miluiți-mă și pe mine!... Așa să vă ajute ziua de astăzi!

T u d o s e (*aspru și tăcănit*): Pomană, toată ziua pomană! De te-ai potrivi lor, ai face scurtă la mînă...

20

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Crede, moșule... O să-ți dea dumnealui...

T u d o s e: Nu i-a mai da... La meșteșug, nu la pomană...

25

G h e r g h i n a P r o f i r e l: E orb și n-aude...

T u d o s e: Ei, orb, orb!... Nu știi ce șireți sunt... Unii își cîrlesc ochii cu cocă, își strîmbă mîinile și picioarele... Și strîng, strîng, și îndeasă banii la chimir... Și noi muncim, muncim și tot săraci lipiți pămîntului!

30

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ei, ei, Tudose, nu mai spune... Cînd ieși boieru din tovărășia dumatiale, își trase partea lui 20.000 de galbeni, și-ți rămase 15.000 și pe deasupra găitănăria cu toată zestrea ei...

35

T u d o s e (*prins de frică*): Sîiît... Mai încet, cocoană Jojetro, ce, vrei să mă nenorocești?... Așa e, mi-a dat... (*Aspru.*) Dumnezeu să-i dea sănătate!... Eu, ca prostu, i-am băgat în negoț, și banii din negoț sunt ai tutulor, numai ai tăi

40

96

SOCIETATEA DRAMATICĂ

VINERI, 14 DECEMBRIE 1912

LA ORELE 8 1/2 SEARA

SE VA REPREZENTA PENTRU ÎNȚALĂ OARĂ

HAGI TUDOSE

Piesa în 4 acte de d-l BAMBOL SE. DELAVRANCEA

DISTRIBUȚIA

Hagi Tudose	Del. C. Nottler
Mateo Profirei	- I. Petrescu
Jeniță Păunescu	- V. Tonescu
Culsi	- C. Neulovici
Gusi, fiul cititor	- C. Rațovic
Al II-lea cititor	- I. Dăeștrăscu
Al III-lea cititor	- A. Mihălescu
Popa Roșca	- A. Barbeian
Un cerșetor	- N. Grigorescu
Un cărciumar	- V. Antonescu
Un postramagiu	- N. Savulescu
Un braganț	- G. C. Ciprian
Fiul băiat	- P. Ionescu
Al II-lea băiat	D-ra M. Ciuntu
Al III-lea băiat	- G. Osreja
Al IV-lea băiat	- El. Ciuceanu
Cherghina Profirei	D-na Maria Ciuceanu
Făcea Profirei	- M. Gurgea
Leana	- A. Macri
Ghizala	- E. Ciuceanu
O țigăncușe	- V. Ionescu

Mihalagiil. — Mihalagiului

INCEPUTUL LA ORELE 8 1/2 SEARA PRECIS

Doamnele cu pălării nu sunt admise în staluri. — Un vestiar special este pus la dispozițiunea doamnelor

PREȚURILE LOCURILOR : Loje rândul I, lei 30; Loje rândul II, lei 20; Loja rândul III, lei 12. — Loje de galerie, lei 6. — Un loc în orchestră, lei 6 — Stal I, lei 6; Stal II, lei 4; Stal III, lei 3. — Galeria 4 lei. — Locurile în loji se vând după un tarif anunțat în Casă.

Casa este deschisă în toate zilele de la orele 10 1/2 la 12 1/2, a. m. și de la 4 d. a.

Afișul primei reprezentații a piesei *Hagi-Tudose* din 1912.

Act. I

~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~
~~... de pe moșteni ...~~

Scena I

Prima Barbat si a doua Barbat in camera cu o noastra noastra...

Prima Barbat

Se umple de hã hã hã, se umple...

A doua Barbat

Sã, domnule!

Prima Barbat

Da bati pe spate... [indica spre spate]

A doua Barbat

nu dãrã de dãmã, nu dãmã...

Prima Barbat

... cu ea...

A doua Barbat

Hã, hã, hã...

Prima Barbat

... hã, hã, hã...

A doua Barbat

... hã, hã, hã...

Prima Barbat

... hã, hã, hã...

A doua Barbat

... hã, hã, hã...

Prima pagină din manuscrisul picsei Hagi-Tudose.

nu sunt! (*Se închină și se roagă mișcând buzele.*)

- 5 Gherghina Profirel: Tudose, bre Tudose, mai bine apropietar... De la moșia Izvoarele, 15.000 de lei...
- Tudose (*uimit și cu glasul pe jumătate*): 15.000 de lei!
- Gherghina Profirel: De la Malu-Spart, 27.000 de lei...
- 10 Tudose (*abia șoptind*): 27.000 de lei!
- Gherghina Profirel (*grozăvindu-se*): Cu cci 20.000 de galbeni, dumnealui cumpără chilipir de la un fecior de bani gata — un filfizon — o moșie care face de trei ori p-atîta, bez¹ balta și pădurea... Alaltăieri ne pică un arendaș cu 40.000 de lei...
- 15 Tudose (*frîgîndu-și mâinile*): Ce noroc!... Patruzeci de mii de lei!... O! ce noroc!
- Gherghina Profirel: N-ar arenda-o pentru nu știi ce în lume... O învîrtește cu... Ah! cum ciorile se zice... Stai, stai... A, c-un intendant, ca și pe celelalte, și pe dasupra lor Jenică Păunescu, de, grămăticul nostru... Îl plătește bine, dar și face, n-am ce zice... De ce n-ai cumpăra și dumneata o moșie?
- 25 Tudose: Cu ce? Cu nuci? N-am, n-am de unde!
- Gherghina Profirel: N-ai, n-ai... Mi-a spus mie boierul meu...
- Tudose (*repede*): Ce ți-a spus? (*Aspru.*) M-ai fi crezînd și dumneata cu parale?
- 30 Gherghina Profirel (*șireată*): E, știi dumneata...
- Tudose (*hotărît*): Nu știi nimic! N-am după ce bea apă!
- 35 Gherghina Profirel (*făcîndu-i cu ochiul*): E, n-ai! (*Îl trage de mîneacă. Tudose se pipăie să nu-i fi rupt mîneca, apoi o privește lung, vroind să schimbe vorba.*) Și ce te uiți așa la mine... (*Rîde.*) Îți plac, hai?

¹ Afară de (sl.).

Tudose (*încurcat*): Ba nu...

Gherghina Profirel (*rîzînd*): Cum nu?

Tudose: Ba da... (*Se scutură uşor.*) Cum să zic...

5 Parc-aveai o aluniţă la sprinceana dreaptă,
şi-acum e la sprinceana stîngă...

Gherghina Profirel (*rîzînd*): Nu ştii comedie... Mie îmi sunt urîte foc, că nu le pot suferi... Am ras-o încet, încet, şi de unde era în partea dreaptă m-am pomenit cu ea în partea stîngă...

10 Tudose (*c-un suris de neîncredere*): Auzi minune!

Gherghina Profirel: Ti-i-i, şi dumnealui... s-a întins la vorbă-n biserică... Tudose, vezi, nu vine... (*Tocmai atunci apare şi Matache Profirel.*) Ci hai, frate... Abia te mişti...

15

SCENA III

Aceiaşi şi Matache Profirel.

20 (*Profirel, un om în vîrstă, ras, cu mustăţi, cochet îmbrăcat, cu joben, cu redingotă, cu jiletcă albă şi cu flori în relief. Cu baston de abanos şi cu mineurul de fildes, cu lanţ de aur şi cu inele mari la amîndouă mîinile. Vine fuga, gîfîind.*)

25 Matache Profirel: Viu, viu, drăguţă... Iacă-mă-s... O ciorovăială în biserică... Jenică ţine una că ar fi mai frumoasă zugrăveala a nouă — Gusi, zor, că e mai grozavă a veche...

Cerşetorul: Milostiviţi-vă, creştini de Dumnezeu... că am ochi şi nu văz, am urechi şi n-auz... De unde daţi să izvorască...

30 Matache Profirel (*căutîndu-se în buzunar*): Bietul orb...

Gherghina Profirel: Ne ceru şi nouă, şi n-avui...

Tudose: Nici eu n-avui!

35 (*Profirel aruncă în căciula Cerşetorului o băncuţă de 50 de bani.*)

Tudose (*parc-ar fi ars*): Ce faci, jupîne? O băncuţă de 50 de bani?

- Matache Profirel: Sărbătoare mare... Sfinții împărați...
- Tudose (*căutându-se în buzunar*): Dacă i-aș schimba-o, că tot nu vede el...
- 5 Matache Profirel: Vede Al-de-sus!
Gherghina Profirel: I-i, Tudose, nu știi și dumneata... boierul tot boier!
- Tudose (*supărat*): Așa-i învățăm hoți... Intră prin curțile oamenilor... „Miluiți-mă și pe mine“! Și șterpelesc ce-apucă... Ba șiucid cînd îi prinzi... (*Scuturîndu-se.*) Îh! nu trebuie, nu trebuie! (*Tudose rămîne cu ochii țaglă în căciula cerșetorului. Profirel nu bagă de seamă.*)
- 10 Matache Profirel: E, și ce vorbirăți dumneavoastră?
- 15 Gherghina Profirel (*veselă*): Îi spusei lui Tudose istoria cu alunițele mele...
- Matache Profirel: De necrezut... I-a răsărit din senin două, una între sprincene și alta pe bărbioară... Să tot fie d-atunci vro... douăzeci și cinci de ani...
- 20 Gherghina Profirel: Ce vorbești?... De un' să fie?
- Matache Profirel: Ba sunt, că ne cununa-serăm noi de cincisprezece...
- 25 Gherghina Profirel (*cam supărată*): Ei, zi c-ar fi... Da' nue!... Ei, ce? Omul e de cît l-arată fața, nu e de cît e... și pace!
- Matache Profirel: Tudose, un' te uiți? Ascultă coala...
- 30 Tudose (*tresărind*): Ascult... ascult...
- Gherghina Profirel (*rîzînd*): Doamne! Îi rămăseseră ochii în căciula cerșetorului!
- Matache Profirel: Ei, domle, ce să spui? Taie alunițele de ici — că dumneai nu-i plac — a doua zi răsar dincoace... Și tot două... Mă crezi?... Tot alea!... Dar să știi, Jorjico neică, că d-acum încolo s-a isprăviiit!... Am ascuns și bricele, și bricegele...
- 35
- 40 Gherghina Profirel (*rîzînd*): Ei, aș!

- M a t a c h e P r o f i r e l : Aș, ne aș... Închipui-ți, frate Tudose...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*aparte, strîmbîndu-se*): De unde și pînă unde, frate... Deh!
- 5 M a t a c h e P r o f i r e l : ...c-o apucă așa pe dumneaei... și ia briciu... și se-nchide singurică-n cămara de găteală, din prînz pînă noaptea... și taaaie la alunițe... și se culcă înfofolită... cică o doare...
- 10 T u d o s e (*c-un surîs de neîncredere*): Ce ești copil, coană Jojetro?
- M a t a c h e P r o f i r e l : De!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l : Așa sunt eu... Am o ciudă pe ele... (*Se preface că și le-ar smulge.*)
- 15 Uite, uite, nu știu ce le-aș face...
- M a t a c h e P r o f i r e l : Și briciul meu ascuțit... Umbli azi, umbli mîine...
- T u d o s e (*mucalit de serios*): Pînă te tai...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l : Ferit-a Sfîntul!...
- 20 Știu eu...
- T u d o s e : Zi mai bine: Doamne ferește!
- M a t a c h e P r o f i r e l : Eu nu vreau, puiculiță, mă-nțelegi?... Lasă, lasă mofturile... Mie așa-mi plac, c-o aluniță supt sprinceana stîngă și alta supt buza de jos...
- 25 G h e r g h i n a P r o f i r e l : Biine! Să știi că nu mai pui mîna pe briciul dumitale... Jenică vine?
- M a t a c h e P r o f i r e l : Ștregarul nostru de grămătic s-a pus la lafuri...
- 30 T u d o s e : Să-îspui eu, jupîne...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l : Parc-ar fi jupuit vacile...
- M a t a c h e P r o f i r e l (*ușor muștrător*): Drăguță... Ți... (*Mîngîietor.*) Sosește el pînă s-a jungi mata acasă, pînă să pui robdișamburu, pînă una-alta... Ce grămătic, halal să-i fie! Scrisul lui ca mazăricea, numerile lui ca mărăgăritărelul, socoteala lui... oglindă, nu altceva...
- 40 T u d o s e : Ai avut parte...

Gherghina Profirel: Da' ce parte!... 'Mnealui ține una c-ar fi potrivit cu Fifica...

Tudose (*tresărind*): Jenică?

5 Matache Profirel: Cum de nu?... Eu ce eram? Și de unde am plecat?

10 Gherghina Profirel: Te rog, te rog, nu mai începe!... Matale totdeauna ai fost cu dare de mână... Zi mai bine că pe Fifica n-ar trage-o inima... De, Jenică, deștept băiat, n-am ce zice, da' nu știe franțuzește... U! da' a prins de veste numaidecât după ce i-am spus... Și un' și-a luat niște cărți, și toată ziua, când poate: „Vu zeme la mizon? — Vui. — E vu? —

15 Tudose: Nu mai spune!

Matache Profirel (*aparte și vesel*)²: Din auzite, și-i turuie gurița... Dăștept ³ mama focului!...

20 Gherghina Profirel: Zău așa!... Se topește după Fifica... Și n-ar spune să-l tai!... Ei drăcie, ce foame m-apucă, că, pardon, îmi chiorăie mațele, nu altceva... Uf, și mă string ghetele de-mi scapără ochii, mi-e frică să nu mă dea în reumatism...

25 Matache Profirel: Ei, fugi d-acolo!

Gherghina Profirel: Cum oi ajunge acasă... la lighean... picerile în apă rece... Îmi lasă gura apă când mă gândesc... Nene, brațeta...

30 Matache Profirel (*luînd-o*⁴ *de mână*): Ți-ar da neica, dar...

Gherghina Profirel (*rizînd*): Așa e... Se strîmbă malacovul... și se văd bibilurile... și e de rușine...

¹ Corect: „Vous aimez la maison? — Oui. — Et vous? — Moi, le jardin.“ Vă place casa? — Da. — Și dumneavoastră? — Mie, grădina (fr.).

² În textul de bază, indicația de regie lipsește; introdusă cf. ms. II, p. 24.

³ În textul de bază: *dășteaptă*; corectat conform contextului.

⁴ În textul de bază: *luînd*; corectat conform contextului.

M a t a c h e P r o f i r e l : Vezi bine!... Hai, hai
s-o ducem pîn' la trăsură...

T u d o s e : S-o ducem?... Și dumneata?

5 M a t a c h e P r o f i r e l : Unde am loc... De cînd
cu malacoavele, dumneaei într-o trăsură, și eu
într-alta...

10 G h e r g h i n a P r o f i r e l : Să ne apropiem bini-
șor, pe la spatele trăsurii... Am doi bidivii...
mănîncă jeratic, dar sperioși, sperioși... Închi-
pui-ți că nu s-au deprins cu malacovul meu...
(*Rîde.*) Sar, sar cînd mă văd, sar ca niște bă-
tăioși... (*Serios.*) O dată mi-a venit leșin, în
Podul Mogoșoaei, în dreptul miresei cu panto-
fu-n mîină... Tudose, să-i spui lui Jenică că sunt
15 lihnită de foame...

T u d o s e : Cum de nu... chiar acum...

(*Profirel și Ghergina se duc pe după zidul din stînga
bisericii.*)

SCENA IV

20 T u d o s e și C e r ș e t o r u l .

T u d o s e (*ducîndu-se repede la Cerșetor*): Măă...
(*Îl atinge cu bățul.*) Măăă...

C e r ș e t o r u l (*tresare*): Mi-lui-ți-mă și pe mine,
creștini buni și îndurători!

25 T u d o s e : Măă, unde e băncuța?

C e r ș e t o r u l : Faceți-vă milă și pomană...

T u d o s e : Pomană, pomană, tot la pomană vă gîn-
diți!

30 C e r ș e t o r u l : Nu treceți pe lîngă un orb, voi,
cu ochi și cu vedere...

T u d o s e (*cu dezgust*): Noi, care vedem, strîngem
pentru voi, care nu vedeți... î!

(*Ies din biserică Gusi, cei doi epitropi și Jenică Pău-
nescu și se opresc în fața celor patru stîlpi de peatră.*)

SCENA V

Gusi, Primul episcop, Al doilea episcop, Jenică Păunescu, Tudose și Cerșetorul.

- 5 G u s i (*îmbrăcat ca pre vremea vechie*): Poftim încoa, domnule Jenică... Tudose, fă-te încoa, să judecăm pe domnișorul...
- T u d o s e: Ce s-a întâmplat?
- G u s i: Auzi dumneata, domnul Pă-u-nescu...
- 10 J e n i c ă P ă u n e s c u (*vizînd*): Pă-u-nescu... Ei, și?
- G u s i: S-a îmbrăcat nemțește... Pantalonii crapă-n picioare... haina țipă-n spinare... fișca-n mină... freza-ntr-o parte... și ochelari-n nas!... Să uită
- 15 chiorș — ca o gîscă cînd plouă — la bătrîni noștri sfinți! Ei, domnule Jenică, nu numai pe dinafară, ci și pe dinăuntru te-ai înstrăinat de neamul tău!
- T u d o s e: Vai, vai, vai, vai!
- 20 P r i m u l e p i t r o p: Ba ce, zău!
- A l d o i l e a e p i t r o p (*repezîndu-se în vorbă*): Că-că-că... a-a-a-ășa e!
- J e n i c ă P ă u n e s c u (*ironic*): Vorbește, domnule Gusi, că vorbești frumos...
- 25 G u s i: Mă-ta d-ar fi fost nemțoaică și tat-tău 'talian... n-ai fi ieșit mai cu moț...
- J e n i c ă P ă u n e s c u: Domnule Gusi, dă-te și peste cap, nu-mi plac sfinții dumitale... Sfîntul Gheorghe și Sfîntul Niculae...
- 30 T u d o s e: Auzi, auzi!
- G u s i (*revoltat*): Sfîntul Gheorghe?... Și ce vitejește stă pe cal! Cum străpunge balaurul, parcar ucide o omidă, nici că se sinchisește! Dar capul arhierelui Nicolae... Ce mîndrețe de
- 35 bătrîn!... Nenișorule, o să trăiți mult, și cu d-alde d-astea n-o să vă mai întîlniți!... În ziua de astăzi... vardie națională... barabanci... tri-liu-tiu-tiu... la dreapta, la stînga... drepti!... Iar sfintele locașuri vor rămînea pustii și voi
- 40 tot pustii o să rămîneți!

Tudose: Ca din carte vorbește ctitorul!

Primul epítrop: Dă-te prins, dă-te bătut!
Nu te pune cu ctitorul!

5 Al doilea epítrop: Ca-că... te-te-te fa-fa-
face puz-puz...

Gusi: Nu-ți plac zugravii noștri... meșterul Enache
al meșterului Gună, meșterul Andrei de peste
Olt și meșterul Gavril din Buzău, fiul mește-
rului Stănăilă, după neamul lui din Munții
10 Neamțului... Ei, care-ți place?... Ba nu, ba
nu, spune, că n-am să te tai...

Jenică Păunescu: Mie? Îmi place Tătă-
răscu... *(Pe Gusi-l umflă rîsul.)* Zugrăvește
sfînții ca pe mine, ca pe dumneata...

15 Tudose: O! na!

Gusi *(cu minie)*: Da? O-ho-ho! Da? Eu, sfînt?
Dumneata, și sfînt?... Eu cu grăsimea asta...
vai de păcatele mele!... Dumneata... O! Doam-
ne, Doamne! *(Toți se închină afară de Jenică.)*
20 Dumneata? Pe dumneata nici iadul nu te primește!

Tudose: Ba-l primește! De ce să nu-l primească?

Gusi *(cu emoție)*: Sfînții, neică, trăiau cu păgînii,
cu fiarele, cu rădăcini, cu rouă, flămînzi, înse-
tați, cu rugăciuni, cu ochii la cer, subțiri, us-
cați, străvezii, între viață și moarte, așteptînd
la voia întîmplării să pieie vedenia de canun a
lumei aceștia și să treacă la lumina bunătății
30 ălei fără de-nceput și fără de sfîrșit!... Mește-
rul care ticluiește pe sfînți ca pe dumneata nu
știe ce face, face prost și face prostii!

Tudose: Da, da!

Jenică Păunescu: Taci, nea Tudose...

Al doilea epítrop: De-de-de ce s-s-s-să...

35 Jenică Păunescu: Na! mi-am căpătat be-
leaua!... Nu te supăra, domnule Gusi...

Gusi: Ce supărare, ce belea?... *(Înfigînd degetul.)*
Ia uită-te colea, zugrăveală! Vorbește lamur,
să spargă urechile celui mai spurcat idol! Cum
se agață dimonii de talerul dreptilor!... Dar
40 ei, tot mai jos, tot mai jos la cîntar, căci o faptă

bună ridică și dă peste cap doi draci și mai bine... Nu vezi că aceștia au fost buni și milostivi...

5 P r i m u l e p i t r o p (*înfigînd degetul*): Nu vezi c-au fost buni și milostivi?

G u s i : ...și n-au rîvnit la ale altuia, și n-au zavis-tiit, și n-au furat...

T u d o s e : Firește... n-au furat, au cîștigat...

G u s i : ...și n-au luat numele Domnului în deșert...

10 T u d o s e : De ce să-l ia?...

G u s i : ...și nu și-au pus nouă băieri la pungă...

T u d o s e : Rău, foarte rău au făcut...

15 (*Cei doi epitropi își dau coate și rîd. Gusi trece la dreapta ușii. Hagi-Tudose tușește, face semne de nerăbdare, șoptind că abia s-aude: „Știm, jupîn Gusi, știm...”*)

G u s i : Iacă și bogații nemilostivi...

T u d o s e (*tresărînd*): Săracii, cine știe cîte au avut pe cap!

20 (*Epitropii rîd.*)

G u s i : ...cum se duc în focul ghenii...

T u d o s e : Rău, foarte rău, ce să caute?

(*Rîsete.*)

G u s i : ...cu sacii-n spinare, dășelați de aur...

25 T u d o s e (*încălzit*): Să-i ducă, dacă i-au muncit!

(*Jenică pufnește de rîs.*)

G u s i (*amenințînd cu pumnul pe bogații nemilos-tivi*): Strîngeți-vă vouă comori în ceruri...

T u d o s e : Și pe pămînt, cine poate... De ce nu?

30 (*Rîsete.*)

J e n i c ă P ă u n e s c u : Ei, bată-te, nea Tudose...

G u s i (*în culmea elocinței*): ...strîngeți-vă vouă co-mori-n ceruri, căci mai degrab' ar trece funia corăbii pîn urechile acului decît bogatul în îm-părăția cerurilor!

35 P r i m u l e p i t r o p (*se închină*): Doamne, Doamne, mare și milostiv ești, Doamne!

Al doilea epitrop (*închinându-se*): Doa-
Doa-Doam...

Tudose: Mare sărăcie trebuie să fie în rai!

Gusi: Ce-ai zis?

5 Tudose: Dacă trec toți golanii și nici-un bogătaș,
cum vrei să fie?

(*Rid toți.*)

Gusi: Ei, știi că ai haz?... Și dumneata ai să
treci...

10 Tudose: Mai târziu, cât mai târziu!

Gusi: Să măriți o fată mare... pe nepoată-ta...

Tudose (*ștergându-și poalele scurteicii*): Am s-o
mărit... Să mai treacă...

15 Gusi: ...să sleiești un puț, să-i faci sfeștanie... să
dăruiești o salbă iconostasului unde te miru-
iești...

Tudose: Să dăruiască cine are...

Gusi (*surizînd*): ...și să pleci la hagialîc...

Tudose: Cu ce?

20 Gusi (*rîzînd*): Cu ce, cu ne ce...

Primul epitrop: Cu ce, cu ne ce, găsești dum-
neata...

Al doilea epitrop (*rîzînd*): Cu-cu-cu-cu-
ce... Cu-cu-cu-cu-ne ce...

25 Tudose: Eh! cu-cu-cu-cu!

Al doilea epitrop (*înfuriat, țîfnînd*): Ufi!
ufi!... Ca-ca-ca-ca ce... îm-îm-îm... rî-rî-zi
dum-dum-dum-neeeta-ta de mi-mi-mi-mi-ne?

30 Jenică Păunescu (*rîzînd*): Firește... Ca-ca-
ca-ce?

Al doilea epitrop: Eceești un-un-un-un...

(*Toți rid, afară de Tudose.*)

Jenică Păunescu: Lasă-l, nene, că l-ai pră-
pădit!

35 Al doilea epitrop: E, ap, ap, ap...

Gusi (*rîzînd*): Mă, ce curcan!... Dăstul! Iartă-l,
de!

Tudose (*se strîmbă supărat*): Ap, ap!

Gusi: Ascultă-mă, Tudose... Ești om și tu...

Tudose: Un biet om!

Gusi: ...și ai multe păcate...

Tudose (*repede*): De unde știi?... Vin nu beau,
cărți nu joc, de muieri nu m-am ținut...

5

(*Jenică rîde.*)

Gusi: Știu... Costă parale...

Al doilea epitrop (*cu veselie*): Cu-cu-cu
costă!

10

Gusi (*serios*): Tudose, măi Tudose, du-te la Ieru-
salim, fă-te hagi... Copii n-ai... N-ai cățel,
n-ai purcel...

Tudose (*pe gînduri*): M-aș duce... O! cît ar tre-
bui să cheltuiesc!

15

Gusi: Eu am fost la Sfîntul Munte, și dac-aș putea
m-aș duce și la Sfîntul Mormînt.

Tudose (*pe gînduri*): Hagi?... Hi!

Gusi: Ia să-nvîrtim cîte-o țigare... (*Jenică-i în-
tinde tabacherea.*) Nu... Mulțumim... (*Face cu
ochiul celorlalți.*) Mie-mi place al lui Tudose...

20

Tudose (*căutîndu-se în buzunare*): Ti! uitai pă-
pușea acasă!

Gusi (*șiret, ciupindu-și mustățile*): Sunt unii care,
vara, adună peliniță, o usucă, o freacă-n mîini,
o așează-n lacră, și trag toată iarna, și tușesc
pînă își dau sufletul.

25

Tudose (*atins:*) Or fi!

(*Au ajuns în dreptul Cerșetorului.*)

Cerșetorul: Miluiți-mă și pe mine! Faceți-vă
milă și pomană de un orb făr' de vedere!

30

Tudose (*aspru*): E, iar pomană, pomanagiilor!

Gusi: Săracu! Un biet suflet!

(*Ies pe poartă în șir. Gusi, Jenică Păunescu, al
doilea epitrop aruncă Cerșetorului cîte-un ban.*

*Aruncă și Hagi-Tudose ceva în căciula orbului. Pri-
mul epitrop, cel din coadă, începe să rîză.*)

35

Gusi: Adică de ce rîzi așa, neicuțule?

(*Hagi-Tudose n-are astîmpăr.*)

Primul epitrop: Cum să nu rîz?... Cine-a fi
aruncat o piuliță în căciula orbului?

Tudose: Ți-a trebuit să fi fost căruțaș!

Jenică Păunescu: Parcă nu era...

Tudose: Era! Am văzut-o eu!

(Toți rîd.)

5 G u s i (arătînd spre cerșetor): El nu vede, dar vede
 Ăl-de-sus!

Tudose (cu asprime): Să vază!... Jupînul meu
 i-a dat o băncuță...

10 G u s i: Matache Profirel? Face să fie bogat... E bun
 și milostiv!

Tudose (înșifit): Al meu!

G u s i: Al tău... dar nu ești tu...

Tudose: A fost tovarăș cu mine...

G u s i: A fost, dar nu mai este...

15 H a g i-Tudose: Ce-a fost al lui a fost al meu...
 ce-a fost al meu...

G u s i: Al tău a fost!

Tudose (aprinș de mînie): Și nu mai am nimic!...

20 Pe toți i-am vîrit în negoț... Și banii de negoț
 sunt ai tuturilor, numai ai tăi nu sunt!

Cerșetorul: Mi-lui-i-ți-mă și pe mine!

Tudose (revoltat): Orbul de la toți și de la orb
 nimeni!

(Pleacă repede pe după plute.)

25 G u s i: De la toți, afară de tine...

(Fac haz.)

Primul epitrop: Îi fu necaz... L-am prins
 cu piulița...

Al doilea epitrop (rîzînd): Cu-cu-cu-cu...

30 Jenică Păunescu: Cu-cu!

Al doilea epitrop (supărat): E-e-e-e-e...

(Dispar pe după zidul din stînga bisericii.)

SCENA VI

O țigăncușe și Cerșetorul.

35 Țigăncușa (apropiîndu-se de orb): Hai, mă...
 Ai căpătat? Ce-ai căpătat? Ha? (Se pleacă, ia
 băncuța și-o strecoară în sin. Îl pipăie. Orbul

tresare.) Hai, mă... A fost cu noroc ziua de astăzi?

Cerșetorul (*se scoală*): Ha?

Țigăncușa (*tare*): A fost cu noroc?

5 Cerșetorul: Ha?

Țigăncușa: Bine, bine, haidem... (*Fata dă mîna orbului și pleacă.*) Calcă bine... Nu-ți fie teamă, e ca-n palmă...

Cerșetorul: Ha?

10 (*Se duc pe după zidul din dreapta bisericii.*)

SCENA VII

15 Cinci ștregari, cu capetele goale, dăsculți, cu pantalonii sumeși și cu măciuci groase. Se rînduiesc la poarcă. Tudose, un Pastramagi u, un Bragagi u, un Cîrciumar și Leana.

Primul ștregar: Aduceți poarca... Am o măciucă de corn, cînd oi izbi-o... zbîrnîie...

20 Al doilea ștregar: Sunt gropi... Primăria îngrijește...

Al treilea ștregar: Jirul, bă!

Al patrulea ștregar: Rotocol... Așa, e bine?... Acum, gropițele...

25 Al cincilea ștregar: Iacă și cocina, la mijloc... Mai largă și mai adîncă...

Al doilea ștregar: Cine să fie purcar?

Primul ștregar: La sorți!

30 (*Unul din ștregari adună ciomegile celorlalți, închide ochii și le-azvîrlă peste cap. Merge d-a-ndaratele și calcă ciomagul celui d-al cincilea ștregar.*)

Al cincilea ștregar: Ptiu! Fir-ați ai dracului să fiți!

(*Jocul d-a poarca începe.*)

35 Leana (*iese-n prispa casei, lucrează la o cămășuță și din cînd în cînd cîntă încet*: La un cada-vru):

Ca un crin de vară ce vintul îngheață,
Frumoasă Ioană, în valuri pieriși...

(Tudose coboară din fund și s-abate pe la Pastramagiul.)

5 T u d o s e *(plescăind și frecându-și mâinile)*: E, e,
și cum petreci pastrama, negustorule?

P a s t r a m a g i u l *(surzînd)*: Opt bani, nea Tu-
dose, opt bani...

T u d o s e: Opt bani?... Și e verde...

10 P a s t r a m a g i u l *(cu același suris)*: Cum ver-
de?... E mușchi sadea... Și fragedă, fragedă...
î, î, î... să-ți lingi deștele... Ce, e scumpă?

T u d o s e *(rupe o bucățică și-o strecoară în gură)*:
Opt bani?... Scump, scump... Ei, v-ați scum-
pit... Și p-așa vremuri... vremuri grele... Nu
face...

(Tudose pleacă.)

P a s t r a m a g i u l: N-o fi făcînd! Sărăcie, sără-
cie!... Și pe el îl dau banii afară din casă...
20 Toată piața îi e datoare... Ce om! ce caiafă de
om!

*(Tudose intră în jocul copiilor tocmai cînd ștrengar-
ul cu măciuca de corn dă în poarcă. Poarca zbirnie
și-l izbește.)*

25 T u d o s e *(lăsîndu-se pe vine)*: Au! au! au! Bătu-
te-ar Maica Precista să te bată! Mi-ai rupt flu-
ierul, m-ai omorît, ucigașule!

*(Aruncă cu bastonul după ei. Ștrengarii fug și fac
chef.)*

30 P a s t r a m a g i u l *(strigînd)*: Are purcei, mușcă!
T u d o s e: Toată mișuna-asta o să umple pușcă-
riile!

(Se duce șchiopătînd în brăgărie.)

Cum te lauzi cu marfa?

35 B r a g a g i u l: Bună, braga rece ca gheața... baș-
buza, șampănica!

- T u d o s e: Să gust... Toarnă-mi un fund... Mai, mai nițică... Parc-ai turna din sângele tău... (*O soarbe pe nerăsuflăte.*) Îî! caldă... caldă...
- 5 B r a g a g i u l: Ce caldă, bre?
T u d o s e (*ducându-se*): P-așa vremuri... Nu face!
B r a g a g i u l: Ce să facă, bre?
L e a n a (*cîntînd*):
- Ieri a ta guriță revărsa vieată
Și acum, fetișo, ca visul periși...
- 10 T u d o s e (*se oprește la Cîrciumar*): Cum dai măslinile?
C î r c i u m a r u l: Pe parale, pe parale, nea Tudose...
- 15 T u d o s e (*ia din măslină și înghite repede*): Aș! nu face!... Un' să facă?... Icrele de cosac s-au uscat și mama lor... (*Rupe o bucată și o duce cam pe furiș la gură.*) Ei, cât?
C î r c i u m a r u l (*rîzînd*): Șase bani, nea Tudose... Litra dreaptă...
- 20 T u d o s e (*tresărînd*): Șase bani? Da' ce-ați ridicat atîta? Cine să vă calce-n prăvălie?
C î r c i u m a r u l: Uite, calcă... și nu gustă... și cumpără... Vin patru bani ocaua...
T u d o s e: Poșîrcă!
- 25 C î r c i u m a r u l: Pană de somn...
T u d o s e: Oase goale!
C î r c i u m a r u l: Pîine, covrigi, țuică, tescovină, ștreanguri...
- 30 T u d o s e (*cu necaz*): Să se spînzure!
C î r c i u m a r u l: Și e bine!
T u d o s e (*plecînd*): Pentru dumneata!... P-așa vremuri... vremuri grele...
C î r c i u m a r u l: Sărăcie, sărăcie!... Gogîrț! gogîrț! pîn' se satură!
- 35 (*Tudose vede pe ștregari iar la poarcă; se ia după ei; copiii fug. Tudose azvîrlă după ei cu bulgări. În vremea aceasta pică Culai și stă puțin de vorbă cu Leana. Culai e c-o fotă verde, Leana în cămașe, cu o rochie de stambă cîrpită și cu ciorapi roșii găuriți.*)
- 40

SCENA VIII

Cul ai și Leana.

Cul ai: Bună ziua, Lenuțo...

5 Leana (*se scoală în picioare*): Bună să-ți fie inima,
domnule Culai.

Cul ai: O! Domnule!... Un negustor... Și ce coși!

Leana (*roșindu-se*): O cămășuță...

Cul ai: Te pregătești de horă?

Leana: Nu, nu, eu nu mă prinz în horă...

10 Cul ai: O! și ce... ce frumoasă ești!

Leana (*emoționată*): Eu? Nu, nu sunt frumoasă...
O biată fată, acoloa...Cul ai: Leano, spune tu drept, nu te gîndești la
nimenea?15 Leana (*mirată*): La cin' să mă gîndesc?

Cul ai: La nimeni, la nimeni...

Leana: Nu!

Cul ai: Vezi, alții se gîndesc la dumneata...

Leana (*roșindu-se*): Și de ce s-ar gîndi?

20 Cul ai: Poate c-ar dori să le ții de urît...

Leana: Eu să le ții de urît? A!

Cul ai (*încurcat*): Adică să-i fii...

Leana: Ce să-i fiu?

25 Cul ai (*uitîndu-se în pămînt*): Soție... (*Ridică
capul.*) Ce, nu vrei?Leana (*pleacă ochii în jos*): Nu știu...*(Tudose vine supărat și gîfîind. Trîntește bastonul
pe prispă.)*

SCENA IX

30 Tudose, Cul ai și Leana.

Cul ai: Bună vreme, nene Tudose...

Tudose: Bună!

Cul ai: Ce mai faci?

35 Tudose (*aspru*): Ce să mai fac?... Leano, ce-mi
stai așa, împietrită?... În loc să coși cămășuța,
mai bine ți-ai cîrpi găurile de la ciorapi... Bu-

nătat' de ciorapi... Femeie, găteală, bani...
Toate sunt la fel... Mi-e gura ca ocna de să-
rată! Gustai niștele icre de cosac... Șaizeci de
5 bani! Unde-o să ajungem?... Leano, o bărdacă
de apă... (*Leana se duce pe ușe.*) Încet! Ce trîn-
tești ușa așa, că n-a fi de fier!

C u l a i (*încurcat*): Cu plecăciune, nene Tudose...
T u d o s e: Sluga!

(*Culai pleacă uitându-se înapoi.*)

10 Oarba!... Ce tot dă tîrcoale p-aici?... Într-una,
într-una pe lîngă Leana... Ce-o fi vrînd?... Ne-
gustor în gura pieței... Cu rachieria pe care i-a
dat-o... darnicul ăla de unchiu-său, jupîn Ma-
15 tache dar-ni-cul!... Toată ziua, bună ziua!...
Leana e fată săracă... N-o fi vrînd să-și rîză de
ea?... Pe ea n-o ia nimeni... De ce-ar lua-o?...
Să nu se mărite... Are de cine îngriji! (*Leana
vine repede, îi întinde bărdaca cu apă, caută cu
ochii pe Culai, care îi face semn cu pălăria din
20 depărtare.*) Cui moțai? Ai?

L e a n a: Nimănuui...

T u d o s e: Nimănuui... Parc-ar fi Culai colo, pe lîngă
plute... Ia seama!... Și ce-ți vorbi adineauri?

L e a n a: Mă-ntrebă ce mai fac...

25 T u d o s e: Și ce-i pasă lui de ce mai faci tu?... Un
filfizon, un dăsmetic, un birbant, un ștregar,
un crai, un hoț...

(*Leana suferă. La fitece vorbă a lui își pleacă
capul. Cînd pronunță cuvîntul de „hoț”, Leana
ridică capul în semn de protestare.*)

30 T u d o s e (*sever*): Ce, nu?

L e a n a (*oftînd*): Ba, da...

T u d o s e (*îi face cu degetul*): Mințile-n cap!...
Să-mi cază în palmă, să-l împrumut... și nu
35 i-ar mai trebui nimic... Toba și falimentul!

(*Ghioala vine pe cărarea din dreapta bisericii. În
cămășe, legată la cap cu un bariș galben-verde, cu
fusta ridicată în amîndouă soldurile, cu un brîu
40 roșu, cu picioarele goale în papuci, și c-o legătură
de gogoși. Vorbește tare și cam fără măsură.*)

SCENA X

G h i o a l a, T u d o s e și L e a n a.

G h i o a l a (*dînd mîna lui Hagi-Tudose*): Bună ziua, nene... Bună ziua, Lenuțo...

5 T u d o s e (*iși scutură mîna*): Bună ziua, sor-mea... (*Aparte.*) Așa-mi dete mîna, parcă mi-ar fi luat ceva!

G h i o a l a: Venii și eu c-o poală de gogoși...

T u d o s e (*sanchiu*): Gogoși! Da, da, gogoși...

10 G h i o a l a: ...să le trag la meștera Ancuța, că prea sunt frumoase, bate-le-ar norocul... Ca niște chilimbar...

T u d o s e: Încet, Ghioalo, că nu sunt surd!

G h i o a l a: Așa e felul meu... Sunt lac de nădușală...

15 De la Obor pîn' la Crucea de piatră e curat o poștă... Și cu purdalnicii ăștia, lipalipa... Am ostenit... (*Șade pe prisă.*) Ține, maică...

L e a n a (*uitîndu-se în basma*): A! ca aurul!

20 T u d o s e (*desprețuitor*): Ca aurul... Niște gogoși...

G h i o a l a: Am avut cevașilea sprincenați...

T u d o s e (*cu scîrbă*): Niște omizi!

G h i o a l a: Unde-am lăsat pe cineva să-i vază! Așa!

25 i-ar fi dăocheat... De cîte ori le-aduceam frunză îi scui pam, ptiu-ptiu-ptiu... Să nu se dăoachie...

Și, înainte să mă sui în dud, mă spălam, mă

spălam cu săpun rachiu, mai abitir ca-n ziua

de Paște... Am ș-o sămîntă, hî-hî-hî... Lenuțo,

am să-ți trintesc o cămașă de borangic să se

30 ducă vestea...

T u d o s e: Ca de popă tuns!

G h i o a l a: Scui pată fată de-mpărat... Poi ce fel...

N-am fată mare?

T u d o s e: Ce mare?

35 G h i o a l a: Da' ce, mică?... Eu la 15 ani mă măritasem. Și, ea împlinește 17 între Sîntă-Marii...

T u d o s e: Și ce pricopseală mi-ai făcut?

G h i o a l a: Iacă, nu mi-a zis lumea fată bătrînă.

T u d o s e: Nu m-ai ascultat pe mine cînd te sfă-

40 tuiaim: „Nu te mărita“... Și vezi?

- G h i o a l a : Bietul răposat !... Ridica cruci și mă-năstiri, da-ncolo, bun și harnic !
- L e a n a : Ce bun era tăicuțul meu !
- 5 T u d o s e (*începe să se aprinză*) : Tu să taci !... Un bețiv !... Când se trăsnea, bătea pe mă-ta !
- G h i o a l a : El mă bătea, el mă-mpăca... Treaba lui !
- L e a n a : Și-mi aducea jucării de la Moși, și ce frumos mi le dădea !
- 10 T u d o s e : E, jucării !
- G h i o a l a : Dumneata, nene, nu l-ai putut suferi... T u d o s e : Ba vezi că era să-l port în cârcă... Un cerșetor... De șase ori și-a pierdut capitalul — ce brumă avea — și de șase ori a venit să-mi ceară mie...
- 15 G h i o a l a : Și i-ai dat ?
- T u d o s e : A șasea oară era să-i dau... N-am avut de unde...
- G h i o a l a (*înțepată*) : Era să-i dai... I-ai dat ?
- 20 T u d o s e : I-am dat, firește, i-am dat povețe... Și-o povață bună face mai mult ca un meșteșug bun... „Mă, pune ban peste ban, dacă vrei să ai bani“...
- G h i o a l a : Și noi ce era să mîncăm ?
- T u d o s e (*convins*) : Să răbdați !
- 25 G h i o a l a : Gura cere pîine !
- T u d o s e (*cu aceeași convingere*) : Să nu-i dai ! Omul se deprinde cu toate... O ! de cîte ori n-am răbdat eu — și nu rabd — și foamea, și setea, și frigul, și risul, și batjocora ! (*Arătînd pe Leana.*) Întreab-o pe ea de cîte ori... Că de cînd ți-am luat-o de căpătuială, nu mai dorm... Să-i încropesc ceva, și nu poci...
- 30 G h i o a l a (*cu milă*) : Și e slăbuță și goală pușcă... T u d o s e : Slăbuță ? Crește ! Și n-are fustă, n-are papuci, n-are ciorapi ?... Ș-acum își coase — rău face — o cămășuță cu ibrișin și cu fluturi... hî ! în loc să puie la o parte... Ș-are-n lacră o rochiță albă cu flori...
- 35 G h i o a l a : De un an și jumătate... Ai pus-o vrodată ?
- 40 L e a n a (*sfios*) : Țu !

- G h i o a l a : Nu spui eu?... Pui prinsoare că i-a rămas scurtă...
- T u d o s e : Cu atât mai bine... Să n-o ia-n călcâie... Să n-o târască prin praf și prin noroaie...
- 5 G h i o a l a : Ascultă-mă, nene, știi de ce-am venit?
- T u d o s e (*cu frică*): De ce?
- G h i o a l a (*privindu-l lung*): Să văz ce e cu fata.
- T u d o s e : Iar începi?
- G h i o a l a (*hotărîtă*): Iar, că e fata mea!
- 10 T u d o s e (*cu oarecare violență*): Fata ta? După ce-am ținut-o cinci ani pe mîncare și pe îmbrăcăminte?
- G h i o a l a (*revoltată*): Iacă-mbrăcăminte... Uită-te la ea!... Iacă mîncarea... (*Leana se șterge pe furis la ochi.*) Ai luat-o de suflet... foarte-ți mulțumesc!... O să-mbătrînească-n ușa dumitale... Mai bine să-mpartă sărăcia cu noi decît cu dumneata... Ș-apoi, verde și pe față: o cere un rotar — flăcăul lui Dima, un băiat bun — și eu o dau!... Iacă așa!
- 15 T u d o s e : Un rotar? S-o bată și s-o-njure toată ziua-lica? (*Insinuant.*) Leano, Lenuțo...
- L e a n a : Auz, nene.
- T u d o s e : Vrei tu să iei pe rotarul pe care ți-l aduce mă-ta plocon?
- 25 L e a n a (*ofînd*): Nu, nene Tudose...
- (*O femeie îngreunată trece drumul cu cobilița-n spinare.*)
- T u d o s e (*fals-tragic*): Vrei tu să ajungi ca aia?
- 30 L e a n a (*surîzînd printre lacrimi*): Nu, a, nu, nene Tudose!
- T u d o s e : Vrei tu să te măriți?... Ca aia vei ajunge.. Vrei?
- L e a n a (*simplu*): Nu știu...
- 35 G h i o a l a (*izbucînd*): Cum, nu știi? Eu la 15 ani știam multe... Spune, vrei sau nu vrei?
- L e a n a (*după ce se gîndește*): Nu, mamă...
- G h i o a l a (*cu amărăciune*): Eu la 15 ani am purtat pe frat-tău, Tudor, în pîntece, și n-am mai murit... și-am trăit cum trăiește și-aia... Că
- 40

doar n-o să rămîi toată viața ca aia... Ia, acolo, pe fiecare an, între a cincea și-a noua lună...
Ei! Maică a Domnului!

5 T u d o s e (*triumfător*): Lenuțo, Lenuțo, vrei tu — spune drept — să mă lași pe mine, om bătrîn și neputincios, acum, după ce te-am făcut mare, și să te duci în Obor?

L e a n a (*încet*): Nu, nenea Tudose...

10 G h i o a l a (*scoasă din țîțini*): De Tudose să ai parte! (*Țîpînd.*) De unchiu-tău bogatu... hea, ptiu!

15 T u d o s e (*speriat*): Ce strigi așa? gura mahalalei... Sîit?... Du-te, fetițo, du-te, că mă-ta a luat cîmpii... (*Leana pleacă și trage binîșor ușa după ea.*) Să nu rupi clanța... (*Mînios.*) Ce bogat? Nu ți-e rușine?

G h i o a l a (*dîrj*): Putred de bogat... Așa umblă vorba...

20 T u d o s e (*încîndu-se*): Putred de... Doamne, Doamne!

G h i o a l a: Dar mie mi-e datoare piața, or dumi-tale?

T u d o s e: Ce-am strîns am dat...

G h i o a l a: Pe amanet!

25 T u d o s e: ...și-am rămas cu buzele umflalte!

30 G h i o a l a: Ei, nu mai spune!... Poi, Răducanu și cu Ciovic — negustori în Piața Mare, de la noi din mahala — plîngeau cu lacrimi cît pumnul și te blestemau de curgea țărîna din pod că i-ai lăsat pe drumuri... că, după ce le-ai luat 30 la sută, i-ai încurcat, le-ai bătut toba și le-ai vîrit în buzunar capetele îndoite...

35 T u d o s e: Sîiit!... (*Revoltat.*) Minciuni!... Niște mofluzi!... Am pierdut tot cu judecățile, cu hîrțiile, cu advocații, cu portăreii, cu scriitorășii... Și n-am luat chioară para de pe pielea lor...

40 G h i o a l a: Lasă, Tudose, lasă, că ne cunoaștem noi, am auzit eu... De cînd erai mic... nu dăchideai gurița... nu rupeai pantofi... nu-ți hărtăneai rochița... și pe ce puneai mîna puneai bine...

- T u d o s e (*revoltat și convins*): Da! Așa e! De când eram d-o șchioapă pricepusem lumea! Înțeleseam că o cîrpă din gunoi este o muncă de om pe care te faci stăpîn dacă o pui bine. Cînd
- 5 mama îmi da cîte-un ban de trei ca să-mi cumpăr simit, eu mă uitam în ghiozdan: era felia de pîne? sănătate bună — aveam ce mînca... Nu te saturi cu pîne? Ce-ți trebuie simiți?... Și banul îl puneam departe... Și un ban peste
- 10 altul fac doi... Ce rîzi? De ce rîzi?... Faci ca lucrătorii risipitori care îmbătrînesc calfe, și stăpîni nu mai ajung!... Banii — cînd e zăduf — ți-aduc reveneală... cînd ți-e frig, îți țin de cald... Și e dăstul să te gîndești ce poți face cu
- 15 banii ca să și guști bucuria lucrurilor pe care nu le-ai cumpărat... Ai simțit bucuria? De ce să mai cumperi?... Rîzi, rîzi cu hohote... risipitoareo! În viața ta n-ai gustat și n-ai să guști adevărata bucurie!
- 20 G h i o a l a (*crucită*): Mă uit la tine... om bătrîn... T u d o s e (*mînios*): Ești o neună!
- G h i o a l a (*profetic*): Strînge tu, omule, strînge, că hoții pîndesc... Fiut-fiut, p-aci le e drumul... Și ia-i de unde nu-s!
- 25 T u d o s e (*furios*): Nelegiuito!... Poate să vîre tot pămîntul în buzunar ca să-mi fure și banii mei! Atunci, și nici atunci! Așa să știi! că n-am bani, n-am chioară para! (*Înduioșat.*) Banii mei! Oh! banii mei! (*Se-nvinețește.*) N-am!
- 30 n-am! n-am! P-așa vremuri de un' să ai?
- G h i o a l a (*cutremurîndu-se*): Oh! că bine-țizice lumea!
- T u d o s e: Care lume? și cum îmi zice?
- G h i o a l a (*plecînd și dîndu-i cu tifla*): Zgîrcit îți zice, zgîrcitul!
- 35 H a g i-T u d o s e (*făcînd explozie*): Piei din fața mea, cătea!
- (*Cade pe prispă. Cîrciumarul, Bragagiul și Pastramagiul rid cu hohote.*)

Pe stînga, casele lui Hagi-Tudose, văzute pieziș
 dinspre ogradă. O uscioară în mijloc și o singură
 ferăstruie cu fiare cadrilate pe dinăuntru. O prispă
 5 lipită cu pământ galben. În dreptul ușii, mai jos
 de prispă, două trepte de scinduri. Pe zidul din
 dreapta, o mulțime de lemne și de troace. În ogradă,
 vișini, pruni, meri, zorzări, un dud și cîțiva nuci.
 10 Supt un pom, în apropiere de casă, o laviță dintr-o
 scîndură subțire. Iarbă crescută prin luminișuri.
 Nalbă, pelin, lumînărică, dudău și diferite buru-
 ieni. Două straturi: unul de ceapă și altul de ustu-
 roi. În fund, un gard, despărțind cuprinsul lui
 Hagi-Tudose de celelalte proprietăți. Peste gard,
 15 trei plopi și un nuc bătrîn se pierd într-o hălăciugă
 de pomi.

SCENA I

H a g i - T u d o s e și L e a n a, pe prispă, în ușe.

20 *(Hagi-Tudose, slab, uscat, cu părul și barba mai
 lungi ca mai-nainte. Cu fes în cap, c-o fermenea nea-
 gră și cu un anterior vârgat negru cu galben. Brîu
 vișiniu și cu meși roșii în picioare. Hagi-Tudose
 tușește mai des ca-n trecut.)*

H a g i - T u d o s e: Să te fi uitat bine... Atîta lume
 25 forfota... Să nu fi furat ceva...

L e a n a: Ce să fure?

H a g i - T u d o s e: Lucrurile din casă...

L e a n a: O tingire, o tigaie, două oale, trei stră-

chini, patru linguri, două de cositor și două de lemn...

H a g i-T u d o s e: Hainele mele!

L e a n a: Care haine?

5 H a g i-T u d o s e: Ale vechi!

L e a n a: Ale vechi? Scurteica nu mai are blană; pantalonii nu mai au fund, nu se mai țin și nu mai țin...

H a g i-T u d o s e: Ce vorbă... ca și noi!

10 L e a n a (*surizînd*): Ca și noi? o!

H a g i-T u d o s e: Da, da... (*Aspru.*) Fustele astea mă costă și ochii din cap!... (*Își freacă mîinile.*)

15 O! cum se petrece lemnul sfînt, mai abitir ca găitanul! Dacă¹ aș fi știut, de mult m-aș fi dus la Ierusalim, dar să fi știut bine că mă duc pe jos, că trec marea înot, și tot m-aș fi dus! Aș fi scăpat de sărăcie!... Leano, ai cusut ghiozdănelele cu lemn sfînt? Cite-au ieșit?

20 L e a n a: Șaisprezece... Opt cu piele galbenă și opt cu verde...

H a g i-T u d o s e: Numai atît?

L e a n a: Cîte mi-ai dat.

H a g i-T u d o s e: Din bucățile ale mari să fi făcut două...

25 L e a n a: Toate erau la fel...

H a g i-T u d o s e (*animat*): Să le fi-ndoit, să le fi-mpătrit, 32, 64, 128, 254, ba nu, 256...

L e a n a: Erau așa de mici, că abia le prindeam în buricile deștelor.

30 H a g i-T u d o s e: Nu te taie capul... Ești osîndită să trăiești și să mori flămîndă și calică!

L e a n a (*pe gînduri*): Nene Tudose... Pă nesupărate... Trecu Paștele...

35 H a g i-T u d o s e (*începe a se neliniști*): Trecu... Las' să treacă!

L e a n a: ...și ouă roșii n-am mîncat...

H a g i-T u d o s e: Ce prostie! Ouă roșii... ouă stătute... Mai bine le mîncîci proaspete...

L e a n a: Am roși pușintele...

¹ În textul de bază: *Da-aș*; corectat cf. ms. II, p. 71.

- H a g i-T u d o s e: De roșim puținele, ardem focul degeaba, stricăm băcanul d-a surda... Cheltuală zadarnică... Vremuri grele...
- 5 L e a n a (*înghițind în sec*): Da'... o ciozvirtă de miel... Ce-ai zice?
- H a g i-T u d o s e (*se agită*): Miel? Ce fel, miel? Mielul miroase a oaie... Paștele fuse prea-n vară...
- 10 L e a n a: Ce pustia de vară?... N-ai văzut cum ploua și fulguia?
- H a g i-T u d o s e (*necăjit*): Ei, fulguia, fulguia... Ținea?... Cum cădea, se topea... Eu mor de căldură... Uf! uf!
- L e a n a (*tristă*): Și mie mi-e răcoare...
- 15 H a g i-T u d o s e: Ți-e răcoare... mori de frig... crăpi! Așa te-am pomenit: lacomă și nemulțumitoare!
- L e a n a: Bine, bine, nu te supăra... Îmi veni și mie o poftă... Mi-a trecut...
- 20 H a g i-T u d o s e: M-ai făcut să tușesc... Unde-ai pus ghiozdănelile?
- L e a n a: Pe pat, în odaia dumitale.
- H a g i-T u d o s e: Cîți veniră pîn' la namiezi?
- L e a n a: Vro paisprezece... ba, nu — cu cele trei cocoane din Mîntuleasa — șaptesprezece...
- 25 H a g i-T u d o s e: Și după toacă are să vie și jupinul meu — *boier* Matache și cocoana Jojetra... (*Intră în casă.*)

SCENA II

- 30 L e a n a și C u l a i.

(*Culai vine din fundul grădinei. Leana face câțiva pași înaintea lui și se oprește, se schimbă la față și pleacă capul în jos.*)

- 35 C u l a i (*timid*): Ce mai faci, Lenuțo?
- L e a n a: P-acilea și eu... cu casa...
- C u l a i: Ce e drept, curat... prispa măturată... geamurile spălate... și pe dinăuntru — știu — derecat și lucrșoarele puse la locul lor...

- L e a n a : N-am ce pune ia locul lor... E așa de goală...
 Cîteva cioburi de străchini și de oale, pe care
 le frec, le frec degeaba, de cîte două-trei ori
 pe zi... că n-am la ce, că n-am de ce...
- 5 C u l a i : D-ai fi la casa ta ai ține-o c-un fus...
 L e a n a : La casa mea? Care casă?
 C u l a i : Cînd te-i mărita...
 L e a n a (*surîzînd trist*): Să mă mărit? Eu să mă
 mărit? Cine să mă ia? N-am zestre, n-am țoale,
 10 n-am de nimic... Sunt ca un deșt...
 C u l a i : Ești curată, harnică și cu ochii înconde-
 iați...
 L e a n a : Domnule, domnule Culai ! Am obrazii arși
 de soare și bătuți de ploii și de vînturi ; am cio-
 rapii cu găuri ; fusta, petece ; cămașea, cîrpită...
 15 Cine să se uite la mine?
 C u l a i : Cine are ochi să vază !
 L e a n a : Toată lumea are ochi...
 C u l a i (*cu entuziasm*): Toată lumea este oarbă !
 20 (*Se aude tocînd în toaca de lemn, în toaca de fier
 și trăgînd clopotele. Amîndoi apleacă capetele în
 jos și se închină. Culai scoate din buzunar două pri-
 comigdale.*)
 C u l a i : Na, Lenuțo, na, de...
 25 L e a n a : Nu, nu iau...
 C u l a i : De ce?
 L e a n a : Or fi scumpe...
 C u l a i : O ! scumpe, pe ciorile... Na, mînîncă, că
 sunt bune... Azi mă gîndii la tine... Și cum mă
 30 gîndeam îmi zisei : „Ia să-i duc Lenuții două
 pricomigdale“...
 L e a n a : Pricomigdale se cheamă?
 C u l a i : Da... Cu migdale pisate, cu albuș de ou,
 și zahăr, și alte mirodenii. Gustă, să vezi...
 35 L e a n a (*surîde*): D-a fi păcat, păcatul să cadă asu-
 pra dumitale... (*Ia și gustă, apoi mînîncă cu
 poftă.*) Î-i, ce bune sunt ! Sunt scumpe?
 C u l a i : Zece parale una...
 L e a n a : Zece parale !... O !... M-am săturat... (*În-
 40 tînde una din pricomigdale.*) Poftim...

- C u l a i: Ce Dumnezeu! Crezi c-am să calicesc? Ra-
chieria merge strună... Oamenii, gîrlă... Și de
la fiecare mușteriu cite puțin, s-adună, s-adună
sutele, și sutele fac miile...
- 5 L e a n a (*mîncînd cu poftă*): Ce bine-mi pare că
mai sunt oameni cărora să le meargă bine!
- C u l a i: Cărora să le meargă bine? Hagiului îi merge
rău?
- L e a n a: N-are, săracu!... Ce-a avut a dat cu îm-
prumut, și rămășița a băgat-o în hagiatic...
10 Și d-ar avea... (*Se uită țintă la Culai.*) Nu, nu,
să nu te-mprumuți niciodată la el!
- C u l a i (*surîzînd*): N-am nevoie... Și de ce nu m-aș
împrumuta la el?
- 15 L e a n a: La el?... Nu, nu, să te fcrească Dumne-
zeu!... Săracu nenea Tudose!... De cînd îl știu
se plînge într-una, ziua și noaptea... Și mai cu
seamă de-i cer ceva sau de-i cere cineva... o!
atunci se vaietă parcă l-ar fi mușcat un șarpe
de inimă!
- 20 C u l a i (*o ia de mîină*): Lenuțo, ia uită-te la mine...
Mult trebuie să suferi tu...
- L e a n a: Am suferit, nu mai sufer... Se obicinuieste
omul cu toate... Mi-e milă, mi-e milă de el!
- 25 C u l a i: Mie de tine mi-e milă, Lenuțo!
- L e a n a: De ce ți-ar fi?
- C u l a i (*emoționat*): Fincă ești bună și finsă te...
- L e a n a: Fincă ce?
- C u l a i: N-am curaj... (*Pleacă ochii-n jos.*) Tu nu-mi
zici pe nume...
- 30 L e a n a (*rizînd*): Cum, Culai?... O!...
- C u l a i: Ș-apoi e ziuă... Tu mă vezi, eu te văz... Și
nu-ndrăznesc... Parcă-mi taie cineva puterile...
Se culcă devreme Hagi-Tudose?
- 35 L e a n a: Cu găinile... O lumîinare, de vro trei ani,
întreagă-întreguliță...
- C u l a i: Adoarme devreme?
- L e a n a: Uneori cum pune capul pe pernă... Alte-
ori, tîrziu; socotește, socotește, nu știu ce soco-
tește.
- 40 C u l a i (*sfîios*): Dac-ar adormi devreme... ai vrea tu?...

Leana (*cu neliniște*): Ce să vreau?

Culai: O! cum te uiți!... Ai vrea tu să ne-nțîlnim la noapte?

Leana: Să ne-nțîlnim?

5 Culai: De ce te sperii?... Da, am să-ți spui o taină...

Leana: Mie?

Culai (*emoționat*): ...ș-aș vrea să fim singuri... Să-ți-o mărturisesc ție și lui Dumnezeu... Spune-mi: da or ba... Da' să nu zici nu...

10 Leana: Știu eu ce să zic?... Să nu ne simțăm nenea Tudose...

(*S-aude zgomot de pași.*)

Culai (*cu lacrimi în glas*): Te rog, te rog!

Leana (*oftează*): Bine... Fie!

15

SCENA III

Hagi-Tudose, Popa Roșca, Leana
și Culai.

Hagi-Tudose (*cu un ghiozdănel verde*): P-aci, părințele.

20 Popa Roșca: P-aci, tată, p-aci...

Hagi-Tudose (*restit, lui Culai*): Dumneata ce cauți? Pe unde-ai venit? Ai sărit gardul?

Culai (*intimidat*): În fund, poarta deschisă... Am închis-o eu pe dinăuntru...

25 Hagi-Tudose: Deschisă? Leano, auzi?... Să între toți pungașii!

Leana: Dumneata ai umblat p-acolo...

Hagi-Tudose: Eu?... Da, eu!... Mi-a luat Dumnezeu mințile... (*Lui Culai.*) Ei, și ce vrei? De ce-ai venit?

30

Culai: Să cumpăr lemn sfânt...

Hagi-Tudose (*mai blînd*): Da? E bun la toate... Și la rachierie... F scump, scump, dar face...

Culai: Oricît o costa...

35

Hagi-Tudose (*îmblînzit*): Oricît?... Bine, bine... Stai, plimbă-te, plimbați-vă... Ziceai, părinte...

- Popa Roșca: Preteasa tinjește cam de mult...
Ia, ia la doftorii, bea și apă dăscîntată, îi dau
și aiazmă, îi citesc molivte ...Și degeaba sunt
toate...
- 5 Hagi-Tudose (*ii dă ghiozdănelul*): Să i-l atîrni
de gît... Dimineața, cum s-o scula, să zică *Îm-*
părate ceresc, să se închine și să-l sărute; la cină
să zică *Mînca-vor săracii și se vor sătura* — fi-
rește, dacă mănîncă — să se închine și să-l să-
rute; seara, la culcare... î-î... s-o lași în pace...
- 10 Popa Roșca: O las, taică, cum să n-o las?
Hagi-Tudose: S-o lași!... Să se închine și să
zică... (*Aparte.*) Ce să mai zică? Să zică o ru-
găciune... Și nici doftorii, nici apa dăscîntată...
nimic, nimic... Ș-are să-i ia cu mîna...
- 15 Popa Roșca: Ș-a cincia fetișcană e cam bolnă-
vioară, mititica!... Că mi-a dat Dumnezeu dăs-
tule, una după alta, și numa fete...
- Hagi-Tudose: Să săruți și dumneata, părinte,
de vrei să-ți dea băieți... Ai putea să cumperi
și pentru dumneata, și pentru fetiță...
- 20 Popa Roșca: Scump, tată... Opt lei legătu-
rica...
- Hagi-Tudose: Scump, da' face! Pentru dum-
neata și pentru fetiță le las la șapte...
- 25 Popa Roșca: Zici că mi-ar sluji și mie?
Hagi-Tudose: Firește!
Popa Roșca: Ei, unde dă Dumnezeu un bă-
iat!...
- 30 Hagi-Tudose: Și doi, și trei, dăstul să crezi!
Popa Roșca: Cum să nu crez, taică! Lemnul
sfînt pe care s-a răstignit Mîntuitorul! (*Popa*
Roșca dezleagă colțul unei basmale și îi dă para-
lele.)
- 35 Hagi-Tudose (*numărînd*): Mai era o bucată
— 1, 2, 3 — p-așa de mare — 4, 5, 6, 7... Mai,
părințele, mai...
- Popa Roșca: Ce, numai șapte? Cum focului
făcui?
- 40 (*Îi numără în gologani p-al optulea.*)

Culai (*supt pomul din apropiere*): Ce crezi tu,
Lenuțo, o să plouă?

Leana: Ar fi a ploaie...

Culai: Sunt semne...

5 Hagi-Tudose: Ce vorbiți voi acolo?

Leana: De ploaie, nene.

Hagi-Tudose: De ploaie?...

Popa Roșca: D-ar fi cu noroc...

Hagi-Tudose: Este, părinte.

10 Popa Roșca: Și la băieți?...

Hagi-Tudose: Și, părinte, și o să nască doi ge-
meni.

Popa Roșca (*plecînd vesel*): Fie și doi!

Leana: Am apucat să zic...

15 Hagi-Tudose: Mai, părinte, încă un ban...

Culai: Să nu-ți iei vorba-ndărăt!

Hagi-Tudose: Și ce vorbiți voi?

Culai: De ploaie, nea Tudose...

20 Hagi-Tudose: Parc-ai fi grădinar, parcă n-ai fi
rachier... P-aci, părințele, p-aci, pe după casă...
Leano, să tragi zăvorul... (*S-aude bătînd în ușa
d-afară.*) Cine-o fi bătînd să spargă ușa?... Co-
coana Jojetra... Ho! ho! că n-am surzit... Viu,
viu...

25

SCENA IV

Matache Profirel, Gherghina
Profirel, Fifica, Jenică Păunescu,
Hagi-Tudose, Leana și Culai.

30

(*Hagi-Tudose le deschide ușa dinlăuntru. Intră gă-
lăgioși. Se aud Gherghina Profirel, Matache Pro-
fired și Jenică strigînd: „Hagiule, să trăiești, Ha-
giule!” Hagi-Tudose revine, astupîndu-și amîndouă
urechile, în ușa dinspre grădină. Cîțva timp nu se
vede decît Hagi-Tudose, Culai, Leana și Gherghina
Profired, care nu poate intra pe ușă din pricina ma-
lacovului.*)

35

Hagi-Tudose: Ajunge, că mă năuciți!

Gherghina Profirel (*cu gura mare*): Sfin-
tu... hagi... Bine-ai venit, Hagi-Tudose... Mă!

40

Și ce frumos ești îmbrăcat!

126

- H a g i-T u d o s e (*tușește*): Mă costă o groază de parale!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Eu, eu mai întâi...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Păi nu poți, bobocule...
- 5 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Îi! Ce ușe ai, Ha-
giule!
- H a g i-T u d o s e: Ce să fac? Casă veche... D-aș fi
știut aș fi luat măsură pe malacovul dumitale!
- 10 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Pune mîna, Hagi-
Tudose...
- H a g i-T u d o s e: Cum să nu...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Sai și tu, Culai...
- C u l a i: Acuși, mătușică...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ți-am spus o dată:
15 „tanti“!
- C u l a i: Prea bine, tanti, prea bine...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Nu d-acolo... Culai,
mai de sus... Hagi, mai de jos... (*Rîzînd.*)
Așa, așa...
- 20 H a g i-T u d o s e: N-o să se poată...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Să pui și eu mîna, măi-
cuță...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Vorbă e?... De dum-
neata mă feresc... Să nu se vază...
- 25 M a t a c h e P r o f i r e l: Ei, ce-o să fie?...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Bibilurile... În fața
oamenilor? Lasă mata altădată...
- F i f i c a P r o f i r e l: *Maman!*
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: U! mă luă gura pe
30 dinainte...
- H a g i-T u d o s e (*muncindu-se cu Gherghina Pro-
fired*): Dacă ne-am întoarce pe poarta a mare?
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Să mă-ntorc din drum?
Nici moartă!
- 35 H a g i-T u d o s e: Păi buți, pe ușa asta, n-am băgat
de cînd sunt!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ai nemerit-o și dum-
neata!... Malacoave, modă...
- H a g i-T u d o s e (*cu necaz*): Nici malacoave...
- 40 G h e r g h i n a P r o f i r e l: E, Culai, Culai...
Apucă bine... Pune mîna pe dedăsupt...

Culai: P-aici?

5 Gherghina Profirel: P-acolo... (*Rîde.*) Nu așa de sus... (*Pierzînd răbdarea.*) Ia întoarceți-vă, domnilor, și puneți mîna la ochi... (*Își ridică rochia și malacovul în lungul trupului, se opîntește, și iese zgomotos.*) Iacă așa! Uf! bine că scăpai!

Hagi-Tudose (*dînd mîna Fifichei*): Binișor, binișor... o să treci?

10 Fifica (*rîzînd*): Ce, sunt cît maman?

Hagi-Tudose: Și dumneata ai malacov, dar nu ca al cucoanei Jojetra!

Fifica (*dîndu-se jos rîzînd*): Cucoană Jojetro! (*Făcîndu-și vînt cu evantaiul.*) Jo-je-tro!

15 Gherghina Profirel: Nu poate altfel... Bătă-te, Hagiule! Că bine le potrivești matala!

Hagi-Tudose (*înțepat*): Cum pot, cucoană, cum pot...

(*Jenică și Fifica se retrag supt un vișin.*)

20 Fifica: *Fi donc!*¹ (*Își pune pensneul.*) Cine e aceea?

Jenică: Lenuța, nepoata lui Hagi-Tudose.

Fifica (*rîzînd*): E mai mult goală... *O! mon Dieu!*²

25 Hagi-Tudose (*văzînd pe Leana și pe Culai, la o parte, supt un zarzăr*): Leano! Ci lasă ploaia! (*Leana tresare.*) Fă rost... Adu ghiozdănelele într-un șervet curat...

Leana (*ducîndu-se*): Curat? Unul avem...

30 Fifica (*rîzînd cu Jenică*): Numai unul?

(*Jenică dă din cap.*)

Matache Profirel (*Hagiului*): Te-ai întors sănătoșel?

Hagi-Tudose: Cum mă vezi, jupîne...

35 Matache Profirel (*cu bunătate*): Cam slăbuț... Și tușești... Să te-ngrijești...

¹ Ia privește! (fr.).

² O! Doamne! (fr.).

Act III

...cazului, lăsa în Hagi-Tudose, născută ...
 ...de la ...
 ...de la ...
 ...de la ...

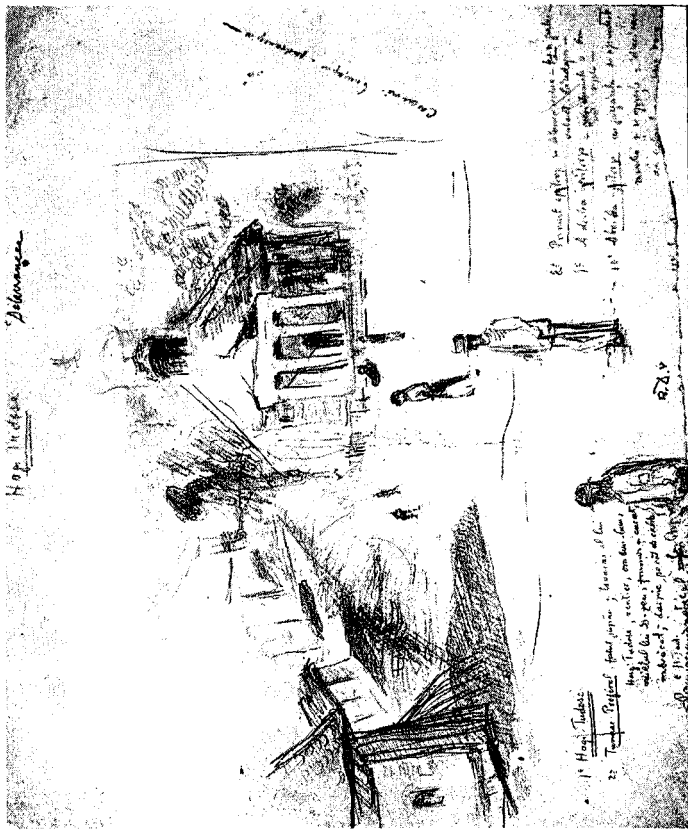
Scena I*

Hagi-Tudose & Elena

Hagi-Tudose, răsucindu-se: ...
 ...de când ați ...
 ...sunt bine ...
 ...Să te ...
 ...Ca un ...
 ...Dumnezeu ...
 ...la mare ...
 ...Elena ...

Pagina 64 din manuscrisul piesei Hagi-Tudose, redactată la Karlsbad.

Pagină din prima variantă a
manuscrisului piesei
Hagi-Iudose.

H a g i-T u d o s e: Am răcit la drum... Încolo, bine...
Sănătos tun...

M a t a c h e P r o f i r e l: Ia spune-ne, ce ai văzut
și câte-ai văzut...

5 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Așa zău! Ai văzut
cadîne? Cum erau? Cu malacov?

H a g i-T u d o s e: Cu niște malacoave mai dihai ca
al dumitale...

10 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*veselă*): Vezi, nene,
vezi?

H a g i-T u d o s e: Și cu niște alunițe ca la dum-
neata... supt sprinceana stîngă și la sfîrcul bu-
zelor, în dreapta...

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Aș! s-au mutat!

15 M a t a c h e P r o f i r e l: E ca un copil... Când
i-abate, odată-mi ia briciul, și le taie, și se
culcă înfocolită...

(*Leana aduce un șervet înfășurat.*)

20 H a g i-T u d o s e: Un pașe bogat — bogat, cîinele
— îmi povestea că o cadîină are patimă de bri-
ciul lui... Și tot așa se taie... Și, tot ca la mata,
îi răsar în altă parte...

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Vezi, nene, vezi?

25 H a g i-T u d o s e: Numai că ei după ce-și tăiadouă
îi răsăreau trei...

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ba mie câte îmi tai
atîtea-mi răsar...

F i f i c a: *Maman*, lasă alunițele... Să ne spuie Hagi-
Tudose ce minuni a văzut p-acolo...

30 J e n i c ă: Hagi-Tudose, fă plăcere domnișoarei Fi-
fica. Dorința dumneaei e ordin, și ordinele se
execută, nu se discută...

(*Fifca îl lovește ușor cu evantaiul peste obraz.*)

35 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*încîntată*): Bravo,
Fifico!... Să te sărut!... De câte ori îmi place
ceva sau cineva, îmi vine să te sărut... (*Către
Hagi-Tudose.*) Aide... E ordinul meu... Care
va să zică, este o dorință, cum a zis Jenică
Păunescu, șiretul!

M a t a c h e P r o f i r e l: Tudose, câteva scaune...
Noi să stăm, și dumneata să povestești.

H a g i-T u d o s e (*contrariat*): Scaune? (*Se scar-*
pină-n cap.) Leano, Leano, fă de scaune...

5 L e a n a: Cum să fac? Aveam unul, și ș-ala s-a rupt...

F i f i c a: *Fi, quelle misère!*¹

(*Jenică dă din cap.*)

H a g i-T u d o s e: Adu-l, cum o fi!

10 L e a n a: Era cu patru picioare și a ajuns cu două...
Să-l aduc...

J e n i c ă: Cine-o sta pe el o s-ajungă²-n patru...

(*Risete.*)

H a g i-T u d o s e (*cu răutate*): Dumneata să stai!

F i f i c a (*aparte*): Ce mojić!

15 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Lenuțo, nu-l mai
aduce. Eu am să stau pe laviță... Uf! că tare
mă strîng pantofii!

F i f i c a: *Maman, maman!*

20 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ei, și tu!... Parc-ai
fi soacră, iar nu de măritat...

F i f i c a: *Maman! quelle honte!*³

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*privind lavița*): Cam
subțire... și eu...

25 M a t a c h e P r o f i r e l: Mata, fetițo! De unde?
Te cunosc eu!

F i f i c a: *C'est du propre?*⁴ ha-ha!

(*Jenică dă din cap.*)

M a t a c h e P r o f i r e l (*Hagiului*): Malacovu ce
e de ea, dar încolo... Haide, hop, hop!

30 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Treceți în fața mea...
(*Iși ridică malacovul din spate.*) E cineva la
spatele meu?

M a t a c h e P r o f i r e l: Nimeni, pușorule...

¹ Ah! Ce mizerie! (fr.).

² În textul de bază: *el s-ajungă-n*; corectat cf. ms. I, p. 33.

³ Mămico, ce rușine! (fr.).

⁴ Ai nimerit-o! (fr.).

- Gherghina Profirel: Una, două, trei... (*Se aşază repede pe laviţă. Laviţa se rupe şi cade pe spate.*) Au! au! au!
- 5 M atache Profirel (*ii dă mîna repede*): Te-ai lovit? Ți-e rău?
- H a g i-T u d o s e (*sărind*): Na! să rupse laviţa! Laviţa nouă!
- M atache Profirel (*îngrijat*): Ce te doare?
- 10 Gherghina Profirel: Nimic, prea puţin la...
- F ifica: *Maman!*
- Gherghina Profirel: ...genuchiu... (*Fifi-chei.*) Dar unde credeai?... (*Matache Profirel şi cu Jenică o ridică.*) Frică mi-era să nu se fi văzut...
- 15 M atache Profirel: De loc!
- Gherghina Profirel: Cum, de loc?
- M atache Profirel: Dacă-ţi spui!
- Gherghina Profirel (*rîzînd*): Nici ciorapii, nici fundele, nici...
- 20 F ifica: *Maman, maman!*
- M atache Profirel (*înduioşat*): Ce frumos ştii mata să cazii! Totdeauna ai fost uşurică... Niciodată nu m-ai dat de ruşine... Niţică bătaie de inimă, şi-ncolo...
- 25 Gherghina Profirel (*ii dă peste gură*): Dacă n-ar lăuda dumnealui pe dumnezei...
- J enică: Ba toţi ştim că *madame* Jorjeta Profirel e ca o pană... cînd sare din trăsura... cînd se dă pe scări... cînd se suie pe cal...
- 30 H a g i-T u d o s e: Dumneata pe cal?
- Gherghina Profirel: Hî-hîi! Eu... pe şea de damă... Jenică ţine calul de frîu, Fifica de talie, şi dumnealui de pulpă...
- 35 H a g i-T u d o s e: Jupîne (*Gherghina strîmbă din nas*) să nu-l mai ții de pulpă, că te pomenești c-o copită...
- Gherghina Profirel: Ştii că ai haz?! Pe mine, Hagiule, nu pe cal... S-ar putea?
- 40 H a g i-T u d o s e: La călărie, pe dumneata te ia de pulpă?... Înţeleg!

F i f i c a (*către Jenică*): Și maman, da' și el!
(*Jenică dă din cap.*)

5 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ca o pană cînd nu
mă strîng pantofii... Acum atîrn o mie de oca...
Uf! cine mă puse să-i iau pă-i bleo-ilictric!...
Mai ales ăl din dreapta... Adu mîna, boierule...
Cu adevărat rumatism...

M a t a c h e P r o f i r e l: Ce rumatism!

10 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Or rumatism, or dro-
pică... Pantofi afurisiți!

F i f i c a: *Maman!*

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ai dreptate... Dacă
am așterne o velință pe iarbă verde... Ce zici,
Hagi-Tudose?

15 H a g i - T u d o s e (*se scarpină-n cap*): Cum vreți,
cocoană, cum vreți... Leano, Leano, unde ești?
Adu velința...

L e a n a: Să stea cocoana pe velința noastră?

H a g i - T u d o s e: Ei, da!

20 L e a n a: Mai bine pe iarbă verde... Așa e de so-
ioasă...

H a g i - T u d o s e: Soioasă, soioasă...

L e a n a: De la bunică-mea... Și ea cine știe de cînd
o fi avut-o...

25 F i f i c a: *Quelle misère! O! Quelle misère!*
(*Jenică dă din cap.*)

L e a n a: S-o aduc...

30 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Lenuțo, mai bine pe
iarbă... (*Își ridică malacovul.*) Pardon, domni-
lor! (*Se așează.*) Așa... Trage și reveneală...
(*Își scoate pantofii.*)

F i f i c a: *Maman, ce manieri!*¹

35 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Uf! stele verzi înain-
tea ochilor!... Ah! ce bine e! Stați și dumnea-
voastră... Ei, acum să ne povestească... Începi,
Hagiule.... Tăcere!

H a g i - T u d o s e (*tușește*): Să vă spui...
(*Se aude bătînd în ușa d-afară.*)

¹ În textul de bază: *minieri*; corectat cf. ms. I, p. 35.

- Culai: Mă duc eu...
- Hagi-Tudose: Nu, Leana... Ba nu... Mă reped eu... (*Se aude bătînd mai tare.*) Ei, spargi uşa, omule, dărîmi casa, neghiobule! (*Intră în casă.*)
- 5 Jenică (*aparte cu Fifica*): Cum merge de atent...
 Fifica: Ca o pisică...
 Jenică: Să nu se murdărească... Şi cum se scutură!
 Fifica: Se scutură şi suflă...
 Jenică: Şi nimic în casa lui...
- 10 Fifica: *Pauvre nièce*¹... Cum o fi trăind?
 Jenică Păunescu: Ca vai de ea...
 Fifica (*işi pune pensneul*): *Elle est jolie!*²
 Jenică: Nu vezi ce slabă e?
 Fifica: *Elle a une taille si fine*³...
- 15 Jenică: Dacă nu mănîncă...
 Fifica: *Et des beaux yeux bleu claires*⁴...
 Jenică: De foame...
 Fifica: Aşa de zgîrcit să fie?
 Jenică: Mai sunt calici, dar aşa de... Adevărată
- 20 boală...

(*Se aude gălăgie.*)

- Gherghina Profirel (*tresărînd*): Ce, se bat?
 Matache Profirel (*o mîngîie pe mîină*): Nu te speria!... E aşa de sperioasă!
- 25 Jenică: Îl cunosc după gură... ctitorul Gusi...
 Gusi (*se aude şi nu se vede*): Bine ai venit... Să fie opt luni de cînd nu te-am văzut, neicuţule...

SCENA V

Cei de sus şi Gusi.

- 30 Gusi: O! ce de lume! Şi domnişoara Fifica... Mă, frumoasă te-ai făcut! Şi cocoana Gherghina...
 Gherghina Profirel: Jorjeta, mă rog!

¹ Biata nepoată! (fr.).

² E frumoasă! (fr.).

³ Are o talie aşa de fină! (fr.).

⁴ Şi ochi frumoşi, albastru-deschis (fr.).

G u s i: E, așa e că și dumneata ești nouă... Și dumi-
tale ți-o fi plăcînd sfinții ăi noi, ca lui musu
Jenică... Cu plecăciune, cu plecăciune!

L e a n a (*mai la o parte, cu Culai*): Jor-jeta!

5 C u l a i: Așa să-i zici... Așa îi place dumneaei... Și
eu „tanti“.

M a t a c h e P r o f i r e l (*lui Gusi*): Poftim, șezi...

J e n i c ă: Dacă ai pe ce...

(*Hagi-Tudose i-aruncă priviri fulgerătoare.*)

10 G u s i: Că bine zici... Să stau și eu lîngă cocoana
Jor-jeta!

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*încîntată*): Pentru
dumneata?... E loc... Acum, tăcere! (*Jenică
șade jos lîngă Fifica.*) Fifico maică... (*Îi face
15 cu ochiul.*) Nu vezi?

F i f i c a: Ce vrei, *maman*?

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Fi-fi-co... rochia
scurticică, maică...

F i f i c a: Și dacă e scurtă?

20 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*îi face semn spre Je-
nică*): Să nu se vază...

F i f i c a (*agăsată*): Ei, *maman*, și d-ta!... Domnul
Păunescu...

(*Jenică pleacă ochii-n jos și se roșește.*)

25 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Din greșală ți-arunci
ochii cu tot dinadinsul și panc... bibilurile de
la pantalonăși, maică...

M a t a c h e P r o f i r e l (*sentențios*): Fifico, as-
cultă colea la mă-ta, c-a văzut multe!

30 F i f i c a (*supărată*): Ei, *pașa*, și dumneata!

(*S-așează jos.*)

G h e r g h i n a P r o f i r e l: A-a-a, nu se mai
vede...

F i f i c a (*supărată foc*): Ca ce să se vază, *maman*?

35 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*cu asprime*): Ești
fată, maică, nu ești băiat!

F i f i c a (*către Jenică*): *Quelle idée! On radote quand on est vieux!*¹

G h e r g h i n a P r o f i r e l: O, vorbește franțuzește ca un înger!

5 M a t a c h e P r o f i r e l: E, Tudose, începi... Să ne spui pe șart...

H a g i-T u d o s e: Să vă spui... Într-o zi — nu-mi aduc aminte când — ieșeam de la biserică... Jupin Gusi se certa cu musiu Jenică pe sfinți...

10 D u m n e a l u i, înfuriat...

G u s i: Așa mi-e felul meu la iuțeală...

H a g i-T u d o s e: Dumnealui, la iuțeală, nu știu de ce, nu, că să plec la hagiatic...

G u s i: N-oi fi știind...

15 H a g i-T u d o s e: Mă gândisem eu mai de mult, da' vorba dumnealui mă săgetă... Îmi făcui socoteala, mi-o făcui — nu ieșea... Bani pe care-i aveam băgați-n negoț și banii din negoț...

20 G u s i (*vizînd*): ...sunt ai tuturilor, numai ai tăi nu sunt...

H a g i-T u d o s e (*cam atîns*): Să știi c-așa e... În sfîrșit, mă hotărîi să plec... În loc d-o pîne pe zi, oi minca o jumătate... În loc d-o ciorbă, oi minca o ceapă ș-un usturoi...

25 (*Tușește. Jenică se joacă cu un pai pe gîtul Fificei. Fifica îl ceartă ușor. Vorbesc între ei.*)

F i f i c a: *De l'ail? O! quelle horreur! (Lui Jenică.) Reste tranquille*².

J e n i c ă: O! cum aș mușca!

30 F i f i c a (*îi dă cu evantaiul peste obraz*): *Siît! Comme tu es bébé!*³

H a g i-T u d o s e: Plecarăm într-o joi...

M a t a c h e P r o f i r e l: Cu cine ai plecat?

35 H a g i-T u d o s e: Trei din București: un armean, un grec și cu mine... Când trecurăm în Turchia, du-te, du-te, du-te, de nu mai isprăveam... Dă-i

¹ Ce idee! Când îmbătrînești, vorbești prostii! (fr.).

² Usturoi? O! ce oroare! Astîmpără-te! (fr.).

³ Ce copil ești! (fr.).

- sate, dă-i orașe, dă-i boi, și vaci, și măgari, și bivoli... Suie munți, scoboară văi, pîn' la Idrinea... Cîte zile? Să mă credeți c-am uitat... Socotii, socotii... Paralele se duceau... Trei franci calul pe zi, trei franci, trei, pîn' la Idrinea...
- 5 Gherghina Profirel: Pînă unde?
Hagi-Tudose: Idrinea, cocoană... Un oraș turcesc...
- 10 Gherghina Profirel (*se încearcă să pronunțe*): Tu poți să zici așa, frățico? Pe mine să mă tai, n-aș putea!
Fiflica: Idrinea, *maman*.
Gherghina Profirel (*cu admirație*): Ei, cu gurița matale cin' să se puie?
- 15 Fiflica: Idrin... (*Jenică o gîdilă cu paiul. Ea se scutură și rîde.*) Reste tranquille, on te voit¹...
Hagi-Tudose: Acolo s-agăță de noi un bulgar, un muscal, trei greci, un schipetar și-un țîntar...
20 Gherghina Profirel (*izbucnind în rîs*): Un țîntar! Un țîntar la hagiatic!
(Toți rîd.)
- Hagi-Tudose: Un țîntar cît mine de mare...
Gherghina Profirel (*rîzînd cu hohote*): Fugi, că mor!
- 25 Hagi-Tudose (*mirat*): Cu fes, cu mustăți...
Gherghina Profirel (*rîzînd cu lacrimi*): Nu mai spune, că leșin... Poate n-ai văzut bine...
Hagi-Tudose: Ba am văzut și-am prea văzut!... Cu fustanele...
- 30 Gherghina Profirel (*leșinînd de rîs*): Cu fustanele? Nu, zău, c-ai căpiat!
Hagi-Tudose (*sanchiu*): Ce rîzi, cocoană, ce rîzi?... E nație de oameni... Așa-și zic între ei...
- 35 Gherghina Profirel: A! a! așa?
Matache Profirel: Păi așa spune, neică... Mă vezi pe mine? Uite, om în toată firea, intrasem la griji...

¹ Astîmpără-te, că te vede... (fr.).

- F i f i c a (*scuturându-se*): Jean, Jean, comme tu es...
*fébrile*¹...
- H a g i-T u d o s e: Și țințarul, țițiri-pițiri, c-ar fi
tot rumân...
- 5 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ei, rumân, pe dra-
cu!...
- G u s i: Firește, rumân machedonean.
- H a g i-T u d o s e: Slomnea câteodată a rumânește...
La început nu-l înțelegeam, mai pe urmă pri-
cepui tot...
- 10 (*Tușește. Jenică sărută rochia Fifichii. Se joacă cu
pauză pe juris, ca să nu-l vadă nimeni. Fifica dă din
picioare și rupe iarba.*)
- F i f i c a (*încet, lui Jenică, rîzînd*): Tu es fou!... Oh!
*c'est si drôle ce que je sente!*²
- 15 H a g i-T u d o s e: Ce bine că eram mulți! Mai un
ou, mai o aripioară de pui, mai un păhărel de
vin... O! cât m-a costat! (*Tușește.*)
- J e n i c ă (*sărutînd pe picior pe Fifica*): Asculți?
- 20 F i f i c a: Simț. (*Îi lasă mîna în dreptul obrazilor.
El o sărută. Jocul continuă supt evantaliu.*) O!
Jean! Jean!
- H a g i-T u d o s e: D-acolo, mergem, mergem — eu
cu țințaru meu, țițiri-pițiri — pînă dăm de Ța-
rigrad...
- 25 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*mirată*): Și-ai văzut
dumneata Țarigradul?
- H a g i-T u d o s e: Da, cocoană!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Și-ai intrat dumneata
în Sfînta Sofia?
- 30 H a g i-T u d o s e (*mai energic*): Da, cocoană!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Și e mare? Mai mare
ca Sfînta Troiță?
- H a g i-T u d o s e: Oamenii, spînzurați în coșuri, în
tavanul ei, ca niște lăstuni... De treizeci de ori
ca Sfînta Troiță... Și turci, și arapi negri și bu-
zați, și fel de fel de dihăanii se rugau... „Bor-bor-
bor... bor-bor-bor... Alah-Alah!“
- 35

¹ Jean, Jean, ce... aprins ești... (fr.).

² Ești nebun... Oh! este așa de ciudat ceea ce simt! (fr.).

- Gherghina Profirel: Cum, cum?'
- Fifica: Numele profetului, proorocului lor, *maman*.
- Gherghina Profirel: Vezi comèdie! (*Către Matache Profirel*.) Multe mai știe și Fifica!...
- 5 Bietele călugărițe... 'Mnezeu să le dea să-nătate!
- Hagi-Tudose: O! da' cerșetori, cerșetori, și cîini, și potăi, și pungăși, și hoțomani... „Bacșiși, bre! Bacșiși!“ Toată ziua cu mîinile în-tinse... Și noi toată ziua cu mîinile în buzunar... Bani să ai, și se duc într-o clipă... De cîte ori dădea țîntarul, de cîte ori!... „La ce tot dai? îi înveți cu nărav!“
- 10
- Gusi: Dumneata nu i-ai învățat cu nărav! (*Pufnește de rîs*.)
- 15 Gherghina Profirel: Și pe urmă?
- Hagi-Tudose: Pe urmă, lunecă, lunecă, p-o corabie de trei ori cît casa asta... Și fluiera, și fluiera vîntul ca un haiduc... Și marea răscolită ridica talazuri civite cît omul de înalte...
- 20 Gherghina Profirel: Marea, să fi fost de cinci ori, de zece ori ca Teiul?
- Hagi-Tudose: Ce vorbă! Mă faci să rîz, cocoană Jojetro!
- 25 Fifica: Marea de Marmara, *mamàn!*
- Hagi-Tudose: E-e, cum zici... Parc-ai fi fost acolo!
- Gherghina Profirel (*către Matache Profirel*): Auzi dumneata, parc-ar fi fost acolo... Fifico, o să mă-nnebunești!... Mai zi o dată... Marea de...
- 30 Fifica: Marmara!
- Gherghina Profirel (*dînd ghies lui Matache Profirel*): Ascultă, Matache... Tu poți să zici... Nici eu... (*Încet*.) Ai mai da-o după...
- 35 Matache Profirel: Ei, și dumneata... De ce nu?
- Gusi: Dă-i-nainte, Hagiule...
- Hagi-Tudose: Noi ca niște purici în mijlocul Teiului... Ce-o fi văzînd ei atît vedeam și noi... Cer, apă și vraiaște... (*Îl apucă tusea*.)
- 40

- Matache Profirel (*cu bunătate*): Să te îngrijești, Hagiule...
- Hagi-Tudose (*roșu ca racul*): Nu e nimic... ca oțelul... Nițică coadă-a-șoricelului...
- 5 Gus i: Dă-i-nainte, Hagiule.
- Hagi-Tudose: O! cât m-a costat!... Și mină, mină — câte zile? am uitat — pînă am ajuns dincolo... Aci, iar oameni, femei, turci, tătarce, cafenii, negri, că numai ochii și dinții li se vedeau...
- 10 Gherghina Profirel (*lui Matache Profirel*): Fă-te mai încoa, nene, că mie mi-e frică!
- Hagi-Tudose: Negrii, negrii, vâcsuiți, arâmii, albăstrii, galbeni, fistichii, și măgari, și cămile, niște namile cît toate zilele, cu două cocoși și cu una, cu gîtul adus în jos, cu capul mic, pe niște picioaroange... că eu m-am tras înapoi cînd le-am văzut... Ș-o dată un arap... „burlurum bata sîctîn“... Și toate s-au muiat de genuchi de s-au pus jos. Și el nouă: „buiurum, banabac!“ Și-am încălecat... Și, în șir, ține, ține, prin pustiuri, rar cîte-o casă ca o colivie de zăbrele... Și să fi fost vro 30-40 de inși...
- 25 Gherghina Profirel (*minunată*): Aoleo! Pe cămile?
- Hagi-Tudose: Pe cămile.
- Gherghina Profirel: Zici c-aveau două cocoașe și altele una... și tot cămile?
- 30 Hagi-Tudose: Da... A cu două era 'mneaei, și-a cu una era 'mnealui...
- Gherghina Profirel: Sireaca 'mneaei, mai moțată! Dumnealui cu una...
- Hagi-Tudose: Și ceata noastră... cum îi zicea, Doamne... Cum îi zice, domnișoară Fifico?
- 35 Fifica (*cu ifos*): Caravană!
- Hagi-Tudose: Așa, așa, caravană... (*Îl apucă tusea.*)
- Gherghina Profirel (*lui Matache Profirel*): Ei, s-a hotărît cu Fifica noastră! El a fost, și ea știe! Ei, nu, că are haz!
- 40

- Jenică (*încet și pasionat*): Fifico... (*O sărută.*)
 Mă iartă...
- Fiflica (*galeș*): Te iert...
- Jenică: Fifico...
- 5 Fiflica: Ce?
- Jenică: Te iubesc!
- Fiflica (*languros*): Adevărat?
- Jenică (*cu patimă*): Te ador!
- Fiflica: Taci, să nu te-auză lumea!
- 10 Jenică (*amețit*): Universul de m-ar auzi, m-ar
 binecuvînta!
- Fiflica: Universul tău te-a auzit!
- Jenică: Și?
- Gusi: Lăsați omul să isprăvească... Eu venisem
 15 după lemn sfînt... Un nepoțel al meu, de trei
 ani, și abia zice: tată și mamă... Dă-nainte,
 Hagiule, că te-apucă noaptea...
- Hagi-Tudose (*cu volubilitate*): Ajunseserăm la
 20 Ierusalim! Și ce să vezi?... Biserici peste bise-
 rici, cruci peste cruci, pustnici peste pustnici,
 icoane peste icoane, și toate de aur și de argint,
 cu sălbi, cu diamante, cu safiruri, cu pirozele,
 cu smaralduri — să fi făcut milioane și tri-
 25 lioane — și toate făcătoare de minuni, și toate
 cu orbii, cu slăbănogii, cu ofticoșii, cu dambla-
 giii, cu surzii, cu mușii, cu leproșii...
- Gherghina Profirel (*înfricoșată*): Bîrrr!
- Hagi-Tudose: ...cu ologii, cu nătîngii, cu luna-
 30 ticii, cu tonții, cu bîlbîiții, cu furioșii, cu gă-
 găuții și cu netoții lor — care veniți, care aduși
 de peste nouă țări și nouă mări — și se rugau
 ori se rugau pentru ei, și, după două-trei săp-
 tămîni, fiut, p-aci ți-e drumul, întregi și vin-
 decați!
- 35 Gherghina Profirel: Matache, adu mîna...
- Jenică (*surzînd*): Va să zică, acolo nu sunt mi-
 logi?
- Hagi-Tudose: Ba sunt: cei care nu cred!
- Gusi: Ha-ha! bine potrivit!
- 40 Hagi-Tudose (*cu elocință*): Cînd văzui mor-
 mîntul Mîntuitorului nostru, m-apucă o dîrdî-

- ială, c-am tremurat toată ziuca; cînd văzui
bucățile de lemn sfînt, din crucea pe care a fost
spînzurat, picurate de sîngele din coasta, din
5 mîinile și din picioarele lui, m-a apucat un pa-
rapon, și-am plîns cu lacrimi cît pumnul trei
zile și trei nopți... (*Îl apucă tusea.*)
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*iși șterge ochii*): Dăș-
tul, dăștul, drăguță, că visez la noapte și dăș-
tept pe dumnealui...
- 10 G u s i: Tudose, ce fericit ești! Să nu mai mori!
H a g i-T u d o s e: Să te-auză Dumnezeu!... Și, după
ce o săptămînă n-am băgat nimic în gură, mă
dusei în fața patriarhului și mă împărtăși cu
sfînta cuminecătură... Eram ușor ca un fulg...
15 Și din mîna lui primii aiagma, anafura, mirul,
mătăniile și-o bucățică — p-așa de mică — din
lemnul sfînt pe care au stat picioarele Mîntui-
torului... O! dar după ce am numărat, am nu-
mărat toți banii pe care îi mai aveam!... Și
20 patriarhul mi-a pus amîndouă mîinile pe creș-
tet, și cu glas tare: „*na ise àghios!*“ Hagiu
să fii, sfînt să fii... Și calic rămăsei!
- G u s i: Bogat te-ai întors!
(Pe cînd toți îl felicită și-i sărută mîna, Jenică și
25 *Fifica vorbesc la o parte.)*
- F i f i c a (*emoționată*): Tu crezi în ce spune el?
J e n i c ă: Crez!
F i f i c a: Și-n ce gîndesc eu?
J e n i c ă: Toată viața și din tot sufletul!
30 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*cu evlavie*): Hagiule,
dă-mi mîna să ți-o sărut!
H a g i-T u d o s e: O!
G h e r g h i n a P r o f i r e l: Și na obrazul, să-l
săruți!
- 35 *(Schimb de sărutări.)*
- H a g i-T u d o s e: Și-am văzut cu ochii mei minuni,
cocoană, făcîndu-se cu lemnul sfînt... P-o le-
proasă — rană din creștet pînă-n tălpi — a atin-
s-o c-o bucățică mică-mititică, și pe unde o atin-
40 gea, rănilile se-nchideau, carnea creștea și pielea

se netezea, după cum fusese... Un pusnic de 80 de ani a mai trăit încă zece, fără să bage nimic în gura lui, numai mirosind lemn sfânt...

5 J e n i c ă (*ironic*): Ai văzut-o și p-asta?

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ei, minunea ta, Doamne!

H a g i - T u d o s e: Unui nebun i-a venit mințile la loc...

10 M a t a c h e P r o f i r e l: Fiuu-fiu-fiu-fiu...

H a g i - T u d o s e: Într-o tarla de grâu, arsă de soare, a trecut cu lemnul sfânt, și-a nverzit, a crescut, i-a dat spicul ca vrabia, și s-a ales cu trei chile la pogon...

15 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Și-ai adus dumneata lemn sfânt?

H a g i - T u d o s e: Da, cocoană!... Leano, dă-mi ștergarul...

(*Leana scoate repede din sân ștergarul, îl desface și-i dă ghiozdănele.*)

20

H a g i - T u d o s e (*triumfător*): Iacă, aici e numai lemn sfânt!

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*lui Matache Profirel*): Frățioare, să iei și matale unu...

25 H a g i - T u d o s e: Un bătrîn n-avea copii... și-a pus un ghiozdănel de gît, și pîn' la anul nevas-tă-sa — o femeie de 65 de ani — a turnat doi gemeni, o fată ș-un băiat!

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*lui Matache Profirel*): Două să iei!

30 H a g i - T u d o s e: Un tînăr iubea și nu era iubit... Cum l-a atîrnat la gît, cum s-a făcut logodna...

G h e r g h i n a P r o f i r e l (*arătînd pe Jenică*): Și pentru el unu...

35 H a g i - T u d o s e: Și tîmăduiește de friguri, de rumatism, de dropică, de tuse... (*Tușește.*)

G h e r g h i n a P r o f i r e l: Dumneata n-ai pus?

H a g i - T u d o s e: Am să pui... de buboaie, de deochi, de junghi, de dalac, și ajută la orice te-apuci, și te scapă de toate belelele...

40

- Culai: Nene Hagiule, și mie unu!
- Hagi-Tudose: Ei, ei, când să-mi intru eu în
părăluțele mele!
- 5 Matache Profirel (*entuziasmat*): Lasă, Tudose, lasă, c-ai să intri... Cîți suntem? (*Înnu-
mără.*) Șapte...
- Gherghina Profirel: Pe mine m-ai nu-
mărat?
- Matache Profirel: Firește!
- 10 Gherghina Profirel: Da' pe dumneata?
- Matache Profirel: Da, da... Și pe nepotu
Culai... Și pe Leana...
- Hagi-Tudose: Pe Leana?
- Matache Profirel: De ce nu? Dacă vreau
15 eu?... Tudose!... (*Îl ia la o parte, îi șoptește;
Hagi-Tudose ridică mîna în sus cu degetele răs-
firate.*) Da, da... Mîine...
- Hagi-Tudose: Așa e, jupîne, așa e; nu zic nu;
20 dar, de 30 de ani, am lăsat noi ceva ne-
trecut?... P-o hîrtioară... E și viață și moarte...
Două slove n-ar fi lucru mare...
- Matache Profirel: Fie, Tudosică, fie.
- Hagi-Tudose (*vesel*): Leano... pe mescioara
mea, un plaivaz și-un petic de hîrtie vînată...
- 25 Leana: Într-o clipă, nene Tudose.
- Hagi-Tudose (*scoțînd ghiozdănelele*): Cu toții
veți avea lemn sfînt, adus de mine și dăruit
de stăpînul meu, de bunul meu stăpîn! (*Le îm-
parte ghiozdănelele. Toți primesc cu mare bucu-
ric.*) A! de gît, de gît, la piele... (*Îi multu-
mesc din toată inima, mai cu seamă cocoana
Gherghina Profirel.*) A! nu, la piele!
- 30 Gherghina Profirel (*rușinoasă*): Să nu se
vază...
- 35 Hagi-Tudose: Întoarce-te și descheie rochia...
(*Leana aduce hîrtia și plaivazul. Matache Profirel
ia hîrtia, o pune în palmă și scrie cîteva vorbe. Hagi-
Tudose o citește, o îndoieste în patru și o bagă în
tuzunar.*)
- 40 Hagi-Tudose: Să fie acolo, nu d-altceva. (*Pro-
fired începe vorba cu toți. Hagi-Tudose aparte.*)

- Cinci sute ! Ce daraveri, ce bănet s-ar fi făcut !
Acum patruzeci de ani o prăvălie cu lemn sfânt
ar fi adus potop de aur... Astăzi lumea începe
să fie rea și credința se împuținează !... (*Gherghinei Profirel.*) Dumneata, cocoană, vino în-
coa... Am să-ți dăruiesc ceva să nu mă mai
uiți... (*Îi șoptește la ureche. Gherghina, veselă-
veselă, râde.*) Să mă crezi !
- 5 Gherghina Profirel: Zău ?
- 10 Hagi-Tudose: Zău așa !
- Gherghina Profirel: Să-mi dai și aiazmă...
- Hagi-Tudose: Dăruiț să-ți fie... Eu, când dau,
dau, nu mă-ncurc !
- (*Hagi-Tudose pleacă cu Gherghina Profirel. Vor-
besc. Ajung la ușe. Gherghina dă să intre și nu poate
din pricina malacovului. Hagi-Tudose dispare în
casă. Gherghina Profirel vede, scutură din cap și
oștează din toată inima de veselie: „Ah! ah!“*)
- 15 Gusi (*trăgînd de mîneacă pe Matache îi arată pe Fi-
fica și pe Jenică*): Tinerete !
- 20 Matache Profirel (*rîzînd*): Ei, am trecut
și noi p-acolo... Pe unde am tăiat noi lemne
ei culeg surcele...
- Gusi: Bine ar fi să culegem și noi surcele pe unde
taie ei lemne... Păunescu, buuun băiat !
- 25 Matache Profirel: Catastivele lui, ca oglin-
da... Învîrtește trei moșii într-un deșt... uite-
așa, uite-așa...
- Gusi (*șiret*): Se plimbă, vorbesc... și nu e nimic ?
- 30 Matache Profirel: De, dacă nu știe franțu-
zește...
- Gusi (*rîzînd*): Uite, uite, și Lenuța — bat-o no-
rocul — cu Culai...
- Matache Profirel: Nepotu-meu e prăpădit
după Lenuța... Mi-a mărturisit el...
- 35 Gusi: De ce n-o cere ?
- Matache Profirel: Cui s-o ceară ? Lui Tu-
dose?... Să n-auză !
- (*Hagi Tudose, c-o lingurișă și c-o bîrdacă.*)
- 40 Hagi-Tudose (*întinde lingurița Gherghinei*):

Anafură de Ierusalim... Cască gura... Închide ochii... Mai mare... (*Îi bagă lingurița pînă-n beregată.*) Nu, nu, să nu scuipi... Înghite...

5 Gherghina Profirel: Parcă nu fuse nimic...
Hagi-Tudose: Cît virful acului... Atît, și e dăstul!

Gherghina Profirel (*vîzînd*): Adică să... dumnealui?... Mare minune!

10 Hagi-Tudose (*întinzîndu-i bîrdaca*): Cască gura, închide ochii... Mai mare... Soarbe...! Aiazmă de la Ierusalim... Înghite...

Gherghina Profirel: Înghiț eu, înghiț... cam în sec...

15 Hagi-Tudose: Sîit! la nimeni... E slujită pentru asta... Dacă-ți spui!

Gherghina Profirel: Ciudat! Să iau eu... și să-i vie dumnealui!

Hagi-Tudose: Nu-i vine anu ăsta? Îi vine la anu, dar îi vine!

20 Gherghina Profirel: Cum?

Hagi-Tudose: Sîit! la nimeni!

(*Fifica și Jenică s-apropie de ceilalți.*)

Fifica Profirel: *Maman*, o minune! domnul Păunescu vorbește franțuzește!

25 Gherghina Profirel: Norocul lui!... Și la mai mare, Jenică! Cum puse ghiozdănelul de gît i se dăzlegă limba! Tudose, unde ești?... Să te sărut, c-ai făcut minuni!

Jenică Păunescu: *Madame*...

30 Gherghina Profirel (*cu brațele date pe spate*): Zi-mi mamă, Jenică! Cazi în brațele mele! (*Jenică se repede. Ea-l sărută și-l strînge în brațe.*) Matache, Matache, Jenică vorbește franțuzește!

35 Matache Profirel (*cu căldură*): Jenică — c-așa o să-ți zic — ce-am auzit să fie cu norocire! (*Se-mbrățișează și se sărută.*)

Gusi (*sentențios*): Tinere, vezi?... Noroc fără credință nu se poate!

40 (*Se-mbrățișează și se sărută.*)

- M a t a c h e P r o f i r e l (*bate-n palme*): Ascultați... Mîine seară să fiți cu toții la masă la mine... căci mîine seară vor fi două logodne!
- 5 H a g i - T u d o s e (*aparte*): Două? De ce două?
C u l a i (*năbușit*): Două, unchiule!
- M a t a c h e P r o f i r e l (*cu mare bucurie*): Cu toții! Ați auzit?... Tudose neică, s-aduci și pe Lenuța...
- 10 L e a n a (*nencăpînd de bucurie*): Și pe mine?
H a g i - T u d o s e: La ce... la ce atîta supărare... La dumneata să mănîncă bine... Să nu se învețe rău...
- (*S-aude bocănînd în ușa d-afară. Toți ascultă.*)
- 15 H a g i - T u d o s e: Leano!
L e a n a: Îndată!
H a g i - T u d o s e: Cine-o fi la vremea asta?
- (*Fifica cu Jenică, la o parte.*)
- 20 F i f i c a P r o f i r e l (*galeș*): Mîine ce faci?
J e n i c ă P ă u n e s c u (*cu același aer*): Astăseară am să mă gîndesc, am să mă gîndesc, pîn-oi adormi cu tine-n gînd!
- F i f i c a P r o f i r e l: În gînd?
- (*Leana vine tristă și cu ochii plînși.*)
- 25 H a g i - T u d o s e: Ei?
L e a n a: Te rog, te rog, nene Tudose, e mama...
H a g i - T u d o s e (*tresărînd de minie*): Cum?
L e a n a: ...vrea să-ți vorbească...
H a g i - T u d o s e (*violent*): Să vie cînd mi-oi da sufletul! Spune-i că n-am murit!
- 30 (*Leana pleacă plîngînd năbușit.*)
- G u s i (*lui Hagi-Tudose*): E, și dumneata! Ți-e soră, bre!
- M a t a c h e P r o f i r e l (*cu bunătate*): De ce n-o primiși?
- 35 H a g i - T u d o s e (*exasperat*): Pentru că... pentru că, în gura mare și pe uliță, m-a făcut... zgîrcit!
(*Toți se uită unii la alții. Minia lui Hagi-Tu-*

dose cade într-o veselie sinistră.) P-aci, p-aci,
să-ncapă și cocoana Jojetra.

(Îi conduce pe după casă, apoi revine. Leana cu
lăcrămile-n ochi.)

5 H a g i-T u d o s e (aspru): Plecă?

L e a n a (oftînd): S-a dus...

H a g i-T u d o s e: Ducă-se învîrtindu-se!... (Pe gînduri.) Mulți bani s-ar fi făcut! o! ...Să ne culcăm... Să zăvorăști bine ușile...

10 L e a n a: N-ai grije...

(Întîi intră Hagi-Tudose, după ce se uită în toate părțile, apoi Leana. Cîtva timp, scena goală.)

SCENA VI

15 C u l a i, L e a n a și mai tîrziu H a g i-T u d o s e.

(Un nor învăluie luna și stelele, sporind întunericul nopții. Din fund se întrezărește Culai, apropiindu-se pe dibuite.)

20 C u l a i: Nu văz pe Lenuța... Și dac-ar fi n-aș vedea-o...

L e a n a (vine pe după casă): Mi-e frică și să merg înainte și să mă întorc în casă... M-apropii de sfîrșitul pămîntului... Cum mi se bate inima! O simț spărgîndu-mi urechile!

25 C u l a i: O șoptă?... Aș merge și prin Codrul Vlăsiei... Nu mă tem de-ntuneric... Și-acum mi-e frică...

L e a n a: Pomii, ca niște dihanii din basme... (Se cutremură.) Ci vin-odată, Culai!... Sau nu, nu, nu mai veni...

30 C u l a i: Numele meu?... Ce, tremur ca un prins de friguri? (Dă peste Leana și-o apucă de mîină.) Lenuțo!

L e a n a: Culai! Cum m-am speriat!... Ah! ce-am făcut?

35 C u l a i: Îți pare rău?

L e a n a: Și rău, și bine...

C u l a i: Lenuțo... Dau să-ți spui, și nu-ndrăznesc... Și d-aș îndrăzni, n-aș ști să-ncep... Ah! căci

n-am umblat la școală!... Acasă-mi trec multe prin minte... Ș-acum, când ești singură, și nu mă vede și nu m-aude nimeni... nu pot să-ncep... nu știu să-ncep... Acasă zic... așa și pe dincolo, și pe dincoace... (*Pleacă capul în jos. Îl trec lacrămile.*)

5

Leana (*iși leagănă mâna în mâna lui*): Ce-ntune-cime se lasă...

Culai: Și se bolovănesc norii...

10

Leana: A ploaie...

Culai: Nu ți-e frig?

Leana: Nu... Adineauri tremuram... Acum mi-e cald.

Culai: Lenuțo...

Leana: Ce, Culai?

15

Culai: Nimic...

Leana: Bine...

Culai (*aparte*): Vai de el de bine!

Leana (*aparte*): Vai de el de nimic!

Culai: Atunci... spune tu...

20

Leana: Eu? Ce să spui?

Culai: Poate că tu ai ști mai bine...

Leana: Cu cine-am vorbit eu ca să știu vorbi?...

Culai: Eu, când mă pogor în pimniță, mă gândesc la tine, când mă culc, mă gândesc la tine, când iau socotelile, mă-ncurc, că mă gândesc la tine...

25

Leana: Și cum te gîndești?

Culai: A bine... Zic: dacă treptele or fi cu soț — și eu știu că sunt cu soț — atunci să știi că da... Și nu prea ies cu soț... și mă întristez...

30

Leana: Și eu, când petrec așa prin urechile acului, zic: că de va fi așa, am s-o trec dintr-o dată... Și nu se întîmplă totdeauna... Și când nu se întîmplă, zic: nici că se putea un astfel de noroc!

Culai (*luîndu-și curaj*): Leano, știi ce?

35

Leana: Ce?

Culai: Mi-ești dragă!

Leana: Și tu mi-ești drag, Culai!

(*Se îmbrățișează.*)

Culai (*speriat*): Ia... Un chibrit!

40

(*Lumină-n fereastra casei.*)

148

- L e a n a (*cu spaimă*): Nenea Tudose! (*Culai și cu Leana, repede după un pom. Hagi-Tudose apare în ușa c-un felinar și c-un topor. Cu părul ciufulit, cu barba într-o parte, cu picioarele goale și-n cămașe. E înfiorător.*)
- 5 L e a n a: Cu toporul? Ne-am topiit!
H a g i-T u d o s e (*în ușe, c-un glas de pe lumea-ai-laltă*): Cine-i acolo? Cine-i acolo? Ce căutați?... Vă văz... Degeaba v-ascundeți!
- 10 L e a n a (*șoptind*): Ne-a văzut... Culai, să nu te omoare!
C u l a i: Dar fi să mor, să mor lângă tine!
H a g i-T u d o s e (*după ce coboară prispa*): Nu răspundeți? Nu?
- 15 L e a n a (*tremurînd*): Haiti!
C u l a i: Sîit!... E cu felinarul... Noi îl vedem, el nu ne vede...
H a g i-T u d o s e (*uitîndu-se pe supt poalele pomilor*): Degeaba săpați... Nu găsiți, nu, că n-am chioară para... Și vă cunosc... Tu!... O! d-ar fi să mă ucideți, și nu mi-ați fura un gologan! (*Se opinteste și învîrtește toporul.*) Am aci dreptatea și legea mea! El nu va cădea din mîină decît o dată cu mîina din cot! (*Sieși.*) Și ce stai, nemernicule! (*Se repede pe cărarea din fund. Dispare.*)
- 20 L e a n a: Nu ne-a văzut!
C u l a i: A! sunt fericit ca un om scăpat de la înec! (*O sărută.*) Tu ești tovarășul care mă scapi și-mi dăruiești viața cu toate darurile ei!... Încă o dată... Du-te binișor în casă și eu peste gard... Încă...
- 25 L e a n a (*zărind pe Hagi-Tudose*): A!
(*Culai și Leana dispar. Luna iese într-un luminiș de nori.*)
- 30 L e a n a: Nu ne-a văzut!
C u l a i: A! sunt fericit ca un om scăpat de la înec! (*O sărută.*) Tu ești tovarășul care mă scapi și-mi dăruiești viața cu toate darurile ei!... Încă o dată... Du-te binișor în casă și eu peste gard... Încă...
- 35 L e a n a (*zărind pe Hagi-Tudose*): A!
(*Culai și Leana dispar. Luna iese într-un luminiș de nori.*)
H a g i-T u d o s e (*apropiindu-se și tușind din cînd în cînd*): Nimeni? Mi s-a părut... (*Suflă în felinar.*) Costă parale! Mă gîndesc eu¹ și pă-n-

¹ În textul de bază: mă gîndesc și eu; corectat conform contextului.

tuneric... O ! Doamne, Doamne, ce bun și ce-n-
țelept ești ! De n-ai fi spuzit stelele pe cer, de
n-ai fi aprins luna ca o candelă și de n-ar stră-
luci soarele din porunca ta, cîte lumînări n-am
5 fi ars și ziua și noaptea ! O ! Ce de cheltuială !...
Bine că nu fuse nimeni... Oamenii muncitori
suferă de pe urma lenișilor și-a tâlharilor !...
Uite, uite, mie nu mi-ar fura o bășică cu zece mii
de galbeni (*scăzînd glasul*) îngropată supt cără-
10 mizile de supat, ci mi-ar turti de zece mii de
ori sufletul meu turnat în fitece galben ! (*Se
repede la ușe.*) Poate să sfărîmați cu capul vostru
gura ascuțită a toporului ăsta de oțel... O ! mun-
ciți, munciți și răbdați, de vroți s-aveți !...
15 (*Își pune o mină la frunte.*) E, țî ! Dumnezeu
vede toate... plătește toate !... Vede toate...
Cum vede?... N-am furat de la nimeni !... Și
ce strică bogatul dacă nu fură și nu bate ? Să
20 dau, să dau, da' de unde?... Și dac-am da în
fiecare zi săracilor, săracii s-ar îmbogăți și-ar
sărăci bogații ! Întru ce, întru ce Dumnezeu ar
fi mai în cîștig?... Nu, nu, nu se poate !... Și
trupul meu a rămnit... dar nu i-am dat femeie !
25 Și foalelor mele, lacome după mîncări grase,
nu le-am dat decît apă și pîine uscată !... A,
prea ar fi rău, prea ar fi hain din cale-afară...
Cu neputință ! (*Intră repede în casă.*)

5 Grădina lui Matache Profirel. Căpaci bătrâni și
 pomi roditori. Cărări și cărării. Ușor te poți feri
 ca să nu fii văzut. Cîteodată se aude cîntecul unui
 avuz ascuns în desișul de ramuri și de frunze. Lam-
 pioane venețiene pretutindeni. Cîteva bănci de
 10 mestecăn. A avut loc logodna demnișcarei Fifica
 cu domnul Jenică. Sunt după masă. Cam cu chef.
 Se plimbă în grupuri, se întîlnesc, se despart, s-a-
 fundă și iarăși revin.

SCENA I

M a t a c h e P r o f i r e l și G u s i trag tutun
 din țigarete lungi.

15 G u s i: Domnule Matache, o făcuși și p-asta... Băiat
 cuminte, știe ce e sărăcia și munca... Fata? Ce
 să mai vorbesc? Floare, nu fată, înger, nu om!
 M a t a c h e P r o f i r e l (*mîndru*): Umblau ei
 mulți după ea... Un boier scăpătat, un cioflin-
 20 gar cu nasu în sus, un minușat, un pămădat...
 Ar fi vrut dumnealui: eu să pui fata și zestrea,
 el, numele și păpatul!... Adio, neică... să ne
 vedem sănătoși!... (*Scutură din cap și rîde.*)
 „Tatăl meu, *pan* Radu *vistierul*... Unchiul meu,
 25 *banul* Manolache... Strămoșul meu, *marele lo-*
gofăt Filișianu... Părintele maică-mi, *spătarul*
 Lordache...” Parcă fii-meă s-ar fi măritat cu
 toți morții lui... așa umbla cu pomelnicul de

- cîte ori aducea vorba de căsătorie... (*Demonstrativ.*) Ce vrei, bre? Ce ești tu? Ce-ai făcut tu?... Și el nu era nimic... Își tocuse moștenirea de la părinți, iaca ce făcuse! Ș-ar fi vrut să toace și pe Fifica — mînca-o-ar taica! — și să mă toace și pe mine!
- 5 G u s i: Țsta e sărac, dar știe să agonisească.
- M a t a c h e P r o f i r e l: Hî, ascultă coalea... Are douăzeci de mii de lei strînși la mine, din leafa lui... Cînd am văzut așa, mi-am zis: „Așa, neică? să dea Dumnezeu să-i placi fetii, că lasă!“ Fetii nu-i plăcea că nu știa franțuzește... Zic Jorjetii: „De ce nu s-apucă de franțuzește?“ Și Profiroaica, cum e ea, cu secreturi...
- 10 G u s i (*surîzînd*): Are haz coana Jorjeta!
- M a t a c h e P r o f i r e l: ...îi spune pe departe... Și ce să te pomenești, că Jenică al meu nu mai iese din casă, stă închis, și cu cărți, dă-i în sus, dă-i în jos, „*le vule, le moa*“, toată ziua citește și spune,. Și după un an și jumătate, Fifica, drăguța, tronc că Jenică a rupt-o pe franțuzește!... Da' și ghiozdănelile lui Tudose fac minuni! (*Rîde.*) Mă crezi? — m-ai crede, nu m-ai crede — eu pîn-oi muri nu-l iau de la gît...
- 15 F a c e minuni și pace! (*Rîde.*) Ast-noapte...
- G u s i (*îl lovește peste pîntece și rîde*): Ei, fugi... Nu mai spune... De ce-l dădui eu, neiculiță, nepoțelului! Cum n-a vorbit pîn' la trei ani, putea să mai întîrzie un an, că n-ar fi fost foc...
- 20 M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Ast-noapte visam că...
- G u s i: A! visai!
- M a t a c h e P r o f i r e l: ...visam că mă logodesc cu dumneaei... Și ce foc, ce pîrjol, cum mi se bătea inima, mai tare ca acum patruzeci de ani!
- 25 G u s i: Te-ai gîndit...
- M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Să mă gîndesc, eu, la bătrînețile mele? Ei, nu, că ai haz! La ce m-aș mai gîndi?
- 30 G u s i: Te-ai gîndit la logodna domnișoarei, de...
- 35 G u s i: Te-ai gîndit la logodna domnișoarei, de...
- 40 G u s i: Te-ai gîndit la logodna domnișoarei, de...

M a t a c h e P r o f i r e l: A, da, firește.

G u s i: Vezi așa!

5 M a t a c h e P r o f i r e l: De unde și pînă unde...
ei tineri, și noi bătrîni! (*Se uită în toate păr-*
țile.) Să nu m-auză dumneaei, că m-a luat
gaia!... Nu vrea să-mbătrînească nici în ruptul
capului!... Și n-are fir de păr alb... Sunt vro
douăzeci și cinci de ani... parcă-ncepuse... Și
10 smulge, și smulge... „Cocoanăăă, o să rămii
cheală!“ Ea, așa... Și smulge, și smulge, pînă
începu să-i crească negru... Și iat-o acum, ca
pana corbului!

G u s i: Femeile au meșteșug...

15 M a t a c h e P r o f i r e l: Nici-un meșteșug... Păi
n-am întreat-o... Cum?... Ea să nu-mi spuie?
Un' s-a pomcnit!

G u s i: (*șiret*): Dacă nu ți-a spus dumneaei, să știi
că nici nu e...

M a t a c h e P r o f i r e l: Pe Hagi nu-l văzuși?

20 G u s i: Rămase la masă cu cocoana și cu popa Roș-
ca... Bea popa de stinge, și Hagi adună firimi-
turile de pe masă, firicel cu firicel...

25 M a t a c h e P r o f i r e l: Bietul Tudose, ce curat
mănîncă... oscior peste oscior și nimic pe os-
cior... Și nu se pătează, nu varsă paharul, nu
i s-aud furculița și cuțitul... Și n-ar lua capul
din farfurie să-l omori... E cam slab bietul Tu-
dose...

(*Se duc pe cărarea din dreapta.*)

30 G u s i: Și tușește, tușește, pînă-și pierde răsuflarea...

M a t a c h e P r o f i r e l: Nu l-am dăzbărat de obi-
ceiul lui, boolește pe picioare...

G u s i (*rîzînd*): De nu și-ar lăsa potcoavele... Și ce
mai zice cu ce i-ai spus dumneata?

35 M a t a c h e P r o f i r e l: Nu și nu, ca un catîr!
Dar nu mă las... Lenuța e cu Culai?

G u s i: Cu el... Se uită unul la altul, triști, triști...
bieții copii!

(*Se afundă pe cărare și nu se mai văd.*)

Fifica Profirel și Jenică Păunescu.

(Fifica fuge pe cărarea din mijloc, Jenică după ea.)

- 5 Fifica (cu obrajii înfierbîntați): Vezi că nu m-ai prins?
 Jenică: Dacă pornești ca o vijelie, cin' să te prinză?
- Fifica (rîzînd): Toi, mon Dieu ¹, da' cine-ai vrea?
 10 Jenică: Oui! Oui! numai eu, tezaurul meu! Dacă nu alunecam, te-aș fi prins!
 Fifica: Eu de ce n-alunecai?
 Jenică: Tu s-aluneci? Icoana mea!
 (O sărută.)
- 15 Fifica (rîzînd): Ba am s-alunec... în brațele tale...
 Jenică (deschizînd brațele): Alunecă, de...
 Fifica (rîzînd): Deja?
 Jenică: Numai nițel!
- 20 Fifica: Să nu mă ții mult...
 Jenică (trist): De ce?
 Fifica: Crezui că mor adineauri... Ardeam în brațele tale... Mă încingi ca un șarpe. (S-aruncă-n brațele lui. El o sărută apăsător.) Dăstul... dăstul... (El îi dă drumul. Ea rămîne. O sărută din nou.) Dăstul... dăstul... O! Mère Marie! ²
- 25 Jenică (zăpăcit): Dăstul, dragă, dăstul...
 Fifica: Parcă m-ai strînge mereu... O! cum simț urmele brațelor tale, ca niște dungi de foc! Și-mi fac așa bine!
- 30 Jenică (pronunțînd cam prost): Oui, oui, ma chérie! ³
- Fifica (surîzînd): Nu, nu, nu mai vorbi franțuzește... Vorbești atît de plăcut cînd mă săruți, că n-aș schimba pe nici o șoaptă de pe pămînt
- 35

¹ Doamne, sigur că tu! (fr.).

² O! Fecioară Maria! (fr.).

³ Da, da, drăguță! (fr.).

ceea ce-mi făgăduiești tu când miști buzele și-ntinzi brațele fără să-mi spui nimic! (*Vrea să s-arunce în brațele lui și se oprește. Vede pe Matache Profirel și pe Gusi apropiindu-se pe căra-rea din mijloc.*)

SCENA III

Fifica Profirel, Jenică Păunescu,
Matache Profirel și Gusi.

(*Profirel și cu Gusi vorbesc între ei din depărtare.*)

- 10 M a t a c h e P r o f i r e l : Ce-ți spuneam eu?... Un' să se sărute?... Nu știu ce e aia pîn-acum, copiii taichii... După ce popa Roșca le schimbă inelele, eu zic: „Aide-de, sărutați-vă!“ Ei, ca niște neștiutori, au plecat capetele, au mișcat buzele, dar nu s-au atins...
- 15 G u s i (*rîzînd*): Încet-încet, s-ating ei!
M a t a c h e P r o f i r e l : Copii nevinovați!
G u s i (*rîzînd*): Așa am fost și noi...
M a t a c h e P r o f i r e l : Apoi eu cu dumneaei... unde-am îndrăznit pînă nu mi-a sărit în gît...
20 (*Rîzînd și bătîndu-se cu palmele pe picioare.*)
Ce crezi? Că mă mai lăsa?
G u s i : Arzoaie, cocoana Jorjeta!
(*Se apropie de Fifica și de Jenică.*)
- 25 M a t a c h e P r o f i r e l : Sînt!... Ce faceți voi, copiii taichii?
F i f i c a (*smerită*): Domnul Jean, cu ochii pe cer, zice că aceea e Ursa-Mare, și eu zic că nu e aceea...
- 30 J e n i c ă : Sărut mîna, tăticule...
M a t a c h e P r o f i r e l (*lui Gusi*): Cînd l-auz zicîndu-mi tăticule... hî, hî, hî, îmi crește inima...
J e n i c ă : Vorbim și noi de cer, de copaci, de trandafiri... Domnișoarei...
35 M a t a c h e P r o f i r e l (*lui Gusi*): Auzi? Domnișoarei!

J e n i c ă: ...îi plac ăi albi, mie ăi roșii... și amîndurora ne plac și unii și alții...

5 M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): O sã vorbiți voi de multe... (*Schimbînd tonul.*) De moșie, de Malu-Spart, cã a voastrã este... (*Plescãind.*) Ti! are niște lipani, niște cleanã, și niște crapi, o bunãtate!... Ia sã lãsãm noi pe copiii ăștia sã-și spuie basmele lor și noi cu ale noastre...

F i f i c a (*rãsfãțat și prefãcut*): Mai stãi, *papa!*

10 M a t a c h e P r o f i r e l: Ei, ce, tot cu *papa* o sã trãiești? (*Ia pe Gusi și se duc pe cãrarea din stînga.*) Ai mai vãzut dumneata asemenea-novãție?... Sã mai stãm, ai?...

(*Îi umflã risul.*)

15 G u s i: Ptiu, ptiu, batã-vã norocul!

(*Dispar. Fifica și Jenicã izbucnesc de rîs, și-ntind brațele, se țin strînși și se sãrutã.*)

J e n i c ă: Și pentru Ursa a Mare!

F i f i c a: Și pentru trandafirii ăi albi...

20 J e n i c ă (*înfierbîntat*): Și pentru basmele noastre...

F i f i c a (*pãtimăș*): Și pentru Malu-Spart! (*Se opresc molesîși.*) Nu mai pot, dãstul, mai, dãstul... mai....

(*Se dãsfac.*)

25 J e n i c ă (*galeș*): În noaptea asta am sã sufer...

F i f i c a (*galeșã*): Și eu, dragã, și eu...

J e n i c ă: ...și n-am sã dorm...

F i f i c a: Și eu, dragã, și eu...

J e n i c ă: ...ș-am sã plîng...

30 F i f i c a (*îngrijatã*): Ai sã plîngi?

J e n i c ă: Am sã plîng toate noptile cîte le-am plîns... toate amintirile dureroase de cînd mã uitam la tine și tu-mi întorceai spatele... toate momentele fericite cînd, din întîmplare, treceai cu surîsul tãu rãtãcitor și mã coprindeai în el ca p-un orfan de care ți-era milã...

35

F i f i c a: O! cît te iubesc! Cum te iubesc!... Sã nu plîngi...

J e n i c ă : Ce să fac?

F i f i c a : Un păcat mare !... Să ne-nțîlnim aici... Să vedem cum se ridică și cum apun stelele, pentru ca iubirea noastră să nu mai apuie...

5 J e n i c ă : Da, drăguța mea, da... Și pe urmă?

F i f i c a (*rîzînd*): Să ne iubim... de la-nceput... S-or stinge stelele și fără să le vedem noi...

J e n i c ă : Fiecare cuvînt să ți-l omor c-un sărutat !

F i f i c a : Asasinule !

10 (*Leana și Culai trec sfioși d-a curmezișul cărărilor.*)

J e n i c ă : Leana și Culai?... Ce sălbatici !

F i f i c a : Or fi sau se prefac?

J e n i c ă : Să se prefacă?

F i f i c a : Ca tine !

15 J e n i c ă : Dacă ești delicioasă, cine strică?... Ș-a-poi, drept-drept, cine mi-a dat curaj?

F i f i c a : Eu... după ce m-ai fermecat tu... (*S-aude gălăgie.*) Ah ! *maman* !... Să ne pierdem în deșișul din fund ca să nu ne pierdem vremea...
20 Fiecare minut să-l transformăm într-o eternitate !

(*Dispar pe cărarea din mijloc. Din stînga, Gherghina Profirel, la braț cu Hagi-Tudose și Popa Roșca, înșelat de vin. Popa Roșca se clatină, rămîne mai în urmă și vorbește singur.*)

25

SCENA IV

Gherghina Profirel, Hagi-Tudose
și Popa Roșca.

30 Gherghina Profirel (*rîzînd*): Și ce să fac, Tudose?

Hagi-Tudose: Să nu mai porți.

Gherghina Profirel: Poi da... Să fiu ca un fus...

35 Hagi-Tudose (*sanchiu*): Mă iei la braț... și te strîmbi cît colo, ca un om cu falca umflată...
Și cercurile astea se freacă de mine...

- Gherghina Profirel: Nu-ți place?
 Hagi-Tudose: Ba o să-mi placă? !...
 Popa Roșca (*repezindu-se*): Noroc... noroc...
 Fiecare cu...
- 5 Hagi-Tudose: Ce te repezi, popo?
 Gherghina Profirel (*ride*): Ca un taur...
 Țin-te bine, părințele!
- Hagi-Tudose: Mai la o parte, părinte... Nu te-a-
 tinge de mine... Îmi murdărești hainele... Și
 10 mă costă și ochii din cap... (*Gherghina Profirel*
dă drumul de la braț lui Hagi-Tudose.)
- Hagi-Tudose (*aparte*): Uf!
 Popa Roșca: Al dracului vin... m-a prins...
 Cum mă prinse, taică?
- 15 Hagi-Tudose: Ba nu te prinde de loc!
 Popa Roșca: Adică mai trebuie?
 Gherghina Profirel (*rizind*): Dacă vrei?...
 Hagi-Tudose: Nu-i zice de două ori...
 Popa Roșca (*scoate potcapul*): Uf!... nițică
 20 căldură... Nu, nu, n-am vrut să zic... Nițică
 răcoare face... bine... N-am pățit asta de când
 sunt... Să mă văză preteasa... și țin-te, pînă,
 să nu te rupi... Zău, să mă iertați... față bise-
 ricească...
- 25 Gherghina Profirel: Ce-ai făcut? N-ai ju-
 rat strîmb, n-ai furat, n-ai umblat după... știi
 dumneata... E, de bucurie...
 Hagi-Tudose: Ți-am spus: „Popo, nu mai bea,
 că te fură“...
- 30 Popa Roșca (*se șterge de nădușeală*): N-am cre-
 zut... Așa e cînd nu ești deprins... Fericit de
 logodna tinerilor și bucuros că pretesei îi merge
 mai bine...
- Hagi-Tudose: E mai bine?
 35 Popa Roșca: Uf! slavă Domnului... Cum i-am
 pus ghiozdănelul, s-a răcorit...
 Gherghina Profirel: Auzi dumneata mi-
 nune!... Tudose, Tudose, să fie bun de toate?
- Hagi-Tudose: De toate de cîte ți-am spus!
 40 Gherghina Profirel: Să știi c-așa e... Iacă,
 eu, care dorm tun, să spargi pietre pe mine,

- n-am visat nimic de douăzeci de ani... Şt-
noapte m-am dăşteptat de vro patru ori, m-am
pipăit... ghiozdănelul la locul lui... Şi-am visat,
am visat... (*Rîde.*) O! bătu-v-ar pustia de vise!
5 În loc să visez pe Fifica, că azi o logodeam...
(*Rîde cu lacrimi.*) Ce crezi c-am visat?
- H a g i-T u d o s e (*indignat*): Nu ştiu, cocoană! Nu
ştiu!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rîzînd*): Am visat
10 o întîmplare d-acum treizeci de ani... Aidoma!
... Aveam o viişoară la Rădovan. (*Hagi-
Tudose, agitat.*) Şi-n ziua aceea zic dumnea-
lui: „Hai să culegem via, că cristovul a trecut“.
El: „Hai!“ Ne ducem. Struguri, berechet... Pe
15 la namiezi, soare, frumos, şi noi osteniţi... Dum-
nealui zice: „Să nu ne mai ducem la hramă“.
„Bine“, zic. Dumnealui se uită, se uită, nimeni...
Oamenii se duseseră la mîncare... Tocmai aşa
se făcea-n vis, aidoma ca acum treizeci de ani!
- 20 P o p a R o ş c a (*se şterge de năduşală*): Zi, cocoană,
că grozav mi se-nvîrtesc gîndurile-n cap...
H a g i-T u d o s e (*înţepat şi plimbîndu-se de colo
pînă colo*): Ba n-o să se-nvîrtească!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Dumnealui — cine
25 mi-a fost dumnealui! — mă ciupi, că mă făcu
numai vînatăi... Eu, fugi pe după nuc, el după
mine... (*O pufneşte rîsul.*) Eu fugi, el după
mine...
- P o p a R o ş c a (*se aşează p-o bancă şi adoarme*):
30 Hî-hî...
- H a g i-T u d o s e: Dăştul, cocoană!... Ast-noapte,
aidoma ca acum treizeci de ani... Ajunge!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*făcînd chef*): Ba nu,
să vezi...
- 35 H a g i-T u d o s e: Ce să văz?
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: P-atunci nu să pur-
tau malacoave...
- (*Popa Roşca doarme şi sforăie. Fifica şi Jenică vin
într-acolo.*)
- 40 H a g i-T u d o s e: Copiii, cocoană!

Gherghina Profirel: Și lor o să li se-n-
tîmple...

(La o sforăitură mai strașnică, Popa Roșca se scoală,
se șterge de nădușeală și se duce pe cărarea din stînga.)

5 Popa Roșca (*dispărînd*): Al dracului vin!

SCENA V

Gherghina Profirel, Hagi-Tu-
dose, Fifica Profirel și Jenică
Păunescu.

10 Gherghina Profirel: Ca doi porumbei mis-
sirlui... Ce vorbiți, maică?

Hagi-Tudose (*aparte*): Se vede că la dînsa e
bucata mai mare!

Fifica: Jenică-mi spune că estimp o s-avem și
15 grîu, și porumb...

Jenică: Și domnișoara...

Gherghina Profirel (*rîzînd*): Na, pof-
tim: domnișoara! Doar n-o să rămîie domni-
șoară cît o trăi...

20 Fifica (*afectată*): Ei, *maman*, ce vorbe!

Gherghina Profirel: Ca la logodnă... Mai
iartă și dumneata!... (*Rîzînd.*) Aveți lemnul
sfînt?

Fifica: Daaa!

25 Gherghina Profirel (*rîzînd*): O să visați
și voi!

Hagi-Tudose (*aparte*): Hotărît! nu numai
popa, ci și cocoana Jo-je-tra!

30 Gherghina Profirel: Oi! sireacii de voi, ne-
vinovați ce sunteți! Cînd m-am logodit cu 'm-
nealui, uite, așa m-am pîrpălit toată nopti-
cica... Să fi avut și lemn sfînt, aș fi înnebunit,
nu altceva... Nu simțiți voi...

Fifica: Nimic...

35 Gherghina Profirel (*serioasă*): Nici tu,
Jenică, nu simți așa ceva...

Jenică: Nu...

Agepsina Macri în rolul Leanei din *Hagi-Tudose*.

- Gherghina Profirel (*Fifichii*): Poi de ce ești așa de roșie?
- Fifica: Mi-e cald...
- Gherghina Profirel: De ce ți-e cald?
- 5 Fifica: Fiindcă e zăpușeală...
- Gherghina Profirel: Ce zăpușeală? N-adiе vîntul?
- Fifica: Nu...
- Gherghina Profirel: Pe la tine n-adiе nimic... Tudose, încă două ghiozdănele...
- 10 Hagi-Tudose (*repede*): Să fac!
- Gherghina Profirel: Și să pui mai mult...
- Hagi-Tudose: Mai mult... da' costă...
- Gherghina Profirel: Cît o costă!... (*Fifichii și lui Jenică.*) Mai plimbați-vă și voi pe
- 15 la întuneric, prin desigurii... Ce stați?
- Jenică (*abia stăpînindu-și risul*): Te-am văzut pe mata și-am venit...
- Gherghina Profirel: Maică luminată, nu stăturăm atîtea ceasuri împreună?... Ei, Jenică, fii bărbat, ce dracu!... Nu te fistici!
- 20 Fifica: *Maman*, ce sunt vorbele-astea!... (*Supărată.*) Aide, Jenică! (*Pleacă.*) Spune-mi, cînd se seamănă porumbul?
- 25 Jenică (*umflîndu-se de ris*): Porumbul .. se... seamănă... primăvara... (*Dispar pe cărarea din stînga.*)
- Gherghina Profirel: Ei, ți-a mai dat de ochi? Să logodiră și ei...
- 30 Hagi-Tudose: Treaba lor!...
- Gherghina Profirel: ...și să nu se giugiulească... Auzi, după ce le spusei... cîte le spuseli... Ea, porumbul, și el, „porumbul se seamănă primăvara“... Să nu simțā nimic în ziua
- 35 logodnei lor?
- Hagi-Tudose (*enervat*): Ce să simțā?
- Gherghina Profirel: Ți-ai uitat?
- Hagi-Tudose: Niciodată nu m-am logodit!
- Gherghina Profirel (*rizînd*): Fie și pe
- 40 nelogodite...

- H a g i - T u d o s e (*se scutură*): Nu știi ce e aia!
M-a ferit Dumnezeu!
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*melancolic*): Ba să-ți
spui drept... când mă gândesc...
- 5 H a g i - T u d o s e: Eu nu mă gândesc!
G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rișind*): Na! Ce fel
de om ai fost dumneata?
- H a g i - T u d o s e: Ca toți oamenii!
G h e r g h i n a P r o f i r e l: Ca toți, ca toți... Ce
10 scrie la evanghelie?... Creșteți și vă înmulțiți
ca nisipul mării...
- H a g i - T u d o s e (*nu-și mai găsește loc*): Să zică!
G h e r g h i n a P r o f i r e l: Cum o să-i înmul-
țești, dacă n-ai ce crește?
- 15 H a g i - T u d o s e: Să-i crească cine are!... Eu n-am
avut!
G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rișind*): Cum era să-i
ai... dacă...
- H a g i - T u d o s e (*scuturându-și anteriorul*): Nu pricep!
20 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rișind*): Ce te tot
scuturi?
- H a g i - T u d o s e: În pădurea asta s-agață scai fel
de fel de gunoaie...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l: Omule, n-ai iubit pe
25 nimeni?
- H a g i - T u d o s e: Pe toți oamenii cari muncesc și
pun doparte...
- G h e r g h i n a P r o f i r e l (*bufnind de ris*): Nu...
Pe femei...
- 30 H a g i - T u d o s e: Nu cunosc!
G h e r g h i n a P r o f i r e l: Bată-te norocul să te
bată!...
- H a g i - T u d o s e: Să mă bată!
G h e r g h i n a P r o f i r e l (*rișind*): O fată mare,
35 o văduvă...
- H a g i - T u d o s e (*cu dispreț*): Nu, nu!... Femeia se
umflă și-ți toarnă un copil, doi, trei, patru...
O! Nu!... Să sature șase guri în loc de una...
Șase perechi de haine, șase pălării, șase perechi
40 de pantofi... o! nu!... Și dacă s-ar opri aci...
Cine știe? Te pomenești c-aș fi căzut pe una cu

- prăsila bogată ¹-n sărăcii! Aș fi crăpat de necaz
să mă văz într-o puzderie de copii... O! nu!
- 5 Gherghina Profirel (*vizînd*): Toți trăiesc
din cîți se nasc?
- Hagi-Tudose: Și dacă mor?... Altă cheltuială!...
Popa, dascălul, cosciugul, pomană, cerșetori...
și cîte și mai cîte...
- Gherghina Profirel (*făcînd haz*): Zi c-ar
fi fost stearpă...
- 10 Hagi-Tudose: Stearpă? Ține mai mult!... Stear-
pă? Va rochii, plimbări, scurteici, fuste-n gher-
ghef, malacov, panglici, ghetete, cercei, brățări,
pălării, umbreluțe, inele, mînuși, dresuri... Să
mă crezi că nu!
- 15 Fificica (*se aude și nu se vede*): Maman, cu-cu!
Gherghina Profirel: Cu-cu! turturica maichii!
Hagi-Tudose (*aparte*): O să se umple pădurea
de cucii!
- Fificica: Ce faceți acolo?
- 20 Gherghina Profirel: Îndrugăm și noi...
Hagi-Tudose (*aparte*): Îmi scoate masa prin nas!
Gherghina Profirel: Dar voi?
Fificica: Jenică îmi explică prașila...
Hagi-Tudose (*aparte*): O s-ajungă ei și la arat,
25 dacă n-or fi ajuns!...
- Gherghina Profirel: Copiii ăștia au luat cîm-
pii de cînd dumnealui le-a dăruit Malul-Spart...
Hagi-Tudose (*ca mușcat de șarpe*): Malul-
Spart?... O să rămîie pe drumuri! E ca un om
30 dăspicat în două... Iacă de ce nu m-am însurat!
Să te trudești, să rabzi, să strîngi, și cînd să te
bucuri, să vie un golan, un străin, un flămînd,
să-ți dea peste mîină, să-ți ia ce-ai adunat, ce e
al tău, ce ești tu, ca să plîngi rămășița zilelbr
35 întreaga ta vieață jefuită!... (*Își dă ghionți în
cap.*) Na! na! Hagiule, cap sec! Strigi cît te
ia gura, parcă cine știe ce-ai fi avînd! N-ai,
na-i chioară para! O sărăcie cu coastele lipite de
șira spinării!

¹ În textul de bază: *băgată*; corectat conform contextului.

- Gherghina Profirel: Vai de mine, Tudose...
 Fifica (*nu se vede*): Maman, cu-cu! bau!
- 5 Gherghina Profirel: Cu-cu! păsărica mai-
 chii!... (*Lui Tudose.*) Ce te-a apucat? (*Tudose*
tușește.) Lemn sfânt... n-ai?
- Hagi-Tudose (*tușind din ce în ce mai tare*): Cos-
 tă...
- 10 Gherghina Profirel (*desfăcându-se la piept*):
 Închide ochii și sărută-l p-al meu...
 (*Hagi-Tudose închide ochii și-l sărută. Tusea, care*
era în descreștere, încetează.)
- Hagi-Tudose: M-am ostenit...
- Gherghina Profirel (*il ia de mână*): Șezi,
 șezi colea pe bancă...
- 15 Hagi-Tudose (*șterge banca cu basmaua*): Să nu
 fie murdară...
- Gherghina Profirel: Îți luă cu mâna...
 Lemn sfânt pe pieptul unei sfinte... de...
- 20 Hagi-Tudose: Cam grasă sfântă și cu alivant,
 că-mi veni ameteală...
- Gherghina Profirel (*rizind*): Să ametești
 și să nu mai mori!... Parfumul care-i place dum-
 nealui... Micșunele amestecate cu trandafiri și
 cu cuișoare... Iii... iar mă strâng ghetele! Și
 25 sunt largi, largi, să bagi două piciere într-una...
 Mă duc să mă dăscalt, și la papuci... (*Se duce*
pe cărarea din stînga.)
- Hagi-Tudose: Uf! petrecere, or foc!

SCENA VI

- 30 Matache Profirel, Gusi, Hagi-Tu-
 dose, Fifica Profirel și Jenică
 Păunescu.

(*La început nu se văd cei patru.*)

- 35 Matache Profirel: Ce e? Ce e? Șopa, șopa...
 Fifica: Jenică-mi spune cum se fac arăturile de
 toamnă..

- G u s i (*rizînd*): O-ho-ho! Munca cîmpului!
- J e n i c ă: Ții plugul de coarne... te apeși drept pe mijloc...
- 5 H a g i - T u d o s e (*supărat*): Da, drept pe mijloc! Ce scîrbă!
- J e n i c ă: ...să intre ferul plugului cît trebuie, nici prea mult, nici prea puțin... și ții brazda cum ai apucat-o...
- 10 M a t a c h e P r o f i r e l: Ad' să vă sărute tata, copiii taichii... î-î-î... și p-ălilant, Fifico...
- H a g i - T u d o s e: Cu cine-am fost tovarăș... Ș-are noroc!
- (*Matache Profirel și Gusi apar pe cărarea din mijloc și s-apropie încet, conversînd.*)
- 15 M a t a c h e P r o f i r e l (*rizînd*): Ei, ce zici?
- G u s i (*rizînd*): Nevinovați!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Nu spui eu... Ca doi gemeni la sînul mă-sei... (*Fifica și cu Jenică se sărută zgomotos.*) Ai?
- 20 G u s i (*rizînd*): Gemenii se ceartă pe laptele mă-sei!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Nu se poate... Azi la logodnă le-am zis: „Sărutați-vă“, și nu s-au atins.
- (*S-aude iarăși un sărutat prelung.*)
- G u s i (*rizînd*): Încet-încet, s-ating ei!
- 25 H a g i - T u d o s e: Nenorociții!
- (*Se aud iar sărutări.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l: Ei, taci!
- G u s i (*rizînd*): Să știi că s-au atins!
- 30 M a t a c h e P r o f i r e l: Să dea Dumnezeu... Intrasem la griji...
- G u s i: Că flămînzii n-au să mănînce la masă întinsă... Nu, zău, că mă faci să rîz...
- M a t a c h e P r o f i r e l (*ascultînd*): Ași! cine știe cum or fi călcat vro frunză...
- 35 (*Sărutările, din ce în ce mai cu foc.*)
- G u s i (*izbucnînd în rîs*): Haide, Matache, haide, că pîrîie copacii și s-aprinde grădina! (*Se apropie de Hagi-Tudose.*)

- Matache Profirel: Băi, ce foc, ce pară!
Acum mă văz cu dolofanii, unul după altul...
- Hagi-Tudose (*aparte*): Să-ți roază urechile,
nătărăule!
- 5 Gusi: Ce ai vrea dumneata, băieți or fete?
- Matache Profirel: Ce-o fi, numai să fie...
Și băieți, și fete...
- Hagi-Tudose (*aparte*): O să fete ea!
- Matache Profirel: Nu ca mine, cu una...
10 ș-aia făcută tîrziu...
- Gusi (*rîzînd*): Ei, d-aia știe ...
- Matache Profirel: Parcă dumneaei n-a
știut... A prea știut... Dacă, și n-a vrut Dum-
nezeu... Hagiu? Să-i dăm iureș!

15

SCENA VII

Matache Profirel, Hagi-Tudose și
Gusi.

- Matache Profirel (*insinuant*): Singur, Tu-
dodică?
- 20 Hagi-Tudose: Acu se duse cocoana... Pînă
plecă...
- Matache Profirel: Șezi, Gusi...
- Gusi: Să șez...
- 25 (*Gusi se așează¹ în dreapta Hagiului. Hagi-Tudose
se trage în stînga, stringîndu-și anteriul. Matache
Profirel se pune în stînga Hagiului. Hagi-Tudose
se trage în dreapta și se lovește de Gusi.*)
- Hagi-Tudose (*stînd ca pe ghimpi*): Pustia de
haină... Cum o atingi, se mototoleşte...
- 30 Matache Profirel (*scofînd tabachera*): Un
tutun?...
- Hagi-Tudose: Mulțumim... O! ce tutun! Și cum
miroase! (*Ia mult pe foiță. O învîrtește pe ge-
nuchi.*)
- 35 Gusi (*încîndu-l fumul și rîsul*): Ei, cum s-o faci?

¹ În textul de bază: *așezi*; corectat cf. ms. II, p. 185.

H a g i-T u d o s e (*înțepat*): Ce-ți pasă!
G u s i: Pelinița sireaca!

(*Matache Profirel îi dă cu cotul.*)

5 H a g i-T u d o s e (*răstit*): Ce peliniță?... Bău popa
și te chercheliși dumneata!

(*Matache Profirel aprinde un chibrit de vînt și-i
dă Hagiului.*)

M a t a c h e P r o f i r e l: Tudose — că nu te-am
întrebat — cum merge prăvălia?

10 H a g i-T u d o s e (*tresărind*): Cum să meargă?...
Ceac-pac și mai nimic... S-au înmulțit ovreii
cu fireturi și cu ceaprazuri nemțești ...O! și ce
fericită fu ziua în care mă pomenii singur stăpîn
în prăvălie!

15 M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Zău!

H a g i-T u d o s e (*se animă. Matache și Gusi ascultă
surizînd*): Dumneata erai bun — nici eu nu
sunt rău — erai cinstit — nici eu nu fur pe
nimeni — da' de, două chei la o tejghea, două
20 mîini în parale, douăzeci de dește în firfirici,
patru buzunare și două socoteli... Cine știe?...
Din greșeală... Banii, rotunzi și mici, ușor și-a-
lunecă, ba în buzunar, ba în pungă, ba în căp-
tușeala hainei...

25 M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Va să zică,
te-am înșelat, hai?

H a g i-T u d o s e: Țî, nu, nu, asta nu, dar prea erai
cu crucea-n sîn! (*Iarăși se animă.*) Iertai pe
30 ucenici, pe simbriași și pe pungașii ăia de calfe,
cînd prăpădeau lucrurile, cînd spărgeau geamu-
rile și cînd furau, din ochi de om, zece și două-
zeci de coți de găitan gros și-mpletit cu argint
și cu aur! Și de veneau, în fiecă zi, un cerșetor,
doi, trei, patru, dumneata: „Să le dăm, să le
35 dăm, c-avem copii“. Da, dar eu n-aveam copii...
Da, dar jumătate din acei bani risipiți erau
munca mea, sudoarea mea, mîngîierea bătrînețe-
lor mele! Ș-apoi hainele pe care mi le cumpărai
cu d-a sila, lumînările de Paște, discurile, mi-

rueala, căci mă duceai — ți-aduci aminte? — de guler la biserică... Dar cutia bisericeii! Ce să zic? Mi-era spaimă cînd se apropiau Crăciunul și Paștele... o visam!... Socoteală limpede: masa și numele stăpînului meu făceau mai puțin ca mila stăpînului, ca hainele pentru masa stăpînului, ca evlavia și nepriceperea stăpînului la vînzarea găitanului!

5

G u s i: S-or fi strecurat banii dumitale pe crăpătura cutiei?

10

M a t a c h e P r o f i r e l (lui Gusi): Să-și verse focul...

H a g i-T u d o s e (încălzit de amintiri): În cea dintîi zi — cînd rămăsei singur stăpîn — îmi ardeau obrajii, capul mi se-ncinsese, ochii mă usturau, și de frică, și de nădejde. La ceas, la ceas (*trage din țigară și suflă scrumul în ochii lui Gusi, care se scutură rîzînd.*), ieșeam din prăvălie s-o privesc pe dinafară. Îi dam tîrcoale.

15

20

Îi cercetam zidurile și încăperile cu de-amăruntul, ca și cum n-aș fi cunoscut-o. Mă ridicam în vîrfurile picioarelor ca să-mi arunc privirile peste acoperișul ei... Prăvălia!... Era copilașul meu rîmen și frumos! Eu! Părintele fericit și înfricoșat că am pe cine mîngia!

25

G u s i: Bre! că nu mi-a dat de ochi!

M a t a c h e P r o f i r e l: Ci lasă-l, nu-l întrerupe...

H a g i-T u d o s e (cu entuziasm): Prăvălia?... Femeia fermecătoare! Eu? Nebunul care-i dam în genuchi, cu ochii închiși și cu inima speriată!... Mi să izbîndise visul! Rămăsesem singur! Numai ale mele erau jurubițele, sculurile și ghemurile de găitan, ale mele, maldărilor de lînă, rodanele, războaiele și mașinile, numai eu, cu mîna mea, dăschideam teșgheaua, numai în mîna mea, banii și zdelcele!... În cea dintîi seară, zăvorînd ușile și obloanele, ochii-mi jucară în toate părțile, muștrînd pe ucenici la fitece mișcare... „Încet-încetinel, că ușile nu sunt de fer!“ „Ia seama, trîndavule, să nu spargi geamurile, că nu sunt de fer!“ „Nu trînti obloa-

30

35

40

- nele, ponivosule, că nu sunt de fier!" „Încet-
 încet cu lacătele, că nu sunt... Și dacă sunt?...
 Au broască, au meșteșug... costă parale... Și
 nu mai e jupînul să vă ierte de toate zorbalele
 5 voastre!" De zece ori mă întorsei din drum ca
 s-o mai privesc o dată, și-ncă o dată! (*Ca și
 cum ar mîngîia o ființă.*) Mititica, era tristă
 și ea! Cu obloanele lăsate, cu ușa-nchisă, ca un
 om care închisese ochii! A! cînd s-o crăpa de
 10 ziuă are să facă ochii mari cît geamurile ei!
 Ș-o să vorbească, și-o să cheme momind pe tre-
 cători... să intre, să-i dea o bună ziua, să-i tir-
 guiască cîte ceva... Lingușitoarea!... (*Reve-
 nind la realitate.*) Î, ce vorbesc! Așa credeam
 15 atunci! Azi, cînd abia mă țin să nu mofluzesc,
 nu mai crez așa!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Tudose, să nu vorbești
 într-un ceas rău!
- H a g i-T u d o s e (*speriat, își stringe anteriorii*):
 20 Doamne ferește!... Ce vremuri! Ce oameni ca-
 lici! Să tocmesc de zece ori, și-și tocesc băncuța
 pînă s-o dea p-o marfă, care ar face prețul în-
 doit... Unde-o s-ajungem?... Mai bine m-ar fi
 făcut mama mort decît să mă fi făcut negustor!
- 25 G u s i: Bre! Ce om!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Siît!
- H a g i-T u d o s e: Eh, vorbe! Sunt un nenorocit!
 N-am după ce bea apă!... Trei pahare de vin
 și m-am dus! (*Tușește.*) O țigare, jupîne, o țig-
 30 gare... (*Se șterge pe frunte de nădușeală.*) Bun
 tutun! Caimac boccea!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Aba, Tudose, de ce nu
 vrei tu să mărităm pe Lenuța cu nepotu Culai?
- H a g i-T u d o s e (*sugînd din țigare*): Iar?
- 35 M a t a c h e P r o f i r e l: Iar... că tu ești bătrîn...
- H a g i-T u d o s e (*sufliînd scrumul în ochii lui Gusi*):
 Ce bătrîn?
- M a t a c h e P r o f i r e l: E... cine știe...
- H a g i-T u d o s e (*tresărînd*): Ce să știe?
- 40 M a t a c h e P r o f i r e l: Iacă, tușești, nu te-ngri-
 jești...

- H a g i-T u d o s e: Ce tușesc... unde tușesc... (*Îl apucă tusea.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l: Și zici că negoțul nu prea merge...
- 5 H a g i-T u d o s e: Zic!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Abia te mai ții...
- H a g i-T u d o s e: Abia!
- M a t a c h e P r o f i r e l: De ce n-ai scăpa d-o belea?
- 10 H a g i-T u d o s e: Așa am fost eu: bun și milostiv!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Și fata e mare, de...
- H a g i-T u d o s e: Ce mare?
- G u s i: O să-mplinească 18 anișori...
- H a g i-T u d o s e (*cu răutate*): Parc-ai păstra actele de botez ale fiecăruia!
- 15 M a t a c h e P r o f i r e l: La 18 ani, părinții noștri aveau copii...
- H a g i-T u d o s e: Și ce procopseală?
- 20 (*Leana și Culai trec d-a curmezișul cărării din mijloc.*)
- H a g i-T u d o s e: Cine fuse?... Leana cu Culai?
- M a t a c h e P r o f i r e l (*face cu ochiul lui Gusi*): Ce Leană? Fu dumneaei...
- G u s i: Și cu popa...
- 25 H a g i-T u d o s e: (*îngrijat*): Așa de subțire...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Ș-a scos malacovu...
- H a g i-T u d o s e: M-au lăsat ochelarii!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Ei, crede-mă, Tudose, Culai se prăpădește după ea!
- 30 H a g i-T u d o s e: Să-și vadă de rachierie! Să nu umble haihui¹ prin mahala!
- M a t a c h e P r o f i r e l (*șiret*): Cum să nu vadă... Ca de copilul lui... Și e strâns ș-apucător... E, i-a sosit și lui ceasul, vrea să aibă și el pe cineva, să-i puie masa, să-i toarne de spălat, să-i dea priminelile, să-l îngrijească...
- 35 H a g i-T u d o s e: Și de mine cine să îngrijească?
- M a t a c h e P r o f i r e l: Amîndoi!
- H a g i-T u d o s e: Abia am scăpat de la un stăpîn

¹ În textul de bază: *hahui*; corectat cf. ms. II, p. 196.

și să mă bag la altul?... Nu, nu, copilul cu două
moașe moare cu buricul netăiat!

M a t a c h e P r o f i r e l: Mă uit eu la ea... și ea
jinduiește...

5 H a g i - T u d o s e: Să jinduiască!... O să-i treacă
ei... Și după ce-oi înțărca-o de patima asta, o
s-ajungă om!

M a t a c h e P r o f i r e l (*mirat*): Chemi dumneata
patimă ceea ce e în firea lucrurilor?

10 H a g i - T u d o s e (*cu convingere*): Și eu am fost
în firea lucrurilor!... Și de câte ori Diavolul
își vîra coada și mă-mbăta cu fustele lui neru-
șinate, eu îi dam la cap fără milă!... Îmi tur-
nam apă rece, și mă trezeam, mă potoleam și
15 m-apucam de lucru, și lucram ca un năuc pînă
mi se-nchideau pleoapele și cădeam d-a-n pi-
cioarele de somn... Așa am făcut de zece ori,
d-o sută de ori, pîn-am ucis dimonul din mine!
(*Surizînd triumfător.*) N-am vrut să fiu robul
patimilor, ci stăpînul și batjocoritorul lor!

20 G u s i (*se scoală revoltat*): Domnule Matache, îți
mulțumesc că-mi dăduși prilejul să cunosc pe
Tudose... Și credeam că-l cunosc!

M a t a c h e P r o f i r e l: E, ci stai, omule! Tu-
dose, adică ce, socotești tu că nepotul meu o
25 să-i ceară te miri ce zestre?... E, acolo, cîteva
mii de lei...

H a g i - T u d o s e (*sărină în sus*): Cîteva?... Nici
cîteva sute! O rochie și cămașea după ea!...
30 Zestre! a! zestre!... O! ho-ho-ho! A pus ochii
pe zestre nepoțelul dumitale!... Nu care cumva
ai crede și dumneata, și dumneata, că sunt bo-
gat?... (*Furia crește.*) A! jupîne, cîteva!... Să
nu mai vorbim! (*Se șterge pe față de nădușeală.*)
35 Dumnezeu o știe, o biată fată, o țiu degeaba,
o îmbrac din ce n-am, îi dau să mănînce luîndu-
mi bucățica de la gură... O biată sărăcie care
n-are nici ce are umbra de la picioarele ei!...
Pomul ăsta are ramuri și frunze, ea e ca un copac
40 uscat, ca un deșt de la o mină!... S-o ia dacă
poftește!

G u s i (*revoltat*): Cum, n-ai dumneata?...

M a t a c h e P r o f i r e l (*astupă gura lui Gusi*):

Ei, ași! Nu crez!... Și nici eu nu l-aș îndemna...

G u s i (*zăpăcit*): Nu l-ai?...

5 M a t a c h e P r o f i r e l (*ii face semn*): Sîiit!

H a g i - T u d o s e: Mai bine, cu atît mai bine!

M a t a c h e P r o f i r e l: Ia gîndește-te...

H a g i - T u d o s e: M-am gîndit!

M a t a c h e P r o f i r e l: Măcar zece mii...

10 T u d o s e (*din nou l-apucă furia*): Ce? Nici cinci!

(*Gusi, pricepînd, rîde pe-nfundate.*)

M a t a c h e P r o f i r e l: Măcar patru...

H a g i - T u d o s e: Nici două!

M a t a c h e P r o f i r e l (*abia ținîndu-și rîsul*):

15 Măcar una...

H a g i - T u d o s e (*ostenit de emoție*): Nici o sută...

De ce mă chinuiești ca pe hoții de cai?

M a t a c h e P r o f i r e l (*nu-și mai ține rîsul*):

Bine, omule, dar dă-i banii ei...

20 H a g i - T u d o s e (*apucînd de piept pe Matache Profirel*): Banii ei?... Trezește-te, jupîne!... Ai băut cam mult!

M a t a c h e P r o f i r e l (*scoate o hîrtie din buzunar*): Ia citește coala...

25 H a g i - T u d o s e: Ce să citesc?

M a t a c h e P r o f i r e l: Zapisu ăsta... Citește, de...

H a g i - T u d o s e (*il ia cu frică. Citește*): „Act de

30 danic?“... „De la mine mai puțin, de la Dum-

nezeu mai mult“... A, nu, nu văz bine...

M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Ba vezi, dă-i-

nainte...

H a g i - T u d o s e: „Eu, mai jos iscălitul, Matache

Profirel, moșier, fost negustor, dăruiesc“...

35 Ce?... (*rîzînd cu hohote ceilalți doi*)... „dăru-

iesc... dăruiesc Lenuței“... De ce n-ai pus „Lea-

nei“? S-ar înțelege mai bine... Ce rîdeți?... Să

pui „Leanei“...

M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd și dînd din mîini*):

40 Bine, bine...

- H a g i-T u d o s e: Leanei... Aici e „Lenuței“... „sin
Ioan Dudău, grănarul, la trecerea ei în căsătorie
cu nepotul meu Culai Brînduș, lei 10.000, adică
zece mii de lei pentru că e fată cuminte“... Fi-
rește, nepoată-mea ... „că mie nu mi-a dăruit
Dumnezeu decît o fată căpătuită și ea, și un
nepot de soră Culai, băiat muncitor și de ome-
nie“... Doamne, Maică Precistă, risipitor la
vreme de bătrînețe! O! ferește, Doamne!
- 5
- M a t a c h e P r o f i r e l: E, primești?
H a g i-T u d o s e (*făcîndu-și planul*): Nu știu, nu
știu ce să fac...
- G u s i (*rîzînd*): Nu primi, că te păcălești!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Ci zi odată... Batem în
15 palmă?
- H a g i-T u d o s e (*pe gînduri*): Și banii să-i ia ea?
M a t a c h e P r o f i r e l: Firește...
- H a g i-T u d o s e: Nu primesc!... Un copil... Să se
vază cu 10.000 de lei în mîină?... Ar fi mai po-
trivit...
- 20
- G u s i (*rîzînd*): Să-i primești dumneata...
H a g i-T u d o s e (*repede*): De ce nu?... Să-i păstrez
eu pentru ea...
- M a t a c h e P r o f i r e l (*vesel*): Aida, fie!
- 25
- H a g i-T u d o s e: Fără dobîndă!
M a t a c h e P r o f i r e l: Și ea cu ce s-ar alege?
H a g i-T u d o s e: Ea?... Să știe că sunt la mine...
în păstrarea mea... 10.000! 10.000 de lei!
- M a t a c h e P r o f i r e l (*rîzînd*): Fie... Treacă
30 de la mine...
- G u s i (*îi dă cu tifla pe la spate*): Măi, măi, măi!
H a g i-T u d o s e (*zorit*): Prefă zapisu... Pune
„Leanei“... Banii în păstrarea mea — așa să
scrii — fără dobîndă... și zapisul la mine în
buzunar...
- 35
- G u s i (*indignat*): A, nu așa!
H a g i-T u d o s e: Nu te privește pe dumneata!
G u s i: A, nu... Să adaugi la isprăvit că Tudose, la
primirea banilor, va da și el zapis Lenuții pe
cum că are în păstrarea lui 10.000 de lei ai ei,
40 bani dăruți de dumneata...

- H a g i-T u d o s e (*aprin*s): Ce, ce, ce, ce; ce s-a-
dauge? Să n-adaugi nimic! Nu sunt eu unchiul?
Nu e ea nepoata?... O să-i fur?... A!...
- 5 G u s i (*cu scîrbă*): Țsta își vinde nepoata, nu și-o
mărită!
- M a t a c h e P r o f i r e l: Bine, bine, n-adaug ni-
mic... Biata Lenuța, intră și ea în lume!
- H a g i-T u d o s e: Iese din omenire... oh!...
- G u s i: Care omenire?
- 10 H a g i-T u d o s e (*cu vioiciune*): A mea! Adevă-
rata omenire! Unde nu e decît un stăpîn și
ceialți robi... Vroiam s-ajungă și ea stăpînă...
Nu... iobag a fost tat-său și ea ajunge roabă!
- G u s i: Eh!
- 15 M a t a c h e P r o f i r e l (*vesel*): Ai să-i spunem
Lenuței...
- H a g i-T u d o s e: Nu, întîi să prefaci zapisul!
- G u s i: Mă, mă, mă, mă mă!
- (*Se duc pe cărarea din stînga.*)

20

SCENA VIII

L e a n a și C u l a i.

(*Vin triști pe cărarea din dreapta.*)

- C u l a i: L-ai auzit cu urechile tale?
- 25 L e a n a (*rupînd frunzele de pe o rămurică*): De cîte
ori m-ai întrebat!... Da, și striga: „Nu! nu! nu!”
- C u l a i: O fi vorbit de altceva...
- L e a n a: A patra oară-ți spui că domnul Profirel
mă cerea, și el scutura din cap...
- C u l a i: O! ciinele!
- 30 L e a n a: De ce zici așa?...
C u l a i: Numai un ciine mi-ar rupe inima cum mi-o
rupe el!
- L e a n a: Ce să fac?
- C u l a i: Să te duci la maică-ta...
- 35 L e a n a: La mama?... Mama vrea să mă dea după
feciorul lui Dima rotarul...
- C u l a i: Dac-am fugi?

- Leana: Nu, nu vreau s-ajung de rîsul lumii!
 Culai: De mîine m-apuc de beție!
 Leana: Culai, una ca asta să nu faci!
 Culai: Ca să uit, uitat de Dumnezeu ce sunt! Să
 5 beau vin, să beau țuică, să beau drojdie, să caz
 prin șanțuri, să mă culeagă lumea ca p-un tică-
 los, ca p-un bătut de stele!
 Leana: Culai, dragă Culai, de s-ar întîmpla ce
 puseși tu la cale, să știi că-mi fac seama!
 10 Culai: Tu poți trăi fără mine...
 Leana: Fără tine, știindu-te om, da, dar cu tine,
 șters din rîndul oamenilor, nu!
 Culai (*zărînd pe Fifica și pe Jenică*): A, iată-i pe
 cei doi fericiți!... Cum se sărută!
 15 Leana: Sărutatul lor mi-amintește de fericirea și
 spaima de ieri noapte... Nu-mi pare rău că
 sunt fericiți, dar în astă seară fericirea lor spo-
 rește nefericirea noastră!
 Culai: Oh! Leano, sunt fericiți și nu ne bagă în
 20 seamă! Nu ne dau nimic...
 Leana (*ii taie vorba*): Nu ne-au răpit nimic!
 Culai: Tu ești mai bună... Pe lîngă tine eu sunt
 rău sadea... (*Arătînd pe Fifica și pe Jenică.*)
 Ș-apropie... Adevărat, fiecare cu partea lor...
 25 În partea lor nu văz nimic din partea noastră...

SCENA IX

Fifica, Jenică Păunescu, Leana
și Culai.

- Fifica: Ce faceți, Lenuțo, veseli?
 30 Leana: Nici triști, nici veseli...
 Fifica: Ca să nu fiți triști, înțeleg, dar ca să nu
 fiți veseli, nu-nțeleg.
 Leana (*surîzînd*): Sătulul la flămînd nu crede...
 Fifica (*iși pune pensneul și-o privește lung*): A,
 35 *elle est mordante et bien jolie ma future cousine...
 quoi?*¹... Aș vrea să știu cine sunt sătunii și

¹ A, e caustică și destul de drăguță viitoarea mea verișoară (fr.).

cine flămânzii, Lenuțo? (*Surizînd.*) Eu nu cunosc aici decît flămînzi...

5 L e a n a: Sunt lacomi care se scoală sătui de la masă și, gîndindu-se la ce vor mîncea a doua zi, flămînzesc cu gîndul... Aceștia nu se vor sătura cu toate bunătățile pămîntului... Eu m-am deprins c-o cojiță de piine muiată în donița cu apă proaspătă... O! ce nătîngă sunt! Iartă-mă, domnișoară! (*Fifca-i întinde mîna. Leana i-o sărută repede.*)
10 Un om mîhnit, fără să vrea, fără să știe, e rău chiar cu oamenii buni și mai ales cu cei fericiți...

F i f i c a (*mirată*): Lenuțo, dumneata ai învățat carte?

15 L e a n a: Nu cunosc decît o singură carte, și aceea din auzite: *Evanghelia*. Din cîte-am priceput, *Evanghelia* este izvorul bunătății... Cam tîrziu mi-adusei aminte...

F i f i c a: Ești mîhnită... Nu vă dă voie?

20 L e a n a: Nu.

F i f i c a: O! mititica! ce răutate!... Jenică, să nu ne lăsăm pînă n-om dobîndi o verișoară...

J e n i c ă: Cu mare plăcere, dar pe mine nu prea mă suferă.

25 C u l a i: Pe nimeni n-are la inimă decît pe el și banii lui!

L e a n a: Așa e el, ciudat.

C u l a i: E zgîrcit!

30 (*Matache Profirel, Gherghina Profirel și Popa Roșca vin pe cărarea din stînga. Conversează înaintea d-ă veni în planul întii.*)

SCENA X

Matache Profirel, Gherghina Profirel, Popa Roșca, Fifica, Jenică
35 Păunescu, Leana și Cula i.

Matache Profirel (*mișcîndu-se alene*): Taci, părinte... nu fi copil...

- Popa Roșca: Mă prinse, bată-l primejdia... Vesel, vesel, pînă mă picni... Mai mare rușinea!
- 5 Gherghina Profirel (*în papuci*): Rușine cînd se vede, părinte... Aci, în familie... să nu-ți pese nici două... Ei, la nuntă ce-o să fie... O să beau cît zece... (*Rîzînd.*) Numai ghiozdănelul să facă minunea pe care o știu eu... și lasă...
- Gusi (*surîzînd*): Ce minune, cocoană Jorjeto?
- 10 Matache Profirel: Ei, d-ale ei... Nici toate ale doftorilor, nici toate ale popei, nici toate ale femeilor...
- Gherghina Profirel (*bătîndu-l pe umăr*): N-ai vrea, ai? Hoțule!
- 15 Matache Profirel (*Fifichii și lui Jenică*): Ei, bată-vă norocul de cîrlani... Ai pus de griu?
- Gherghina Profirel: De s-ar întoarce de la prașila porumbului, și tot n-ar fi așa de aprînși!
- Fifica: Aprinsă, eu? De ce-ași fi? Mă mir!
- 20 Gusi (*îi dă ghes lui Matache Profirel*): Pînă mai adineauri pocni frunzele de căldură... Să spuie boierul...
- Fifica: Adevărat, *papa*, pocnesc de căldură?
- Matache Profirel (*surîzînd*): Copacii tineri pocnesc, cei bătrîni se usucă... Fiecare la rîndul lor...
- 25 Gherghina Profirel: Ia, mai încet cu bătrînețele!
- Popa Roșca: Mie era să-mi pocnească capul de căldură...
- 30 Matache Profirel (*prefăcut, Leanei și lui Culai*): Dar voi? Ce stați mahmuri? Știu c-ați vrea ce vreau și eu, și amîndoi vreți ce nu vrea Tudose... N-o să se poată...
- Leana: Nu?
- 35 Matache Profirel (*zîmbînd*): Ați rămîne și voi așa cum sunteți, că doar n-o crăpa pămîntul...
- Culai: Am să crăp eu!
- Gherghina Profirel: Ba e vorbă!
- 40 Matache Profirel: Ș-așa, copii... bucurați-vă și voi de logodna Fifichii cu Jenică...

- 5 **L e a n a** (*după ce privește scrutător*): Să ne bucurăm?... Un om așa de bun ca dumneata să vorbească astfel?... Simț ca un ciine după glasul stăpînului său că vergeaua care-l amenință n-o să-l lovească... Și cum s-aruncă ciinele și linge tocmai mîna care ține vergeaua, așa m-arunc și eu... (*Îi sărută mîna; Matache o sărută.*)
Culai!
- 10 **C u l a i** (*cu ochii roșii*): Ce?
- 10 **M a t a c h e P r o f i r e l** (*vîzînd*): Na! fotologule!... Tudose vrea!... Tot femeia mai cu cap în d-alde d-astea!
- 15 **G h e r g h i n a P r o f i r e l**: Brava! tot femeia!
(Toți bat din palme și se sărută cu Lenuța și cu Culai. Înainte d-a se liniști se aude căzînd cineva în avuz.)

SCENA XI

Cei de mai sus și **H a g i-T u d o s e**.

- 20 **H a g i-T u d o s e** (*răcnînd ca un disperat. Nu se vede*): Ajutor! Săriți! Mă înec!...
(Toți, speriați. Ghergina Profirel leșină și zvîcnește din mîini și din picioare. Popa Roșca o freacă pe mîini. Ceilalți aleargă la avuz.)
- 25 **H a g i-T u d o s e**: M-acoperă talazurile! Mă duc afund! Întuneric! (*Jenică Păunescu și Culai aduc pe Hagi-Tudose de mîini și de picioare, mort de frică și leorcă de apă.*)
- 30 **H a g i-T u d o s e**: Hainele, hăinuțele mele, toată averea mea s-a scufundat! Oh! oh! ce nenorocire! (*Îl pun pe banca de mesteacăn. Hagi-Tudose geme.*)
- 35 **G h e r g h i n a P r o f i r e l**: (*dășteptîndu-se și zvîcniînd*): Ai! Ai! ce foc!
- 35 **P o p a R o ș c a**: E apă, taică, e apă...
- 35 **M a t a c h e P r o f i r e l**: Nu e nimic, fetițo! Ce sperioasă ești!

Gherghina Profirel: Vino-ncoa, nene!
Eram să mor!

(Matache Profirel o mîngîie.)

5 Hag i-Tudose: Să mă fi înecat cînd treceam ma-
rea, înainte de a-mi fi luat hainele! Of! of!
să nu fi cheltuit tot ce aveam! (*S-apucă de*
păr.) Am rămas calic! Am rămas pe drumuri!

Gherghina Profirel: Da un' te-ai înecat,
omule?

10 Hag i-Tudose (*văietîndu-se*): În lacul dumitale,
cucoană! (*Se pipăie pe cap, îl apucă tusea.*)
Unde mi-e fesul? Fesul meu de hagi! (*Culai*
se repede și-l aduce. Îl stoarce.)

15 Hag i-Tudose: Adu-l încoa! Cum l-ai scăpat de
furia talazurilor?

Gherghina Profirel: Ce lac? Ce talazuri?
Unde căzuși?

Gusi (*rîzînd*): În avuz... De n-am fi alergat noi,
s-ar fi dus pe copcă!

20 Gherghina Profirel (*bufnînd de rîs*): Taci,
măi omule! Apa mea e d-o șchioapă!

Hag i-Tudose: D-o șchioapă e-a dumitale? Mare
șchioapă ai! Vai! vai! (*Îl șterg de apă*
cu batistele.) Portofelul! Unde e portofelul
meu? Fesu a plutit, portofelul s-a dus!

25 Jenică: Alerg să ți-l caut...

Hag i-Tudose: Tinere, ia seama să nu te-apuce
vultoarea!

Fifica (*speriată*): Nu te duce, Jenică!

30 (*Toți rîd, afară de Hagi-Tudose.*)

Gherghina Profirel: Î... Ce copil ești!

Hag i-Tudose: Din genunea în care se oglindește
cerul, nimeni nu mai scapă!

(*Hohote de rîs.*)

35 Gusi (*rîzînd*): Și-aveai multe parale?

Hag i-Tudose (*tușînd și tremurînd*): Optzeci de
bani! Optzeci! Cum nu-l lăsai acasă? Cap sec!
(*Jenică Păunescu i-l aduce.*) Să văz! (*Înnu-*

mără.) Optzeci! Slavă ție, Doamne!... (*Îl apucă un fior de spaimă.*) *Îi! Mîinile, mîinile, nu le pot mișca! (Se muncește să-și aducă mîna dreaptă în buzunarul din stînga al fermelei și nu izbutește.)* Zapisul, zapisul pe care mi-l dăduși... zapisul, că mor! Aci, aci l-am pus... Spaima mi-a amorțit mîinile... În stînga, ju-pîne, în stînga!

5

(*Toți rîd. Matache Profirel se pleacă spre stînga lui Hagi-Tudose și caută.*)

10

Matache Profirel: L-am găsit!

Hagi-Tudose (*cu ochelarii spartii*): Adu-l în-coa! (*Începe să miște mîinile. Ia zapisul, îl des-face și se uită la el.*) Mare minune! Mulțumescu-ți ție, Hristoase! Nici o pată... Afară de pe-tele după mine... D-aș fi știut, aș fi venit cu hainele ale vechi... Și nu mai văz... M-a orbit năpustirea valurilor... Ochelarii... Ochelarii s-au spart... Să mai cheltuiesc?... Nu mai am alții de șaisprezece ani... (*Lui Profirel.*) D-aș fi știut, i-aș fi luat p-ai dumitale! (*Hohote de rîs.*) Ce rîdeți?

15

20

Matache Profirel: Ia spune, Tudose, cum se întîmplă comedia asta?

25

Hagi-Tudose: Nenorocirea ne pîndește din se-nin... Mă bucurai cînd îmi dăduși zapisul!... Să nu vă bucurați de nimic și niciodată!

Fifika Profirel (*strînge de mîină pe Jenică*):
Ba e vorbă!

30

Hagi-Tudose: Și bătrînețea... Ieșii repede, că nu mai puteam. (*Rîsete.*) Înnemerii nu știu unde... că auzii țîrîind un fir de apă... Crezui c-ați fi unul din dumnevoastră... ca și mine... (*Rîsete.*) Mă sfiii... Întorsei spatele... Mă trăsei d-a-ndaratele... Ș-odată simții că pămîntul se

35

cască supt picioarele mele... Și mă dusei, și dus am fost... Secați primejdia, secați-o, atît vă spui!

(*Rîsete.*)

- Gherghina Profirel: O! ce fricos!... Ce primejdie? Eu o trec cu picerele cînd ai pofti!
- Hagi-Tudose: Te crez... Cu malacovul dumitale treci marea ca pe uscat!
- 5 Matache Profirel: Hai, Tudose, hai, hai să te dăzbraci...
- Hagi-Tudose: Să mă dăspuiăți?
- Matache Profirel: Să nu răcești... Să-ți uscăm hainele...
- 10 Gherghina Profirel: Și să ți le calc...
- Hagi-Tudose: Să nu le arzi!
- Gherghina Profirel: Ce-ți pasă... Ți le fac ca noi...
- 15 Hagi-Tudose: Ca și cum nu le-aș fi purtat... Îți mulțumesc, îți mulțumesc...
- (Îl iau de brațe Matache Profirel și popa Roșca și pornesc pe cărarea din stînga.)
- 20 Gherghina Profirel (rîzînd): Jenică, brațeta... Și să mă-nveți și pe mineprașila porumbului...
- Fifca Profirel: Maman!
- (Culai apucă de mîină pe Lenuța.)
- Lenuța: O! săracu nenea Tudose!
- (Se duc gălăgios.)

5 Odaia lui Hagi-Tudose. Zidurile, alb-murdare, crăpate și cojite. Tavanul, cu grinzi de stejar înnegrite de vechime. În fund, spre stînga, o fereastră cu ochiuri mici și cu fiare groase. În dreapta, un pat de lemn. În colțul din stînga, o sobă cu vatra prelungită. Se văd nițică cenușe și cîțiva cărbuni. În mijlocul zidului din stînga, o ușe cu două șini în cruce și cu o clanță pe care ai putea sprijini întreg podul palmei. 10 Între sobă și ușe, o măsuță de tei. Lîngă măsuță, o doniță cu capac. Pe capac, o bărdacă smălțuită cu verde. O ladă de Brașov. O bardă pe căpacul lăzii. Pe jos, podeală de cărămizi tocite, mai ales de la ușe la pat. Hagi-Tudose 15 bolește cu capul p-o pernă soioasă, învelit c-o pătură albastră, mițoasă și ieșită. Uscat, cu ochii în niște orbite vinete, cu părul și barba în neorînduală. O cumplită sărăcie în toate. E iarnă. Vîntul se umflă, ca și cum ar arunca alice în 20 geamuri.

SCENA I

H a g i-T u d o s e și L e a n a.

H a g i-T u d o s e (*sculîndu-se într-o rîină*): Băltoaca Profiroaicii... arde-o-ar focul... D-acolo mi să 25 trage... Și tu, și jupînu, să mă culc, să mă culc... d-atunci nu mai sunt bine... (*Tușește.*)

L e a n a: Să te odihnești, nene Tudose...

H a g i-T u d o s e: Ca un trîntor... Doorm... somnul mătușii... Și prăvălia și mușteriii... O! îmi

vine să mă strâng de gît... Omul e de la Dumnezeu să muncească, să alerge, să răscolească, să strîngă, să scoată, la nevoie, și din piatră ceea ce e-al lui... Nu e decît o singură boală pe lume: lenea! (*Se scoală din pat și pornește împleticindu-se. Șade pe scaunul de lîngă masă. Iar se scoală și s-așează pe ladă. E-mbrăcat cu cămașe și pe dasupra cămășei cu vechea lui scurteică.*)

5
L e a n a: N-ai muncit toată viața?

10 H a g i-T u d o s e: Dacă am muncit... Și ce-am agonisit?

L e a n a: Nimic, nene Tudose...

15 H a g i-T u d o s e: Văz că ești copil bun... Da, nimic... Ș-am muncit toată viața... Cum toată? Mai e și cît mai e, să dau pe brînci... Viața e trudă... Cine nu asudă doarme!... Și ce osebite ar fi între un mort și un om care doarme?... Hainele mele... să mă-mbrac... Ale purtate... (*Se scoală și se clatină.*)

20 L e a n a: Sunt rupte...

H a g i-T u d o s e: Așa cum sunt!

L e a n a: Pantalonii nu se mai țin...

H a g i-T u d o s e: Ce-ți pasă!

L e a n a: Nu mai au tur...

25 H a g i-T u d o s e (*tușind sec*): Cracii erau buni, noi-nouți... Și nu se vede pe supt scurteică...

L e a n a: Da' cînd te pleci?

H a g i-T u d o s e: D-atîta vreme... știu eu să mă plec să nu se vază...

30 L e a n a: Vezi că...

H a g i-T u d o s e (*presimțind o mare nenorocire*): Ce?

L e a n a: ...i-am dat...

35 H a g i-T u d o s e: Nenorocito, m-ai lăsat gol!... Cea mai dulce amintire a tinereților mele!... Degrabă să-i ceri îndărăt...

L e a n a: Dacă l-aș cunoaște...

40 H a g i-T u d o s e (*revoltat*): Nici nu-l cunoști!... Și pă mine, care mă cunoști, care-ți sunt unchi, care te-am luat de suflet, care te îmbrac, te încalț, mă dăspoi pentru un necunoscut? Dum-

nezeule, ce-ai făcut cu mințile ei pe care nu le-avea?... Și ce fel de om era?

L e a n a: Un cereștor... un cocoșat...

5 H a g i-T u d o s e: Cum să se potrivească pantalonii mei unui cocoșat?... Ți-am spus d-atâtea ori: ușa-n nas cerșetorilor, că sunt hoți! Tu, care nu mi-ai ieșit din cuvînt? Te-a îndemnat cineva... ai?

L e a n a: Da.

10 H a g i-T u d o s e: Cine?

L e a n a: Domnul Profirel...

15 H a g i-T u d o s e: (*il apucă tusea*): Profirel? Jupînul? Își ia dobînda la niște bani pe care nu mi i-a numărat încă... Te-nvață risipitoare pînă să nu-i fii nepoată... Da' cînd i-ei fi, nu i-ai mai fi să nu-i mai fii, nepricopsito! Și ce s-a mestecă în casa mea? El mi i-a cumpărat? El i-a purtat? El i-a cîrpit?

20 L e a n a (*cu frică*): Zicea că... Lenuțo, dă-i de po-mană pentru sănătatea Hagiului, că-i iau eu alții... Și, ca o neghioabă, m-am luat după vorba dumnealui...

H a g i-T u d o s e: Ar fi putut să-mi dea fără să-mi ia bunătăt' de pantaloni... Și de mult i-ai dat?

25 L e a n a: De două săptămîni...

H a g i-T u d o s e: De două săptămîni!... Un' să-l mai ajungi?... I-a vîndut, a luat bani pe ei...

L e a n a: Ce bani?

30 H a g i-T u d o s e (*furios*): Taci, toanto!... Și i-a băut din cîrciumă în cîrciumă! (*Se cutremură, se strînge, tușește, se scoală și se lasă pe pat.*)

L e a n a (*sfios*): Ți-e frig, nene?

H a g i-T u d o s e: Ce frig? Ca-n luna lui cuptor, crăp de căldură!

35 (*Leana s-apropie de el și-l ia de mînă.*)

L e a n a: Sudoarea rece...

H a g i-T u d o s e: Lasă-mă... Mai la o parte... Nici o sudoare...

L e a n a: Să fac nițel foc...

- H a g i-T u d o s e: N-ai făcut aseară?... Lemnele costă...
- L e a n a: Iarnă grea... Dumneata bolnav... Vîntul urlă...
- 5 H a g i-T u d o s e: Să urle!
L e a n a: ...troienind zăpada pîn' la fereastră...
H a g i-T u d o s e: Zăpadă... Măzărice! Cine a mai pomenit iarnă în dechemvrie?
- L e a n a: Doftori, nu, doftorii, nu...
- 10 H a g i-T u d o s e: Doftor, doftorii... Va bani! Ş-a-poi, eu nu crez în doftori... Ar ajunge mofluzi după urma mea...
- L e a n a: ...ciorbă de găină, nu...
- 15 H a g i-T u d o s e (*mestecînd și înghițind în sec*): Postul Crăciunului... Fasole, nu găină!
L e a n a: Să prinzi puțină putere...
H a g i-T u d o s e (*se scoală cu ochii țintă la pat*): Am dăstulă... Să s-apropie cineva de patul meu (*ține mîna pe bardă*), și va vedea cine e bolnav și cine e sănătos!
- 20 L e a n a: Ast-noapte n-ai dormit...
H a g i-T u d o s e: Ca un buștean!
L e a n a: ...te-ai sculat din pat...
H a g i-T u d o s e: De unde știi?
- 25 L e a n a: ...te-ai virît supat...
H a g i-T u d o s e: Cin' ți-a spus?
L e a n a: ...ai scos cîteva cărămizi și numărai...
H a g i-T u d o s e (*punînd mîna pe bardă*): Ce numărăm? (*Prefăcut blînd.*) Ți s-a părut... (*Aparte.*) Dar cum i s-a părut?... (*Aspru.*) Unde erai?
- 30 L e a n a (*speriată*): Cînd te-ai învîrtit în pat m-am dășteptat, cînd te-ai dat jos, am venit la ușe... Și-mi zisei: „Poate că vrea ceva nenea Tudose“...
- 35 H a g i-T u d o s e (*cu mînie*): Și-ai ascultat?
L e a n a (*înfricoșată*): Fără să vreau...
H a g i-T u d o s e (*fioros*): Să-ți schimbi urechile, nenorocito! (*Aruncă barda pe ladă.*) Așa se întîmplă omorurile!... Zi că n-ai auzit, zi c-ai visat, zi c-ai avut lungoare... (*Îl îneacă tusea.*)
- 40 L e a n a: Da, da, mi s-a părut, nene Tudose...

- H a g i-T u d o s e: Să mă spionezi pe mine, care
 ți-am fost ca un tată...
- L e a n a (*tremurînd*): Am visat...
- H a g i-T u d o s e: ...care ți-a dat bucățița de la
 5 gură...
- L e a n a: Nu m-am mișcat din pat...
- H a g i-T u d o s e: ...care m-am jurat c-am să-ți
 păstrez zestrea făgăduită de jupînul meu...
- L e a n a: Ce era să cați supat?
- 10 H a g i-T u d o s e: S-ascuți la ușe?
- L e a n a: Ce era să numeri?
- H a g i-T u d o s e (*se vîră-n pat*): Să mă vinzi, să
 mă ucizi? (*Se-nvîrtește, se aud banii sunînd, se*
sperie.) A sunat ceva?
- 15 L e a n a: Nu...
- H a g i-T u d o s e: Cheile tale...
- L e a n a: Am numai una...
- H a g i-T u d o s e: Ei, cum mi să păru!... Așa ți s-a
 20 părut și ție ast-noapte... Pînă nu vezi și nu pi-
 păi, să nu crezi... Apostolul Toma a avut drept-
 tate... Întîi a pus mîna ș-apoi a crezut... Ăla
 om, nu secătura!

(*S-aude cineva scuturîndu-și picioarele de zăpadă.*)

SCENA II

- 25 H a g i-T u d o s e, L e a n a și C u l a i.
- H a g i-T u d o s e: Cine e?
- C u l a i: Eu...
- H a g i-T u d o s e: Cine, tu?
- C u l a i: Eu, Culai...
- 30 H a g i-T u d o s e: Intră, de... Leano, deschide-i
 ușa...
- C u l a i (*intrînd*): Ești bine, nea Tudose?
- H a g i-T u d o s e (*tușînd*): Bine de tot... Mîine mă
 scol...
- 35 C u l a i: Unchiu Profirel mi-a zis să văz...
- H a g i-T u d o s e: Pe Leana...

- C u l a i: Nu... Să văz ce mai faci, c-au să vie și dumnealor cu cîte ceva...
- 5 H a g i-T u d o s e: Cu cîte ceva? Să le fi trimis cu tine... Ar fi sosit mai degrabă... Ei ar fi putut să vie miine, poimîine, e, și cît mai tîrziu... (*Sieși.*) Oameni, furnici, totuna... Da' voi, ați hotărît nunta?
- C u l a i: Cînd o vrea ea...
- 10 H a g i-T u d o s e: Eu, cînd eram ca tine... o! o!... C u l a i: Dumneata?
- H a g i-T u d o s e: Numai la asta mi-era gîndul... Nu te uita că n-am avut parte... (*Aparte.*) Eh, o murdărie!... Leano, n-ai hotărît?
- 15 L e a n a: Nu, nene Tudose... H a g i-T u d o s e: De ce? L e a n a: N-aș vrea...
- H a g i-T u d o s e: Uite, uite... Nu mai vrei? Și eu ce să fac cu zăpăsul? Să-l rup? Dai cu piciorul la 10.000 de lei? În loc să-i știi la mine, puși bine, la păstrare, fără dobîndă — nu face nimic... Pînă mai ieri plîngeai după Culai, și azi n-ai vrea? A, prost e Culai!... (*C-un surîs ironic.*) Însurați-vă, mă, că omenirea are nevoie de prăsilă și voi aveți nevoie de jug! Să munciți pentru alții... să știți pentru ce munciți... Parcă văz, doi, trei, patru broscoi, umflați de mîncare, tolăniți grămadă ca o mișună de căței, cu picioarele murdare, pe macatul cel mai scump al vostru... (*Cu un rîs sinistru.*) Mîrîie, se înhață de păr și se trag, se zgîlție și urlă, fiindcă au de toate copiii maichii... o!... Da, copiii moșului!... Ș-au să aibă și gîlci, și tuse măgărească, și gușter, și vărsat...
- 20 25 30
- 35 L e a n a (*îndesîndu-se în Culai*): Ducă-s-ar în pustii! H a g i-T u d o s e: E, cum? Voi să le ștergeți degeaba murdăriile? Ce fel de părinți ați fi voi dacă n-ați trece prin toate scîrbele și toate durerile?... V-a ajuns vremea să faceți ce-au făcut cei ce v-au făcut!... Sunteți tineri, sunteți harnici, vă iubiți — oh! vă iubiți! — sunteți osîndiți la aceeași muncă silnică... Haide, de... De
- 40

- ce stați ca niște momii? Firea vă îndeamnă, sete vă este, știință, slavă Domnului!... Cine să naște fără știința oarbă a vieții omenești? Și n-ați învățat carte... Nici nu trebuie!...
- 5 Hai, degrab'... pirostreile-n cap! (*Tușește. Se șterge de nădușeală. Îi pică capul pe pernă.*)
- Leana: Să te faci mai bine... Culai mai așteaptă...
- Culai: Cît ai vrea dumneata, Lenuțo...
- 10 Hagi-Tudose: Nu sunt dăstul de bine? Și mâine sunt gata să joc... Leano, o bărdacă de apă... Ce căldură ai făcut în odaie! (*Îi dă apă. O soarbe dintr-o răsuflare. Se-ndeasă în pernă.*)
- Culai (*incet*) Bietul bătrîn!
- 15 (*Un moment de tăcere. Hagi-Tudose mișcă mîinile supt pătură.*)
- Hagi-Tudose (*înnumărînd pungile ascunse*): Una, două, trei... (*Speriat.*) Unde e-a patra?
- Leana: Ce, nene Tudose? Visași?
- 20 Hagi-Tudose (*c-o veselie sinistră*): Am găsit-o!... Da, mă fură somnul. Și se făcea că păzeam patru oi galbene ca aurul, ca aurul... și-a patra se rătăcise... Ce m-aș fi făcut eu dacă n-aș fi găsit-o?
- (*Se aude un miorlăit de pisică.*)
- 25 Hagi-Tudose: Cine miorlăie?
- Leana: Pisica, nene.
- Hagi-Tudose: I-a trecut coada?... Cotoi prost... Crescuse-n coadă d-un stînjen... I-am retezat-o cu barda... Pînă să intre pe ușe, se răcea toată
- 30 odaia!
- (*S-aud tropote de picioare pe prispă afară.*)
- Culai: Unchiul Profirel și cu tanti...
- 35 Hagi-Tudose: Ce tanti?... Toanta!... Hî, boieru!... O risipitoare! În toată viața mea nu mi-a trecut prin mîini cît are ea în mîna stîngă... partea inimii!... Î... mi-e silă!... Oh! oh!... (*Se pierde într-o aiureală de friguri. Leana și Culai se reped la pat speriați. Hagi-Tudose deșteaptă.*) Ce credeți? Uitați-vă la mine...

E, nu am aerul să... (*Tușește. Pe buze, oarecari
urme de sînge. Sfirșeală. Pune capu-n pernă.*)
 Î-î-î! bătrîn neghiob!... (*C-un suris straniu.*)
 De cînd mi-ai pomenit de ciorbă de găină, mi-ai
 5 răscolit toate poftetele... Și n-am mărunte... D-o
 săptămînă n-am luat socotelile prăvăliii...
 (*Scoate o monedă de supt plapămă.*) Na, Leano...
 (*Îi tremură mîna și-o trage înapoi.*) Na!...
 (*Leana o ia.*) Adu-l încoa!... Ia-l!... Uită-te
 10 bine!... E un galben! E de aur!... Sună așa de
 frumos, așa de dulce (*începe să închidă ochii*), că privi-
 ghetoarea nu face două parale pe lîngă sunetul
 lui!... Duceți-vă și-mi tîrguiți o găină, cît se
 15 poate mai mică și mai ieftină, o lămîie, ba sare
 de lămîie, și o litră de vin, ba un cinzec, e de
 ajuns... Și cînd te-ntorci, cîteva găteje de lemn
 — puține, să nu dai foc casii — și fă-mi o
 ciorbă bună... Oh! Boala m-a schimbat în copil
 20 rîzgîiat... (*Leana și Culai pleacă.*) Bagă de
 seamă, e de aur, 11 franci și 75 de bani! Să-ți
 dea cusurul drept, să nu te înșele! (*Leana și
 Culai ies.*) O singură dată am călcat în gura
 25 lăcomiei... Iartă-mă, Doamne!... (*Scoate pun-
 gile și le golește în poală. Vîntură galbenii. Se
 luminează la față.*) O! parcă vîntur stelele ce-
 rului! (*S-aude glasul Gherghinii Profirel.*) Cum
 uitasem! Na!... La loc, cu toții, și să tăceți
 30 ca și cum n-ați fi vii, că vin ciorile lacome, care
 mănîncă pe puii de aur... Și voi sunteți ai mei,
 nu ai tuturor! (*Viră pungile supt pătură.*)

SCENA III

Matache Profirel, Gherghina Pro-
 firel și Hagi-Tudose.

Gherghina Profirel: Tot în pat, Hagiule?
 35 Tot bolnăvior?
 Hagi-Tudose: Nițică tuse, și mă ține coșul piep-
 tului cînd răsufliu...

- Matache Profirel (*punînd o legătură pe ladă*): Adu mîna, Tudose... Cam rece... Mă băietе, să-ți facă focul...
- 5 Gherghina Profirel: E frig în lege în odaia dumitale.
- Hagi-Tudose: Ați venit d-afară... Eu nădușesc de căldură... Și dumneata cu malacovu... (*Aspru.*) Te ia vînturile pe dedesubt...
- 10 Gherghina Profirel: Iarna pui p-âl mai strîmt... Și uite ce-am pe supt malacov... O fustă de lînă bleo, alta tot de lînă vîrgată, o vargă seriz, o vargă vișină putredă, apoi o fustuliță de percal cu brodării faine, cum îi place dumnealui... (*Matache îi face semn să tacă.*)
- 15 Pantalonași, cămașe și ciorapi groși, împlețiți în cîrlige, pînă-acі de lungi... (*Matache-i repetă semnul.*) Supt malacov e tîria, pe dasupra, numai de ochii lumii...
- 20 Matache Profirel: Iacă, Tudose neică, ce ți-am adus. (*Desface legătura.*) Un halat...
- Gherghina Profirel: Bleo-închis cu roșu, cu șunur și cu ciucuri, după gustul meu...
- Hagi-Tudose: Să-l văz, ad' să-l văz...
- Gherghina Profirel: Da' nu-l vezi?
- 25 Hagi-Tudose: Nu mai văd ochelarii, s-au stricat geamurile... De șaisprezece ani aceeași, și pe ploaie, și pe soare, și pe vînt, și pe zăpadă... (*Ia halatul, îl apropie, se uită.*) Mulțumim, vă mulțumesc... Și ce să fac cu el?
- 30 Matache Profirel: Să-l îmbraci...
- Hagi-Tudose: Ar fi păcat... Pune-l în ladă...
- Matache Profirel: E vătuit, îți ține de cald...
- Hagi-Tudose: În ladă!... D-a fi să-mi ție de cald, îmi ține și d-acolo; de nu, nu-mi ține nici
- 35 pă mine...
- Matache Profirel (*punîndu-l în ladă*): De...
- Gherghina Profirel: Tot cu fața aia de scurteică?... Și veche, veche de cînd lumea...
- Hagi-Tudose: Eu sunt același, ea este aceeași,
- 40 ne potrivim de minune...
- Gherghina Profirel (*aparte*): Ca tusea

cu junghiu... (*Încet, lui Matache Profirel.*) Cum
a slăbit... Ca o umbră... Să-l suflă, dă grămadă...

5 M a t a c h e P r o f i r e l (*încet*): N-ar fi bine să-l
luăm la noi?... Să-i aducem un doftor, să-l în-
grijim... Ia vezi tu... ia-l pe departe...

 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*apropiindu-se de Ha-
gi-Tudose*): Hagiule, Hagiule, știi ce? Dacă
te-am fura și te-am duce la noi acasă? E, și la
noi, ca la noi, zeamă de pui, vinișor, căldurică...

10 H a g i - T u d o s e (*strângându-se în pat*): Să fug din
casa mea?... Nici mort! Când oi ieși, ies cu pi-
cioarele înainte... Mai va, o! mai va pînă atun-
cea! (*Îl apucă tusea.*)

 M a t a c h e P r o f i r e l: Dacă nici tu cu ale
15 tale... Nu, nu e chip...

 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Doamne ferește... De
nu ne-ar face nuntă...

 H a g i - T u d o s e: Sunt treizeci de ani de cînd am
cumpărat-o... Ți-aduci aminte, jupîne?...

20 G h e r g h i n a P r o f i r e l (*strimbînd din nas*):
Iar, jupîne...

 M a t a c h e P r o f i r e l: Sîiit!

 H a g i - T u d o s e: ...că dumneata dăduși adălmă-
șul... Soare, cald, bine... Plutele tinere... Ne-am
25 întins la umbra lor... Și mă făcuși să beau două
pahare de vin... Oh! tinerețea! Nu cunoști oste-
neala, nici odihna, nici călduri, nici ger, nici
crivăț, nici ploaie... Că de viscolește, pui na-
su-n piept și te duci glonț un' ți-e treaba... că

30 de crapă pietrele, asuzi și-ți ține de răcoare...
Boala, o jucărie... somnul, în picioare... Tine-
rețea? Capital mic cu dobîndă mare... Bătrî-
nețea, capital mare și fără dobîndă... La tine-
rețe trăiești din dobîndă, la bătrînețe mănînci
35 din capital!

 M a t a c h e P r o f i r e l: Ei, cui i-o spui...

 G h e r g h i n a P r o f i r e l: Zău că-mbătrînește
omul auzindu-vă!

40 M a t a c h e P r o f i r e l (*glumind*): Iacă, țiu la
lemnul sfînt și-l sărut, și seara și dimineața,
și nu vine...

- Hagi-Tudose: O să vie... N-a trecut anul...
 Gherghina Profirel: Nu-ți spuneam eu?
 Hagi-Tudose: Să crezi, da, să crezi!
 5 Gherghina Profirel: Te pomenești că n-ai crede! Nene, să nu faci una ca asta, că, ne-am topiiit!... N-ai văzut Jenică și Fifica...
 Hagi-Tudose: Aia cred!
 Gherghina Profirel: E-n a șaptea lună...
 Hagi-Tudose: Cine e-n a șaptea lună?
 10 Matache Profirel: Ia, vorbe d-ale dumneaei...
 Gherghina Profirel: Moștenitorul...
 Hagi-Tudose: Șapte luni sunt de la logodnă și de la nuntă două...
 15 Matache Profirel (*aparte*): Ei, poftim, cocoană!
 Gherghina Profirel: Cum, cum? (*Înnu-mără pe degete.*) Așa e... Minunile lemnului sfânt... Tii, da' și cred! Și el, și ea nu l-ar lepăda pentru nimic în lume...
 20 Hagi-Tudose (*cu dezgust*): Uf!
 Matache Profirel: Ce, Tudose?
 Hagi-Tudose: Nădușeala... Ca ei să crezi, jupî-ne...
 25 Gherghina Profirel (*ardeiată*): Care jupîn? Boierul?
 (*Matache Profirel îi face semn să tacă.*)
 Hagi-Tudose: Care boier? Jupînul?
 Gherghina Profirel (*nemaiputîndu-se stă-pîni*): Îî, Hagiule, fie că hursuz ești!
 30 Matache Profirel (*cam supărat*): Mata, mules, maică...
 Hagi-Tudose: Țăran clăcaș, sărman... N-a fost boier nici în cei de mai înainte, n-o să fie boier nici în coborîtorii lui... (*Gherghina Profirel dă semne de nerăbdare și de revoltă.*) Ascultă-mă, cocoană, pune-mă să-i zic stăpîne, și cu dragă inimă îi zic, dar să nu-mi pocesc limba-n gură jupînului să-i zic boierul și dumitale Jo-jetra! Cu Gherghina am apucat, cu Gherghina am să mor! (*Îl apucă o tuse strașnică.*)

Actorul N. Bălțățeanu în rolul lui Hagi-Tudose.

A doua Conștiință.

Actul I

Daniel
Rudolf
de Lascăr
Melanie
duciă Rudolf
Păca Lascăr
Hortensia Petrescu
Oscar Lascăr

Acțiunea se petrece în București, în anul 1880.

Actul I este cuprins în două acte. În primul act se petrece acțiunea în casa lui Lascăr, în București. În al doilea act se petrece acțiunea în casa lui Rudolf, în București. În primul act se petrece acțiunea în casa lui Lascăr, în București. În al doilea act se petrece acțiunea în casa lui Rudolf, în București.

Actul I este cuprins în două acte. În primul act se petrece acțiunea în casa lui Lascăr, în București. În al doilea act se petrece acțiunea în casa lui Rudolf, în București.

Primele două pagini din manuscrisul piesei *A doua conștiință*.

- Gherghina Profirel: Auzi, auzi... Eeee! D-ăia mi-ai fost?
- Matache Profirel: I-i-i, și dumneata! Ca omul bolnav...
- 5 Hagi-Tudose: Ești boier, jupîne? Spune!
- Gherghina Profirel: Nu ești dumneata boier? Spune!
- Matache Profirel (*stînd la cumpănă*): E, boier, coada vacii...
- 10 Gherghina Profirel (*furioasă*): Apoi, nu, nu mai stau, dacă și dumneata zici... A, nu! Mi s-au umflat picioarele, m-au apucat romantismele, îmi vine amețea, năbădăi, istericale...
- Matache Profirel: I-i-i, da' ține-ți firea, mă, omule!
- 15 Gherghina Profirel: Apoi dacă nici Profirel — familia Profireilor — n-o mai fi boier, om cu dare de mină de cînd l-am apucat, să știi că nu mai sunt boieri, și pace!... Să ne vedem sănătoși, Hagiule!
- 20 Hagi-Tudose: Să dea Dumnezeu, cocoană Gherghino!
- Gherghina Profirel (*apucată de nervi*): Cocoană Gherghino? Cocoană Gherghi-no? Rămîi, nene, rămîi, că nu e de mine! (*Iese șchic-pătînd și trîntește ușa.*) Crăpi!
- 25 Hagi-Tudose: Firește, că nu e-a dumitale...

SCENA IV

Hagi-Tudose și Matache Profirel.

- 30 Matache Profirel: I-i-i, și dumneata, întîiași dată supărași pe 'mneaei... Boier, boier... Ce boier? Cînd mă băgă tata la stăpîn — Dumnezeu să-l ierte — fui numa c-o cămășuță pe mine, și murdară, murdară, să fi zis c-o luasem
- 35 din gunoi... E, am avut noroc, și fără dumneata și cu dumneata... Și muierea, ca muierea, a uitat de cînd spăla vasele...

- H a g i-T u d o s e (*serios*): Era să-ți spui ceva, și n-aș fi putut... O să mă ierte dumneaei...
- M a t a c h e P r o f i r e l (*vesel*): Așa? Ei bine, omule...
- 5 H a g i-T u d o s e (*scoțînd niște hîrtii de supt pernă*): Zapisele astea sunt cu ipotecă, al lui Florea Cătrînță și-al lui Iordache Vornicelu, zis Turbatu, amîndoi negustori în piața sfatului...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Îi știi.
- 10 H a g i-T u d o s e: Lui Florea i-am dat 3.000 de lei, banii mei, muncii de mine — 3.000, nu e glumă! — și cu dobîndă mică... 36 la sută...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Cît?...
- 15 H a g i-T u d o s e: Ce, e mult?
- M a t a c h e P r o f i r e l: Mult, săracul!
- H a g i-T u d o s e (*dirj*): Mult? Eu i-am rupt mînecele sau el p-ale mele? Dacă e sărac să nu se împrumute! (*Înduioșat.*) Bănișorii mei! (*Aspru.*) Nu, să nu-ți fie milă de sărac! (*Cu glasul sugrumat.*) Săracul or e leneș, or e o stricăciune! (*Îi cade capul pe pernă și închide ochii.*)
- 20 M a t a c h e P r o f i r e l (*speriat, repezindu-se la el*): Tudose, Tudose!... Și nu e nici popă... Moare nempărtașit!
- 25 H a g i-T u d o s e (*ridică capul și-l scutură*): Mă luă cu somn...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Ești mai bine?
- H a g i-T u d o s e: Ce-ntrebi așa? Uită-te-n fața mea... Lui Florea i-am dat 3.000 de lei cu 36 la sută pe an... Nu plătește? Încă doi ani... La al doilea și al treilea an, 50 la sută... (*Matache Profirel își exprimă mirarea fluierînd.*) Nu plătește? Îl vînz cu toba...
- 30 M a t a c h e P r o f i r e l: 50 la sută!... Și i-ei fi oprit și dobînda de mai nainte...
- H a g i-T u d o s e: Firește! 1.080 de lei... I-am dat bani agonisiți cu sudoarea frunții mele 1.920, o mie...
- 40 M a t a c h e P r o f i r e l: Și dobînda de 50 la sută merge la...

- H a g i-T u d o s e (*cu necaz*): La capetele întregi!
- M a t a c h e P r o f i r e l (*dînd din cap*): Va să zică, iei 50 la sută și la 1.080 de lei pe care i-ai oprit tu de la început? O!
- 5 H a g i-T u d o s e (*zvicnind de mînie*): Prost ești, jupîne, și mare noroc ai!... O! mă iartă! (*Matache îi face semn că nu e nimic.*) Să scurtăm... Văz că nu pricepi... Zapisul lui Florea e de
- 10 6.820 de lei... Al lui Turbatu de 12.436... La ăsta — Florea — poimîne e sorocul, la ăstîlant, miercuri ce vine... (*Feroce.*) A! să-i învăț minte să mai m-arate cu deștul: „Uite Hagiul! uite zgî“... Î-i-î-î!
- 15 (*Matache Profirel oftează.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l: Și ce să fac cu zapisele?
- H a g i-T u d o s e: Să le dai avocatului meu — ulița Suratelor, nr. 17 bis — Andrei Cerceluș... Să-ți
- 20 dea înscris de primire... Și să-i vînză de nu vor plăti... (*Un gest spasmodic.*) E-e-e! ce muzică! (*Îi cade capul.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l (*se repede la Hagi-Tudose*): Vai de mine, Tudose!
- (*Hagi-Tudose își ridică capul și-l liniștește cu mîna.*)
- 25 H a g i-T u d o s e: Și să știi că de fitece zi de întîrziere vor plăti cîte 300 de lei... (*Matache Profirel face un gest de mirare.*) Așa e învoiala!... Da' unde sunt zapisele? Unde le pusei? Ce le făcui?
- 30 M a t a c h e P r o f i r e l: La mine...
- H a g i-T u d o s e (*cu vocea scăzută, dar aspră*): Adule-ncoa!... E și vieață, și moarte... Du-te acasă... Fă-mi o fitanță... Nu uita numele... Ah! o sfîrșeală!... Du-te, și să vii îndată. *t.* (*Îi cade capul*
- 35 *în pernă și stă nemișcat.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l: Doamne! Doamne!... Să-i trimeț preotul... (*Iese închinîndu-se.*)
- H a g i-T u d o s e (*c-un glas ostenit și sugrumat*):

Dacă n-ar fi lumea așa de nătingă, aş mai trăi!...
A! nu! Ştie Dumnezeu ce face... Pe cine aş mai
împrumuta?

(*Leana deschide uşa încet.*)

5

SCENA V

Leana şi Hagi-Tudose.

Hagi-Tudose: Ce intri ca o vijelie? (*Leana pune
pe ladă un castron cu ciorbă, o bucatăică de pîine
şi-o bărdacă cu vin.*)

10 Leana: O ciorbuliţă s-o mănînci cu ochii, şi...

Hagi-Tudose: Cusurul şi pe urmă de-ale gurii...

Leana: Zece bani vinul...

Hagi-Tudose: Scump!

15 Leana: Cinci bani sarea de lămîie, cinci bani un
sfert de pîine...

Hagi-Tudose (*răsufîind precipitat*): O să m-a-
duci în sapă de lemn!

Leana: Optzeci de bani o puiculiţă p-aşa de mare,
şi grasă, grasă...

20 Hagi-Tudose: De ce-ai luat-o aşa de mare şi-aşa
de grasă? Optzeci de bani! Se vede că găina ciu-
gulise franci, nu boabe... (*Îl apucă tusca.*) O
dată am avut şi eu o poftă, şi tu, să mă dăş-
poi?... Un franc!... O masă de împărat!... Adu
25 cusurul...

Leana: Zece şi optzeci şi cinci.

(*Hagi-Tudose socoteşte, gesticulează. Leana e înmărmurită.*)

30 Hagi-Tudose: Nu iese!... 10 şi 70!

Leana: N-oi fi pierdut...

Hagi-Tudose: N-ai pierdut... Cată-te-n sin...
Cată-te-n buzunar...

Leana (*tremurînd*): I-am adus în mîină...

35 Hagi-Tudose: Pipăi-te, pipăi-te... A, nu... Aşa
e...

Leana: Bine că dădu Dumnezeu! (*Leana îi pune în pat ale mîncărei.*)

Hagi-Tudose (*oftînd*): Of!

5 Leana: Iese fum din ciorbă și numai stele... Nu mîncîci?

(*Hagi-Tudose întinde lingura, îi tremură mîna, parcă i-ar fi frică să guste.*)

Hagi-Tudose: Ce poftă de copil! Ce poftă de bătrîn nebun!

10 Leana: Soarbe, să prinzi puteri...

Hagi-Tudose (*sorbînd o dată zgomotos*): E sărată!

Leana: Un pic de sare am pus...

15 Hagi-Tudose (*azvîrle lingura*): Una de lemn!... Asta e coclită!

Leana: Am frecat-o cu cenușe în fiecare zi...

20 Hagi-Tudose (*furios*): E coclită-ți zic!... (*Leana iese repede.*) Eu, cu mîna mea, să topesc bulgări de aur, să-i torn în strachină și să-isorb cu lingura?... O!... (*Leana îi aduce o lingură de lemn.*) Să încerc! (*Soarbe o lingură, se scutură și scuiță.*) Simț pe beregată o cocleală acră și sărată, un miros nesuferit! Ia-o! Fugi cu ea! Nu vezi că-mi sorb vieața? (*Leana ia tot ce adu-*
25 *sese și se duce.*) O! părinte blestemat, ai gustat din carnea copiilor tăi! În veci n-ai să te saturi!... Doar pămîntul cînd ți-o astupa gura... (*Hagi-Tudose plînge năbușit.*)

SCENA VI

30 Hagi-Tudose, Leana și Ghioala.

(*Ghioala și Leana intră binișor.*)

Hagi-Tudose: Cine e?

Leana: Eu sunt, nene Tudose...

Hagi-Tudose: Cine mai e?

35 Leana (*cu frică*): Cin' să mai fie?

H a g i-T u d o s e: Cine mai e?

L e a n a (*topită*): Mama...

H a g i-T u d o s e (*căzîndu-i capul*): Ea?... Semn rău! (*Îl apucă tusea.*)

5 G h i o a l a (*tremurînd de frică*): Eu, nene...

H a g i-T u d o s e (*cu ură*): Tu?

G h i o a l a: Am venit...

H a g i-T u d o s e (*ridicîndu-se într-o rină*): De ce-ai venit? (*Ochii-i scînteiază. Răspîndește groază.*)

10 G h i o a l a: Am auzit...

H a g i-T u d o s e: Ce-ai auzit? Că sunt bolnav?

G h i o a l a: Da...

H a g i-T u d o s e (*sfortîndu-se, se ridică în șezut*):

15 A! nu! Sunt bine! Mîine ies... Mă duc la prăvălie... Și de azi în trei... (*cade lat. Ghioala și Leana încep să plîngă*) săptămîni e nunta Leanii, și-am să jo... (*O clipă de amețală.*)
Cioclii!

20 G h i o a l a (*plîngînd*): Să mă ierți, frate, de supărarea ce ți-am făcut...

H a g i-T u d o s e (*ridicînd capul*): Ăl-de-sus... Eu? Nu!

G h i o a l a (*cade în genuchi*): Iartă-mă, că mi-ești frate și ești creștin!

25 H a g i-T u d o s e: Mai tîrziu, acum, nu!

G h i o a l a: Să nu fie prea tîrziu...

(*Leana plînge pe ascuns.*)

H a g i-T u d o s e (*tragic*): Prea tîrziu?... De ce?..

O! nu care cumva crezi că... Ieși afară!

30 G h i o a l a (*tîrîndu-se în genuchi*): Iartă-mă, Dumnezeu să-ți ierte păcatele!

H a g i-T u d o s e (*ridicîndu-se în șezut și c-un gest teribil*): Ieși!

(*Cade-n pat, tușește și să-nvinețește la față.*)

35 G h i o a l a: Iartă-l, Doamne, că nu știe ce face!

(*Ghioala și Leana ies.*)

H a g i-T u d o s e (*cu glasul sfîrșit*): Cobeo!

SCENA VII

Preotul Roșca și Hagi-Tudose.

(Preotul Roșca intră binișor, cu sfântul potir, c-o carte și și le pune pe ladă. Hagi-Tudose, într-o toropeală.)

5

Popa Roșca: Hagiule! Hagiule!

Hagi-Tudose (se dășteaptă speriat): Cine mă strigă?

Popa Roșca: Eu sunt, tată...

10 Hagi-Tudose (privind cercetător): Mai departe... Popa Roșca?

Popa Roșca: Eu, taică...

Hagi-Tudose: Și ce vrei?

Popa Roșca: De, tată, poate să te mai ușurez...

15 Hagi-Tudose (ridicându-și capul): Și cu ce să mă mai ușurezi?

Popa Roșca: Suntem singuri, nu ne-aude nimeni, n-ai vrea să-mi spui...

Hagi-Tudose: Să mă spovedesc?

20 Popa Roșca: Vrun păcat, vro greșeală, ca omul...

Hagi-Tudose (țăcănit): Nici un păcat, nici o greșeală... N-am furat, nu m-am îmbătat, n-am înșelat, n-am preacurvit și n-am să mor! (Tușește. Răsuflarea scurtă, repede și grea.)

25

Popa Roșca (cu blîndete și cu sfială): Bine, taică, bine...

(Se duce la ladă și începe să-și dăsfacă lucrurile.)

Hagi-Tudose: Da', ce sunt alea?

30 Popa Roșca (întorcîndu-se spre el): Sfîntul potir... Creștin ești... Să primești sfînta cumeni-cătură...

Hagi-Tudose: Ia-le, părinte, și du-te! Viu eu la sfîntia-ta, n-are ce căuta sfîntia-ta la mine!

35

Popa Roșca: Să nu fie prea tîrziu...

Hagi-Tudose (izbutește să se scoale pe jumătate și-i arată ușa): O!

Popa Roșca (speriat de mișcarea și de înfățișarea lui Hagi-Tudose): Plec, taică, plec... (Iese.)

H a g i-T u d o s e: Și să vii cînd te-oi chema eu!
(*Mai mult cade decît se lasă. N-ar vrea să doarmă,
și somnul îl fură. E o luptă între a fi deștept și-
a adormi.*)

5

SCENA VIII

H a g i-T u d o s e și L e a n a.

(*Hagi-Tudose se zvîrcolește supt pătură. Bani sună.*)

H a g i-T u d o s e: Ușa! ușa!... N-a fost nimenea...
Somnul vrea să mă fure, și nu vreau să mă las...
10 Am slăbit... O, și ce cald sunară... Da... da...
Șiret... și dulce... (*Adoarme.*) Nu pot să trec...
Așteaptă...

L e a n a (*întră binișor, privește la Hagi-Tudose*): Nu
mai răsufală?... Mîna caldă... (*O podidesc lacră-
15 mile.*) Săracu, că mult s-a zbuciumat!... Ce su-
doare rece!

(*Hagi-Tudose se dășteaptă. La început amestecă
visul cu realitatea. Glasul i-a mai scăzut.*)

H a g i-T u d o s e: O! să nu spui la nimeni! Nu vezi?
20 Pune mîna... N-o pune, că te frige!... A, tu
ești, Leano? Trage zăvorul la ușe... Să făcea
că mergeam pe un drum tăiat într-un mal...
Înainte mea, un unchiaș cu barba pînă-n pă-
mînt... (*Se oprește din povestire și parcă l-ar
25 fura iar somnul. Leana se sperie și plînge.*) Nu
fi proastă!... Drumul, de ce mergeam, de ce
se adîncea... Și merserăm așa pînă pe buzele
unei prăpăstii... Unchiașul trecu pe d-asupra
ca pe caldarîm, și de dincolo îmi zise: „Aide,
30 de!“ „Nu pot să trec“. „Treci dac-ai vrea“!...
Și parcă mă-mpingea cineva de la spate... În-
chisei ochii și trecui... Unchiașul se făcuse ne-
văzut... Și-o lumină nespusă, Leano, se revărsă
în tot cuprinsul... (*Surîde de fericire.*) Încotro
35 mă uitam, aur, bani, pietre scumpe, avuții...
Izvorau ca dintr-o gîrlă... Și se ridicară pîn'

- la glezne, pîn' la țurloaie... O! ce fericit! Am văzut fața și vecinicia Atotțiitorului!... Și crescură pîn' la șolduri, pîn' la coaste, pîn' la...
(Se întunecă; glasul e plin de oroare.) Atunci
 5 trecu pe dasupra bogățiilor o ființă dășirată... Fiecare pas al ei suna a oase și-a galbeni... Pe spate avea o coasă, și coasa era de aur! Eu repezii mîinile în coasă și-o rupsei în bucăți...
(Îi întinde podul palmelor.) Uită-te... uită-te...
 10 Nu sunt tăiat?
 Leana (*emoționată, se uită lung*): Nu, nene, nu...
 Hagi-Tudose: Mă doare... Uită-te bine...
 Leana (*mirată*): M-am uitat...
 Hagi-Tudose: Și nu sunt?... Oh! ce bine îmi
 15 pare!... Am biruit-o!... *(Se moleșește.)* Aer!
(Îi pică capul în pernă.) Acum... pot... să mă... odihnesc...
(Hagi-Tudose dormitează și tresare. Leana-l privește și se închină. Cineva bate la ușe. Leana se scoală numaidecît să deschiză ușa, ca nu cumva continuînd bătăile să dăștepte pe unchiu-său.)
 20

SCENA IX

Matache Profirel, Leana și Hagi-Tudose.

- 25 Matache Profirel (*încet*): Cum e?
 Leana: Rău...
 Matache Profirel: L-a grijit?
 Leana: A dat afară pe preot...
 Matache Profirel: Și de cinci ani nu se gri-
 30 jise...
 Leana: Maică luminată!
 Matache Profirel: De n-ar muri!
 Leana: Ferească Dumnezeu!
 Matache Profirel: Ar muri ca un cîine...
 35 Leana: Se mișcă...
 Matache Profirel: Să vedem ce face...
 Leana: Să ne lipim de zid...

- H a g i-T u d o s e (*speriat, își pipăie pungile*): Umbla să vă fure... Întii pe mine ș-apoi pe voi! (*Glasul i se stinge din ce în ce.*) Să-mi fi pus barda la căpătii... Aș ucide pe cel ce s-ar atinge!... Ia?
- 5 Nimeni... Î-î-î... Ți... Mi-e dor de ei... Aleși, subțiri, rotunzi, grei, bătuți pe muchie și drepti la cântar... (*Face sforțări mari să se scoale în șezut și-n sfârșit izbutește. Desface pungile și le varsă în poală. Bagă mâinile în galbeni. Toată dragostea, cât i-a mai rămas, e pentru ei.*) Ah! ca jeraticul, și nu mă ard!... Cum clilesc, par-
- 10 c-ar fi vii!... Ți... Sunt vii... Și piuitul lor, ca glasul cetelor îngerești... (*Matache Profirel tușește fără să vrea. Hagi-Tudose își strânge banii și-i acoperă cu trupul lui.*) Cine e-acolo? Cine?
- 15 M a t a c h e P r o f i r e l: Eu sunt, Tudose, Matache, nu te speria... Eu și cu Leana...
- H a g i-T u d o s e (*aprins la față și sudorile-i curg*): Ați văzut? Închideți, închideți ochii, că ochii fură!... Leano, adu barda... Nu pentru voi...
- 20 (*Leana i-o aduce. Hagi-Tudose o pune supt căpătii.*)
- M a t a c h e P r o f i r e l: De ce nu te-ai împărțășit?
- H a g i-T u d o s e: Ce, am să mor? Numai gândul
- 25 ăsta nu-l am! (*C-o voce stinsă.*) Ai adus?
- M a t a c h e P r o f i r e l (*scoțînd o hîrtie*): Da...
- H a g i-T u d o s e: Dă-l încoa... Să fi pus numele, capetele și dobînzile...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Tot ce mi-ai spus...
- 30 H a g i-T u d o s e Să nu mă fi-nșelat... Să nu te fi-nșelat...
- M a t a c h e P r o f i r e l: Citește...
- H a g i-T u d o s e: Aș citi, dar m-au lăsat geamurile
- 35 astea... Nu te-am înșelat, n-ai să mă-nșeli... Ține... (*Îi dă cele două acte.*) Să nu le pierzi... Un' le pui?... Pune-le bine... Mîine să le dai lui Cerceluș, dar după ce-i iei zăpis la mîină... (*Tușește și se îneacă.*)
- L e a n a (*speriată*): Nene!
- 40 H a g i-T u d o s e (*revenindu-și, c-o supremă și ultimă*

încordare): Și să-i stoarcă fără' de milă... Cît e drept... Cît zice-n carte... Leneși și stricați... Florea s-a-nsurat a treia oară, Turbatu are ții-toare... Nici o para să nu le ierte... Așa să-i spui clănțăului!... (Se oprește. Se uită drept înaintea, întorcînd capul fără a clipi.) O! ce schilodă! (Ochii îi ies din cap și e coprins de groază.) Coasa, întreagă?...

(Scoate un gemăt lung. Se întinde. Oasele îi trosnesc în lungul trupului. Dăschide o gură largă. Își dă sufletul, încolăcindu-se ca să-și acopere banii. În mișcarea pe care o face, se dăzvelește și i se văd mîinile înfipte în bani.)

M a t a c h e P r o f i r e l: Tudose! Tudose! (Îl pipăie.) Ne-a lăsat... (Își pune mîinele la ochi și plînge.)

L e a n a (plîngînd): Mamă, mamă, vin, că s-a prăpădit nenea Tudose! (Dăschide ușa și intră și Ghioala.)

20

SCENA X

G h i o a l a, L e a n a și M a t a c h e P r o f i r e l.

G h i o a l a (plîngînd): Dumnezeu să te ierte, frate...

25 M a t a c h e P r o f i r e l (plîngînd): Cui i-a mai dat de ochi să moară așa de zgîrcit?

G h i o a l a (plîngînd): Cum a trăit, așa a și murit...

L e a n a (plîngînd): Ce de bani, ce de bani!... Săracu nenea Tudose!

C o r t i n a

A DOUA CONȘTIINȚĂ

PIESĂ ÎN PATRU ACTE

PERSOANELE

Rudolf, avocat

Lucia, soția lui Rudolf

Dr. Lascăr

Cleo, soția d-rului Lascăr

Daniel, unchiul Luciei

Mélanie, vara Luciei

Petrache, servitor

Sofia, servitoare

5

Acțiunea se petrece în București.

O bibliotecă. Pe pereți, rafturi încărcate cu cărți. În fund, biblioteca se încheie într-un cadru adâncit în care stă — cam la înălțimea unui om — *Gioconda*, o copie de preț, cu surisul ei atotstăpî-
 5 nitor și plin de înțelesuri. Lumina cade prin tavanul de geamlic. O masă și trei scaune de stejar. Lucia vorbește cu Cleo. Amindouă cu rochii strîmte de fulard. Cleo exagerează moda. Rochia ei e crăpată pînă la jumătatea fluierilor. La fitece mișcare i se văd ghetete albe și ciorapii străvezii și de culoarea pielii. O pălărie enormă îi ascunde o bună parte din figură. Un trandafir gălbui prins în partea stîngă a corsajului. Lucia e blondă și rumenă. Cleopatra, brună, smeadă, c-o umbră de mustăcioară, buze cam groase și roșii ca sîngele. Clatină neconținut un evantaliu de broderie fină.
 10
 15 N-are astîmpăr.

L u c i a: ...Cu neputință... (*Se uită la ceasornic.*)
 20 Peste un sfert de oră, automobilul gata...
 C l e o: Atunci, altădată.
 L u c i a: Da, *chérie*.
 C l e o: Și cum o cheamă?
 L u c i a: Mélanie.
 25 C l e o: A, nume de călugăriță.
 L u c i a: Era să fie. S-a dus la o mănăstire de maici,
 și...

C l e o : Rochia asta mi-e nesuferită.

L u c i a : ...i s-a părut că viața d-acolo n-ar fi destul de evlavioasă.

5 C l e o : Movul mă-ntunecă. După reflexele aruncate pe mâini, trebuie să fiu ca o prună brumărie. Parcă vorbești de... Cum îi ziseși?

L u c i a (*surizînd*): Mélanie.

10 C l e o : A, vară-ta Mé-la-nie! Acum două săptămîni nu știu ce ne povesteai tot de Mé-la-nie! Ți-aduci aminte? Eram la masă la noi. Mă interesa mai mult cine sta lîngă mine...

L u c i a (*surizînd*): Rudolf...

C l e o : El era?

15 L u c i a : Sunt mîndră de interesul pe care i-l porți. Uite, eu aș vrea ca toate femeile să mi-l admire.

C l e o (*rizînd*): O-o-o-o! Ai vrea?

20 L u c i a : Un tablou care ți-ar fi drag ți-ar fi și mai scump dacă oricine l-ar vedea ar întoarce capul din prag și ar zice: „De frumos ce e, l-aș fura cu zid, cu casă cu tot!“ Draga mea, Rudolf e un sălbatic. Nu suferă să-l admiri.

C l e o : Nu suferă să-l admiri?

L u c i a : Niciodată n-a vrut să-l aud vorbind nici la întruniri, nici la Cameră, nici la jurați...

25 C l e o : Nici la... A! eu l-am auzit la jurați. Pe la mijlocul pleduariei sala izbucni în aplauze. Un ropot, un urlat, o mare înfuriată. Președintele agită clopoțelul, amenințînd cu golirea sălii dacă ar mai auzi vreun semn de aprobare. Și se șterse la ochi. Îl îneca plînsul. Un mucalit, cu ochelari, cu mustățile rase — mi se pare un actor — îi răspunse: „D-ta de ce aprobi plîngînd?“ „Eu? Am guturai.“ „E guturai în toată sala!“ Mulțimea rîse. Președintele zîmbi... Am înțeles transfigurarea. O aureolă îi plutea în jurul capului... Jurații achitară. Îl felicitai. El, cu capul jos, ridică din umeri... (*Rizînd.*) O fetișcană brună și frumoasă — o laureată a Conservatorului din Paris — ieși din întuneric,

30

35

40

L u c i a (*rizînd*): Mie nu mi-a spus nimic...

- C l e o: La Rudolf vorba e acțiune. Nu mai judeci, ci vezi, închizi ochii și vezi. (*Agitînd evantaliul.*)
 Uf! Ce căldură! (*Mîngîind pe Lucia.*) Mie mi-ar fi plăcut să mă mărit cu el...
- 5 L u c i a (*veselă*): Da? Atunci n-ar mai fi fost al meu!
 C l e o: *Maman* s-a opus... „Un advocățel!“... Ş-apoi: el sărac, eu bogată...
- L u c i a: Eu n-am fost bogată?
- 10 C l e o: Bogată, zmagoveancă, dar orfană. *Oncle Daniel* a presimțit ce om s-ascundea în acel tînar palid, sfiicios și tăcut în fața domnișoarelor.
- L u c i a: Dar el ar fi vrut?
- C l e o: Nu știu.
- 15 L u c i a: Spune drept, te-a cerut?
- C l e o: De ce?
- L u c i a (*rizînd*): O scenă de gelozie retrospectivă.
*C'est aimer froidement que de n'être pas jalouse!*¹
- 20 C l e o: Drept, drept, eu i-am vorbit lui *maman* despre el.
- L u c i a: Ce-ar zice doctorul dacă ne-ar auzi?
- C l e o: Ar rîde. Dar Rudolf?
- L u c i a: S-ar înfuria.
- C l e o: După opt ani de căsătorie?
- 25 L u c i a: După opt, după optsprezece, după o viață întregă.
- C l e o: Crezi?
- L u c i a: Sunt sigură.
- C l e o (*șezînd pe un scaun*): Ce rău îmi vine rochia asta, mai ales pe la șolduri...
- 30 L u c i a: Ingrato! Tot ce pui pe tine e turnat. Tot ce s-apropie de tine e fermecător. (*Rizînd.*)
 O! de n-aș fi Lucia Rudolf, aș vrea să fiu doctorul Lascăr...
- 35 C l e o (*rizînd*): Eu aș vrea să fiu Lucia Rudolf...
- L u c i a: Ai ceva de invidiat?
- C l e o: Locul tău.
- L u c i a: Rudolf e inegal. Aci deschis și vesel, aci tăcut și trist. Uneori, ca zilele de vară: toate

¹ Dacă nu ești geloasă, nu iubești cu adevărat (fr.).

înfloresc și se coc. Altcori, ca zilele de toamnă:
burniță și neguri.

Cle o: Bănuiesc.

5 Lucia: Ceea ce nu bănuiești tu sunt momentele
lui de frenezie...

Cle o (*rizînd*): Acele momente aș vrea să le cunosc!

Lucia: ...pentru patrie.

Cle o (*sculîndu-se în picioare*): Patria mea sunt eu!

10 Lucia (*amenințînd-o cu degetul*): De te-ar auzi!
Cle o: Să nu mă spui. (*Se duce spre Gioconda. Se
înaltă în vârful picioarelor, ca să-și potrivească
părul ca într-o oglindă.*) Oh! cum m-am speriat!
Mi se păru c-aș fi eu acea pocitanie!

Lucia: Ai vrea tu!

15 Cle o: Fără gene, fără sprîncene, cu ochii somno-
roși... Așa de urită să fiu eu?

Lucia: Așa de admirată și de nemuritoare!

20 Cle o: O! o! *mon bijou!*¹ (*Observînd că un nasture
de la o gheată este descheiat.*) *Fräulein*² a mea are
orbul găinilor. (*Vrea să ridice piciorul pe un
scaun și nu poate. Se așează pe scaun. Dă să
s-aplece în jos și nu poate. Rizînd.*) Moda de
astăzi, costum de castitate...

Lucia (*se pleacă, rîde ș-o încheie*): Văd...

25 Cle o (*răsfățat*): Ce vezi?... Și ce ziceai de Mélanie?
Că s-a dus la minăstire?

Lucia: Acum nouă ani — după ce și-a îngropat
bărbatul — a plecat hotărît să ia rasa. După
trei săptămîni s-a întors la moșie.

30 Cle o: Nu mai plîngea pe răposatul...

Lucia: Niciodată nu l-a plîns.

Cle o: Atunci nu l-a iubit.

Lucia: O! Cît l-a iubit!

35 Cle o (*pipăindu-și trandafirul*): Vezi tu, Lucia, mie
mi-e drag acest trandafir, dar pînă mîine. Mîine se
va ofili. Petalele se vor scutura. Adio! La gunoi!

Lucia: Ce comparație! Dar fie. Cît ți-e drag, ți-ar
plăcea să-l vezi călcat în picioare? (*Cleo face*

¹ Odorul meu! (fr.).

² Domnișoara (germ.).

un gest de întrerupere.) Nu, nu, nu e așa?...
Ea se măritase din iubire cu un om tânăr, cult...

C l e o: Frumos?

5 L u c i a: ...bun și artist din naștere. După un an,
o influență pernicioasă și... O! a fost o lovitură
crâncenă pentru biata Mélanie!... *(Pe gânduri.)*
D-ar fi să-mi aleg... Eu mai întâi... Rudolf?
(Închizând ochii.) Mă cutremur!

10 C l e o *(negăsindu-și locul)*: De ce n-a rămas la
mânăstire?

L u c i a: Am întrebat-o și mi-a răspuns c-o liniște
care m-a înghețat: „În mânăstiri nu e credință.
Mă înfund la țară, pe Sabar, ca să îngrijesc de
15 nevoile țăranilor mei... Boli, sărăcie, suferințe...
Și-l știi cum era el!“... De nouă ani n-am vă-
zut-o. Rudolf o cunoștea prea puțin din ce i-am
spus eu și din rara noastră corespondență. Acum
s-a hotărât să ia trenul din pricina unui proces
al țăranilor cu moșierul vecin. Vrea să consulte
20 pe Rudolf.

C l e o: E tânără?

L u c i a: Când era mică, avea un aer de bătrână.
... Când s-a măritat, părea o copilă. Până la zece
25 ani îi ziceam „baba“. „Baba a supt.“ „Baba și-a
murdărit rochița.“ „Baba silabiseste.“ De la
zece pînă la doisprezece ani era „domnișoara“.
Apoi, nu știu de ce, încet și pe nesimțite, ne-am
pomenit că-i zicem „copila“. Și ni se părea așa
de natural! „Copila taichii!“ „Copila se mărită.“

30 C l e o *(rîzînd)*: Ciudat! Un caz rarisim pentru Las-
căr. Parcă-l văd comunicînd, cu ifos, Facultății
de medicină din Paris: „O ființă care se naște
bătrînă și întinerește îmbătrînind!“ Este fru-
moasă?

35 L u c i a: Nu știu.

C l e o: Cum, nu vă vedeți?

L u c i a: Ba da! Am trăit împreună. Grasă, pietroasă,
voinică. Mai departe, nu-mi dau seama. Nu
puteam răbda surîsul ei. Adeseori mi se părea
40 că-mi desface țeasta capului.

C l e o: Se vede că n-o puteai suferi.

L u c i a: Ba mi-era dragă. Când o sărutam, închi-
deam ochii. Când îi vorbeam, priveam în jos.
Când îmi citea, plecam capul în poala ei și-i
mîngîiam piciorul.

5 C l e o: E mai în vîrstă ca tine?

L u c i a: Cu trei ani.

C l e o: Blondă? Brună?

L u c i a: Roșcată, după părul ei, atîrnînd în cîr-
lioanțe ca niște sfredede.

10 C l e o: A! venețiancă!

L u c i a (*uitîndu-se la ceasornic*): Mă duc-s-o primesc
în gara de la Filaret.

C l e o: M-ai făcut curioasă cu venețianca ta din pîr-
loagele Sabarului. (*Agită evantaliul.*) Ard de
nerăbdare! Automobilul meu, la poartă. Dac-am
15 merge împreună?... Te jenez?... O jenez?

L u c i a: Pe mine? Nu! Pe ea, după cum știi, nu
crez. Pe tine să nu te jeneze.

C l e o (*rîzînd*): O țarancă? Nu mă cunoști...

20 L u c i a: O țarancă?... Hî!

C l e o: Am s-o privesc bine-bine, drept în față...

L u c i a (*surîzînd*): Așa, drept în față...

(*Se deschide ușa din stînga. Intră Rudolf. Un
25 bărbat ca de 34 de ani. Brun, cu părul scurt la ceafă
și învîlt în spate. C-o barbă tăiată mărunt pe laturi
și despîcată în două de la bărbie în jos. C-o haină
de mătasă năutie cu brandenburguri negre. Se oprește
o clipă în prag. Privește și-și ascunde o ușoară con-
trarietate.*)

30 R u d o l f (*sărutînd pe Lucia*): Bună ziua, Cleo... îmi
licăria în fundul urechilor un cîripit de vrăbii...
(*Sărută mîna lui Cleo și iar sărută pe Lucia.*)
Da, da...

35 C l e o (*c-o ironie ușoară*): De două ori într-un minut,
d-o sută douăzeci de ori într-un ceas... Să nu-i
tocești obrazul...

(*Rudolf o măsoară cu ochii de sus pînă jos.*)

R u d o l f: De n-aș fi amicul lui Lascăr și tu amica
Luciei...

40 C l e o (*rîzînd*): Ai fi numai al meu...

L u c i a (*veselă*): O! Ce curtezană!

R u d o l f (*trosnindu-și degetele*): Ce...

C l e o: Neputînd să trădezi pe doi dodată, rămînem cum suntem... Și e rău...

5 R u d o l f: ...păpușă care ar trebui bătută!

C l e o (*întinzîndu-și obraji*): Dă, de!

(*Rudolf trage scara într-o parte, se suie și caută nervos într-un raft.*)

10 L u c i a: Cleo, *ma chérie*, nu-l mai necăji... Rudolf e cam nervos...

R u d o l f (*din vârful scării*): Ba de loc!

L u c i a: De cîțiva ani e ca un copil cum se apropie vacanța. Muncește prea mult. Procesele, politica și pe deasupra trei volume de critici...
15 Prea mult...

C l e o: Dacă nu știi să-l potolești... În locul tău...

R u d o l f: Ce-ai face?

C l e o (*rîzînd*): O! ho!... Nu pot să spui...

L u c i a: Nu pricep.

20 R u d o l f: Ei, impertinențe d-ale ei.

C l e o: Rudolf a priceput...

L u c i a: Rudolf, ce cauți?

R u d o l f: Un volum de Buffnoir. Vreau să conving pe *oncle* Daniel că mi-e peste putință să pledez un proces... Îmi bîrîie de trei ceasuri... Dar tu
25 ce cauți în biblioteca mea?

L u c i a: O hîrtie.

R u d o l f: Ai pus-o bine?

L u c i a: Da...

30 R u d o l f: Istoria cheilor tale. Le pui bine? Nu le mai găsești. Le pierzi? Dai peste ele.

C l e o (*rîzînd*): Voi cînd vă pierdeți totdeauna sunteți împreună...

R u d o l f: O! ce spirit!... Buffnoir. (*Dîndu-se jos.*)

35 L u c i a, cheamă pe *oncle* Daniel.

(*Lucia iese, veselă și zglobie, pe ușa din stînga.*)

C l e o (*insinuant*): Rudolf, te-am necăjit?

R u d o l f: Avea dreptate Jean-Jacques Rousseau: „om de spirit, inimă rea“.

- Cleo: Rousseau? *Un esprit d'escalier!*¹
- Rudolf: Rousseau? Atunci, noi ce suntem?
- Cleo: Tu? Când te-aprinzi, izbucnește lumina...
- Rudolf (*vizînd*): O-ho-ho-ho...
- 5 Cleo: ...te schimbi, crești și plutești pe dasupra oamenilor... I-ai duce de la o întrunire publică la luptă și la măcel... Mare demagog ai fi dacă...
- Rudolf: Dacă n-aș crede și n-aș suferi...
- Cleo: ...dacă...
- 10 Rudolf: Dacă n-aș crede și nu m-aș mistui.
- Cleo (*surîzînd*): Așa trebuie să fii în unele momente...
- Rudolf: În care momente?
- Cleo (*vizînd*): Prostii...
- 15 Rudolf (*enervat*): Cleo, să sfîrșim!
- Cleo: Să sfîrșim cînd nici n-am început?
- Rudolf: Uf! Mă plictisești!
- (*Daniel intră — ținînd de mîină pe Lucia — cu ochelarii pe frunte și c-un dosar voluminos la subțioară. E un bătrîn cu barba rasă, cu părul alb și cu fața trandafirie.*)
- 20 Daniel (*privind pe Rudolf*): Iar vreo discuție... Ai? Nu?... Cleo, mai delicat cu Rudolf... (*Punînd dosarul pe masă.*) Ce dregre doctorul să nu strici tu...
- 25 Cleo (*surîzînd sub evantalii*): Nu de doctor ar avea nevoie, ci de un psiholog...
- Daniel: Te-i fi fi apucat de psihologie... (*Rîzînd.*) Ho-ho-ho... Femeia pe dinăuntru să fie mai bobleată ca o oaie și pe dinafară mai mîndră ca o lebădă... Atît...
- 30 Lucia (*mustrîndu-l*): Oncle Daniel!
- Cleo: Școală veche. (*Se aude semnalul unui automobil.*)
- 35 Lucia (*uitîndu-se la ceasornic*): E tocmai ora. Peste douăzeci de minute ne întoarcem cu Mélanie. (*Lucia și Cleo ies pe ușa din dreapta.*)
- Rudolf: Uf!
- Daniel: Ei, ce? Ce e? Ce e?

¹ Cel ce găsește prea tirziu replica (fr.λ.)

- R u d o l f (*trecînd cu mîna pe la gură*): Am pînă aici!
- D a n i e l: Nu fi copil... Frumoasă, elegantă...
- R u d o l f: Și ușurică.
- D a n i e l (*rîzînd*): De unde știi?
- 5 R u d o l f: Ei, nu-mi plac femeile!
- D a n i e l: A, nici Lucia?
- R u d o l f: Ce vorbă! N-aș da o lume de băbuști
d-astea p-o unghie de a Luciei. Conversația
10 lor e grasă și plină de înțelesuri frivole. Farme-
cul Luciei stă în sufletul ei. O privire de a Luciei
face mai mult ca toate lebedele dumitale. Onestă
în mișcări, cuviincioasă în vorbă și curată în
gîndiri. Cleo și altele ca ea... (*Se scutură.*) De
15 n-aș fi fost camarad cu doctorul, de mult aș
fi... Nu-mi plac femeile!
- D a n i e l (*aprinzînd o țigară*): Ba mie îmi plac.
Dar așa e: placi lor cînd nu-ți plac ție, și cînd
îți plac, nu le placi lor.
- R u d o l f: Și moda, moda, urită afară din cale!
20 Cele slabe, fusuri fără tort; cele grase, burdufuri
de ciriviș. Giște împiedicate. Nu pot sălta pe
un trotoar. Nu se pot sui într-o trăsură fără să
li se vadă... Jumătate din omenire, indecentă
25 fără să-și dea seama, și jumătatea cealaltă —
noi, bărbații — conștient libidinoși!
- D a n i e l: Ei, ei, nu văzuși balul de la ministrul de
finanțe? Ce spectacol!... Toate în picioare și
nemîșcate. Intra prințesa moștenitoare. Mă uitai
30 la ele: ca niște coloane corintiene de pe capite-
lele cărora curgeau flori și pietre nestimate...
Și gîndul meu străbătu un portic... Și se pierdu
într-un labirint fermecător...
- R u d o l f: Veșmîntul trebuie să apere și să corecteze.
35 Moda de azi deformează și nu apără. Nu e nud,
ci goliciune. Nu ațîță imaginația, ci ucide mis-
terul din care s-ar zămisli oamenii mari...
- D a n i e l (*aprinzînd o țigaretă*): Cum? cum? Ce ucide?
- R u d o l f: Vîrtejul concepției e precedat de o pre-
40 față plină de făgăduinți. Prefața aceasta destupă
toate izvoarele puterilor ascunse din om. Sufle-
tele se topesc, și din moartea a două energii

tresare o a treia, împodobită cu darurile scuturate din frenezia creării... Azi iei ce vezi și ai ce ai văzut: comerț de forme, vânzare de carne. O târguială nefirească. Legea vieții se aplică
5 șchiopătînd, continuîndu-și tiparul și împuținîndu-și sufletul! Și dacă ar fi un triumf al esteticei... Ași! Gîndește-te la o frumusețe ideală de femeie și îmbrac-o ca în ziua de astăzi. Și zi c-ar umbla. Ce stîngace ar fi și cu cîtă
10 asprime s-ar nuanța nobleța mișcării! Linia oablă și dulce de pînă acum s-ar frînge în colțuri ascuțite și tăioase... Un manechin umblind... Un manechin de sticlă... Să nu-l atingi, că s-ar sparge!

15 D a n i e l: Ce vorbești!... La antici cum era? Și-ncă și mai și!

 R u d o l f: La antici? Statuile sunt dovezi vii. Cutele, curgînd de la umeri în jos, la cea mai
20 ușoară atingere s-ar desface și ar lăsa mersul slobod, ritmic și armonios. Azi femeile sunt pedepsite să moșmäie în rochiile lor strîmte ca gîndacii în gogoși... Nefericite crizalide care nu mai ajung fluturi! (*Soneria. Petrache intră prin dreapta. Un băietan vioi și naiv — nestilizat încă — cu mustățile de curînd rase, c-un blastore pe buza de sus. Daniel și Rudolf, privindu-l, abia-și stăpînesc rîsul.*)

25 R u d o l f: Petrache, ce-ai pățit?

 P e t r a c h e: Dă... Conița mi-a poruncit să mă fac...
30 doftor...

 R u d o l f: Și tu te-ai făcut actor...

 D a n i e l: La buză ce ai?

 P e t r a c h e: Cînd mă rase... hîrști!... El, bărbierul,
35 zice: „Îî! te făcui frumos!” (*Daniel și Rudolf rîd.*) Conașule, domnul doftor...

 R u d o l f: Să vie încoa.

 (*Petrache iese grăbit. Pe ușa din dreapta intră doctorul Lascăr, brun, cu părul frizat, cu barba și mustățile rase, în frac, cu pardesiul pe umeri și cu o mulțime de decorații. Își freacă mîinile și vorbește afectat, sugîndu-și unele cuvinte ca pe niște acadele.*)
40

R u d o l f: Lascăre, ce e cu tine?

D a n i e l (*umflându-l risul*): Bre, bre, bre!

5 D r. L a s c ă r: O recepție la ministrul englez. În-
coronarea regelui George. Și era lume, lume...
(*Tușește mai mult de cochetărie.*) Am întâl-
nit acolo pe d-na... (*Joacă pe picioare.*) Am întâl-
nit acolo... O știți... c-o rochie *gris-perle*, tă-
iată... ca și cum ar fi fost mulată pe dînsa...
Și cît de grațios se mișca!

10 D a n i e l (*rîzînd*): A binevoit să se miște.

D r. L a s c ă r: Tocmai... Abia se mișca, ondula...

R u d o l f: Dreaptă, țeapănă, rupindu-se din genun-
chi...

D r. L a s c ă r: Exactisim, *mon cher, c'est ça!*¹

15 R u d o l f: Cu degetele zdrobite de briliante și de
rubine...

D r. L a s c ă r: *Charmante, charmante, c'est ça!*²

D a n i e l: Ei, doctore, o spălăcită. Cînd cineva are
o nevastă ca Cleo nu se mai uită la o figurină
de ceară... Ți-e frică să nu-și dea sufletul...

20 D r. L a s c ă r (*rîzînd*): *Papa* Daniel, ca doctor
sunt la locul meu lîngă aceea care și-ar da sufle-
tul... (*Face o piruetă.*) Rochița desfăcută...
Oh! și piciorușele!... Ni-ni-ni... Ei, *mon cher,*
25 *maintenant, passons aux choses sérieuses.*³ Cum
te simți?

R u d o l f: Ca mai nainte. Rareori puțină amețeală,
mai ales după ce umblu mult.

D r. L a s c ă r: Ai luat regulat doctoria?

30 R u d o l f: Nu.

D r. L a s c ă r: De ce?

R u d o l f: Mă enerva.

D r. L a s c ă r (*amenințîndu-l cu degetul*): Ni-ni-
ni-ni! Nițel iod... „Amicul omenirii.“ *Voyons*⁴...
35 Scoate-ți haina...

(*Rudolf își scoate haina. Doctorul Lascăr îl
măsoară cu privirea.*)

¹ Dragul meu, așa e! (fr.).

² Încintătoare, încintătoare, așa e! (fr.).

³ Dragul meu, acum să trecem la lucruri serioase (fr.).

⁴ Să vedem! (fr.).

D a n i e l: Vine la măsură?

D r. L a s c ă r: *Oncle Daniel, mi-ai mai spus-o o dată... Non bis in idem¹...* (Dr. Lascăr răsuțește de trei ori pe Rudolf și-l privește cu atenție.)

5 R u d o l f (*surizînd*): Doctore, *non ter in idem²...*

D r. L a s c ă r: *Fichtre³*, ai o constituție după canoanele antice... (*Rizînd.*) Numai de n-ai viola-o... Respiră profund... Perfect. Nici o bîzîială. Bătăile cordului — pline, regulate, ritmice. O tensiune arterială ca la 16 ani. Ficatul sub normal. N-ai nimic. *Peut-être un commencement de neurasthénie⁴*. Vacanța asta ce ai de gînd?

R u d o l f: Ce poruncești.

D r. L a s c ă r: Suporți marea?

15 D a n i e l (*aprinzîndu-și o țigaretă*): De n-ar fi un ilustru avocat, ar fi ajuns un celebru marinar.

D r. L a s c ă r: Perfect... La tine viața sufletească... cum îi ziceți voi...

D a n i e l (*rizînd*): Dar voi cum îi ziceți?

20 D r. L a s c ă r: ...e absorbantă și începe să devasteze domeniul vieții organice. În tine se petrece un... *nom de nom⁵...*

D a n i e l: Un delict continuu...

25 D r. L a s c ă r: *C'est ça!* Această stare cuasi normală poate deveni, perpetuîndu-se, patologică. *Bref⁶*, să răpim vieții spirituale ceea ce a furat ea vieții materiale... Un voiaj pe mare de la Constanța la Rotterdam și-napoi. Un regim alimentar pe care îl recomandă Lancereaux în cazuri similare: *jambon, langues fumées, poissons frais*. (*Făcînd o mișcare comică.*) *Et surtout pas des femmes!⁷* (Rudolf dă să protesteze. Lascăr, c-un glas ascuțit și amenințîndu-l

¹ Nu de două ori la fel (lat.).

² Nu de trei ori la fel (lat.).

³ Pe naiba (fr.).

⁴ Poate un început de neurastenie (fr.).

⁵ Expresie echivalentă cu „fir-ar al naibii” (fr.).

⁶ Scurt (fr.).

⁷ Șuncă, limbi afumate, pește proaspăt. Și mai ales femei, de loc! (fr.).

cu degetul.) Ni-ni-ni-ni-ni-ni... Să nu scrii. Să nu gîndești... *C'est entendu!*¹... Acum, o vizită presantă la biondinetta, la ideala, la de-li-ci-oasa!... Mi s-a plîns de cap...

5 D a n i e l (*rîzînd*): Să nu-ți faci de cap, doctore.
D r. L a s c ă r (*împîngîndu-l cu degetul parc-ar avea o fleuretă*): Craiule!... Rudolf, mi-ai scris că mîine la voi...

R u d o l f: Neapărat.

10 (*Dr. Lascăr iese pe ușa din dreapta.*)

D a n i e l: Bun băiat, dar prea afectat.

R u d o l f: Păcat! Lascăr a fost un bun student. Camarazii îi ziceau: „Claude Bernard al României“. Gîndindu-mă la internul de la Paris, nu-mi vine să cred că ar fi doctorul de la Bucu-
15 rești... O grabnică izbîndă vatămă mai mult ca o lungă așteptare. Prea repede: zăpăcește. Prea tîrziu: dezgustă. Și niciodată: revoltă. Lascăr, c-o monografie, catedra. Cu catedra, zestrea. Cu zestrea, o clientelă nesfîrșită...
20 Păcat!

D a n i e l: Dragă Rudolf, să revenim la ale noastre. Procesul ne produce 150.000 de lei. 50.000 de lei înainte, oricare ar fi rezultatul, și 100.000 de
25 lei, pe urmă, dacă-l cîștigăm.

R u d o l f (*evident rău impresionat*): Citește aci pe Buffnoir... Prințul tău, care petrece în castelul de pe coastele golfului de Genova, ar trebui să
30 zacă în pușcărie între un falsificator și un escroc. Sosit din Italia, se arată pretutindeni. Act de prezență în România, ca să înșele fiscul, plă-tind șase la sută, în loc de doisprezece, cum ar trebui să plătească, locuind de fapt în străinătate. Legea lui Brătianu i-a amintit că ar avea
35 o patrie! Vine să fure, mai departe, tezaurul public, în complicitate cu miniștrii de finanțe...

D a n i e l (*bătîndu-l pe umăr*): O-o-o! dragă Rudolf! pentru procesul pe care îl intentează el ne dă 150.000 de lei; pentru cel pe care i-l faci tu,

¹ Ne-am înțeles. (fr.).

nu cunosc onorariul... Azi ești cu toane. Vom vorbi altădată...

5 R u d o l f (*privind spre Gioconda*): *Oncle Daniel*, n-aș mai trăi sub privirile ei. Și știi c-o am: în salon, în sofragerie, în odaia de culcare, aici, și mai ales aicia (*arătându-și fruntea*), adânc, adânc, dedesubt și pe dasupra conștiinței mele...

D a n i e l (*clătînd din cap*): *Mona Lisa, Mona Lisa*, ai să lași sărac pe Rudolf!

10 R u d o l f (*ducînd pe Daniel în fața Giocondei*): Privește-o!

D a n i e l (*cu blîndețe*): O privesc și nu văd ceea ce vezi tu. De cîte ori mi-ai vorbit de ea, de atîtea ori ți-am admirat sufletul tău în prada unei monomanii fermecătoare. Ascultă-mă, Rudolf, e în tine ceea ce ți se pare că este în ea.

15 R u d o l f: La Paris, sufletul meu șovăia între bine și rău. O adiere parfumată a vițiului, și clădirea mea s-ar fi năruit. (*Arătînd pe Gioconda.*) Am văzut-o, și din clipa aceea am străbătut uraganele plăcerilor ca un om stăpîn pe destinele sale. Se pogorîse în mine o conștiință superioară conștiinței de pînă atunci. Ceea ce admirî tu în mine este al ei... O! *Mona Lisa. (Un automobil se oprește în poartă. Rudolf tresare.)*

25 D a n i e l: Cum tresăriși...

R u d o l f (*surîzînd*): Parcă fusei un florentin din secolul XV. Băteam în poarta grea a bancherului „del Giocondo“... Zgomotul automobilului mă trezi din visele închipuirii...

(*Lucia se aude vorbind sacadat în odaia din dreapta.*)

L u c i a: ...Și pălăria... Bine c-ai venit... Trei zile? O! nu!... Pînă m-oi sătura de tine... Ce frumoasă te-ai făcut...

35 (*Lucia și Mélanie intră ținîndu-se de mîină. Mélanie e arsă de soare. Sprîncenile nu i se văd, ca și cum n-ar avea. C-un surîs misterios. Două gropițe în obraji. Părul, roșu-castaniu, lins din creștet pînă spre urechi, curge la vale în creșturi mărunte. Rochia, de fulard. Mînecele, strîns încheiate la pumni. Rotund și potrivit decoltată. Lucia vorbește pîpîit și nebunatic.*)

L u c i a: Am prins o veveriță, domnilor. Să n-o spe-
riați!

(*Rudolf face un pas înainte și se oprește. Se uită
mirat de la Mélanie la Gioconda și de la Gioconda
la Mélanie.*)

5

D a n i e l (*îmbrățișînd pe Mélanie*): O! țărancă mea!
Tu miroși a grîu copt și a sulfină înflorită și
ești bună ca pîinea caldă!

10

(*Lucia e d-o veselie de copil fericit. Rîde mereu. Se
apropie și se depărtează de Mélanie. O pipăie, o
mîngîie cu ochii.*)

L u c i a: *Oncle* Daniel, n-o mînca toată! Mai lasă și
lui Rudolf o îmbucătură!... *Chère Mélanie...*
Rudolf, bărbatul meu...

15

M é l a n i e (*strîngînd mîna lui Rudolf cu putere*):
Domnule Rudolf... îmi pare foarte bine...

L u c i a: Domnule?... În Parlament, în întruniri pu-
bliche, la tribunal... Pentru tine e vărul tău
Rudolf, e numai Rudolf...

20

M é l a n i e: Sunt încîntată că-l cunosc...

R u d o l f (*surîzînd, c-o emoție ascunsă*): Eu... v-am
cunoscut... acum 15 ani în Luvru...

L u c i a: Ce vorbești, Rudolf?

25

M é l a n i e: O, eu sunt o sălbatecă... N-am trecut
granițele pînă acum...

L u c i a (*trecînd binișor mîna pe ochii Mélaniei*):
Nu te mai uita așa! (*Către Rudolf.*) Acum 15
ani era o fetiță cu rochia scurtă.

30

R u d o l f (*cu același surîs pe gînduri*): Nu, nu la
Luvru, ci în Florența. Sunt patru secole de cînd
treceai pe lîngă *Santa Maria del Fiore* la brațul
unui om c-o barbă lungă și mătăsoasă... Dum-
neata îi surideai... El îți vorbea de zborul
păsărilor...

35

M é l a n i e (*vesel și mirată*): Cum? Cum?

R u d o l f: O glumă...

L u c i a: Și voi nu v-ați sărutat... Aide! Una, două,
trei! (*Rudolf și Mélanie se apropie unul de altul.*)

40

O! o! n-am auzit!... Așa!... Pe ea ca pe mine:
dimineața, peste zi și seara...

M é l a n i e (cu surîsul mai pronunțat): Lucia!
(Daniel aprinde o țigaretă și aruncă rotogoale de fum.)

L u c i a: O iubesc, o iubesc ca pe tine, Rudolf!

5

(Rudolf își șterge sudoarea de pe frunte.)

D a n i e l: Și vrei ca Rudolf să iubească pe Mélanie cum te iubește pe tine?

L u c i a: Da!... De ce nu?

D a n i e l (rîzînd): O-ho-ho...

10

L u c i a: De ce rîzi, oncle Daniel? (Mélaniei.) Nu te mai uita așa...

D a n i e l (lui Rudolf): Cunosc pe Mélanie și te cunosc și pe tine, Rudolf. Tu, dacă ai fi femeie, ai fi ca Mélanie, și Mélanie, dacă ar fi bărbat, ar fi ca și tine. (Bătînd binișor pe Mélanie peste obraji.) Nu e așa? Ca și el ai da cu piciorul la 150.000 de lei, numai ca să nu pledezi într-un proces în care conștiința ta ar fi nedominită...

15

R u d o l f: Să pledez împotriva conștiinței mele?... A, nu!

20

D a n i e l (după ce aruncă o privire Giocondei): Și în contra surîsului ei...

M é l a n i e (neobservînd mișcarea lui Daniel): Cum ar putea să deschidă gura împotriva surîsului tuturoia și împotriva conștiinței lui? Oncle Daniel, glumești...

25

D a n i e l: De loc!

L u c i a: Ba da, oncle Daniel.

D a n i e l (mîngîie pe Mélanie): Ei, să vedem ce va face și cu procesul țăranilor tăi...

30

M é l a n i e: Să judece, și, de nu va fi drept, să nu pledeze.

L u c i a: Ești osîndit, oncle Daniel.

D a n i e l: Sunt prea avocat ca să mă las...

35

R u d o l f: În mine, avocatul n-a-năbușit pe om...

D a n i e l (aprinzînd țigaretă de la țigaretă): Aș fi vrut să te văd în locul meu. Cu Lucia mică și orfană, drăguță și cuminte. Unchi, tutore și părinte. Mă hotărîi să rămîi flăcău unguresc. Ea îmi zise „tată” pînă la zece ani. Și credea.

40

B. Delavrancea cu A. Vlahuță și cu fiica sa Cella, lângă
biserica brincovenească din Bordești.

În ziua în care îi spusei că nu-i sunt „tată“ plinse cu șiroaie de lacrimi. Și-o întrebai: „De ce plîngi?“ Ea îmi răspunse înghițindu-și suspinele: „Tata ar fi fost așa de bun cu mine?“...
Îi trebuia zestre...

5

R u d o l f: Nu-i trebuia!

D a n i e l: Nu știam că te va întîlni pe tine. Îi trebuia zestre, și ca să i-o strîng, nu m-am pus sub controlul... *Giocondei.* (*Prefăcut supărat.*) Sunteți niște răsfățați!

10

M é l a n i e: Și pe mine ești supărat?

D a n i e l (*mîngîind-o*): Pe tine?... Tu nu ești răs-fățată... Ei, mă duc la club... O partidă... (*lui Rudolf*) Și în locul tău tocmesc pe celălalt suveran al cuvîntului. Ăla nu e mut cînd nu are convingere.

15

R u d o l f: Adevărat. La el gîlgîie cuvintele invers proporțional cu convingerile. (*Disprețuitor.*) Un sport de sunete...

20

(Daniel își ia dosarul și pleacă salutînd voios pe cei de față, cari îi răspund cu dragoste. Rudolf ia de mîini pe Lucia și pe Mélanie și face cîțiva pași cu ele prin bibliotecă.)

R u d o l f (*Mélaniei*): Parcă te-aș fi cunoscut de demult...

25

M é l a n i e (*veselă*): Și eu, pe dumneata, asemenea.

R u d o l f: Să vorbim. Am rămas singuri... (*Aruncă o privire la Gioconda și se posomorăște.*) Ba nu...

L u c i a (*răs-fățat*): De ce nu, Rudolf?

30

R u d o l f: Nu, nu... Să duci pe... Mélanie în odaia ei... Să se odihnească de trudele drumului...

M é l a n i e: Sunt obișnuită cu ele.

R u d o l f: E prea cald... Zăpușeală... Să se mai răcorească...

35

L u c i a: Bine zici, că bine zici, Rudolf. Mélanie, dă-mi brațul.

M é l a n i e: Numai brațul?

L u c i a: Și sufletul tău, dragă Mélanie. O! cum te uiți!

40

M é l a n i e: Dar cum mă uit?

L u c i a: Nu știu. Niciodată n-am știut. Parc-ai fi...

R u d o l f (*ii taie vorba*): Arată-i odaia. Culc-o bini-
șor. Și să vii încoa.

L u c i a: Numai decît.

5 (*Lucia și Mélanie ies, vorbind și rîzînd, pe ușa din dreapta.*)

R u d o l f (*întorcîndu-se spre Gioconda*): O, *Gioconda*,
spune-mi, e zi nefastă ziua de astăzi?

10 (*Rudolf cade pe un scaun. Își apleacă capul în palme și stă cîțva timp nemișcat. Se aud pași mărunți. Ușa din dreapta se dă de perete, ca și cum ar fi trînit-o vîntul. Lucia intră fredonînd.*)

L u c i a: Rudolf! (*Ceva mai apăsător.*) Ru-dolf! (*Ru-*
dolf ridică capul.) Ce? Ai plîns?

15 R u d o l f: Eu, să plîng? A! nu! (*Întoarce scaunul cu spatele la Gioconda.*) Vino aci, aci, pe ge-nunchii mei... Ți s-a părut... Mă gîndii...

L u c i a: Și... la ce te gîndiși?

R u d o l f: La... la...

20 L u c i a (*nebunatic*): La ce? Spune-mi repede!
R u d o l f: La nimic.

L u c i a (*mirată*): La nimic? La nimeni?

R u d o l f: Mă gîndii... că ar fi fost mai firesc ca
să-mi ziceți Radu decît Rudolf. De ce mi-ăți
fi pocit numele?

25 L u c i a: O! ce-i trecu lui prin minte!... Nu te gîndiși
la Mélanie?

R u d o l f (*tresărînd*): De ce m-aș fi gîndit?

L u c i a: Așa... Ce fel e? Cum e? Cum ți s-a părut?

30 R u d o l f: Cum să mi se pară!? Femeie ca toate
femeile...

L u c i a: Ești nedrept. Nu ți se pare frumoasă?

R u d o l f: Potrivit.

L u c i a: Inteligentă și bună...

R u d o l f: N-o cunosc încă.

35 L u c i a: A doua nedreptate! E destul să-i scape o
vorbă, ca să-i bănuiești sufletul ei superior...
De opt ani n-am văzut-o și — ciudat! — e
mai tînără și mai fermecătoare. Privirea i s-a
mai îmblînzit. Astăzi pot să mă uit în ochii

ei... (*Lucia pleacă capul pe umărul lui Rudolf și râde.*)

R u d o l f (*tresărind*): De ce rîzi?

5 L u c i a (*îniecînd-o rîsul*): La gară... la gară... prezentîndu-i pe Cleo... o privi așa de nu știu cum... Mi se păru... că o dezbracă... de rochie, de brasieră, de fustă...

R u d o l f: Dac-a fi avînd...

10 L u c i a: ...și începu să o joace cu privirile ei de demon... (*apăsât*) de demon... răsucind-o ca p-o maimuță de lemn pusă pe un scripete... Cît p-aci era să mă umfle rîsul... Biata Cleo își pierduse cumpătul... (*Se scoală de pe genunchii lui Rudolf și imită pe Cleo.*) „A! îmi pare bine! Sunt încîntată!” Și-și supse gura într-o parte. „*Chauffeur! Chauffeur!*” Și dispăru... Rudolf, păcat că n-ai văzut-o!

R u d o l f (*grav*): Lucia, mă iubești?

L u c i a (*rîzînd*): O-ho-ho, ce întrebare!

20 R u d o l f (*emoționat*): Am nevoie ca să mă iubești mult, și să mi-o spui, să mi-o repeți... Dar mult, mult de tot...

L u c i a: Ca-n ziua dinții, ca totdeauna!

25 R u d o l f (*c-o emoție crescîndă*): ...mult, o! mult, din cale-afară! Să nu te desparți de mine. De dimineața pînă seara lîngă mine, ca la capul unui bolnav.

L u c i a: O! gelosule!... Rudolf, sunt sigură că ești gelos pe Mélanie...

30 R u d o l f (*tresărind*): Să nu se strecoare nimeni între noi!

L u c i a: Afară de...

R u d o l f: De cine?

L u c i a: ...de Mona Lisa!

35 R u d o l f: Nici ea!... O! mai ales ea!...

5 O sală bogată și simplă. Uși în dreapta și-n stînga. În fund, printr-un perete de geamlic albăstriu, se vede o seră cu plante și cu flori. Din mijlocul acestui perete, o ușă de geamuri întredeschisă. La dreapta, o fotografie a *Giocondei*. O masă de nuc. Scaune și fotoliuri de piele de Cordova.

10 *(Daniel și Rudolf discută aprins. Rudolf e în smoching. Pe masă, o procedură civilă, ediție de buzunar. Înainte de a se ridica cortina, s-aud vorbind amîndoi deodată.)*

R u d o l f: Acest proces este o murdărie!

D a n i e l: Ba de loc! Te înșeli! Ești absurd!

15 *(Lucia și Mélanie apar în seră. Umblă binișor în vârful picioarelor. Lucia ascunde pe Mélanie după ușa de geamlic.)*

L u c i a *(plecînd)*: Eu știu pe ce se ceartă... Ascultă-i și tu... Sîiit!

20 R u d o l f: Ai răbdare. Prințul arendează pe zece ani cele două domenii ovreiului Zvigler, cu 700.000 de lei anual, plus fonciera și celelalte dări către stat, județ și comună, luîndu-i arvună 100.000 de lei. Peste o lună, Fișerman — un alt ovrei — cunoscînd acest contract...

25 D a n i e l: O zdelcă.

- R u d o l f: Fie, o zdelcă... Fișerman, peste o lună, se duce la prinț și-i oferă 1.000.000 de lei pentru aceleași domenii și cu aceleași condiții. Prințul, lacom, primește, și de la acesta, 150 mii de lei arvună. Curat ar fi omul care ar vinde același lucru la doi cumpărători?
- 5 D a n i e l: Ei, mai adu-ți aminte și de lege!
- R u d o l f: Ca să apăr pe un fărădelege...
- D a n i e l: Este un act civil.
- 10 R u d o l f: Care miroase a Văcărești!
- D a n i e l: Zvighler, primul arendaș, zevzec, nu-și transcrie actul de arendare, potrivit art. 722 din procedura civilă. Fișerman, al doilea arendaș, mai diligent...
- 15 R u d o l f: Mai pungaș!
- D a n i e l: Fie!
- R u d o l f: Cum, fie?
- (Mélanie, gesticulînd. După mimica ei se vede că aprobă pe Rudolf.)
- 20 D a n i e l: ...și transcrie contractul. Și art. 723 glăsuiește ritos și categoric: „Pînă la transcriere, drepturile rezultînd din contractele de arendare nu se vor opune celor d-al treilea — în cazul nostru, lui Fișerman — cari au drepturi asupra bunului mișcător chiar dacă au cunoștință de existența contractelor de arendare“.
- 25 R u d o l f (*repede și vioi*): A! nu! Citește tot! (*Ia de pe masă proc. civ.*) Articolul 723 se sfîrșește cu acest alineat: „Se exceptează, bineînțeleș, ca-zu-ri-le de vi-cle-ni-e!“ Și Fișerman, cu minciuni și cu lingușiri — *cum caliditate*¹, cum se exprimau romanii în limba lor sintetică — a împiedicat pe Zvighler să-și transcrie contractul, pentru ca să-l transcrie p-al său mai întii... A!
- 30 C e rușine!
- 35 D a n i e l (*cu energie*): Și cu toate acestea, vom cîștiga!
- R u d o l f: Vinovați vor fi judecătorii!
- D a n i e l: *Res judicata pro veritate*²...

¹ Corect: *cum calliditatem*: cu înșelăciune (lat.).

² Lucrul judecat, ca și cel adevărat (lat.).

R u d o l f (*tăindu-i vorba*): Eu nu vreau drept-adevăărul, ci chiar adevărul!

D a n i e l: Ei, tu, tu, tu, e o nebunie ce vrei tu!

5 R u d o l f (*emoționat*): Da? Da?... Prințul tău nu este un bătrîn căzut în copilărie, ci un om înzilizit în rele! Omul furturilor de la Turin și al proceselor scandaloase din Florența mi-a vorbit și mie de acest proces, dar mai mult de judecători decît de proces! Pe unul îl știa înglodat
10 în datorii; pe al doilea, deștept și ambițios. Și le propunea pe șleau, fără nici un înconjur: celui dintîi să-i răscumpere polițele și celui alt o pripită înaintare la curte. (*Revoltat.*) Acum
15 spune-mi dacă de elocința ori dacă de nerușinarea mea are nevoie.

(*Mélanie, frămîntată, scapă o exclamație de protestare, și, repede, se pîtulă după hîrdaiele cu plante. Rudolf și Daniel privesc spre seră.*)

20 D a n i e l: Ni s-a părut (*Insinuant.*) Doamne, Doamne, Rudolf, fii mai avocat. Lupta dintre părți, ca războaiele dintre popoare. Se spionează, se cumpară, se calomniază, se bat, se rănesc,
25 seucid. Advocatii își pun știința, experiența și talentul în pozițiuni fortificate, adeseori inexpugnabile. Ei întrețin încăierarea între oameni, pățimași cînd vor să hrăpească, ca și cînd doresc să respingă o jefuire. În procese,
30 indivizii urmăresc extinderea personalității lor ori se opun dirj la micșorarea ei. Dreptul este expresia energiei unui popor...

R u d o l f: Dreptul este înfrîngerea energiilor coto-pitoare!

35 D a n i e l: Dreptul este dovada istorică de cîtă viață și conștiință a fost capabil un popor.

R u d o l f (*din ce în ce mai apăsător*): Dreptul este dovada istorică a imperfecției unui popor!

40 D a n i e l (*aprinș*): N-ai pierdut nici o cauză pe care ar fi trebuit s-o cîștigi și n-ai cîștigat nici una pe care ar fi trebuit s-o pierzi?

R u d o l f (*stăpînit*): Ba, da, dar am avut iluzia dreptății... Crede-mă, îmi ceri să...

D a n i e l: Să nu dai cu piciorul la 150.000 de lei!

5 R u d o l f: ...Îmi ceri să fac ca acel flecar care se apără astfel în fața judecătorului de pace. (*C-o pronunție țepeleagă și tăcînd pe silabe.*) „Țe pretendariseste reclamantul, domnule zudecător?... Să-i înapoiez oala pe care mi-ar fi împrumutat-o... Buuun!... Mai întii, nu mi-a dat niți o oală. Al doilea, s-al doilea, oala pe care mi-a împrumutat-o era spartă. S-al treilea, si pe urmă de tot, oala pe care i-am înapoiat-o era în bună stare“...

(*Daniel pufnește de rîs. Din seră s-aude un alt rîs.*)

15 D a n i e l: Cine rîse?

R u d o l f: *Oncle* Daniel, dumneata ai fi putut să-mi fulgeri o iluzie. Celălalt, prințul, zuruindu-și buzunarele — cloace în care zac atîtea conștiințe — mi-a sleit izvoarele fanteziei, întărindu-mă în credința că este un bandit!

20 D a n i e l: Ți-țî-țî-țî...

M é l a n i e (*venind repede și vesel*): *Oncle* Daniel, de ce te miri? (*Întinzînd amîndouă mîinile lui Rudolf.*) Rudolf are dreptate.

25 R u d o l f: Îți mulțumesc, Mélanie.

D a n i e l (*vorbînd pe nas*): E, Rudolf are dreptate... (*Reluîndu-și vorba firească.*) Te pricepi și tu în chestii de drept...

30 M é l a n i e: În chestii de drept, nu, în chestii de dreptate, da.

(*Petrache intră repede pe ușa din stînga.*)

P e t r a c h e (*lui Daniel*): Boierule, a venit... un, un... nu știu cum îi zice...

D a n i e l (*mucalit*): Cine, mă? Un urs?

35 P e t r a c h e (*scărpinîndu-se după ceafă*): Aș!

D a n i e l: O vită?

P e t r a c h e (*grăbit*): Da, nu, adică un boier bătrîn...

D a n i e l: Și ce vrea?

Petrache: Dracu-l ştie... (*Izbindu-se peste gură.*)

Au!... Că vorbeşte păsăreşte...

Rudolf: Prinţul! Spurcăciunea!

5 (*Daniel aruncă asupra lui Rudolf o privire aspră.
Clatină din cap. Apoi pleacă pe uşa din stînga,
urmat de Petrache.*)

Rudolf (*apucînd pe Mélanie cu amîndouă mîinile*):
Aşaaa! (*O priveşte c-o veselie care îi scapără
în obraji.*) Aşaaa! (*O duce cîţiva paşi spre fund,
apoi se depărtează ş-o priveşte fix.*) Vreau să te
10 văz...

Mélanie (*surîzînd*): Nu m-ai văzut?

Rudolf: Într-una te confund.

Mélanie (*rizînd*): Cu cine?

15 Rudolf: Cu alta.

Mélanie: Seamăn atît de mult cu altcineva încît
să mă confundzi?

Rudolf: Privindu-te, văd asemănări şi deosebiri.
Cînd închid ochii, imaginile se suprapun, ca
20 şi cum n-ar fi decît una singură.

Mélanie: La cine te gîndeşti?

Rudolf: La dumneata şi la...

Mélanie: Şi la?...

Rudolf: N-o cunoşti. (*Închizînd ochii.*) O! Cum
semănaţi! Vă absorbiţi şi vă desfăceţi, şi trăiţi
25 una în veci şi cealaltă în clipa în care vorbim!
(*Mîngîindu-i mîna.*) Nebunii!... Mélanie, cu-
noşti vreun om pe deplin sănătos?

Mélanie (*mirată*): Oamenii pe deplin sănătoşi
sunt oamenii împăcaţi cu conştiinţa lor. Ase-
30 menea oameni sunt cam puţini. Rămăşiţa sunt
bolnavi.

Rudolf: Ai dreptate. I-e greu omului să trăiască
în tilnă cu o singură conştiinţă...

35 Mélanie: Aa!

Rudolf: ...dar cînd ar avea două?

Mélanie: Două? Vrei să zici: nici una! Şi în acest
caz în el n-ar mai rămînea decît fiara. Eu îţi
40 pomenii de bolnavi, şi dumneata îmi vorbeşti
de morţi...

- R u d o l f: O! O! Mélanie, uită-te bine la mine. Am eu ceva din hienă? (*O ia de mână.*) Sau mîna mea e uscată și rece ca a unui cadavru?
- M é l a n i e (*surizînd*): Nu... Dar de cine vorbești?
- 5 R u d o l f: De mine!
- M é l a n i e: Nu pricep.
- R u d o l f: Am să te pui în dreptul ei...
- M é l a n i e: Cum?
- 10 R u d o l f: Nu te speria. Am să te pui în dreptul tabloului din bibliotecă, cu o oglindă în mînă, și să-l privești, și să vă priviți. Cuvintele mele vor căpăta un înțeles și vei pricepe cum poate fi un om cu două conștiințe: una a lui și alta a geniului apăsînd peste a lui în momentele ei
- 15 de clătinare.
- M é l a n i e (*foarte intrigată*): Care geniu?
- R u d o l f: Leonardo da Vinci!... În fața *Giocondei* se va risipi negura și ceața cuvintelor mele. Și vei dobîndi și tu a doua conștiință!
- 20 M é l a n i e (*rîzînd*): O-o-o! Cu una mă deprinsesem, cu cea de a doua poate să nu-mi meargă tocmai neted. Din bună-zdravănă de voi lua cîmpii, al dumitale să fie păcatul...
- R u d o l f (*c-o veselie îndoielnică*): Da, da, al meu să fie. Ia uită-te la mine...
- 25 M é l a n i e (*rîzînd*): Așa?
- R u d o l f: Așa, da... să nu rîzi...
- M é l a n i e: Așa?
- R u d o l f: Așa, da... să nu surîzi.
- 30 M é l a n i e: Eu? nu surîd.
- R u d o l f: Nu surîzi?
- M é l a n i e: Nu!
- R u d o l f: Mi-e cu neputință să despart înfățișarea ta de surîsul tău. Ieri te-am văzut întîiași dată. La fel: privire, suris, ca și astăzi. Și mi-am zis: „Poate să fie timidă. Sunt oameni cari surîd cînd se intimidează.“ Părăsiși biblioteca și surîseși ca și-acum... Și eu eram cel intimidat!
- 35 M é l a n i e: Dumneata?
- 40 R u d o l f: Da, eu! Da, da... A doua conștiință a mea mă-nfiora prin surîsul celei din pervazul

de sus... Mélanie, în viața ta n-ai trecut prin dureri?

M é l a n i e: Să nu le mai răscolim...

R u d o l f: Tot așa ai privit atunci, ca și acum?

5 M é l a n i e: Știu eu?...

R u d o l f: Ai plîns... Tot așa ai privit atunci, ca și acum?

M é l a n i e (*surîzînd*): Nu obișnuiesc să-mi usuc lacrimile în oglindă.

10 R u d o l f: În 907 te-a bîntuit răscoala țărănească. În fața mulțimii, scoasă din fire, tot așa ai privit atunci, ca și acum?

M é l a n i e: O! bieții țărani!... Mi-aduc aminte. Într-o zi — soarele scăpătase de mult — auzii

15 un vuiet. Ieșii în ceardac. Un vătășel, galben ca ceara, îmi zise: „Nu e de rîs, conîță, se năpustesc satele răscolate“. Răscoala sosi. Oamenii din trei-patru sate, înșelați, beți și asmuțiți,

20 cu topoare, cu ciomege și cu coase, în frunte c-un învățător cocoșat, năpădiră urlînd. Mă dusei în mijlocul lor. „Ce vreți, creștini de Dumnezeu?“ „Vrem pămînt!“ „Luați-l! Jecmăniți-mă pe mine și pe ai voștri de locurile

unde se hrănesc!“ Învățătorul le strigă: „Nu vedeți cum zîmbește?“ Un țăran înalt, cu părul lung și roșcat și cu fața stacojie se răsuci în bită spre puzderia încintată. „Băieți, la arendașul

25 din Crețești!“ Și s-au făcut nevăzuți. Preotul și cîțiva săteni d-ai mei se uitau la mine încremeniți, cum te uiți și dumneata, Rudolf.

30 R u d o l f (*cu entuziasm*): Mélanie, Mélanie, nu știu ce să admir la tine, surîsul sau curajul?

M é l a n i e: Nici unul, nici altul. Unul nu e surîs. Celălalt nu e curaj. Fără să simți frica pe care

35 s-o stăpînești la primejdie, nu există curaj. Nu mi-era frică de niște nenorociți. Toți erau exaltați, nici unul criminal.

R u d o l f: Dar...

M é l a n i e: Unul de mi-ar fi ieșit la drumul mare...

40 R u d o l f: ...nu înțelegi...

M é l a n i e: ...atunci ar fi fost ceva de admirat.

R u d o l f: ...că oamenii în masă...

M é l a n i e: Nu, nu, nu mi-a fost frică, n-am avut curaj. Dumneata, Rudolf, când vorbești mai bine? În fața unui om, a trei judecători sau la o întrunire publică?

R u d o l f: În fața unuia, așa ș-așa, în fața judecătorilor, binișor, și cu căldură în întruniri publice.

M é l a n i e (*surzînd*): Adevăratul curaj e când vorbești unuia. Când propovăduiești mulțimii, n-ai nici un merit. În primul caz curajul trebuie să-l ai tu, în al doilea, curajul ți-l comunică mulțimea.

R u d o l f: Mélanie, ești... cum să zic...

M é l a n i e (*rîzînd*): Aide... zi... Curaj!

R u d o l f (*emoționat*): N-am curaj!

M é l a n i e: Dar dacă ai fi între o mie ca mine?

R u d o l f: Atunci aș avea curajul... de a nu spune nimic...

M é l a n i e (*veselă*): O! o! De ce?

R u d o l f: Oamenii admiră soarele, și e unul pe cer, dar dacă ar fi o mie, oamenii ar orbi¹ de strălucirea lor și n-ar mai admira pe nici unul!

M é l a n i e (*rîzînd*): Î-î-î! ești galant, domnule Rudolf!

R u d o l f (*încet, apăsător și aparte*): E oribil cum sunt!

(*Lucia apare la intrarea din dreapta.*)

L u c i a: Oh! cât de dragi îmi sunteți!... Rudolf, ție îți place cu țărâna de vară-ta?

R u d o l f: Foarte mult!

L u c i a (*înaintînd încet*): Dar ție, Mélanie?

M é l a n i e (*veselă*): Cu amîndoi... îmi place și mai mult!

L u c i a (*trimițîndu-le un sărutat*): Unul... pentru amîndoi!

M é l a n i e (*rîzînd*): Amîndoi... pentru tine!

R u d o l f: Tustrei în același sărutat!... (*Simulînd veselie.*) Lucia, vezi? Te-am ascultat. Pusei smechingul. Smochingul face minuni. Am o

¹ În textul din 1923: *vorbi*; corectat conform contextului.

poftă de mâncare ca la 16 ani. (*Apăsat.*) Smochingul face minumi!... Sîngele circulă repede; închipuirea e fantastică; sensibilitatea scapără într-o lume de vedenii. Sunt ușor ca o pană. Parcă n-aș atinge pămîntul. Parcă am scăpat de sub legile cari cîrmuiesc materia. (*Cu un surîs straniu.*) Sunt imaterial...

5

L u c i a: Ce bine îmi pare! Îmi pare așa de bine!...
Ce zici, Mélanie?

10

M é l a n i e (*mirată*): Zic că Rudolf este același în haine de lucru ca și cu smochingul. Ești cum ești; ești cum ai fost; ai fost cum ți-a fost scris să fii. Totdeauna același.

R u d o l f: Același...? Hî!

15

M é l a n i e: Așa cred.

L u c i a: Mélanie are dreptate. De cînd te cunosc ai fost bun, generos și nobil. Violent? Da. Niciodată rău și egoist.

20

R u d o l f: Rău și egoist?... Omenirea și-a însemnat unele stări sufletești prin anumite cuvinte. Și nu

25

s-a oprit aci. Ea lucrează mai departe, și va desface ceea ce a fost o sinteză moștenită în componentele ei, devenind sinteze la rîndul lor și exprimînd ceea ce astăzi n-are expresie... M-am născut prea devreme... Eu sufer de durerile omenirii

30

viitoare! (*C-o veselie prefăcută.*) N-am cuvîntul potrivit ca să vă spun ce simț. Și nu veți ști dacă sunt rău sau bun, căci nu sunt nici rău, nici

35

bun, ci altceva decît rău sau bun. Dați-mi cuvîntul de peste o sută de ani ca să vă spui ce simț

acum, cînd sunt vesel, căci nu-mi amintesc să fi fost cîndva vesel cum sunt acum. Am fost și mai

vesel... dar nu cum sunt acum... Oratorii mari au cîteva momente de adevărată durere și de adevărată strălucire, ș-apoi... (*sufliînd în degete*) nimic... nimic... (*Petrache, intrînd repede prin stînga.*)

P e t r a c h e: Domnule, a venit... (*Se oprește. Se scarpină în cap. Umflă gura și nu înnemerește. Mélanie și Lucia rîd.*) Ce rîdeți? Au! (*Se lovește peste gură.*) Bătu-te-ar mama Ana de gură!

40

vesel... dar nu cum sunt acum... Oratorii mari au cîteva momente de adevărată durere și de adevărată strălucire, ș-apoi... (*sufliînd în degete*) nimic... nimic... (*Petrache, intrînd repede prin stînga.*)

P e t r a c h e: Domnule, a venit... (*Se oprește. Se scarpină în cap. Umflă gura și nu înnemerește. Mélanie și Lucia rîd.*) Ce rîdeți? Au! (*Se lovește peste gură.*) Bătu-te-ar mama Ana de gură!

Bătu-te-ar mama Ana de gură!

- Lucia: Cine a venit, Petrache?
- Petrache (*triumfător*): Advocatul Percețeanu!
- Rudolf: Periețeanu, Petrache.
- Petrache: Dar eu cum zisei, domnule?
- 5 Rudolf: Bine, bine. Viu îndată. (*Petrache iese repede.*) Un pui de țăran mucalit. Ori uită numele clienților, ori le pocește. E slăbiciunea lui *oncle* Daniel. (*Rudolf se duce spre ușa din stînga. Din prag le trimite o sărutare. Lucia îi imită gestul.*) Tustrei în același sărutat!
- 10 (*Lucia ia de braț pe Mélanie. Se plimbă. Ajung la peretele din dreapta, în fața Giocondei.*)
- Lucia: Tu știi că semeni cu Gioconda?
- Mélanie: Aaa! Asta e Gioconda? (*Surizînd.*)
- 15 O-ho! ce-are a face! Ce profundă privire! Cîtă viață! Ce nobilă imagine!
- Lucia: Ba da, ba da... S-o vezi p-a din bibliotecă...
- Mélanie: Copilării! Mi-a spus și Rudolf...
- 20 Lucia: Dacă ar ști Cleo! (*Rîzînd.*) O-ho-ho! Ea, care nu suferă pe Gioconda, nu te-ar suferi nici pe tine. Cleo e... (*o umflă rîsul*) e... e geloasă pe orice femeie pe care o admiră Rudolf...
- Mélanie: Și pe tine?
- 25 Lucia: Firește! (*Rîzînd.*) Și pe Gioconda, pentru că-i place lui Rudolf...
- Mélanie: O! dar e ridiculă!
- Lucia: Ea¹ e moartă după Rudolf, și el, el n-o poate suferi...
- 30 Mélanie: Buze groase și roșii ca sîngele... Buze vopsite... O ființă ușurică și artificială...
- Lucia: De unde știi?
- Mélanie: M-am uitat la ea.
- Lucia: La gară?
- Mélanie: Da.
- 35 Lucia (*rîzînd*): Cînd ai... ai dezbrăcat-o...
- Mélanie: Cînd am disecat-o.
(*Amîndouă rîd și se îmbrățișează.*)

¹ În textul din 1923: e; corectat conform contextului.

L u c i a: Te iubesc, Mélanie, ca pe Rudolf! Auzi tu? Ca pe Rudolf!

(Dr. Lascăr, în smoching, intră pe ușa din dreapta.)

5 D r. L a s c ă r: *Bonjour, les tourterelles!* (Melaniei.)
Bonjour, madame... je crois, votre cousine¹...

(Dr. Lascăr își aruncă monoculul în ochi și privește cu atenție pe Mélanie. Mélanie se uită la el cu un suris ceva mai pronunțat ca de obicei. Dr. Lascăr lasă să-i scape monoculul din ochi, apoi ia de braț pe Lucia și vorbesc încet. Mélanie face câțiva pași la o parte.)

10 L u c i a (rîzînd): Da, îți place? Eram sigură!

(Daniel și Rudolf intră pe ușa din stînga.)

15 R u d o l f: De la club?

D a n i e l: Da.

R u d o l f: O preferanță... Pariez c-ai pierdut...

20 D a n i e l: Ce-ți pasă ție? (Mélaniei.) Bună ziua, nepoțică. (Imitînd pe Dr. Lascăr). *Bonjour, docteur!*²

D r. L a s c ă r (fără a întoarce capul): *Bonjour, papa!*

25 D a n i e l: Rudolf, la club abia am început să vorbesc maestrului despre proces, și, el, cu ochii mici și scînteietori, m-a întrerupt: „Destul, nene Daniel! Cît iese, nu ce este!“ Auzind de 150.000 de lei, a strigat c-un glas tragic și răgușit: „Vom cîștiga!“

30 D r. L a s c ă r (întrerupînd conversația cu Lucia): Ce-ce-ce-ce?

D a n i e l (aprinzînd o țigaretă): Ia, alde nepotu-meu refuză să pledeze într-un proces din care am cîștiga 150.000 de lei, sub pretext că e nedrept...

35 R u d o l f: E imoral!

¹ Bună ziua, turturelelor! Bună ziua doamnă... cred că este verișoara dvs. (fr.).

² Bună ziua, doctore (fr.).

M é l a n i e: Aceasta e demn și de conștiința și de talentul lui Rudolf!

5 D r. L a s c ă r: Ni-ni-ni, *madame!* Ce-are a face conștiința lui cu procesele? Noi nu ne pretăm serviciile noastre ftizicilor, știind de mai nainte că vor sucomba în câteva zile? *Que tu es bête¹*, Rudolf! ...150.000 de lei?... Au! au! au!

L u c i a: Doctore, tot ce face Rudolf e bine făcut.

M é l a n i e: Și când greșește?

10 L u c i a: Niciodată nu greșește.

R u d o l f: A, niciodată, niciodată... Sunt om, Lucio.

L u c i a: Nu, nu... În tine nimic nu seamănă a om... Ești mai mult, Rudolf, mai mult.

(*Se aude soneria.*)

15 D r. L a s c ă r (*foarte afectat*): *Tiens, tiens, tiens²...* Este ea!

D a n i e l (*rîzînd*): Comediante!

(*Cleo, exagerat decoltată, rochia crăpată în față. I se văd pulpele mai ales cînd umblă.*)

20 C l e o: *Mesdames et messieurs...* (*Dă mîna cu toți. Ajungînd în dreptul Mélaniei, își pune pensneul, o privește, și c-o eleganță silită.*) *A, bonjour, madame!...* Mă iartă, nu vă recunoscusem...

M é l a n i e (*cu indiferență*): Nu face nimic, doamnă.

25 C l e o: Ieri, Lucia m-a luat pe sus la gară...

L u c i a (*rîzînd*): Eu? pe sus? A-a-a!

C l e o: ...și cum ați sosit, mi-am adus aminte că o prietenă trebuia să m-aștepte acasă de un sfert de oră... Sper să nu vă fi lăsat o urită impresie plecînd așa de grabnic...

30 M é l a n i e: De loc.

C l e o (*manevrînd pensneul*): La București nu ești stăpînă pe viață... Te scoli, de dimineață, la 11, te speli, îți faci cuafura, te îmbraci, deju-nezi, apoi încep comitetele: Materna, Orto-doxia, Leagănul, Munca, Incurabilii, Furnica, Educația, Economia...

¹ Ce prost ești, (fr.).

² Uite, uite, uite (fr.).

- Daniel (*pufnind de rîs*): Economia! Economia, Ei, asta-mi place!... Cam cît te costă perlele! inelele, brățările și cerceii, scumpă Economie?...
 5 Ai?... Și rochile? Ieri cu una, azi cu alta și mâine — mă prind — cu alta!... Grozav mi-ar place să aud p-o risipitoare ca tine muștrînd publicul că nu e destul de harnic și destul de strîngător! Franklin, în statua lui de bronz, ar schimba fețe-fețe și s-ar albi ca varul auzindu-te propovăduind că la începutul oricărui milionar este primul ban de zece agonisit și pus do-
 10 parte!... Nu, zău, că ai haz! (*Mélanie privește zîmbind pe Cleo. Ceilalți rîd.*)
- Cleo: Uf! *papa* Daniel, ești nesuferit ca un actor într-un rol de moralist!
- Daniel: Cînd joacă prost.
- Cleo: Vacanță, mîncărime de limbă, *papa* Daniel! Voi, advocații, sunteți ca morile cari umblă și
 20 cînd nu macină. Își tocesc pietrele, neavînd grăunțe de sfărîmat.
- Dr. Lascăr: *Attrape ça, oncle Daniel!*¹
- (*Petrache intră pe ușa din dreapta, c-o tavă de argint pe braț. Pe tavă, două sticle și mai multe păhărele. Umblă ca și cum ar călca pe ouă.*)
- 25 Daniel (*rîzînd*): Încet, Petrache, să nu mă dai de rușine.
- Petrache: Da' de unde, boierule! Nu mai sunt prostu ăla!... Mîinile mele groase, făcute pe bîrdăci și pe cofe... Păhărelele, mici, subțiri și ușurele. Cum le luam, ca dracu... au!... cum
 30 le luam, necuratul își vîra coada că se făceau zob... (*Așează tava pe masă.*) He! tot sună, da' nu se mai sparg.
- Dr. Lascăr (*ironic*): *Garçon.*
- 35 Petrache (*minunat*): Pe mine mă strigi așa, domnule doftor?
- Dr. Lascăr: Ce-ai făcut mustățile?
- Petrache: Dă, domnule doftor, conîța mi-a

¹ Înghite-o, nene Daniel! (fr.).

poruncit să mă fac ca actorii, și m-am făcut doftor... (Toți rîd.)

D a n i e l (imitînd pe doctorul Lascăr): *Attrape ça, docteur.*

5 (Petrahe, stăpînindu-și risul, face la stînga-nprejur și pleacă soldățește.)

L u c i a (bătînd din palme): Pofțiți la aperitive!

C l e o (cu intenție Mélaniei): *Chambéry, doamnă?*

M é l a n i e: Nu. Mulțumim. Țuică.

10 C l e o: De ce nu *Chambéry*? Gustați. La țară nu aveți ocazie.

M é l a n i e (apăsînd într-adins pe unele cuvinte):

La țară nu e nevoie de aperitive. Te scoli la

15 *cinci* și pînă la douăsprezece ți-e o foame de căpcăun. La două pleci la cîmp. În dogoarea soarelui ca-ntr-un cuptor. *Rufe!*, pe tine, *lac.*

Pînă seara, la *cină*, parcă n-ai fi mîncat de cînd

te-ai născut.

20 C l e o (cu necaz și rînjind): *O! comme les bergères de Louis XV!*¹

M é l a n i e (surîzînd): Alea luau și ofereau aperitive după ce se legănu în leagăne de mătase.

D a n i e l: După ce le făceai vînt...

C l e o: După ce luau vînt...

25 D a n i e l: După ce se răsturnau... în vînt...

D r. L a s c ă r: *Oh! les coquines!*² Ce n-aș da eu să fie trăit *dans une bergerie*³!

C l e o: Inutil! N-ai fi fost lup!

30 D r. L a s c ă r (amenințînd-o comic cu degetul):
Ni-ni-ni-ni, *madame!*

C l e o: Rudolf, daaa!

L u c i a: Bravo! De unde știi?

R u d o l f (evident supărat): Lucia, pe calea aceasta dă-te bătută.

35 (Cu toții se apropie de masa cu aperitive.)

C l e o: O, Rudolf!... Pă-zi-ți-vă! Nimeni nu se poate apropia de Rudolf afară de...

¹ Ca păstoritele din vremea lui Ludovic al XV-lea (fr.).

² O, pungășoaicele! (fr.).

³ Într-o stîină (fr.).

R u d o l f: Afară de cine?

C l e o: De cea din bibliotecă!

R u d o l f: Acea nu se poate coborî pînă la noi.

C l e o (*privind pe Mélanie*): Cine ştie!

5 R u d o l f: P-aceea, dacă ai suflet s-o pricepi, o ai pururea lîngă tine.

C l e o: Un potcap, şi parc-ar fi diacon. Cîţiva sfaŃi în cîrlioanţe, o Ńigancă de laie. O frunte scoasă şi scofilcită. Sprîncene smulse, în orice caz, fără sprîncene. Ochii somnoroşi şi umflaţi de somn...

(*Rudolf, enervat, ia un vermut.*)

L u c i a: O! Cleo! Cleo!

15 C l e o: Nu înţeleg asemenea fiinţe decît la plug şi după oi! (*Priveşte lung pe Mélanie. Mélanie o priveşte surîzînd.*)

D a n i e l (*aprinzînd o Ńigaretă*): Ai văzut-o în original?

20 C l e o: Da. La Luvru. (*Privind pe Mélanie.*) E ca şi aici. Şi i-am întors spatele...

R u d o l f (*stăpînit*): N-ai putut suporta surîsul ei. Ştiu...

25 C l e o (*agasată*): Uf! francezii sunt nişte maniaci neghiobi. La spital destule lăuze ca astea... (*Mélaniei.*) Dumitale, doamnă, îţi place Mo-na Li-sa?

30 M é l a n i e (*senin*): N-am văzut-o nici în original, nici în copie. Mă iartă, doamnă, da' nu pricep cum cineva s-ar învrăjbi cu atîta ură contra unui portret de sute de ani... Parc-aţi avea cuvinte de ordine intimă s-o ponegriţi cum...

35 C l e o (*agitată şi sorbind dintr-un pahar de vermut*): Fiindcă e un tip comun, pe care-l întîlneşti pretutindeni.

M é l a n i e: Viaţa ar fi un infern dacă am urî cu atîta vioiciune tipurile comune. Tipurile comune au rostul lor. Ele reprezintă pasta din care ies oamenii excepţionali.

40 R u d o l f: Ceea ce admiră lumea întregă Cleo nu poate suferi.

M é l a n i e (*c-o ironie blîndă*): Slăbiciunea oamenilor superiori și de spirit.

5 R u d o l f (*sorbînd dintr-un al doilea pahar*): Pica-
sem în Paris de cîteva zile. Habar n-aveam de
pictură și mai puțin de maniera lui Leonardo
da Vinci. Mă plimbam cu Lascăr. În fața colo-
nadei lui Jean Goujon ne oprirăm. „De cîte ori
ai vizitat muzeul Luvrului?” Lascăr tăcu.
„Și ești de doi ani la Paris?”

10 D r. L a s c ă r: *Sapristi, que j'ai été bête!*¹

R u d o l f: Îi fac semn... D-a dreptul în faimosul
Salon carré. Lascăr privea la o imensă pînză
de Paolo Veroneze. *Nunta de la Cannă*. Pe mine
mă prinsese (*animat*), mă țintuise *ea!*... O
15 sirenă care te-ar atrage, o forță covîrșitoare,
care te-ar destrăma și ar nimici voința din
tine... Nu mai existam, sorbit de acea privire
fermecătoare și distrus de acel surîs misterios
de sibilă, de sfinx sau de o divinitate antică a
20 căreia ironie te-ar ucide... Să mă mișc?
Cu neputință. Să chem pe Lascăr? Îi uitasem
numele! Și am stat înlemnit, pînă ce un gar-
dian m-a scuturat de mîneacă: „*Monsieur, on
ferme!*”²

25 (*Melanie, în cursul povestirii, se apropie din ce în
ce de Rudolf, cu o vădită admirație.*)

D r. L a s c ă r: Da, da! Gardianul îmi zise: „*Nom
de nom, votre compatriote est sourd!*”³

30 R u d o l f: Prima impresie: dezastru!... Ați simțit
vreodată perversitatea de a fura?

C l e o (*rîzînd*): O singură dată: cînd am furat
inima doctorului. Și d-atunci ispășesc păcatul
prin căință și pocăință!

35 D r. L a s c ă r (*făcînd haz*): *Tais-toi, pie méchante!*⁴...
Furtul este un caz de degenerescență fiziolo-
gică.

¹ Al dracului, ce dobitoc am fost! (fr.).

² Închidem, domnule! (fr.).

³ Ce Dumnezeu, compatriotul dumneavoastră e surd! (fr.).

⁴ Taci din gură, gaită răutăcioasă! (fr.).

- R u d o l f (*ștergându-se pe frunte de sudoare*): A doua oară, hotărît s-o privesc cu liniște ca pe orice pînză. Și am privit-o mult, mult, În cele din urmă, simții o bucurie sinistră. Mă dezdoisem.
- 5 Eram doi! Unul în fața *Giocondei*, celălalt în spatele meu. Ne pîndeam. Întorc capul. Celălalt întoarse capul. O englezoaică citea ghidul în fața unui portret de Bordone. Aduc capul la loc. Celălalt, la fel. Și ciudat! *Gioconda* se micșora și se apropia de mine. Celălalt îmi șopti: „Ce mai aștepți?“ Închisei ochii. Întinsei mîna. Ș-o apucaii...
- 10 (*Rudolf nu bagă de seamă că strînge de mîină pe Mélanie.*)
- 15 C l e o: Mă mir că n-a strigat!
M é l a n i e: Așa de tare o strîngeai?
R u d o l f (*tresărînd*): A, mă iartă!... Ba cineva mi-a strigat: „Ce faci?“ Era Lascăr.
- 20 D a n i e l: Ei, fantezii!
D r. L a s c ă r *Non, non, c'est la pure vérité. Parole d'honneur!*¹
- R u d o l f (*respirînd adînc și des*): Voiam s-o fur și mă furase!
- 25 L u c i a: Uitați-vă la el: ce emoționat e! Rudolf, nu fi copil!
- R u d o l f (*se șterge pe față*): Două luni m-au prins frigurile... Dacă în Luvru n-aș fi fost cu Lascăr, aș fi înfundat pușcăria, și astăzi n-aș fi fost bărbatul tău, dragă Lucia... (*Cu entuziasm.*) Eu nu înțeleg lumea fără Franța, Franța fără Paris, Parisul fără Luvru, și Luvrul fără *Gioconda!*
- 30 D a n i e l: Sunt la a treia țuică. Lucia, vezi, masa e gata?
- L u c i a: Mélanie, păzește pe Rudolf. Să nu fure, că n-ar mai fi al meu. (*Lucia pleacă sărînd ca un copil.*)
- 35 C l e o (*privînd pe Mélanie*): Vrei să zici să nu-l fure... *Gioconda* e moartă de patru sute de ani.
- R u d o l f: *Gioconda* trăiește, și surîsul ei mi-apleacă

¹ Nu, nu, e curatul adevăr. Pe onoarea mea! (fr.).

junghietura, și eu îi cer iertare c-am fost vinovat...

C l e o: Aaa! Rudolf, devii nesuferit cu admirația ta nemotivată.

5 M é l a n i e: Când Rudolf afirmă — și d-l doctor este chezaș — că întâiași dată i-a nimicit ființa, și a doua oară i-a luat mințile, Gioconda trebuie să fie de-o frumusețe neînchipuită.

10 R u d o l f: Leonardo da Vinci nu e pictor. Ceea ce a făcut el nu e pictură. E artă, e știință, e morală, săltate pe culmea unde omenirea va năzui totdeauna și niciodată n-o va atinge! Dumnezeu a zidit lumea în șase zile. În a șaptea s-a odihnit, și a zis oamenilor: „V-am făcut, faceți și voi!“ Și de mii de ani omul imită slugarnic natura. Divinul Leonardo a împins mai departe opera Atotțiitorului. El a rupt proporția dintre materie și spirit, și, dând sufletului puterea d-a

15 cîrmui lumea, a trecut dincolo de legile cunoscute ale vieții. El nu ne arată de unde ar izvorî lumea, ci unde ar trebui să ajungă! Rembrandt e cel mai mare pictor, da Vinci, unicul creator de suflete superioare sufletelor noastre. *Gioconda* e mai vie decât viața: în ea vibrează conștiința umanității viitoare! Ea plutește pe deasupra conștiinței mele ca o a doua conștiință binefăcătoare!

C l e o (*turburată*): Nu pricep în ce stă frumusețea...

30 R u d o l f: În eternitatea sufletului! Părul castaniu-roșcat, căzînd în lungi cîrlioane, fața, în penumbra crepusculară, cu vii și mărunte gropițe fugind în sus...

C l e o (*jucîndu-i ochii de la Rudolf la Mélanie*): O! o!

35 R u d o l f: ...gura — ca un arc, ceva mai strîns în partea stîngă, ochii — migdalați și pătrunzători, fără sprincene sau cu sprincene bălane pierdute în tonalitatea frunții...

C l e o (*aparte*): Bănuiam. Am înțeles!

40 R u d o l f: ...toate aceste forme dinafară slujesc lui Leonardo numai ca să determine, cu o preci-

ziune matematică, descărcarea celui mai nobil suflet pe care omenirea l-a avut și-l va avea vreodată!

- 5 Cleo (*își ascunde nervozitatea sub un suris prefăcut, repetînd de mai multe ori*): Da, da, da, da...
Daniel: Mie mi-e foame!
Dr. Lascăr: Mie mi-e sete!
Cleo: Lui Ru-dolf îi e dor...
Rudolf: Dor? De cine?
- 10 Cleo (*rîzînd răutăcios*): De Gioconda!
Lucia (*apare și bate din palme*): La ma-săă!
Cleo: Lucio, bagă de seamă... Rudolf e amoretat!
Lucia (*făcînd haz*): Ah! Ce bine îmi pare!
Cleo (*întrerupîndu-și frazele c-un rîs forțat*): De o
- 15 femeie cu părul roșcat, cu fața arsă, cu falcile spînzurate într-un suris continuu... de, de Gioconda, dragă, de Gi-o-con-da...
Mélanie: De sufletul ei, doamnă.
Cleo: De sufletul ei... în carne și oase...
- 20 Mélanie: Rudolf a vorbit de toate, numai de frumusețea ei nu.
Lucia (*încet, către Mélanie*): Nu ți-am spus?... (*Tare și rîzînd.*) Ho-ho! Cunosc slăbiciunea lui Rudolf!
- 25 Cleo: O cunoșteai, de azi încolo n-o mai cunoști!
Lucia: *Onclé* Daniel, brațul. Doctorul cu Mélanie. Și Rudolf cu favorita, cu Cleo!
(*Daniel cu Lucia pornesc repede. După ei, în același pas, Dr. Lascăr cu Mélanie. Cleo și cu Rudolf abia merg.*)
- 30 Cleo: Mai încet... Ce te grăbești?
Rudolf (*contrariat*): Mi-e foame.
Cleo (*forțîndu-se să rîdă*): Semn bun (*Tarăgînd cu-vintele.*) Și cu Gioconda lîngă tine... Spune drept, o iubești?
- 35 Rudolf (*brusc*): Cum, ce zici?
Cleo: Ce surprinzătoare mirare pentru un inocent!
Rudolf (*reculegîndu-se*): Adevărat. Ai dreptate.
Cleo: Bag de seamă că ție nu-ți plac brunele, ci...
40 (*rîzînd*) pîrlitele... (*Rudolf se împacientează.*) Adică dogoritele de soare.

R u d o l f: Dacă mi-ar fi plăcut brunele, n-aș fi ales pe Lucia.

C l e o: Lucia, Lucia... Eh! Lucia e ca un miel blînd și îmblînzit. Se culcă unde îl pui. Închide ochii și nu știe dacă doarme ori e deștept...

5

R u d o l f: A? A? Hi! Intriganto!

C l e o: Am să-mi las părul ca o rudăreasă, să-mi smulg sprîncenele și să mă tăvălesc pe un stog de coceni, doar d-oi semăna cu... Gioconda dumitale!

10

(Rudolf vrea să-și desfacă brațul. Cleo i-l reține.)

C l e o: Aide, aide, sărută-mă, prizonierule!

R u d o l f *(revoltat)*: Cleo!

C l e o: Fiindcă ți-am zis să mă săruți?

15

R u d o l f: A, nu, nu! Bine. Să te sărut.

(Cleo își pleacă capul. Rudolf o sărută cu răceală.)

C l e o *(închizînd ochii)*: Parc-ai fi dat un ban de două parale unei cerșetoare de pe drum. *(Îl privește cu minie.)* Și cînd mă gîndesc că te am în palmă ca p-un pui de vrabie căzut din cuib... Dacă te-aș strînge, te-aș omori!

20

R u d o l f: Un om ca mine nu moare de mîna altuia!

(Se opresc. Se privesc țintă în albul ochilor. Apoi pornesc. Cleo își ridică rochia în care se împiedică.)

25

R u d o l f: Ce rochie exagerată...

C l e o: Rudolf... te iubesc!

R u d o l f: Știu. Mi-ai mai spus-o.

C l e o *(cu pasiune)*: De două zile mai mult ca oricînd!

30

R u d o l f: De două zile?

C l e o: De cînd a venit Mélanie!

R u d o l f *(își smulge brațul)*: Ești o mizerabilă!

5 La dreapta, o casă cu două caturi. Din ea se vede
mai mult o seră de geamlîc albastru. Din seră, o
ușă dă pe o platformă de marmoră, de unde, pe
cîteva trepte, te cobori pe o terasă mărginită cu o
10 balustradă de gresie verzuie. Din terasă, o largă
scară coboară într-un parc cu copaci bătrîni, în-
văluîți într-o penumbră misterioasă. Un molift
își întinde crăcile lui ca de policandru spre zidu-
rile casei. Soarele scapătă spre asfințit. Spre răsărit
se bolovănesc nori groși și civiți. Pe terasă, flori
și grupuri de trandafiri. Scaune și bănci.

(*Petrache netezește, c-o greblă, pietrișul și rînduiește
scaunele și băncile.*)

15 P e t r a c h e: Frumos, Petrache, că te-a luat mama
dracului! Sofia, jupîneasa, adicătele bona, este
rea ca o cățea cu pui. Da' conîța e bună-bună,
că la dumneaiei e bine oricum o fi, că nu zice
nici cîrc. Atît mi-a poruncit — de două luni,
20 de cînd sunt în slujba boierului — să-mi rad
mustățile. Și le-am ras. Ce drac' era să fac?
Și m-am făcut de rîs în ochii boierului. Sofia
cică așa sunt mai fercheș. (*Rîzînd.*) A dracului
pielea pe ea! Că și ea... (*ca și cum s-ar pudra*)
25 la oglindă, uite așa face, uite așa... La noi
— la țară, de! — mai ales la mașina de trier,
fetele se... Că-i praf, praf, de te orbește... Apoi

- aci e pe dos ca pe la noi. La noi fetele se pră-
fuiesc pe obraz cînd lucrează, aici cînd se gătesc.
(*Sofia apare pe platformă. Ascultă la Petrache vorbind singur. Își stăpînește rîsul.*) La noi
- 5 fetele se spală, bine-bine, de praf, pîn sîn, pe
gît, pe obraji, de rămîn roșii ca racul fiert. Aici
cucoanele, și So-fi-e-le, după ce se spală își
pun cu pămătuful praful pe ochi, pe sprîncene,
pe obraji, pe gît. P-ale noastre le pricep de ce
- 10 se spală, p-astea nu le pricep de ce se murdăresc...
S o f i a (*cu glas ascuțit*): Petrache!
P e t r a c h e: Hursuza! (*Netezind cu grebla.*) Porun-
ciți!
- S o f i a: Petrache!
- 15 P e t r a c h e (*cît îl ia gura*): 'Zent!
S o f i a: Ce faci acolo?
P e t r a c h e: Nu vezi?
S o f i a (*necăjită*): Nu văd!
P e t r a c h e (*vesel și dulce*): La noi s-ar zice că ai
- 20 avea orbul găinilor...
S o f i a (*repezindu-se la el*): Orbul găinilor? Orbul
găinilor? (*Îl ciupește.*) Na! orbul găinilor!
P e t r a c h e: Au! au! au! Mi-a dat sîngele! Ca un
bujor de frumoasă, ca buba neagră de rea. Femeie
- 25 în toată legea! Păi bine, fetițo, eu, săărac de
mine, numai o dată te-am ciupit, și te-ai făcut
foc...
S o f i a (*amenințîndu-l cu pumnul*): Da, dar de unde
m-ai ciupit? Răspunde, țopîrlane, de unde
- 30 m-ai ciupit?
P e t r a c h e (*ca un copil vinovat*): Să mă tai... că
nu mi-aș aduce aminte...
S o f i a (*ciupindu-l iarăși*): Nu, nu, nu-ți aduci
aminte, nu...
- 35 P e t r a c h e: Dacă stăteai ca o cadîină, în fața oglin-
zii... și c-o cămășuță... zău ca o cadîină! Ei,
nu fi rea...
S o f i a: Mă faci rea? (*Iar îl ciupește.*) Eu rea? Eu
rea?
- 40 P e t r a c h e: Lasă-mă, Sofio, că m-ai încălzit, și
eu cînd mă încălzesc...

Sofia: Să te frig, nu altceva!

Petrache: Poi, eu, te arz...

*(Mélanie și Lucia apar la braț pe platformă.
Se opresc și-i privesc zbegindu-se.)*

5 Sofia *(dându-i o palmă)*: Pentru vorba asta, na!
Petrache: A! Ai să mi-o plătești! Acuși, acușic,
am să te...

Sofia *(ferindu-se)*: Ce?

Petrache: ...sărut! *(Petrache o prinde de talie.*

10 Sofia se zbate și nu prea-prea.)

Petrache: De mi-ai scoate ochii, și tot... *(O
sărută cu poftă.)*

Sofia: Ce făcuși, mă?

15 Petrache *(zărind pe Lucia și pe Mélanie)*: D-ale
nefăcute! Ne-a luat dracu! Ne văzurăconițele!

*(Petrache ia grebla de jos, o pune pe umăr și pleacă
cu pași întinși, repede și drept, pe după casă. Sofia
îl urmează, aprinsă în obraji, cu capul în jos și cu
mâinile în buzunarele șortului alb. Lucia și Mélania
descind pe terasă.)*

20

Lucia: Tineri, Mélanie.

Mélanie: Oameni, Lucia.

Lucia: Servitori, Mélanie.

Mélanie: Oameni, Lucia.

25 Lucia: Nu văzuși ce palmă îi trase?

Mélanie: Nu văzuși cu ce sărutat îi răspunse?

Lucia: Dar, aci, pe terasă?

Mélanie: Da, ar fi putut să se coboare în acest
parc misterios.

30 Lucia: Cam nesimțitori...

Mélanie: Îi! Lucia, cât de rușinați au plecat!...

Tare m-aș prinde că Cleo, în locul ei, dacă i
s-ar fi întâmplat ceea ce văzurăm cu ochii noștri,
ar fi râs și ar fi făcut haz.

35 Lucia *(pufnind de râs)*: Cleo?

Mélanie: De ce rîzi?

Lucia: De Cleo... Azi, de dimineață, m-am pome-
nit cu ea — pe la ora zece, pe la ze-ce — cu
ea, care nu se scoală de obicei decît la unspre-
zece. Și, așa, din senin, începu să-mi spuie că

40

să bag bine de seamă la Rudolf; că Rudolf — alaltăseară, la masă — se uita cu niște ochi prinși de friguri la tine, Mélanie...

5 M é l a n i e (*surprinsă și revoltată*): Oooo!

L u c i a: ...că tu mâncai cu capul în jos ca o miro-nosiță... că Rudolf, descriind pe Gioconda, ți-a făcut portretul tău... că tu ești a doua conștiință a lui... că pe tine te adoră...

10 M é l a n i e: A zis că...

L u c i a: Ce, te impresionează? N-o cunoști. E ge-loasă și pe tine, ca pe orice femeie simpatică lui Rudolf. Eu am ascultat-o rîzînd, atunci ca și-acum. Și am întrebat-o: cite parale o costă pălăria a nouă? A priceput și a plecat îmbuf-nată.

15 M é l a n i e: Ce femeie mică, mică și micșorată de un egoism de fiară!

L u c i a: Te-ai supărat?

20 M é l a n i e: Nu, scumpa mea Lucia. Aș ierta-o. O iert. Am iertat-o. Fleacuri... Și-a plecat îmbuf-nată?

L u c i a: Îi trece ei pînă duminică. Duminică — Sîn-Pietru — ne adunăm cu toții să tragem cu pis-tolul.

25 M é l a n i e: Cine a avut această ciudată idee?

L u c i a: *Oncle Daniel*. Ba nu, doctorul Lascăr. E un sportman!... Ș-apoi, această întrecere e obișnuită la noi. Doctorul, de nu înnemerește, face teorii asupra tragerii în țintă. (*Rîzînd.*) Cleo îl combate cu înverșunare și cu aluzii, *je ne vous dis que ça!*¹ *Oncle Daniel* se prăpădește de rîs. Doctorul, cum e el, cu degetul amenințător: „ni-ni-ni-ni“... Rudolf e bun țin-taș. Tu tragi?

35 M é l a n i e: Înnemeresc uneori.

L u c i a: D-aci printr-un carton prins colo, în arini, ai înnemeri? N-ar fi prea departe?

M é l a n i e: Cred c-ar fi prea aproape, dragă Lucia.

L u c i a: Bravo! Cleo are să crape de necaz!

¹ Atîta pot să-ți spun! (fr.).

M é l a n i e: Așa de?... A, să nu mai vorbim de nimicurile astea... Ce te faci în vacanță?

5 L u c i a: Ce-o vrea *oncle* Daniel... Știi că doctorul i-a recomandat lui Rudolf să nu se dea jos de pe vapor... Ostenit... Un început de neurasten-

M é l a n i e: De neurastenție? Și tu de ce nu pleci cu el?

10 L u c i a (*c-o ușoară melancolie*): Nu pot să suport marea... Cum nu m-aș duce?... Și pentru întâia oară mă despart de dînsul...

M é l a n i e (*îmbrățișînd-o*): Dragă Lucia, buna mea Lucia!

(*Rudolf apare pe platformă. Se oprește. Le privește îmbrățișate.*)

15 R u d o l f (*venind la ele*): Așa vă vreau! Ca doi copii ai mei!... Farmec în cer, farmec pe pămînt? Uitați-vă în ce glorie se pregătește să se culce soarele. Fierb flacăările la apus și descresc, depărtîndu-se, pîn' la luciul unei poleieli în care se scaldă frunzele copacilor încremeniți. Și ce posomorîre s-a pus la răsărit! Aș vrea să privesc acest clarobscur, ținîndu-vă de mîini, pînă voi uita că sunt și voi înceta d-a mai fi! E atîta mister în acest colțișor de pădure, că

20 25 parcă fiecă copac ar adăposti o crimă!

L u c i a: Mélanie, cum te uiți?

M é l a n i e: Vreau să înțeleg ce spune...

L u c i a: Ei, de multe ori tace cu săptămînile...

30 M é l a n i e (*pe gînduri*): Tăcerea este mai cuprinzătoare ca cuvîntul.

R u d o l f (*c-o veselie tristă*): Vorba e trecutul. Cu cît taci mai mult, cu atît ai mai mult de spus... Și e atît de frumos! Lumina, culcîndu-se, atrage după ea întunericul plin de basme bătrînești, care te sperie...

35 M é l a n i e: Dacă ai de ce te speria...

R u d o l f: Ce om să nu aibă un pic de mustrare, o stafie a conștiinței, îndată ce lumea adoarme împrejurul lui?...

40 (*Petrache vine repede.*)

- Petrache: Coniță, tilifonul!
- Lucia (*zîmbînd*): Ei, ce vrea?
- Petrache: Vă cheamă, coniță!
- Lucia (*rizînd*): De unde știi? Ai vorbit tu la tilifon?
- 5 Petrache: Duce-s-ar pe pustii!... Mi-a spus dumneaei, bona, de...
- Lucia (*imitînd un sărutat*): A d-adineaori?
- Petrache (*rușinat, pune ochii în pămînt*): Hî-hî...
- 10 Lucia: Du-te, că viu. (*Petrache pleacă umilit.*) Vă las... (*Rizînd.*) Cînd m-oi întoarce, să vă găsesc în parcul unde se comit crimele... Mélanie, nu te mai uita așa!... Tu nu-ți închipui cît de bine îmi pare că Rudolf te iubește!
- 15 Mélanie: Îți pare bine că...
- Lucia: Da.
- Mélanie: Am deosebită considerație pentru...
- Lucia (*rizînd*): O-o-o! considerație!
- Mélanie: Mai ales de cînd mi-a spus că țaranii
- 20 mei au dreptate.
- Lucia (*plecînd nebunatic*): La revedere!
- Rudolf (*surizînd trist*): În orice despărțire este o primejdie...
- Mélanie: Cu tine, Rudolf, aș înfrunta orice primejdie!
- 25 Rudolf (*prins d-o veselie nestăpînită*): Adevărat? Adevărat? Mai zi o dată! să te mai aud o dată!
- Mélanie (*mirată*): De ce să mă mai auzi o dată?
- 30 Rudolf (*luîndu-i brațul*): Ce frumoase sunt minunile tale, Doamne! Niciodată natura n-a fost mai împodobită ca în minutul acesta! Ai crede că o mîină de silfă s-a jucat cu frunzele copacilor, stropindu-le cu aur. Ce frumusețe...
- 35 Mélanie: Mîndră și nepăsătoare.
- Rudolf (*cu pasiune*): ...am aci, lîngă mine!
- Mélanie: În fața noastră, Rudolf.
- Rudolf: În fața noastră, Mélanie... Și ce viață uriașă, care mă îneacă...
- 40 Mélanie: Te îneacă?
- Rudolf: Așa zisei? N-am vrut să zic așa... care îmi

sporește și îmi dă înțelesul vieții!... De patru secole nu s-a simțit ce simt eu astăzi!

M é l a n i e (*intrigată*): Și ce s-a simțit acum patru secole? Și ce simți dumneata astăzi?

5 (*Rudolf și Mélanie se opresc la prima treaptă care coboară în parc.*)

R u d o l f: Nimic... Crezi în metempsicoză?... Crezi în revenire?

M é l a n i e: Eu? Nuu.

10 R u d o l f: Dacă ai crede, te-ai înțelege mai bine.. Ai trăit în antichitate, înainte de dărîmarea primului Pantheon...

M é l a n i e (*rizînd*): O, nu mi-aduc aminte...

15 R u d o l f: ...ai trăit în Italia către sfîrșitul secolului al XV-lea și trăiești astăzi în România... (*Cu entuziasm.*) În tine este forța eternă cu durcile străvechiului trecut și cu speranțele indefinitelui viitor!

20 M é l a n i e (*surizînd trist*): În mine ce a fost s-a dus, și ce s-a dus nu se mai întoarce...

R u d o l f: Șfît! Nu-ți insulta obîrșia și menirea ta divină!

25 M é l a n i e (*scuturîndu-l de braț și rizînd*): Rudolf, ce sunt copilăriile astea? Mă faci să rîd cu lacrimi ascultînd glumele pe care mi le spui.

30 R u d o l f: Să rîdem, Mélanie! Să umplem parcul cu hohotele noastre! (*Strînși unul lingă altul, coboară în parc. Nu se mai văd. Mélanie continuă rîsul cîteva momente. Se aude Mélanie strigînd: „A! Rudolf, ce-ai făcut?” Mélanie, emoționată și roșie, se întoarce repede pe terasă. După ea, Rudolf, palid și c-o respirație precipitată.*)

R u d o l f (*aiurit*): Ostenită?

35 M é l a n i e (*stăpînită și aspră*): Nu. De ce aș fi?

R u d o l f: Așa de repede suiși scările...

M é l a n i e (*măsurîndu-l cu ochii*): Mai ușor aș sui un deal c-o povară în spinare, c-o greutate pe suflet decît aș coborî la vale.

R u d o l f: Greutate pe suflet?

40 M é l a n i e: Rudolf, îmi vorbești pînă acum... Parcă

- eram într-o luntre pe o apă răscolită. Luntrea se clatină și sufletul meu se scufundă în negura valurilor. Valurile erau formulele dumitale oratorice în care îmbrînçiși o biată ființă fără apărare. Și, înghițindu-mă abisul, sufletul meu
- 5 zvicni și mă trezii din acel vis urît.
- R u d o l f (*palid și emoționat*): În mine să fie doi oameni? Ce zice, ce simte și ce face unul să nu știe celălalt?
- 10 M é l a n i e: Nu! Sunt două conștiințe!
- R u d o l f (*tresărind*): Nici una! Nici una! Aveai dreptate... Voiam să-ți spun că te iubesc ca p-o soră...
- M é l a n i e: Iubirea se mărturisește între părinți și copii, între soți și soție (*c-un glas care arde*) sau între...
- 15 R u d o l f (*umilit*): Voiam să-ți spun că te-am sărutat, ca p-o soră, fără să vreau...
- M é l a n i e: La vârsta noastră, p-o soră n-o săruți ridicînd-o în brațe, n-o săruți cu atîta patimă, n-o săruți luînd-o de gît ca și cum ai fi vrut s-o strangulezi... Ș-apoi pe o soră n-o săruți fără să vrei, și n-ai avea nevoie să-i explici pentru ce ai sărutat-o...
- 20 R u d o l f: Te-am văzut tresărind...
- M é l a n i e (*cu asprime*): M-ai văzut cutremurîndu-mă! și te-am văzut palid ca p-un vinovat prins asupra furtului!
- R u d o l f: Mélanie, nu m-ai înțeles... Și te rog să mă ierți...
- 30 M é l a n i e: De ce să te iert dacă nu te-am înțeles?
- R u d o l f: Nu te-am sărutat pe tine... (*Mélanie vrea să protesteze.*) Nu, nu, ci pe cealaltă!
- M é l a n i e (*îl apucă de umeri și-l zguduie puternic*): A! Rudolf, ai nevoie să te îngrijești!
- 35 R u d o l f (*covîrșit de emoțiune*): Nu sunt nebun, ci nefericit!... Ordinea vremii mi se răsturnă în minte. Presentul se topi în trecut și trecutul ieși pe deasupra. Trăii o clipă timpurile lui Cezar Borgia. Și ea — cealaltă — porni din cadru, ieși din bibliotecă și se prinse ușurel de brațul
- 40

meu, ea, femeia scoasă, nu din valurile mării, ci din nepătrunsa plăsmuire a lui Leonardo da Vinci... Mă uitai la brațul meu. Era ea! O sărutai. Erai tu!

5 M é l a n i e (*clătînînd din cap*): Am înțeles. Mîine, plec.

R u d o l f (*tremurînd*): Mîine?

M e l a n i e: Da!

10 (*Lucia apare în ușa serii, veselă. Se apropie de Rudolf și de Mélanie cu complimente de fetiță zglobie.*)

R u d o l f (*c-o liniște de nebun*): Lucia, dragă Lucia, mîine pleacă Mélanie...

15 L u c i a: Bravo! Galant ești! Mi-anunți plecarea ei cu nepăsarea cu care mi-ai anunța c-ai cîștigat un proces.

20 M é l a n i e: Rudolf mîine mă va duce la gară la 5 fără 10. Mi-a făgăduit. Și sper că domnul Rudolf este un bărbat care știe să-și ție orice cuvînt, ca și cuvîntul pe care ți l-a dat în fața oamenilor ș-a lui Dumnezeu.

25 L u c i a: Cum? Rudolf și-a?... De opt ani nu m-am încălzit la surîsul tău, și-acum, cînd te am aci, cînd abia începui să te sărut c-o dragoste pe care n-o simț decît în sărutările lui Rudolf... să pleci? A! să nu mai vorbim! (*Mélanie vrea s-o întreprună.*) Sîiît! Să-ți poruncesc și eu, că destul mi-ai poruncit tu!

M é l a n i e: Să-ți spuie Rudolf dacă nu am motive...

30 R u d o l f (*îngăimăt*): Motive?... Da... Da...

L u c i a (*complimentînd ironic pe Rudolf*): Te rog, domnule Rudolf, binevoiți a ne comunica motivele doamnei!

R u d o l f: Mélanie... pretinde...

35 M é l a n i e: Pretind?

R u d o l f (*abătut*): Mélanie invoacă moșia, bucatele, treierul, ogoarele...

40 L u c i a: Ta-ta-ta-ta... Moșia? În dijmă la țărani. Ei strîng bucatele, ei le cară la mașină, ei le treieră, ei... (*Mélanie dă să protesteze.*) Nu mi-ai scris?

M é l a n i e: Nu zic nu...

L u c i a: Dacă nu zici nu, zici da!... Și ce mi-ai făgăduit?

M é l a n i e: Că am să stau o săptămână.

5 L u c i a: Și eu ce ți-am răspuns?

M é l a n i e: Tu?... O lună, cel puțin...

L u c i a (*agitată*): Rudolf... de ce taci?... Ascultă, Mélanie, mie nu mi se pare că ceea ce îngâmează Rudolf...

10 R u d o l f (*torturat*): Eu nu zic nimic, draga mea...

L u c i a: Fiindcă nu zici nimic, de aceea mi se pare monstruos! (*Emoționată.*) Nici n-am apucat să-i zic „baba“, să vorbesc cu „domnișoara“ și să ștregăresc cu „copila“! Nici n-am început să-mi retrăiesc trecutul, când veneam simbetele de la pension, eu cu cărțile ferfeniță, ea cu cărțile îmbrăcate în albastru, când mă temeam numai de surîsul ei, când ei mă spovedeam înghițindu-mi lacrimile mele!... (*Cu lacrimi în glas.*) A! nu, Rudolf, nu! Dacă o lași să plece, să știi că mi-ai făcut prima durere... Și-ți aduci aminte ce ți-am spus într-o zi: „Rudolf, prima durere este poarta pe care încap toate celelalte!“

25 R u d o l f (*căzînd pe un scaun*): Te rog, Mélanie, te rog!

M é l a n i e: Ordinea vremii s-a răsturnat o dată și se poate răsturna și altă dată...

30 L u c i a (*întorcîndu-se cu spatele spre Rudolf*): A? Vorbiți ca un sfinx! Ce e asta?

(*Rudolf întinde minile rugător spre Mélanie.*)

M é l a n i e (*înroșindu-se*): Spusei adineaori lui Rudolf că satele dinprejurul satului meu încep să se turbure. Mi-e teamă de un alt 907...

35 L u c i a (*revenind la veselia ei*): O-ho! D-ar fi așa, ar fi să stai, iar nu să te duci... (*Ca și cum ar povesti o veche poveste.*) „A plecat odată Titiribimbiri să fure pe Titiribimbira, și Titiribimbiri întîlnind pe Titiribimbira“... Ah, ții minte cum îmi povesteai? (*Mélanie, înduioșată, dă din cap.*)

Și eu, cu capul în poala ta... Ții minte?... „Și Titiribimbiri înhăță de rochiță pe Titiribimbira“... Ce rochiță avea?

M é l a n i e: Rochița-rîndunicii.

5 L u c i a: Da. „Și Titiribimbiri îi strivi rochița. Și Titiribimbira căzu leșinată de pe cal... Un cal miic-mic-mic“... Ți-aduci aminte?... O-ho-ho-ho...

(Lucia își ia fața în mâini și ride nervos și-năbușit.)

10

R u d o l f (sculîndu-se de pe scaun, șoptește Mélaniei): Ce a fost nu va mai fii! Fie-ți milă d-acest copil nevinovat! (Înțelegînd că Mélanie s-a învins.) Lucia, Mélanie nu mai pleacă!

15

(Lucia sare la gîtul Mélaniei ș-o sărută de mai multe ori, apoi se retrage speriată.)

L u c i a: Cum? Două lacrimi în frumoșii tăi ochi? Ce ai, spune-mi ce ai, dulce lumină a ochilor mei din cap!

20

(Rudolf își frînge mîinile chinuit.)

M é l a n i e: Plîng de bucurie, de bucuria mea și a ta...

(Daniel coboară treptele de la platformă. Lucia aleargă înaintea lui.)

L u c i a: Oncle Daniel, ce-mi dai să-ți spui?

20

D a n i e l: Un sărutat.

L u c i a: Numai atît?

D a n i e l: Două.

(Lucia își sugă gura în semn de nemulțumire.)

25

D a n i e l (lui Rudolf): Da' ce ai tu, de ești așa de palid?

R u d o l f: Poate că unde mă plimbai prea repede prin parc.

D a n i e l: Singur.?

R u d o l f: Nu, cu Mélanie.

30

D a n i e l: O! cu țăranca asta picioare să ai! (Mîngîind pe Mélanie.) Nu vedeți ce prăjită de soare și ce pietroasă e? Ca la o piersică carnea pe ea.

L u c i a: Ca un măr domnesc... Oncle Daniel, mi-e milă de tine. Să-ți spui. Mélanie nu mai pleacă mîine.

D a n i e l: Ce-ce-ce? Nu mi-ar fi trecut prin cap ase-
menea bazaconie! (*Rizînd.*) Î-î-î, proasto! Și
tu ai crezut?

M é l a n i e: Aș fi plecat dacă n-aș fi auzit un cuvînt...

5 L u c i a: De la mine... Nu e așa?... I-am amintit
istorioara cu Titiribimbiri — de mult, de mult
— pe care ea mi-o povestea c-un glas așa de
dulce, că-mi părea rău cînd se isprăvea cad-o
muzică îngerească...

10 D a n i e l: Te cred, te cred. În „Titiribimbiri“ e
muzica copilăriei noastre, e muzica copilăriei
voastre, muzica urmașilor noștri. Dumnezeu,
zidind lumea, cu toate vietățile ei, i-a pus pe
frunte pecetea copilăriei. Și orice am face, copiii
15 rămîncm. Popoarele care se duc pier de infan-
tilism.

L u c i a (*rizînd*): O-ho-ho! *Oncle Daniel* senti-
mental!

20 (*Daniel o apucă de gură și cu un deget îi apasă
ușurel nasul.*)

D a n i e l (*îngînînd-o*): Ai? *Oncle Daniel* sentimen-
tal... De ce n-ar fi?

(*S-aude semnalul unui automobil. Petrache sosînd
repede.*)

25 P e t r a c h e: Coniță, conița Cleo.

L u c i a: Poștește-o încoa.

P e t r a c h e (*mucalit*): Nu poate. O strînge rochia.
Are una și mai și. E întepenită în otomobil.
Cu mîna întinsă p-o umbreluță numai orbotă.
30 Parcă ar fi Ioșca al nostru pe capră.

(*Daniel și Lucia pufnesc de ris. Mélanie zîmbește.
Rudolf stă pe gînduri.*)

D a n i e l: Lucia, să văd și eu pe Ioșca al nostru.

P e t r a c h e: Zău, boierule, taman ca Ioșca.

35 (*Daniel și Lucia se duc făcînd haz. După ei, Pe-
trache, ca un soldat.*)

M é l a n i e: Rudolf, Rudolf, nu știi ce făcui pentru
dumncata. Nu-ți dai seama ce jertfă am făcut!
Am mințit! Pentru întîiași dată am mințit!

R u d o l f: Îți mulțumesc, Mélanie (*îi sărută mâna*),
îți mulțumesc!

M é l a n i e: Ca să te acopăr pedumneata, am mințit!

5 R u d o l f: Ca un doctor blajin care pleacă surîzînd
de la capul unui bolnav și spune familiei că
sunt speranțe, știind foarte bine că a doua zi
scumpul lor bolnav va închide ochii de veci...

M é l a n i e: Nădăduiesc că e numai o simplă comparație, că muribundul nu ești dumneata, Rudolf...

10 R u d o l f: Nu știu...

M é l a n i e: Cum, nu știi?... Dar îmi spuseși c-avuseși
un moment de rătăcire...

R u d o l f: Aș vrea să fi fost...

M é l a n i e: ...un vis urît...

15 R u d o l f: Vis? da! Urît? Nu!

M é l a n i e: ...un vis din care te-ai deșteptat...

R u d o l f: Aș vrea!

M é l a n i e (*energic*): Dacă ești om întreg, trebuie
să vrei ceea ce ești dator să vrei!

20 R u d o l f (*izbindu-se cu palmele peste obraji*): Sunt
cum sunt, sunt cum mi-a fost scris să fiu!

(*Mélanie, înduioșată, îi strînge o mîină în mîinile ei.*)

M é l a n i e: O, ce faci, Rudolf!

R u d o l f: Mă pedepsesc. Recunosc c-am greșit.

25 M é l a n i e (*blînd*): Da, Rudolf. Recunoști. În mus-
trarea ta, încetul cu încetul vei găsi alinare.
Pleacă cît mai grabnic. Pe mare este atît de
frumos! Cerul atît de înalt...

30 R u d o l f (*oftînd*): Și marea atît de adîncă! Cîte
avuții n-a înghițit! Cîte iluzii! Cîte deziluzii!

M é l a n i e: Cum vorbești!

R u d o l f: Și cum privești! Parc-ai fi *ea*! ești chiar
ea!

35 M é l a n i e: Iar Gioconda? Mă faci să am oroare de
Gioconda!

R u d o l f: Tu, de *ea*! Tu, de tine? *Ea* de *ea* însăși?
Sunteți una și aceeași. Sufletul tău este sufletul
ei. Sufletul *ei* este sufletul tău. Portretul *ei* este
portretul tău, și tu ești portretul *ei*, mai viu decît
40 a putut să-l creeze geniul lui Leonardo da Vinci!

M é l a n i e: Glumești, Rudolf.

R u d o l f: Aș vrea să glumesc... (*Văzînd că Mélanie se întunecă.*) A, nu! Glumesc, Mélanie.

M é l a n i e: Dacă glumești, pleacă și uită-mă.

5 R u d o l f: Voi pleca pentru totdeauna...

M é l a n i e: Pentru totdeauna?

R u d o l f (*clătinîndu-se*): Ca să te pot uita... Sunt obosit, Mélanie... Sunt obosit, tocmai cînd îmi ceri să sap cu mîinile mele o groapă adîncă, unde să așez nefericitul meu suflet, mort și reînviat în clipa cînd apărusei ochilor mei...

10

M é l a n i e: Știu, eu sunt de vină! Fără să vreau sunt vinovată!

R u d o l f (*într-un fel de extaz*): Fără să vrei te-ai născut, ai crescut fără să vrei și semeni ca două picături de apă, fără să vrei, cu ea, cu femeia al cărei rob aș vrea să fiu o eternitate întreagă... Tu nu ești de vină, ci fatalitatea care cîrmuiește — și astăzi! — destinele unei lumi nefericite! (*Mélanie cearcă să-l întrerupă.*) Te rog... Te rog... Dă-mi voie să spun ce vreau. E uriaș ceea ce vreau! Vreau să te uit!

15

20

M é l a n i e: Da, da, scumpul meu Rudolf! Marea pe care vei pluti este destul de adîncă și destul de lacomă. Ea va înghiți fatala mea imagine! Vuietele, valurile, vremea și uitarea ta o vor înfășura de veci, dîndu-mi mie odihna nevino-vatei mele conștiințe!

25

R u d o l f: Peste trei zile plec. Și nu știu ce-ți voi zice: adio sau la revedere...

30

M é l a n i e (*radioasă*): A dio!

R u d o l f: Despărțirea a început înainte de a te cunoaște... (*Deschide brațele. Mélanie face o mișcare ca și cum ar fi atrasă.*) Da, da, e singurul și cel din urmă ajutor pe care ți-l cerșește sufletul meu laș! (*Se îmbrățișează.*) Și nu știu pe cine am îmbrățișat! Și nu știu cui i-am zis adio și cui la revedere...

35

Pe aceeași terasă. E înnorat. În ramurile copacilor, câteva cartoane albe, cu cercuri concentrice. Mai multe scaune. Pe jețurile lor, perne de mătăasă de diferite colori stinse. Pe partea dreaptă și alături de balustradă, o bancă. În mijlocul terasei, o masă de stejar. Pe masă, două cutii cu pistoale.

(*Lucia și Mélanie conversînd. Lucia, expansivă. Mélanie, tristă.*)

- 10 L u c i a: Azi e Sîn-Pietru. Cît e de cînd veniși la noi?
- M é l a n i e: O săptămînă.
- L u c i a: O zi, o oră, un minut, Mélanie! După opt ani de absență, în fiecare zi parcă te-aș vedea
- 15 întîia oară. Noaptea tresar din somn: „Vine Mélanie!“ Azi-diminează sării din pat. Mă uitai la pendulă. Ora cinci. Mi-adusei aminte că tu sosiseși de șase zile. Rudolf dormea ca un copil rupt de oboseală. Mă lăsați binișor pe pat și
- 20 adormii cu gîndul că tu ești în odaia d-alături.
- M é l a n i e (*pe gînduri*): În odaia d-alături...
- L u c i a: Diseară nu te las. Mi-ai făgăduit o pîrticică din basmele de odinioară. Să aud iarăși picurînd misterios de pe buzele tale: „Înșir-te, mărgărite,
- 25 pe lungi fire răsucite“... Da? Da?
- M é l a n i e: Da...

- L u c i a: La ce te gîndești? Și diseară să ne facem ostenite, fără să fim. Eu să casc, tu să caști. Eu să plec capul pe umărul tău, tu să pleci capul pe umărul lui Rudolf...
- 5 M é l a n i e: Pe umărul lui Rudolf?
- L u c i a: Da. Și *oncle* Daniel de colo: „Da ce-aveți voi?“ „Noi? Nimic.“ „Eee, a venit moș Iene pe la gene... Ai?... Hoțoaicelor!... Vă las, mă duc nițel la club...“ (*Ca și cum ar cînta.*) Și noi să rămîneam tustrei!
- 10 M é l a n i e: Tustrei...
- L u c i a: Și să ne-așezăm pe covor. A, nu știi ce bine e pe covor! Ș-așa, tu să începi. Eu cu capul în poala ta. Eu d-o parte și Rudolf de cealaltă... Ce, nu vrei? Tu nu-l iubești?
- 15 M é l a n i e: Eu? Îl admir...
- L u c i a (*rîzînd*): Cine îl supără cu dragostea ei e Cleo... O veche slăbiciune. ...Ar fi dorit să-l ia în căsătorie...
- 20 M é l a n i e: Ar fi fost rău.
- L u c i a (*repede*): De ce?
- M é l a n i e: Cum, de ce? N-ar mai fi fost al tău...
- L u c i a: Da, așa e. La asta nu m-am gîndit. Și mi-e imposibil să mă gîndesc. Eu nu-mi închipui cum am putut trăi fără el înainte de a-l cunoaște. El văzuse pe *Gioconda*, a putut trăi... Dar eu?...
- 25 M é l a n i e (*ca și cum ar visa*): El văzuse pe *Gioconda*...
- L u c i a: Tu semeni grozav cu *Gioconda*.
- 30 M é l a n i e (*cu vioiciune*): Eu cu *Gioconda*? De fel!
- L u c i a: Părul roșcat, inelele acestea care cad la vale... Sprîncene bălaie...
- M é l a n i e: De loc!
- L u c i a: Gura ca un arc răsturnat în sus. Gropițele de pe obraji ca niște umbre fumurii și fugitive. Surîsul continuu chiar cînd ești tristă...
- 35 M é l a n i e (*cu asprime*): De loc, de loc, Lucia! (*Îndulcind tonul.*) Să vorbim de altceva. Nu ți se pare ție că Rudolf e slăbit?
- 40 L u c i a: Da, e ceva mai slab, dar și mai vesel... Adoarme cu greu...

M é l a n i e: La masă mai mult vorbește decît mă-nîncă...

5 L u c i a: E așa de expansiv!... Î, somnul trebuie să fie pricina. Alaltăieri noapte s-a deșteptat speriat. Ș-am vorbit mult, mult, între altele și de asemănarea ta cu Gioconda. (*Melanie face un gest neastîmpărat.*) Ce curioasă ești tu cînd îți mărturisesc că semeni cu un tip adorat de Rudolf! (*O ia de gît ș-o sărută.*) O! Gioconda! Gioconda! (*Îi trece binișor mîna peste ochi.*) Nu te mai uita așa... I, nu, nu, nu mai, mi-e frică!

M é l a n i e (*tristă*): Buna mea Lucie, naivă te-am lăsat, naivă te găsesc...

15 L u c i a: Tu ești mai frumoasă și mai tînără!
(*Rudolf apare pe platformă. E palid și d-o veselie exagerată.*)

20 R u d o l f: Ca *Simfonia pastorală* din Beethoven! Cucul se ia la întrecere cu mierla... Mi se pare că nu e mierla... Ah! mi-e totuna!... Dacă picioarele mele s-ar fi supus dorinței mele, aș fi fost lîngă voi mai-nainte de a deschide gura...
(*Rudolf se repede la ele.*)

25 L u c i a: Rudolf, uită-te la mine... Ești în adevăr mai slab...

R u d o l f: Sunt fericit. Sunt vesel. Veselia mă inundă și dă pe dinafară... Nu e așa, Mélanie?

M é l a n i e: Aș dori să fii mai altfel.

R u d o l f: Mai altfel, cum? Să nu fiu eu?

30 M é l a n i e: Să fii mai mult al tău.

R u d o l f: Mai mult decît al meu, Mélanie!

(*Petrache apare pe platformă.*)

P e t r a c h e: Coniță, boieru ăl mare nu-ș' ce vrea. Întreabă de dumneata.

35 (*Lucia îi face semn să plece, apoi așează pe Rudolf și pe Mélanie pe două scaune alăturate.*)

L u c i a: Aici, tu, și aici dumneata! Și să stați așa ca doi copii părăsiți. (*Sărută pe Mélanie.*)

Î-î-î-î, obrazul din stînga, cu gropițele lui, e mai dulce ca cel din dreapta. Rudolf, să nu te atingi de cel din stînga...

(*Lucia suie repede treptele de la platformă, deschide ușa, dispăre și apare de două ori.*)

5

L u c i a (*rîzînd*): Rudolf, Mélanie te admiră!

R u d o l f: Da?

L u c i a: Și te iubește!

10

(*Lucia închide ușa cu zgomot. Rîsul ei răsună în seră și se pierde în celelalte odăi. Din ochii lui Rudolf încep să pice lacrimi mari una cîte una.*)

M é l a n i e: Rudolf!

R u d o l f: O! Sunt bolnav!

M é l a n i e: Suferi?

15

R u d o l f: Grozav!

M é l a n i e: Și de ce suferi?

R u d o l f: Pentru că nu pot să te uit. Pentru că îmi va fi peste putință să te uit. Pentru că peste trecutul meu s-a pus o noapte neagră ca păcura. Sufer de a doua conștiință!

20

M é l a n i e (*c-o revoltă conținută*): Oh! a doua conștiință!

R u d o l f: În sufragerie, *ea*. În odaia de culcare, *ea*. În birou, *ea*. În bibliotecă, *ea*. Mă prigonește cu surîsul *ei* glacial și mă biciuiește cu ironia *ei* ascuțită. Noaptea, cînd închid ochii, în imaginația mea zdruncinată, o văd, o rog, îi cerșesc îndurare. Și *ea*, în loc să aibă milă de mine, își multiplică gropițele fumurii — alunecînd de la bărbie în sus — și mă disprețuiește, ca și tine în acest moment!

25

30

M é l a n i e: O, Rudolf, eu te admir, nu te disprețuiesc.

35

R u d o l f (*c-o emoție crescîndă*): E o săptămîină de cînd mă judecă *cea din perete*, și tu nu puseși măcar o dată surîsul tău între *ea* și mine, ca să scapi pe acela pe care zici că-l admiri de o tortură neînchipuită!

40

M é l a n i e: Desigur, e o fatalitate care mă prigonește! (*Revoltată.*) Soarta m-a mîzgălit cu o

mască de care am oroare!... Eu sunt moartă!

R u d o l f (*acoperindu-și fața cu mâinile*): Și eu te iubesc!

5 M é l a n i e: Vorbești o limbă pe care n-o înțeleg. Iubirea, cu fioroasele ei ameteți, cu jurămintele etern trecătoare, cu zvicneli de inimă dezordonate, cu așteptări pe furiș, cu sărutări nesfârșite, cu îmbrățișări nebunești, cu... cu... cu
10 căderi și rușini, e o amintire de care roșesc și mă scutur! Sunt om, nu mai sunt femeie! Din femeie n-a rămas nimic! (*Cu violență și dispreț.*) Carnele aceasta, pusă pe mine în neștire, este nesimțitoare la plăceri, este carcera unui biet suflet lepădat de chinurile lubricității!

15 R u d o l f: Tocmai de acest suflet sunt rob! Iubirea mea este un cataclism și-a distrus din mine orice pic de împotrivire!

20 M é l a n i e: Ascultă-mă, Rudolf. Sunt de piatră! Sunt ca o statuă care ar fi pornit din atelierul unui sculptor. Atît mai rău pentru cine ar îngenunchea înaintea ei. L-ar strivi fără să se uite pe cine a luat în picioare. Marmoră rece la durerile, ca și la fericirile pricinuite fără voia ei!

25 R u d o l f: Statuă? Bine. Moartă? Poți omori, moartă nu! Dumnezeu să fi zămislit o asemenea minune ca să-și bată joc de ea?

M é l a n i e: Ești orb!

30 R u d o l f: Lumea toată, afară de mine!

M é l a n i e: Mi-e peste putință să împărtășesc nebu- niile tale!

R u d o l f: O! atunci toate s-au sfârșit, căci cu mine totul se va sfârși pentru mine!

35 M é l a n i e (*tresărind și scăzînd glasul*): Rudolf, o! Rudolf, am sosit cu bucurie în mijlocul vostru și am căzut într-o cursă...

R u d o l f: Cursă? Nu te-am cunoscut pînă acum. Cine ți-a întins-o?

40 M é l a n i e: Mona Lisa!

R u d o l f (*se cutremură și se strînge*): Da, da, așa

e! Te-am cunoscut înainte d-a te vedea... Mona Lisa! Fatalitatea! Suntem jucării în ghearele ei! Muște în pînza păianjenului!

5 M é l a n i e (*îi întinde mîna*): Rudolf, sunt singură, nu am pe nimeni. Îți cer ție să mă aperi contra ta, la tine, în casa ta.

R u d o l f: Cere-mi orice. Să-mi tai o mînă. Să-mi scot ochii. Acum dacă vrei...

M é l a n i e (*luîndu-l de mîini*): O! nu!

10 R u d o l f: Tot ce atîrnă de viața mea, supusă voinței tale, voi face. Ca să nu te iubesc să nu-mi ceri, căci e mai presus de voința mea și a ta, mai presus de existența mea fără sens și de fericita ta existență.

15 M é l a n i e (*blajin și cu căldură*): Bine, Rudolf, bine. Să-mi închipui c-aș fi femeie ca toate femeile, cu ușurinți, cu zădărnicii, cu capriții și cu patimi. Ei, cum aș putea să pătez eu, eu, casa în care am deschis ochii, de care mă leagă amintirile copilăriei nevinovate, în care am crescut cu Lucia sub binecuvîntările unchiului Daniel?

R u d o l f: Nu știu.

25 M é l a n i e (*cu căldură*): Lucia, vara mea, Lucia, copilul blond, frumos și curat...

R u d o l f: Știu!

M é l a n i e: ...Lucia, care ne prinde mîinile una într-alta, care ne mîngîie, ne sărută și forțează să ne sărutăm...

30 R u d o l f (*sufocat*): Știu! Știu!

M é l a n i e: ...Lucia, al cărei cuvînt e lumină și adevăr, a cărei menire e jertfa de sine, al cărei unic bine pe pămînt ești tu, Rudolf...

R u d o l f: Știu, știu, la ce-mi mai spui?

35 M é l a n i e: ...pe îngerul acesta care d-atîtea ori, în puterea nopții, s-a plecat ca o lumină pe dasupra mea, și m-a învelit, ca să nu răcesc, și mi-a mîngîiat ușurel părul, ca să nu visez urît, spune, Rudolf, spune, ce-ai zice tu, și ce-ar zice lumea dacă, c-o cruzime de isterică,

l-aș călca în picioare, și, dînd foc casei voastre,
l-aș preface în cenușe?

5 R u d o l f (*apăsîndu-și fruntea cu amîndouă mîinile
și cu glasul sugrumat*): Ah! mi-e cu neputință
să mă gîndesc!

M é l a n i e (*exasperată*): Tu-mi ceri săucid un copil,
un copil care ar dormi și ar visa surîzînd! Ea
ar dormi pe cînd noi ne-am tăvăli într-o iubire
10 spurcată! Ea ar visa surîzînd, pe cînd noi i-am
înfinge cuțitul drept în inima ei curată!... Am
fi niște lași! lași! lași!

*(La fiecare cuvînt de „lași!” lui Rudolf îi cade capul
în jos, ca și cum ar primi trei lovituri de măciucă.)*

15 R u d o l f (*cu glasul stîns*): Înainte d-a te vedea,
așa ar fi fost...

M é l a n i e: Ce s-a schimbat după ce m-ai văzut,
ca să nu fii cum ai fost?

20 R u d o l f (*reculegîndu-se. Cu o energie sălbatică*):
Eu m-am schimbat! Ființa mea de ieri s-a
schimbat! Un alt om s-a născut din propria lui
ruină. Ce am fost nu mai sunt! Sunt fără trec-
cut. Raporturile vechi, șterse din amintirea
25 mea. Și, cine știe, or fi fost ori n-or fi fost?...
Sunt liber și fără libertate, ca un bolid scos din
atracția slăbită a unui soare și gonind drept
și vertiginos către un alt soare. Suntem robii
destinului. El, pentru noi, dezgrădinează rădă-
cinile cele mai adînci, răstoarnă toate piedicile,
și, apăsîndu-ne pe grumaji, ne îngenunche
30 înaintea ființei pe care a fost fatal s-o adorăm!...
De șase zile mă smîcesc zadarnic, crezînd, ca
pînă acum, că omul e liber să se hotărască, și
de șase zile o putere imensă taie, rupe și distruge
legăturile ferecate de altădată... Datoria, bine-
35 le și frumosul, pe care mă sprijineam cîrmuin-
du-mă, acum sunt scrum, și mă trezesc ca un
nefericit erou fără armuri, pierdut ca într-un
extaz religios în fața sufletului tău etern,
Mélanie!

40 M é l a n i e: Oh! mi-e milă, mi-e milă de tine, Rudolf!

- R u d o l f: Și dacă ți-aș spune în ce torturi te iubesc...
- M é l a n i e: Te-aș urî, Rudolf!
- R u d o l f: Și dacă ți-aș spune că peste ura ta iubirea
5 mea trece crescînd, care ar fi cuvîntul tău de pe urmă?
- M é l a n i e: Te disprețuiesc, Rudolf!
- R u d o l f: A! Asta, nu! Ar fi împotriva destinului!
- M é l a n i e: Te disprețuiesc ca pe orice om care și-ar
ascunde sărăcia sufletului...
- 10 R u d o l f: Aaaa!
- M é l a n i e: ...sub niște vorbe goale ca să sune plăcut
femeilor păpuși!
- R u d o l f: Aaaa!
- M é l a n i e (*cu mînie*): O! mi-e silă de tot ce am
15 admirat în tine... Ți-am spus că nu vreau fiindcă
nu pot, acum îți spui că dacă aș putea, n-aș
vrea!
- R u d o l f: O-ho-ho-ho! Destinul, în perversitatea
lui, a aprins o lume nouă numai pentru mine,
20 lăsîndu-te pe tine cu cea veche și cunoscută!
(*C-o liniște de convalescent.*) Desigur, mîine
pleci.
- M é l a n i e: Hotărît.
- R u d o l f: Și eu rămîn.
- 25 M é l a n i e: Firește.
- R u d o l f: Pînă mîine... mai stai...
- M é l a n i e: Dorești să plec chiar acum?
- R u d o l f: A, nu! Ce ar zice ceilalți?... Și pînă mîine
să petrecem, nu e așa?
- 30 M é l a n i e: Pînă mîine voi ascunde amărăciunea
mea cum voi putea, căci doar ascultîndu-te simț
că am trădat pe Lucia.
- R u d o l f (*surîzînd aiurit*): Nu e bine s-ascunzi...
- M é l a n i e: N-ascund nimic de mine, ci pe tine te
35 ascund, Rudolf... Să nu se vadă nimic din sufle-
tul tău...
- R u d o l f: Monstruos... Nu e așa?
- M é l a n i e: Da, da!
- R u d o l f: Îngroapă stîrvul acesta în uitarea ta dacă
40 vrei să nu mai existe!... Mă duc s-o mai văd
o dată...

M é l a n i e: Pe cine?

R u d o l f: Pe cea din perete...

M é l a n i e: Și de ce s-o mai vezi o dată?

M u d o l f: Pentru că va fi ultima dată.

R é l a n i e (*tresărind*): Rudolf, ce-ai de gând?

5 R u d o l f: A! Nu te teme! N-a sosit ceasul... Și tu nu ești Destinul, ci instrumentul întîmplător al Destinului. *Ea* se confundă cu Destinul. Voi vedea dacă e chiar Destinul... Nu, nu, să n-ai nici o grijă... Vom petrece minunat de bine...
10 (*Rudolf, rîzînd sinistru, dispare pe ușa serei.*)

M é l a n i e (*acoperindu-și fața*): Oh! Ce păcat!

(*Lucia vine pe aceeași ușă, sărind ca un copil.*)

15 L u c i a: Întîlnii pe Rudolf. Se ducea în bibliotecă, vesel, vesel...

M é l a n i e: Vesel?

L u c i a: De ce te miri?... Îmi spuse că petrecu cu tine...

M é l a n i e: Cu mine?

20 L u c i a: Da... De ce să nu petreacă? (*Amenințînd-o cu degetul.*) Șireato! Ai rîs de moda noastră...

M é l a n i e: Eu?

L u c i a: Ai comparat pe Cleo cu o teacă de fasole cînd începe să crape...

25 M é l a n i e: A, da... Glume, vorbe...

L u c i a: Mie îmi face plăcere să vorbiți cum ați vorbit.

M é l a n i e: Nu, nu, Lucio, să nu mai vorbim cum am vorbit... Mi-a scăpat fără să vreau mici răutăți pe socoteala lui Cleo...

30 L u c i a (*rîzînd*): Și Rudolf mi-a spus...

M é l a n i e: Lasă, lasă, dragă... Unde ziseși că se ducea Rudolf?

35 L u c i a: În bibliotecă, să așeze un nou volum pe raftul de dasupra *Giocondei*.

(*Mélanie se duce la cutiile cu pistoale.*)

M é l a n i e (*deschizînd una din cutii*): Bune pistoale. Bine cumpănite. Mai aveți arme în casă?

L u c i a: Nu cred. Poate *oncle* Daniel.

M é l a n i e: Și unde le ține?

L u c i a: Știu și eu?... Da' de ce mă întrebi?... O! și cum te uiți!

M é l a n i e: Mi-adusei aminte de o crimă...

5 (Se aude zgomot ascuțit și prelung, repetat de trei ori. Mélanie, tremurînd, apucă pe Lucia de mînă.)

M é l a n i e: Lucio, ce s-a întîmplat?

L u c i a: O, o, ce spaimă!... Pe la bucătărie. Petrache ce treabă are? Cine știe! Cîteva farfurii sparte...

10 M é l a n i e: Nu, nu, nu la bucătărie.

L u c i a: Cum Dumnezeu trăiești tu singură la țară?

M é l a n i e: Mai sigură ca în casa ta. Aici în orice zgomot presimt o nenorocire. În bibliotecă e ceva. Vreau să știu, Lucia, vreau să știu!

15 L u c i a (mirîndu-se): În bibliotecă? E Rudolf...

M é l a n i e: Vreau să știu ce s-a întîmplat lui Rudolf!

L u c i a (impresionată): Ce să i se întîmple?... Rudolf! Ru-dolf!

20 (Rudolf se ivește în ușa serei. Se clatină. Se reazimă. Începe să rîdă. E palid. Înaintează greoi spre Lucia și Mélanie.)

R u d o l f: Lucio, tu fuseși?... Ciudat! Nu-ți cunosc glasul...

25 L u c i a: Rudolf, ce fu zgomotul d-adineaori?

R u d o l f (uluit): Eu... am comis o crimă...

L u c i a: Da, ai speriat pe Mélanie... Uită-te cum plînge! O! și ce frumoasă e cînd plînge! (*Îi șterge lacrămile cu batista.*) Privește-o, Rudolf! Te uiți parcă n-ai vedea-o... Surîzi, blînda mea Madonă. Surîzi cum surîzi prin vis... Rudolf, dar ce s-a întîmplat?

30 R u d o l f: Nimic... (*Scutură din cap*). A! ba da!...

35 Mă suisem în vîrfurile scării... dasupra Giocondiei... Mă suisem în vîrfurile scării... Și-am alunecat... (*Mélanie îl privește țintă, fără a clipi.*)

L u c i a: Numai atît?

R u d o l f: Mă suisem în vîrfurile scării... în mînă aveam un cuțit... Și-am alunecat...

40 L u c i a (*scuturîndu-l de mînă*): Ei, Rudolf, ești așa de emoționat!... Ci spune odată!... Și pe urmă?

- R u d o l f: Am alunecat... Și mîna cu cuțitul — bles-
temata asta nu mai era a mea! — de trei ori
a sfîșiat divinul obraz al Giocondei. (*Se cutre-*
mură.) Fără să vreau, fără să vreau mi-am ucis
5 conștiința care cîrmuia conștiința mea! (*Cade*
pe un scaun. Mélanie și Lucia fac un pas repede
spre dînsul.) Și surîsul ei a rămas în limba
cuțitului! ...Ce mă voi face, fără cîrmă,
în mijlocul valurilor înfuriate?
- 10 L u c i a (*îngenunche lîngă el și-l mîngîie*): O, Rudolf,
Rudolf... numai atît?
- R u d o l f: Dar cît mai vrei?
- L u c i a: Ce emoție pentru un lucru de nimic! Cîteva
mii de lei unui artist celebru, și ai s-o ai iar la
15 loc în biblioteca ta.
- R u d o l f: Da, dar crima am săvîrșit-o... Nu e așa,
Mélanie?
- M é l a n i e: Cînd poți să pui la loc ce-ai distrus, pui
la loc, și crima e ispășită.
- 20 R u d o l f: Și dacă n-ai putea?
- M é l a n i e: Poți dacă vrei.
- R u d o l f (*ca și cum și-ar vorbi sieși*): De n-ar fi nici
o ființă ca să mărturisească adevărul, tot nu
mai ești ce ai fost, ci ești ce-ai devenit... Asa-
25 sin, asasin al copilului nevinovat pe cînd dor-
mea și-și sugea degetele în visele lui fericite!
(*Acoperindu-și ochii.*) O! și surîsul ei a rămas
în limba cuțitului.
- 30 L u c i a: Mélanie, așa e el uneori. Are să-i treacă.
Rudolf, Mélanie avu presimțirea că s-a petrecut
ceva excepțional. Și cum te văzu, de bucurie
începu să plîngă. Din lacrămile ei am priceput
cît te iubește.
- (*Mélanie tresare.*)
- 35 R u d o l f (*c-un surîs trist*): Așa e, Mélanie?
- M é l a n i e (*oftînd*): Da, Rudolf.
- R u d o l f: O, Destin, Destin, cum am să-ți stric
eu planurile tale, căci sunt mai tare decît tine!
(*Sculîndu-se hotărît.*) Ei, copii, la petrecere.

Lucia, pistoalele. Mélanie, să nu te împuști fără să vrei.

M é l a n i e: Sunt goale.

5 R u d o l f: Soarta să te îndemne, și te înnemerești și fără glonț...

L u c i a (*aducînd un pistol cam în dreptul inimii*): Aici?

R u d o l f: Ceva mai sus.

M é l a n i e: Glumele voastre nu-mi plac.

10 R u d o l f: Lucia, nu așa. Înalți brațul și-l cobori în dreptul umărului. Mie nu mi-ar tremura mîna. N-aș vrea să mă întrecă Mélanie. Mi-aș tăia brațul din umăr și mi-aș scoate ochiul drept.

15 L u c i a (*rizînd*): Și ca la un cerșetor, de cîte ori ai întinde cealaltă mîna, ți-am da de pomană eu un sărutat și Mélanie alt sărutat. Nu e așa, Mélanie?

20 M é l a n i e (*aducînd un pistol la ochi*): N-am auzit. Ce să fie?

R u d o l f: Și de glumele astea te temi?

M é l a n i e: Nu mă tem decît de Dumnezeu și de nestatornicia unui singur om.

25 R u d o l f: Mai mult m-aș teme de statornicia lui!
L u c i a: De nestatornicia cui? Mélanie, ar fi destul să te cunoască, și din fățarnic și ușurel ar deveni credincios și statornic.

30 R u d o l f: Voință să aibă, și nimeni nu i-ar rezista. (*Prins de o întristare subită.*) Omul cu voință este o năprasnică putere. Voința personală încetînd, omul e prada voinței universale. Ca frunza aceasta, desprinsă de ramuri, așa se leagănă și cade jos ca să îngrașe pămîntul...

35 M é l a n i e (*îngrijată*): Rudolf, n-ai zis tu să petrecem?

R u d o l f: Să petrecem! Forțe noi ca să rup jungھیtura Destinului! (*Se uită la ceasornic.*) I-î, și Lascăr prea întîrzie...

40 L u c i a: Cleo iar se înnoiește! Mănușile o strîng, ghețele o strîng, corsetul o strînge...

R u d o l f: Destul! Nu merge mai departe...

L u c i a: Și cât n-ar da ea, sărăcuța, pe puțină, fie
cît de puțintică din afecțiunea ta!

R u d o l f: Ar da tot ce are! Bine. Voi fi prieten,
amic, curtezan. Voi fi cum i-ar plăcea să fiu.

5 *(Rudolf ia un pistol și ocheste în ținta cea mai îndepărtată. D-aci încolo este de o veselie fără frâu, pînă la întorsătura finală. Intră pe ușa serei Cleo, Dr. Lascăr și Daniel. Cleo e c-o rochie ncuă și cu-o pălărie imensă. Mélanie, ținînd gerunchiul pe un scaun, îi observă pe toți, dar mai ales pe Rudolf.)*

10

C l e o: *Bonjour, bonjour...* V-ați exercitat în lipsa noastră... Asta nu se face...

R u d o l f *(ieșindu-le înainte)*: Nici un pas, că trag!

15 C l e o *(desfăcîndu-și brațele)*: Și să înnemerești acolo unde Cupidon și-a lăsat urmele, singurul zeu care mai trăiește încă.

D r. L a s c ă r *(sfîindu-se)*: *Pas de blagues, mon cher, pas de blagues*¹...

20 D a n i e l *(aprinzînd o țigaretă)*: Să nu lași pe doctor văduv...

D r. L a s c ă r: Asta n-ar avea importanță... *Pourvu qu'il ne se trompe pas...*² *(Rîzînd.)* Să n-o lase pe Cleo văduvă...

25 L u c i a: Bravo, doctore! Adevărat cavalier modern!

R u d o l f *(sărutînd pe Cleo)*: Și p-ălălalt, frumoasă doamnă!... Ești atît de atrăgătoare în alb!

30 C l e o *(înroșită și veselă)*: Farsă, farsă d-ar fi... Mă mulțumesc și cu farsa... Lucia, n-aș vrea să te trădăm cu consecințe...

D r. L a s c ă r: Fără conștiințe? Mă opui eu! Ori serios, ori de loc! *(Toți rîd, afară de Mélanie. Doctorul amenință cu degetul.)* Ni-ni-ni-ni!

35 C l e o *(Mélaniei)*: *Bonjour, domnișoară...* *(Rîzînd.)*
O, *pardon!* *Bonjour, madame!*

M é l a n i e: Sunt domnișoare cari se nasc doamne. P-asemenea domnișoare-doamne căsătoria nu le schimbă, și de aceea ele vor să se schimbe necontentit.

¹ Fără glumă, dragă, fără glumă (fr.).

² Numai de n-ar greși (fr.).

- C l e o (*ințepată*): Schimbă cine poate, iar nu cine vrea.
- R u d o l f: Ai atins legea economică a schimbului: cererea și oferta. Mai întâi trebuie să existe cererea...
- 5 C l e o (*rizînd*): Mă iartă!... În intensitatea vieții fericite este o lege a risipei. Mai întâi să ai ce oferi, și cînd ai ce oferi, cererile curg.
(*Risete. Rudolf și Cleo se despart de ceilalți.*)
- 10 D a n i e l (*rizînd, fumînd și înecîndu-se cu fumul*): Doctore, să iei măsuri contra ofertei!
- D r. L a s c ă r: *Mais, mon cher, c'est un enfant gai qui veut se donner l'air d'un enfant de bohême.*¹
- D a n i e l: Dar știi c-o prinde aerul pe care și-l dă?
- 15 D r. L a s c ă r (*împungîndu-l cu degetul*): A! ștren-gar bătrîn!
(*Lucia și Mélanie, lîngă masă, vorbesc încet și pri-vesc la celelalte grupuri.*)
- R u d o l f: Cleo, scoate-ți pălăria.
- 20 C l e o (*răsfățat*): Scot tot ce vrei!
- R u d o l f: Cu moda de astăzi, nu mai ai ce scoate... Parc-ai fi un amoraș prins de brumă sub o foaie de lipan... O! Mi-e frică de săgețile lui!
- C l e o (*apăsîndu-se pe brațul lui Rudolf*): Niciodată n-am petrecut mai bine!
- 25 R u d o l f: Să petrecem, Cleo! Viața este o glumă. Destinul te surprinde cînd cu gîndul n-ai gîndi.
- C l e o (*după ce-și scoate pălăria*): S-o agăț d-o ramură.
(*Rudolf cu dreapta o ține de dreapta și cu stînga se încearcă s-o salte.*)
- 30 R u d o l f: Haide! Hop! Hop!
- C l e o (*frecîndu-și picioarele*): Ah! mă gîdili!
(*Într-un salt, o ridică pe bancă. Cleo și-agață pălăria de o ramură a moliftului.*)
- 35 R u d o l f: Ce ușurică ești!
- C l e o: Ție îți plac femeile grele?

¹ Dar, dragul meu, e un copil vesel care vrea să-și dea aer de boem (fr.).

R u d o l f: A, nu, ca tine!

C l e o (*răsfătat*): Oo!

(*Scad vocea și vorbesc, ea de sus și el de jos.*)

L u c i a: Ce bine îmi pare că Rudolf e vesel!

5 M é l a n i e: E prea vesel.

L u c i a: Așa e el. Omul extremelor... Cleo e fericită...
Fericire de scurtă durată...

D a n i e l (*după ce-și răsuțește o țigaretă*): Doctore, foc.

10 D r. L a s c ă r: Foc d-al meu... *Sapristi!* nu se mai
stinge!

D a n i e l (*cam tare*): Ho-ho! ferice de marchiza!

D r. L a s c ă r: *Doucement!*¹ Să nu te auză Cleo,
*mon Dieu!*²

D a n i e l (*rîzînd*): E geloasă? Are haz!

15 D r. L a s c ă r. *Comme toute femme.*³

C l e o (*fredonînd*): „*L'amour est enfant bohême*“⁴...

D a n i e l (*ridicînd glasul*): Cu care nu e de glumit
la o vîrstă oarecare.

C l e o (*rîzînd*): Mai alos la a dumitale, *papa* Daniel!

20 D a n i e l (*punînd țigareta cu vîrful aprins în gură*):
E, e, e, e, e...

D r. L a s c ă r (*rîzînd*): Te-ai fript, *oncle* Daniel?

D a n i e l: De cîte ori vorbesc de micul diavol, pui
țigaretă cu focul în gură.

25 C l e o: Dă-mi mîna, Rudolf, mîna asta pe care n-aș
mai lăsa-o din mîna mea!

L u c i a (*arătînd pe Cleo*): E gentilă.

M é l a n i e: Prea vorbește liber.

L u c i a: Crezi?

30 M é l a n i e: Constat.

C l e o (*întinzînd și mîna stîngă lui Rudolf*): Și p-ai-
laltă...

R u d o l f: Hop! (*Cleo se saltă și sare.*) Ca o camelie
scuturată de pe cracă. Ușoară ca o porumbiță

35 albă ai săltat pe dasupra abisului!

¹ Încetîșor (fr.).

² Dumnezeule! (fr.).

³ Ca orice femeie (fr.).

⁴ Corect: „...est un enfant bohême“. Amorul e un copil
pribeag (fr.).

- C l e o (*scăzînd glasul și pasionată*): Ești cum n-ai fost de cînd ești! Rudolf, Rudolf, dacă ai fi al meu...
- 5 R u d o l f (*c-o întristare subită*): De azi înainte nu mai sunt al nimănui!
- C l e o (*care nu observă tristețea lui Rudolf*): Atunci, ești vacant?
- R u d o l f: Mă pregătesc de o vacanță fără sfîrșit.
- C l e o: Ce bine îmi pare!
- 10 R u d o l f: Viața pentru mine nu mai are nici un înțeles.
- C l e o: O! Rudolf! Să-i căutăm unul!
- R u d o l f: Să-i căutăm...
- C l e o: Căci unul singur este înțelesul vieții!
- 15 (*Își dau brațul și vin la masa de stejar.*)
- D a n i e l (*aruncînd țigareta jos*): S-a stins. Focu de la tine nu ține mult.
- D r. L a s c ă r: Cînd trece la tine, *oncle* Daniel. *Mais, mais, mais, sapristi*, prea fumezi mult.
- 20 D a n i e l: Singura consolație! La vîrsta mea, mă mulțumesc cu fumul și parfumul lucrurilor lumii acesteia.
- (*Cu toții se grămădesc împrejurul mesei.*)
- R u d o l f: Să începem. Cine să tragă mai întîi?
- 25 L u c i a: La sorți. Sunt șase bilete. O pălărie. Mélanie să scoată primul bilet.
- (*Mélanie învîrtește biletele în pălăria doctorului. Trage unul și-l citește c-o voce slabă.*)
- M é l a n i e: Rudolf.
- 30 R u d o l f (*c-un rîs straniu*): Mélanie, tu te-ai jucat cu sorții sau cu soarta?
- D a n i e l: Ce rîs curios!
- R u d o l f: Ca și pînă acum, *oncle* Daniel.
- D a n i e l: Pînă acum fuseși d-o veselie îndrăcită, și
- 35 R u d o l f: Emoția, *oncle* Daniel. Aș vrea să v-arăt ce pot. De nu mi-ar tremura mîna! Prin găuricea pe unde va trece glonțul pistolului vreau să treacă ș-un glonț de revolver...

Daniel: Ce prezumțios!

Mélanie (*strângînd de mină pe Lucia*): Mie nu-mi place acest joc!

Lucia: Rudolf va izbuti!

5 Cleo: Să te văd, Rudolf!

(*Rudolf ia la ochi ținta cea mai depărtată. Trage. Cartonul cade. Toți aplaudă, afară de Mélanie. Rudolf se repede în parc.*)

Mélanie (*tremurînd*): Un' se duce?

10 Lucia: Ai să vezi...

(*O detunătură de revolver. S-aude o rostogolire. Toți se cutremură. O clipă rămîn înlemnîți. Daniel și Dr. Lascăr se precipită la locul sinistrului.*)

15 Mélanie (*izbindu-se cu palmele peste ochi*): S-a ucis! S-a ucis! Și ochii mei n-au să-l mai vadă!

Lucia (*strîngîndu-și mîinile la piept*): Rudolf?... Ooo!... Î... î... î... (*Tremură și-i clănțane dinții ca prînsă de friguri.*)

20 Cleo (*plecîndu-se peste balustradă*): O! mi-e frică, mi-e frică, doctore!

(*Din parc s-aude un semn de spaimă și de tăcere: „Sîiti!”... Mélanie și Lucia se reped la scară și se opresc în vîrfurile ei.*)

25 Lucia (*iluminată de o bucurie fulgerătoare*): Trăiește! Și umblă! Vine încet! Dar vine!

(*Rudolf, cu paliditatea morții pe față, dezbrăcat de haină și de vestă, cu sînge pe cămașă în dreptul inimii, suie scările, sprijinit pe Daniel și pe Dr. Lascăr.*)

30 Rudolf: Am greșit... Din greșeală...

Lucia (*îl pipăie*): Da, da, Rudolf, din greșeală, firește că din greșeală...

Dr. Lascăr (*scurt și aspru*): Nici o vorbă!

35 (*Daniel și Dr. Lascăr pînă binișor pe Rudolf pe un scaun. Ochii lui Rudolf i se închid și cade în nesimțire. Dr. Lascăr îi pipăie pulsul. Mélanie, cu șiroaie de lacrimi pe obraz, își frînge degetele. Lucia ingenunchie lîngă Rudolf și-i acoperă mîinile cu sărutări, oftînd la fitece sărutare. Cleo scoate un flaconaș cu săruri și-l aduce la nas.*)

Daniel (*năbușit*): Doamne! Doamne!

Dr. Lascăr (*face semn lui Cleo*): Automobilul
în poartă. Du-te la doctorul Toma Ionescu. Să
vie îndată. Caz urgent. Și mai iute!

5 (Cleo pleacă repede.)

Dr. Lascăr: Daniel, vată...

Daniel (*precipitat*): Da.

Dr. Lascăr: ...apă...

Daniel: Da.

10 Dr. Lascăr: ...gheață...

Daniel: Bine.

(Daniel dispare.)

Lucia (*printre suspine*): Și eu ce să fac, doctore
ce să fac... că trebuie să fac ceva... E grav?
15 (Dr. Lascăr dă să-i răspundă.) Te rog, zi că nu
e grav sau taci!

(Mélanie se cocoloșește la picioarele lui Rudolf; îi
ia o mână și i-o sărută de mai multe ori în același
loc.)

20 Mélanie (*uitându-se la doctor*): Scapă?

Lucia: Știu eu mai bine... Scapă, Mélanie!

(Rudolf își revine. Deschide ochii mari.)

Rudolf (*iluminat*): Amîndouă... Amîndouă... N-ar
fi păcat să se sfîrșească? (O amintire îi întunecă
25 fața.) A! nu! nu!... Lucia, Mélanie. Destinul
urzea o crimă înfiorătoare, și eu i-am dat peste
mîni, așa! așa!... Crima nu se va săvîrși...
(Cade iar în sincofă.)

Lucia: Care crimă, Rudolf?

30 Dr. Lascăr: Aiurează, bunul meu amic!

Mélanie (*scoasă din fire*): Ce crimă ar fi mai
înfiorătoare ca aceasta?... Eu l-am... (O îneacă
plînsul.) Asprimea mea... Credința ce-ți port
ție și casei tale, nefericito!... O! virtute, tu
ești o vorbă!

35

Lucia (*înțelegînd, se cutremură*): O! tu l-ai... As-
primea ta?... (Cu accente d-o nebunie blîndă).
Șezi, șezi aci, Mélanie... Apropie-te de el...

Apropie-te de el... Iubește-l... Să-l iubim amîndouă... Și amîndouă să-i așternem patul și să-l culcăm binișor, binișor... și să-l întrebăm: „Ai adormit, tu, Rudolf? Dormi, tu, Rudolf? Dormi fără grijă că noi veghem la capul tău!”

5

(Rudolf își revine pentru ultima dată.)

R u d o l f: Veniți încoace... *(Le atrage și le sărută apăsător.)* Ce ușor e să mori cînd ai ce săruta... și nu mai... poți trăi... *(Îi cade capul pe piept.)*

10

D r. L a s c ă r *(pipăindu-i pulsul)*: Doarme d-acum somnul de veci!

M é l a n i e *(izbucnind în plîns)*: O, iartă-mă, Rudolf!

15

L u c i a *(nemaștiind ce spune)*: Zi c-ai glumit, doctore! Zi c-ai mințit, ciine ce ești!

(Lucia se tăvălește la picioarele lui Rudolf.)

S f î r ș i t

ADDENDA

RĂZBOIUL

[Fragment postum]

A C T U L I

5 O cameră de primit mosafirii, dăstul de mare. La dreapta, în primul plan, o masă lucrată în mozaicuri. Pe ea, câteva volume, ediția Charpentier, și o glastră cu flori. La stînga, ceva mai în față, o altă masă de *acajou* și cu trei scaune împrejur.

10 Două intrări, d-o parte și de alta. În fund, o ușe deschisă prin care se vede un salon bogat, cu ciubuce aurite și cu flori liliachii. În camera de primire, la înălțimea ușii, două tablouri de Grigorescu: un car cu boi și un peisaj de toamnă. O mulțime de descuri și acuarele. O fotografie — mărime naturală — a d-lui Pătrașcu pe un *chevalet*. În

15 mijloc, o canapea cu patru locuri (*une causeuse*). De jur împrejur, scaune de culoare închisă. Pereții, vâpsiți roșu pompeian.

20 (Pătrașcu, mare proprietar, important acționar al Băncii Naționale, de șaiszeci de ani, mustăți albe, pleșuv, roșu la față, gras, apoplectic, autoritar, c-o redingotă neagră, cu pantaloni și vestă de dril albe, călcate și lustruite, cu un lanț gros de aur împărțit în două: în buzunarul stîng al vestei, ceasornicul, în cel din dreapta, cheia de la casa de fier. Stă la masa stîngă cu capul sprijinit într-o

25 mină. Țigaret lung de chihlibar. Țigarea s-a stins de mult. Se șterge de sudoare pe frunte. Scutură din cap. Aprins în obraji. Vorbește rar și apăsător.)

- Pătrașcu: Asta nu! Nu se poate. (*Izbește cu pumnul în masă.*) Nu se poate! (*Se scoală în picioare. Răstoarnă un scaun. Dă să-și aprinză țigarea și strică câteva chibrituri.*)
- 5 că... Mă iau eu, om în toată firea, dupe capul copiilor! Cap sănătos subț evanghelie!
- Nastasia (*intră pe ușa din stînga, fără să fie simțită! Căruntă, slăbuță, dar și-a păstrat o parte din tinerețea și din frumusețea ei de blondă. Privește la Pătrașcu.*)
- 10 Pătrașcu: Ori iese din armată, ori stric logodna!
Nastasia (*mirată*): Mihai, ce sunt vorbele astea?
Pătrașcu: Sunt! Așa cum zisei!
Nastasia: Nu pricep...
- 15 Pătrașcu: Pricep eu!
Nastasia: Pînă astăzi...
Pătrașcu: De azi încolo este altfel. Hotărît!
Nastasia: Mihai, dragă Mihai...
Pătrașcu: Dăstul cu neică și cu dragă!
- 20 Nastasia: Nu te gîndești...
Pătrașcu: Tasico!
Nastasia: ...că...
Pătrașcu: Șiit! (*Se clatină.*) Un pahar (*sună*)
cu apă. (*Nastasia își face cruce pe furîș.*)
- 25 Frusina (*la intrarea din dreapta*): Porunciți!
Pătrașcu: Mai repede. Un pahar cu apă!
Frusina: Îndată.
Nastasia: Mihai...
Pătrașcu: Dăstul!
- 30 (*Frusina i-aduce un pahar cu apă pe o tavă de argint, pe care-l soarbe într-o clipă. Frusina ia paharul și se duce.*)
- Pătrașcu: Acum spune ce-ai de spus.
Nastasia: Cin' să iasă din armată, Mihai?
- 35 Pătrașcu: Căpitan Udrea!
Nastasia: Udrea! Imposibil. Ne-a spus d-atîtea ori că familia lui e armata, că țara lui e armata, că neamul lui e armata, că idealul lui e armata... Imposibil!
- 40 Pătrașcu: Și eu îți spui că or armata lui, or fata mea. Una din două. Să-și aleagă!

N a s t a s i a : Dar nu e săptămîna de cînd picași
 în București — nu știu de unde — vesel, cu
 inima deschisă. Eram de față cu toții: Dinu,
 Lizelta, Maruca, Udrea și cu mine. Și hotărîși
 5 de bunăvoie logodna Maruchii cu Udrea la
 8 august — astăzi, duminică, ora 5. Și ziseși
 tu, cu gura ta: „Căpitane, știi că nu-mi place
 ofițerimea, cu vătraiele ei de brîu. Rău îmi
 10 pare că nu vrei să ieși din armată. Ai fi putut
 să faci pe inginerul. Dar fie. Fac pe placul
 Maruchii, al tău și al celorlalți. Vă iubiți.
 Fiți binecuvîntați!” Așa ai vorbit, și pe mîna
 ta au picat lacrămile tuturor. Și cînd Udrea
 15 ți-a zis „tată”, parcă ne-am fi născut d-a doua
 oară. Parc-am fi scăpat de la înec... Și astăzi...
 P ă t r a ș c u : Taci și-ascultă-mă. (*Izbînd cu pumnul
 în masă.*) Să vorbim liniștit.
 N a s t a s i a : Liniștit...
 P ă t r a ș c u : Tasico, noi n-om fi îmbătrînit degeaba !
 20 Nu mai suntem copii. De două lucruri mă
 izbeam. Unul: Udrea, nu știam cine e. Bur-
 ghez? Cîrciumar? Țăran? Are familie? E copil
 găsit?
 N a s t a s i a : Nu ne-a spus...
 25 P ă t r a ș c u : Tasico, taci! Nu mă face să-mi vie
 sîngele la cap!
 N a s t a s i a : Bine, Mihai. Ascult, Mihai.
 P ă t r a ș c u : Așa! Îl vedeam. Binecrescut. Inteli-
 30 gent. Cult. Tînăr. Curat. Plăcut. Am cercetat.
 Fără datorii. Ofițer model. Cel dîntii în pro-
 moția lui. Brevetat de stat-major. Cu chiu,
 cu vai, am trecut peste spița lui. Dumnezeu
 35 știe cum. Mă strîngea de gît să dau eu fata
 mea, c-un milion zestre, crescută la Paris, cu
 piano, cu pictură, învățată, frumoasă, dupe
 un zdrînga-zdrînga, dupe un țăran de peste Olt,
 dupe un... în loc să se mărite c-un doftor, c-un
 40 avocat, cu un judecător. Dar cîți n-au cerut-o?
 N-a vrut. „Vinător de zestre”, îmi zicea ea.
 Și eu nu știu nici pînă astăzi dacă Udrea vrea
 fata ori zestrea. Să zic că asta n-ar fi nimic. Bine.

E de 26 de ani. Să se mărite. Să ia pe cine-o vrea. Cum i-o fi norocul. Dar știind bine cum îi va fi norocul, vrei tu, vreți voi să zic amin?

N a s t a s i a: Acum o săptămână nu știai?

5 P ă t r a ș c u (*oftînd*): Tasico, Tasico, de ce n-ai răbdare? (*Violent.*) Tasicc, vrei tu să vorbim liniștit sau nu?

(*Nastasia dă din cap în înțeles că da.*)

10 P ă t r a ș c u: În loc să moțâi din cap, mai bine m-ai asculta! Ascultă, cucoană! Udrea nu e copilul unui țăran, ci e un copil adus de sergentul Udrea la regiment. De unde, nu se știe. Un copil de trupă. Un copil din flori. Sergentul Udrea moare cînd copilul de pripas era de 15 șase ani. Maiorul Ulescu, văzîndu-l dezghețat și ascultător, îl ia sub protecție. Îl bagă în școala fiilor de militari... Astea mi le-a spus ieri un bun prieten al lui, căpitan din cava-

20 N a s t a s i a: Da, așa e.

P ă t r a ș c u: Știai?

N a s t a s i a: În ziua cînd a îndrăznit să mărturisească mie și Maruchii de iubirea lui, ne-a spus tot și-a încheiat: „Eu nu am pe nimeni pe lume“.

25 P ă t r a ș c u: Și nu mi-ați spus? Și fi-mea ce-a zis?

N a s t a s i a: „Mă vei avea pe mine!“

P ă t r a ș c u: Pe ea! Pe ea, venită de la Paris cu capul în — fiu—fiu... Cu filozofiile și cu democrațiile ei! Cu cine-o fi semănînd acest copil?

30 N a s t a s i a: Leit cu tine!

P ă t r a ș c u: Cu mine?

N a s t a s i a: Voluntară...

P ă t r a ș c u: Eu, voluntar?

35 N a s t a s i a: Autoritară...

P ă t r a ș c u (*violent*): O vorbă mai mult, Tasico, și...

N a s t a s i a: ...Și bună.

40 P ă t r a ș c u: Aci seamănă, încolo, nu! Dar să trec peste aceste bagatele. Știi c-am vrut să-l scot

din armată. Ei, nu și nu! Văzînd că fata tînjește și plînge în fiecare noapte, tu mi-ai spus...

N a s t a s i a: Ți-am spus că mi se pare...

P ă t r a ș c u: Va să zică, eu minț...

5 N a s t a s i a: Nu.

P ă t r a ș c u: Sunt un om de nimic...

N a s t a s i a: Mihai dragă!

P ă t r a ș c u: A, Tasico ... Am îmbătrînit! V-ați suit în capul meu! Ei, nu!

10 N a s t a s i a: Nu să fie!...

P ă t r a ș c u: Da' nu trebuie să fie!

N a s t a s i a: Doamne, Doamne...

P ă t r a ș c u: Firește, închină-te, fă-ți cruce ca de un nebun! Ei, ei! Trebuia să fiu mai altfel!... Acum e prea tîrziu! (*Clatină din cap. Se oprește. Se mai potolește.*) Mi-am pierdut șirul cu întreruperile tale. Unde ajunseseam?

15

N a s t a s i a: Spuneai...

20

P ă t r a ș c u: Cîți taci odată! Să trec și peste bagatelele astea! De patru luni n-am slăbit pe Brătianu. Am drepturi. Pe Ion Brătianu am apucat să-l votez, pe Ionel și pe frații lui neconținut. La Creditul urban îi votez. La Creditul rural îi votez. La Banca Românească îi votez. La „Delia“ îi votez. La „Navigație“ îi votez. La „Locuințele ieftine“ îi votez. La Tramvai i-am votat. La Clubul liberal-București — membru. La Clubul liberal-Pitești — membru. La Clubul liberal-Slatina — membru.

25

30

La Clubul liberal Buzău — membru. La toate ziarele liberale, cîte zece abonamente. Plus listele de subscripție. Așa am apucat — pentru alegeri, de la 500 în sus. Și nu le-am cerut nimic. Ba am refuzat cînd au vroit să m-aleagă. De patru luni îl întreb: „Ieșim din neutralitate sau nu?“ Și de patru luni îmi spune într-una: „Pin' la sfîrșit vom rămîne neutri“. Socoteam că va fi sincer, mai ales că-i spuseseam că e vorba de viitorul și de fericirea copilei mele... A! politica! politica! Ce să vezi, Tasico! Acum trei zile, aflu de la un general că regele și-a cărat toate obi-

35

40

- ectele scumpe de la Castelul Peleş. Că vom declara război Austriei în 2—3 săptămîni. Peste 2 ceasuri, logodna Maruchii cu Udrea? Peste 2 săptămîni nunta? A! Asta nu! Sunt în viaţă, Tasico!
- 5 Ori armata, ori fata! Să-şi aleagă!
- N a s t a s i a: Dar am invitat lumea. Ce ne facem? Ne facem de rîs.
- P ă t r a ş c u: Gîndeşte-te la război! De doi ani de cînd durează acest măcel, cîte mii şi mii de ofiţeri francezi şi nemţi n-au pierit şi n-au rămas schilози, orbi, ciungi, şchiopi, ologi... Vrei ca
- 10 fata noastră să trăiască c-un buştean? Vrei ca fata noastră azi să se mărite şi mîine să rămîie văduvă?
- 15 N a s t a s i a (*se închină*): S-o ferească Maica Precista!
- P ă t r a ş c u: Atunci?
- N a s t a s i a: Nu ştiu... (*O trec lacrimile.*) Nu ştiu... Mihai, un biet cap de femeie... Nu ştiu ce să
- 20 mai aleg: ruşinea sau nenorocirea? (*Îi apucă mîinile implorator.*)
- P ă t r a ş c u (*înduişat*): Dăstul! Că d-ai să umpli o butie, o tocitoare cu lacrimi, şi nu ne-ai scoate din încurcătura în care suntem. (*Plimbîndu-se*
- 25 *agitat.*) Ascultă, Tasico...
- N a s t a s i a: Ascult.
- P ă t r a ş c u: Să amînăm logodna cîteva zile. Un pretext oarecare. În acest timp, să ceară el şi să stăruiesc eu ca să-l mute la Marele stat-
- 30 major. Aşa, poate. Altfel, nu!
- N a s t a s i a: Dar dacă i-am logodi astăzi ş-apoi ar cere strămutarea?
- P ă t r a ş c u (*violent*): O singură dată v-am cedat, şi m-am pripit! Îmi vine să îneebunesc de necaz! Să mă tai, n-ar curge o picătură de sînge! Ţi-am spus hotărîrea mea! Trebuie să vie. Să-l
- 35 trimeţi la mine pînă să nu vază pe Maruca.
- N a s t a s i a: Bine, bine, Mihai, bine. Dar...
- P ă t r a ş c u: Ce dar?
- 40 N a s t a s i a: Să-l iei cu binişorul...
- P ă t r a ş c u: Ca p-un copil de ţiţă!... Voi vorbi

Delavrancea cu Vlahuță, în curtea casei de la Dragosloveni,
în 1911.

- ca de la bărbat la bărbat. Scurt și hotărît.
 Du-te pîn' n-apucă să vie.
- 5 **N a s t a s i a:** Cu binișorul, Mihai. (*Iese prin drăcap-
 ta.*)
- P ă t r a ș c u:** Uf! femeile, femeile, inimă și lacrimi,
 cînd au! Inimă uneori, lacrimi totdeauna.
 Încolo, nimic!
- (*S-aude din dreapta un sunet de sabie și glasul Nas-
 tasiei.*)
- 10 **N a s t a s i a:** Udrea, maică...
P ă t r a ș c u: Maică!
N a s t a s i a: ...Tat-tău...
P ă t r a ș c u: Ce mai fu și asta?
N a s t a s i a: ... Vrea să-ți spuie ceva în interesul tău
- 15 ș-al nostru... Un lucru de nimic. Și tu ai să
 faci, nu-i așa?
- U d r e a:** Neapărat, mamă dragă.
P ă t r a ș c u: Parcă s-ar însura cu soacră-sa!...
- (*Pe ușa din dreapta intră Udrea, fără sabie. Un
 20 ținăr căpitan, brun, cu părul ca o perie drept în sus,
 mustățile tăiate pe buză, în uniformă gri-cerulie,
 cu eghiletele de ofițer de stat-major.*)
- U d r e a** (*vesel și repede*): A, bună ziua, bună ziua...
P ă t r a ș c u (*tăindu-i vorba din gură*): Bună, bună...
- 25 Trebuie să-ți fie cald cu uniforma asta...
U d r e a: Sunt obișnuit cu ea.
P ă t r a ș c u: Ba trebuie să suferi.
U d r e a: D-ar fi să sufăr, n-aș simți suferința. Orice
 suferință ar fi mai mică decît fericirea pe care
- 30 o simț astăzi.
P ă t r a ș c u: Bine, bine, da... La ce regiment te-a
 trimes?
- U d r e a:** Ilfov, Mihai Viteazu. No... Comand bata-
 lionul al doilea în locul maiorului în concediu,
 nelimitat, de boală.
- 35 **P ă t r a ș c u:** E bolnav?
U d r e a: O fi, dar îl văz gras, rumen, plimbîndu-se
 la Șosea, făcînd curte. Știu eu ce-o fi avînd...
P ă t r a ș c u: Are minte, o! are minte!
- 40 **U d r e a** (*mirat*): Cum?

Pătrașcu: Minte, minte, om practic!

Udrea: E cel mai slab batalion din toată armata noastră...

5 Pătrașcu: Om practic. A văzut limpede realitatea.

Udrea: E notat dăstul de rău.

Pătrașcu: Și-a prevăzut ceea ce trebuia să prevadă.

Udrea: Ce-a putut să prevadă?

10 Pătrașcu: Tunurile de 420, mitralierele, gazele asfixiante, aeroplanelle, mortierele, lichidele în flăcări...

Udrea (*mirat*): Adică... ceea ce să știe și se vede de orice om, cel puțin de doi ani încoace?

15 Pătrașcu: Nu, nu. Ceea ce nu știu naivii: moartea cu ochii!

Udrea: Dacă nu știi să privești moartea în față, fără a clipi, nu ești soldat.

Pătrașcu: Și dacă n-ai fi?

20 Udrea: Să-ți fringi sabia și s-o arunci la gunoi.

Pătrașcu: Ba nu, zău, Udrea, ție nu ți-ar fi frică într-un caz de război?

Udrea: Cum de nu, dar sunt sigur că mi-aș stăpîni-o.

Pătrașcu: Dar dacă nu ți-ai stăpîni-o?

25 Udrea: Atunci un glonț în tâmplă.

Pătrașcu: Să mori de frică, am auzit. Dar să te omori de frică? (*Rizînd.*)

Udrea: Da, așa e. Te judeci, te osîndești, te execuți. Tu acuzator, tu judecător, tu vinovat, tu victimă, tu călău.

30 Pătrașcu (*enervat*): Eu nu pricep nimic din nimicurile acestea! Ia spune-mi, Udrea, n-ai vrea să-mi faci o mare plăcere?...

Udrea: Să ies din armată? Ar fi să trădez demnitatea, onoarea și rațiunea mea de a fi.

35 Pătrașcu: Știu, știu, mi-ai mai spus-o. Nu asta, nu, ci cu desăvîrșire altceva.

Udrea: Altceva? Orice, sunt gata.

40 Pătrașcu: Tu, ofițer capabil, cinstit și de stat-major, să ceri, numai să ceri să fii mutat de la regiment la Marele stat-major... (*Udrea tresă-*

rind.) Și eu, eu, eu voi stărui... Nu, nu, nimic decît atît... Ai?

U d r e a: Mi-e imposibil!

P ă t r a ș c u: De ce?

5 U d r e a: Nu sunt două săptămîni de cînd mi-am exprimat dorința d-a fi trimes de la Statul-major la un regiment, și acum tot eu să cer de la regiment la Statul-major? Aș părea șefilor mei ori un incapabil, ori o secătură.

10 P ă t r a ș c u (*încurcat*): Dar... Nastasia vrea...

U d r e a: Mama? (*Privindu-l cu mare atenție.*)

P ă t r a ș c u (*congestionat*): Ei da, ma-ma!

U d r e a: N-o înțeleg de ce ar vrea...

15 P ă t r a ș c u: Pentru că Marica vrea! Și tu... și ce Dumnezeu! Nici atît?... Nici atît pentru Marica? Nici atît n-o iubești? O! Udrea! Udrea!

U d r e a: !...

P ă t r a ș c u: De ce taci?

20 U d r e a (*c-o emoție conținută*): Ador pe Marica! Ea a fost lumina dupe care alergau ochii mei deznădăjduiți! Dar...

P ă t r a ș c u: Dar?

25 U d r e a: Iartă-mă... Nu crez că vrea ceea ce dumneata pretinzi că ea ar vrea. Mi-ar fi spus. Marica nu mi-a ascuns nimic. Îi cunosc toate gîndurile și toate visele, și toate sunt nobile și frumoase.

P ă t r a ș c u: Va să zică, eu minț.

30 U d r e a: Nu, o, nu (...) interes superior — așa îl crezi — al copilului dumitale. Ai consimțit la această căsătorie. Ai ales ziua logodnei. Te-ai răzgîndit. Nu mai vrei. Ai tot dreptul. (*Emoționat.*) Și ai dreptate! Eu niciodată n-aș fi nădăjduit să mă gîndesc, dacă nu mi-ar fi spus Dinu că Marica mă iubește. Și nici după asemenea mărturisire n-aș fi îndrăznit dacă... Nu, eu nu meritam asemenea fericire.

P ă t r a ș c u: Nu zic asta.

U d r e a: O gîndești.

40 P ă t r a ș c u: Nici n-o gîndesc. Dar... de ce n-ai vrea tu să te muți în Statul-major?

- U d r e a (*enervat*): Cine are acest caprițiu?
P ă t r a ș c u: Eu!
U d r e a: Nu înțeleg. (*Privindu-l scrutător.*)
5 P ă t r a ș c u: Dacă am declara sau ni s-ar declara
război, unde ar fi mai potrivit pentru tine, la
regiment sau la Marele stat-major?
U d r e a: Unde, unde, unde aș avea mai multă
acțiune...
P ă t r a ș c u: Ce naiv!
10 U d r e a: A! va să zică, maiorul a văzut limpede
realitatea?
P ă t r a ș c u: Da!
U d r e a: Maiorul e om practic!
P ă t r a ș c u: Da!
15 U d r e a: Maiorul e prevăzător...
P ă t r a ș c u: Da! da!
U d r e a: Maiorul e folositor armatei și țării.
P ă t r a ș c u: Folositor lui ș-alor săi!
U d r e a: Maiorul reprezintă bravura și onoarea
20 drapelului...
P ă t r a ș c u: Un vis și o iluzie.
U d r e a: Vis care asigură tuturor posibilitatea d-a
se înavuți, iluzia pe care se sprijină neamurile
ca să nu piară!
25 P ă t r a ș c u (*violent*): Ascultă-mă, căpitane... Văz
că nu m-ai înțeles...
U d r e a: Ba te-am înțeles! Am vrut să mă conving.
De la primele cuvinte te-am înțeles; cu ulti-
mele m-am convins. Nu vrei să-ți dai fata dupe
30 un om care mâine poate să cază în luptă mort
sau schilod...
P ă t r a ș c u: Și n-am dreptate?
U d r e a (*enervat. Rîzînd*): Da, da, da, ai! Duminica
trecută ai fi avut și mai mult! Acum s-a mai
35 împuținat cu greutatea acestor două inele.
(*Depune inelele pe masă. Pătrașcu face gest.*)
A! nu, nu face nimic... Să nu te temi... Voi
lua eu asupra mea ruperea acestei logodne.

S f î r ș i t

NOTE ŞI VARIANTE

S-a tipărit în 1912, la Editura Socec et Co.

Reproducem textul acestei ediții unice.

Din manuscrisul piesei s-au păstrat, în posesia fiicelor scriitorului, pe foi mari de bloc de desen, p. 1—5, scrise cu creion, pe o singură față a hîrtiei; p. 6, avînd pe verso p. 33; p. 7, avînd pe verso p. 32; p. 8, avînd pe verso p. 31; p. 9, avînd pe verso p. 30; p. 10, avînd pe verso p. 29; p. 11, avînd pe verso p. 28; p. 12, avînd pe verso p. 27; p. 13, avînd pe verso p. 26; p. 14, avînd pe verso p. 25; p. 15, scrisă pe malul mării, cum notează Delavrancea, avînd pe verso p. 24; p. 16, avînd pe verso p. 23; p. 17, avînd pe verso p. 22; p. 18, avînd pe verso p. 21; p. 19, avînd pe verso p. 20; p. 35—40 inclusiv, scrise pe o singură față a hîrtiei; p. 43—44, de asemenea, scrise pe o singură față; p. 46—48, scrise pe o singură față; p. 50, scrisă pe o singură față; p. 51, avînd pe verso p. 56; p. 52, avînd pe verso p. 55; p. 53, avînd pe verso p. 54; p. 60—69, scrise pe o singură față a hîrtiei.

Lipsesc deci p. 34, 41, 42, 45, 49, 57, 58, 59 și finalul piesei, ultima parte din scena a X-a, de la replica:

„Boier Mieluș (*explozie*): A! Scoală-te, femeie!... (*Se scoală*) O! și cite îmi năvălesc prin minte!... (*Are un acces de furie*) Nu pot vorbi... a puff...”

Deosebirile dintre textul tipărit și manuscris dovedesc existența unui al doilea manuscris care s-a pierdut.

Pe prima pagină a manuscrisului, Delavrancea datează începutul elaborării piesei: „23 aug., ora 3”.

Dramatizarea, după relatările Agepsinei Macri-Eftimiu, a fost făcută spre a o determina pe tînăra actriță să se întoarcă de la Paris, unde se hotărîse să se instaleze definitiv. Prețuindu-i talentul, Delavrancea îi trimite o copie a manuscrisului și rolul lui Irinel scris

¹ Vezi și *Studiul introductiv* al ediției de față, vol. I, p. CX.

în întregime de autor. Din păcate, aceste documente, împreună cu o bogată corespondență dintre Delavrancea și Agepsina Macri, au ars în timpul războiului.

Informațiile pe care le găsim în presă despre a patra piesă a lui Delavrancea sînt relativ puține și cele mai multe menționează căderea ei. Premergător reprezentării, ziarul *Epoca* anunță pentru noua stațiune a Teatrului Național, în care „se va da preferință operelor originale, o dramă socială a domnului Barbu Delavrancea (*Irinel*)“.¹

Din această notă nu reiese dacă piesa era terminată sau numai în curs de elaborare. Un interviu ulterior, luat de P. Locusteanu autorului, arată că în perioada august-octombrie 1911, Delavrancea a transferat conținutul nuvelei cu același nume în „drama socială *Irinel*“.

P. Locusteanu face protretul dramaturgului și descrie mediul în care creează:

„...Delavrancea n-a stat cu publicității de vorbă despre lucrările sale. Prea mîndru și prea modest. În birou, peste tot, scoarțe vechi românești, picturi de Grigorescu, un adevărat muzeu Grigorescu. Cella cîntă, dînd strălucire feerică...

Delavrancea, pînzele lui Grigorescu, Cella! În acest decor a povestit subiectul dramei *Irinel*. «Adio», cu care a încheiat Delavrancea povestirea — tulburător.

Capul minunat al artistului, ochii adînci ce scînteiază liniștit sub bolta largă și clară a frunții, buzele întredeschise într-un surîs îngăduitor, întreaga față nobilă și expresivă, încadrată în belșugul rebel, aci estompat, aci scaldat în lumină, al părului peste care vremea a început să-și cearnă fulgii ei de zăpadă...“²

Scriitorul avea atunci doar cincizeci și trei de ani.

Presupunem că dramatizarea, care în octombrie nu era terminată, căci în acest caz, scriitorul n-ar fi povestit subiectul, ci ar fi citit lui P. Locusteanu chiar textul dramei sale, s-a terminat în cel mai bun caz la începutul lui noiembrie 1911 și piesa a fost îndată pusă în repetiția Teatrului Național.

În ajunul premierei, cronicarul *Rampeii* apreciază:

„...va plăcea piesa ca un poem de iubire, frumos și înduioșător,

¹ *Noua directivă a Teatrului Național, Epoca*, XVII, nr. 201, 27 august 1911, p. 1.

² P. Locusteanu, *De vorbă cu Delavrancea. Drama „Irinel”, Flacăra*, I, nr. 1, 22 octombrie 1911, p. 1-2.

scris într-o limbă și cu o dibăcie stilistică în care d. Delavrancea va rămâne pentru totdeauna un maestru neîntrecut”.¹

Montarea piesei a costat 2.949 lei.²

Prima reprezentație a avut loc la 13 decembrie 1911, deci cu o perioadă de pregătire de aproximativ o lună și jumătate. Ca și în cazul *Viforului*, prima reprezentație s-a dat în folosul Societății Policlinica „Regina Elisabeta”. Rețeta a fost de 3.000 lei. Distribuția a fost următoarea:

<i>Boier Tase Mieluș</i>	— D-l Ioan Brezeanu
<i>Irinel</i> , fiica lui Mieluș	— D-ra Agepsina Macri
<i>Mitrică</i> , fiul lui Mieluș	— D-l V. Toneanu
<i>Iorgu</i> , nepotul lui Mieluș	— D-l Tony Bulandra
<i>Mama Vuica</i> , chelăreasă	— D-na Aristița Romanescu
<i>Ion</i> , servitor	— D-l Mihalescu

Irinel s-a jucat în seara premierei, „înaintea unei săli arhipline (după cum relatează *Rampa*). Piesa d-lui Delavrancea a avut aceea ce se numește «un succes de premieră»”³.

A doua reprezentație, la 14 decembrie 1911, s-a dat în folosul Societății ortodoxe a femeilor române. Au mai urmat încă cinci reprezentații, din care, în total, s-au încasat 13.813,50 lei, un singur spectacol nedepășind rețeta de 1.000 lei.

În această lumină, succes de premieră și de casă, scoaterea piesei lui Delavrancea de pe afiș după șapte reprezentații nu este suficient justificată, iar cronicile dramatice cu atât mai puțin. La 16 decembrie 1911, când *Irinel* se reprezenta abia a treia oară, N. D. Cocea scria:

„Un dezastru. *Irinel* la Teatrul Național. Noua piesă a d-lui Delavrancea a căzut în indiferența generală a publicului. Pentru întâia oară de mulți ani încoace, un autor român nu este chemat la rampă”⁴.

Dacă ținem seamă că Delavrancea era în acest timp ministru al Lucrărilor publice și al comunicațiilor, calitate în care ridicase salariile muncitorilor ceferiști, că aceștia îl sărbătoreau entuziasmați și că Petre P. Carp, prim-ministru conservator, a cerut lui Delavrancea demisia din guvern după căderea piesei *Irinel*, așa cum men-

¹ I.C. Aslan, *Înainte de premieră. „Irinel” la Teatrul Național, Rampa, I*, nr. 48, 14 decembrie 1911, p. 2.

² Fondul Teatrului Național, Arhivele Statului București, dosar 8/1911 — 1912, p. 3—5, 8—14, 16—26, 33, 47, 48, 51, 52.

³ *Informații artistice, Rampa, I*, nr. 49, 15 decembrie 1911, p. 3.

⁴ N. D. Cocea, *Un dezastru. „Irinel” la Teatrul Național, Rampa, I*, nr. 50, 16 decembrie 1911, p. 1—2.

ționează periodicul teatral contemporan *Ramfa*¹ — ne putem explica această cădere și prin alte cauze decât lipsa ei de conflict dramatic.

Campania din presă, împotriva dramei lui Delavrancea, are soriginea în orgoliul rănit, prin ministeriatul scriitorului, al unor conservatori care nu ezită să se asocieze cu presa liberală pentru debarcarea „Trubadurului“ din fruntea unui departament în care-și găsisese simpatii tocmai în rândurile unei categorii de muncitori destul de greu de stăpînit.

Desigur, „mijloacele de realizare nu sînt suficient de scenice“, așa cum constată P. Locusteanu, care consemnează opiniile contradictorii ale contemporanilor săi și caracterizează succint drama lui Delavrancea:

„...Critica epocii a găsit că piesa lui Delavrancea este în același timp, după unii, admirabilă, genială, după alții stupidă, neroadă. Conflictul nu este între Mieluș și Iorgu, ci între timiditatea lui Iorgu și îndrăzneala lui Irinel. Conflict de o rară subtilitate și originalitate. Timiditatea conduce dezvoltarea iubirii lui Iorgu și desfășurarea piesei. Clipe de complexă și adîncă umanitate. Foarte documentat psihologic modul în care Iorgu își trădează sentimentele...“²

În 1912, Delavrancea nu mai făcea parte din guvern și în ianuarie-februarie, Teatrul Național încearcă să reșună piesa pe afiș, chiar completează recuzita necesară reprezentării. Reșeta este onorabilă, dar pornirea împotriva piesei este și mai înverșunată:

„...*Irinel*... cu care actualul academician și admirabilul novelist a dovedit încă o dată că nu cunoaște de loc tehnica teatrală. Piesa a căzut“.³

În aceste rînduri am putea descifra ostilitatea nemărturisită a multora față de autorul dramei *Irinel*, numai pentru că în mai 1912, scriitorul fusese ales membru activ al Academiei Române și urma să-și pregătească discursul de recepție.

Delavrancea fusese propus membru activ al Academiei Române în 1899, de către B. P. Hasdeu. Cum însă președinte al înaltului for era Dimitrie Sturdza, șeful partidului liberal, aflat în conflict ireductibil cu Delavrancea pe „ceștiunea națională“, încă din 1895, intrarea scriitorului, trecut în partidul conservator, fusese respinsă.

¹ *Ecouri*, *Ramfa*, I, nr. 51, 17 decembrie 1911, p.1.

² P. Locusteanu, *Cronica teatrală*, „*Irinel*“, de d. Barbu Delavrancea, *Flacăra*, I, nr. 10, 24 decembrie 1911, p. 80.

³ T. R., *Stagiunea 1911 — 1912*, *Luceafărul*, XI, vol. I, nr. 25, 17 iunie 1912, p. 442.

Reținînd insuccesul piesei, Eugen Lovinescu recunoaște totuși pitorescul ei¹, iar Nicolae Iorga condamnă tonul ironic adoptat de Tudor Arghezi în *Viața românească* la adresa dramaturgului Delavrancea, deși el însuși consideră că piesa *Irinel* înseamnă „sfîrșitul unei glorioase cariere literare“.²

Critica literară ulterioară nu s-a preocupat de această scriere decît tangențial, acordîndu-i un interes strict istorico-literar.

V A R I A N T E

p. 13, r. 4—5 de jos. La catul de jos ochiuri dreptunghiulare cu gră-tii 1912/ de jos. Gergevelile ferestrelor de sus verzi. Două rînduri de geamuri. Fiare groase și răsucite la toate ferestrele. La catul de jos spărturi mici cu gratii *ms.*;

r. 10—12 se văd pomi și viță. Aproape de scară, un nuc uriaș, la umbra căruia, o masă și un scaun. Împrejurul lui, o la-viță rotundă. Pe masă 1912/ se vede rînduri de vie pier-zîndu-se în depărtare. Aproape de scara pridvorului un nuc uriaș, la umbra căruia o masă și-un scaun de lemn văpsit în negru. Pe masă *ms.*;

r. 13—19 letopisețile publicate de Cogălniceanu. Un caiet de scris și creioane. O porțiță din vie în curte.

Scena I

Iorgu, Mama Vuica și mai tîrziu Ion (*Iorgu, la masă, scrie. Ostenit, din cînd în cînd, tușește.*)

Iorgu: Degeaba 1912/ Letopisețele lui Cogălniceanu, un caiet de scris, călimări, tocuri și creioane.

Scena I

Iorgu în haine de dril, stă plecat la masă cu părul curgînd pe ochi, scrie. O clipă mai tîrziu Mama Vuica. Mai tîrziu Ion.

Iorgu: Degeaba ms.

p. 14, *Mama Vuica* (se dă jos și s-apropie îngrijată): De mult
r. 20—21 dă semne... Copilul maichii, ce ai? 1912/ *Mama Vuica:*
De mult dă semne...

Iorgu: Ah! (Își ia fața în mîini.)

Mama Vuica (lui *Iorgu*): Copilu maichii, ce ai? *ms.*

¹ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, București, 1937, Ed. Aurora, p. 330.

² N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. II, București, Ed. Adevărul, 1934, p. 172.

- p. 14, *Mama Vuica*: A!
 r. 38—41; *Iorgu* (aparte): ...veselă, iute, învîrtindu-se într-un picior... rochia i se umflă ca rochița-rîndunicii...
- p. 15, r. 1—4 *Mama Vuica*: Soarele arde... O dulceață... Un pahar cu apă rece ca gheața... Face bine... Vrei?
Iorgu: Firește 1912/
Mama Vuica: Ah! uite colo...
Iorgu: Veselă, iute, învîrtindu-se într-un picior...
Mama Vuica: Nițică apă rece...
Iorgu: Rochia i se umflă ca rochița-rîndunicii... (i se umflă) (gest — ochii).
Mama Vuica (cătrec Iorgu cu grije): Soarele arde... o dulceață... un pahar de apă rece ca gheața... face bine... vrei?
Iorgu (trezindu-se): Firește *ms.*;
- r. 10—11 De care-a fi. (Aparte.) O! Irinel, te iubesc!
Mama Vuica (lui Ion): De prune 1912/ De care-o fi. (Aparte.) Parcă i-aș fi spus: „Irinel te iubesc!“
Mama Vuica: De prune *ms.*;
- r. 24—25 capul ostenit pe mama Vuica.) Adineauri vorbeai singur 1912/ capul în brațele m-mii Vuichii. Îl sărută de m[ai] m[ulte] ori) Ş-acum. (Îl sărută.) Adineauri... vorbeai singur *ms.*;
- r. 26—27 mult...
Iorgu (își reia gîndurile): Frumoasă 1912/ mult... Ce-o să te faci popă?...
Iorgu (pe gînduri): Da...
M-ma Vuica: A! neam de neamul tău n-a fost popă...
Iorgu: Nu... Da, da, e frumoasă... *ms.*
- p. 17, r. 5—6 verzi...
Mama Vuica: Unde 1912/ verzi...
M-ma Vuica: Cînd ți-oi da o scatoalcă vezi stele verzi și-auzi cîni...
Ion: În Giurgiu... Și de ce jupîneasă Vuico!
M-ma Vuica: Unde *ms.*;
- r. 13—14 *Mama Vuica* (mai mult prefăcută): Nașe, ne-nașe... Ticălosule... Pașolt! 1912/ *M-ma Vuica*: Nașe ne-nanașe... Numai o dată vede nașa... (Ion suride) Ticălosule! Pașolt! *ms.*
- p. 18,
 r. 16—18 *Ion* (scoborînd scara și imitînd pe Mama Vuica): Încet... să nu spargi cevașilea, că te-te-te... Nașe, am închis ușa biniișor 1912/ *Ion* (descinde scara): Înceet... să nu

spargi cevașilea, — N-am spart nimic, nașe, de loc...
Ș-am închis (dulapul) binîșor... *ms.*;

r. 26—34 dracului!

Mama Vuica: Mă, tu ți-ai vîrit nasul în dulceță!

Ion: Să se facă iaca-ce, cine și-a vîrit nasul...

Mama Vuica: Dar mîna?

Ion (surîzînd): Mîna? ca mîna, cînd luai pentru conu Iorgu...

Mama Vuica: Înghițiși o boabă...

Ion (surîzînd): Nici două, nici trei... Iacă, na, uită-te...

(Cască gura.) 1912/ dracului!

M-ma Vuica: Mă, tu ai mîncat dulceță!

Ion: Să se facă iaca-ce cine a mîncat două boabe...

M-ma Vuica: E, dar una?

Ion: Nici două, nici trei, nici cinci... nici mai multe...

Iacă-na. Uită-te. (Dăschide gura.) *ms.*;

r. 36—38 ți-aș face morișcă în păr... Haiti! ia tava... Și cu băgare de seamă să nu...

Ion: ...sparg cevașilea... (Ia tava și se duce.) 1912/
ți-aș face morișcă în păr...

Ion: Zău... chelăreaso, pre legea mea dacă am pus două boabe în gură!

M-ma Vuica: Dar una...

Ion: Nici trei...

M-ma Vuica: Haiti, ia tava și cu băgare de seamă să...

Ion (ia tava): ...nu sparg cevașilea *ms.*

p. 20, r. 3—7 (Aparte.) Ah! ...d-astea îmi arde mie?

Mitrică: Și-am fost la „doi frați întrupați sau ființa cu două capete“...

Mama Vuica: Ne-ai spus... La vițel 1912/ (aparte) ca o boabă de rouă într-o frunză de călțunaș... Ce faci acolo?

Citesc! Ce citești? D-a-ndoasele. Ce om!

Mitrea: Că ce?

Iorgu: Ascult...

Mitrică: Ne-am dus la doi „frați întrupați“ sau ființa cu „două capete“...

M-ma Vuica: La vițel? *ms.*

p. 21, Hainile-astea... îți vin bine... Unde le-ai făcut?... Și

r. 20—24 pe urmă ne-am dus la Iliat, pe iarbă verde, la umbra unui tei... Și mîncă, mîncă la mititei și clondire cu pelin... Era una 1912/ Hainele astea le ai de 2 ani. Unde

le-ai făcut? Și pe urmă ne-am dus la Eliat, pe iarbă verde, la umbra unui tei, și mănincă, mănincă la mititei și clondire cu pelin... Ah! Vuico, Vuico, tot să trăiești și să nu mai mori... Era una *ms.*;

r. 27—29 *Mitrică*: Chelăreaso, haiti! (Mama Vuica pleacă rîzînd. *Mitrică* o petrece pînă la scară învîrtind hîrîitoarea.) 1912/ *Mitrică* (o sărută): Chelăreaso, haiti... Să vedem știi să faci „stînga-mpre“?

Mama Vuica: Că cresc mama doi flăcăi, unul bun și altul... (semn cu mina).

Iorgu: Nebun...

Mitrică: Nebun, care?

Iorgu: Eu.

M-ma Vuica: Unul vesel și altul trist, unul cu carte supt căpătîi și altul cu... pe carte... Și amîndoi buuuni... buni... (Dispare prin pridvor.) *ms.*

P. 22, r. 30 *Mitrică*: Ce? Adică ție nu-ți plac femeile? 1912/

Mitrică: Ascultă, dragă Iorgule, spune drept, ție nu-ți plac femeile? *ms.*

P. 23, *Mitrică* (rîzînd): Însoară-te cu soacră-ta...

r. 15—16 *Iorgu*: Tu trebuie să fii 1912/ *Mitrică*: Tu nu ești om ca toți oamenii. Cartea te-a bătut la cap.

Iorgu: Tu trebuie să fii *ms.*

P. 24, venind boier Mieluș. *Mitrică* să repede la masă.

r. 12—14 la letopiseșele d-a îndoaselea și să face că citește.) 1912/ venind pe răzor boierul Sandu Mieluș „apuf l apuf“ *ms.*;

r. 18—32 (Boier Mieluș cu părul alb, drept și retezat ca al unui muscal; ras și c-o bărbuță ca un cosor; mustățile în sus; ochelari rotunzi; redingotă neagră; pantaloni albi; o pălărie enormă de panama; un țigaret — pe care nu-l slăbește din mîină — lung și gros, c-o țigare, din care trage din cîind în cîind și aruncă fumul cu un sunet near-ticulat de: „afu-apuf“. S-aude un ciine bucurîndu-se.) *Boier Mieluș* (la primele cuvinte nu se vede): Mă, Mah-mahoane, mă... mă dulăul tatii, apuf, păzești via? Să nu s-apropie țipenie de om! (Vine spre Iorgu și *Mitrică*.) Apuf, afu, ce mai faceți, craidonilor? Eu fusei pe la bina... E bine să te vază cei ce te slujesc...

Iorgu: Sărut mîina, unchiule 1912/ *Boier Mieluș* (c-o redingotă lungă și c-o pălărie de panama enormă, barba

ca un cosor, părul alb drept și retezat la spate, cu țigare neconținut — în țigaret de chihlibar): Apuf-apuf!... Ce faceți, ce faceți cirilanilor... ahuf...

Iorgu: Sărut mâna unchiule — (i-o sărută) *ms.*

P. 26, r. 1—2 *Boier Mieluș*: De patru ori le-am plătit pînă acum 1912/
Boier Mieluș: Le-am plătit de patru ori pînă acum... apuf... (aprinde o țigară — o pune într-un țigaret lung și gros de chihlibar) *ms.*;

r. 6 table și vei găsi 1912/ table... o carte de 10 dește de groasă și vei găsi *ms.*;

r. 15—16 *Boier Mieluș*: Știe ceva, ștregarul! — Apuf — Ei, cît face? 1912/ *Boier Mieluș*: Apuf... știe ceva al dracului copil. Ei, și cît face? *ms.*

P. 27, r. 6 și ție, afu... Și-ți zidii 1912/ și ție... apuh... că tu abia împliniseși 7 anișori cînd răposă și sor'mea și cumnata-meu, D-zeu să-i ierte, și trecuși la ipitropiseala mea... iph-apuh... și de mic învățai bine... pînă îți îndoi capetele și-ți zidii *ms.*;

r. 11—18 *Iorgu*: Nu, nene Mieluș... Îți mulțumesc.

Boier Mieluș: Apuf... N-ai de ce, băiete... Noi strîngem pentru alții, și voi iar pentru alții veți strînge... Pentru copii și pentru, Doamne ferește! — nepeteii voștri...

Iorgu: Sărut mîna...

Boier Mieluș: Aha, Iorgule, băiete... Un teanc de hîrtii... 1912/ *Iorgu*: Sărut mîna, unchiule...

Boier Mieluș: Iorgule, Iorgule, adu, mă băiete... apuf! teancul de hîrtii *ms.*;

r. 18—25 într-un plic galben, într-un sipet, din scrinul meu, — adu-mi-l... Cum intri, la dreapta, deschizi și bagi mîna pînă-n fund... apuf...

Iorgu: Numai decît...

(Iorgu suie scara și dispăre.)

Boier Mieluș: Să te văz!... Ce băiat! ce băiat! parc-ar fi 1912/ într-un plic mare... apuf... din sipetul scrinul[ui] meu... apuf... din dreapta... Cum intri pe stînga... drept înainte... pînă în fund... Mă înțelegi.

Iorgu: Înțeles, nene Mieluș...

Boier Mieluș (Îi dă o cheie): Acu să te văz! (Iorgu se duce) A! Ce băiat! Ce mai băiat! Parc-ar fi *ms.*

- p. 28, apuf... Repede... Plesnesc de căldură...
 r. 17—21 *Mama Vuica*: Acușica. (Se repede la scară și bate în palme.) Mă, Ioane!
 (Ion iese în pridvor.)
Ion: Porunciți. 1912/ apuf... Umbă repede că plesnesc de căldură... apuf...
M-ma Vuica: Într-un picior.
Boier Mieluș: Ca o sfirează, mamă Vuico... apuh...
M-ma Vuica: Acușica. (Să dă repede la răzor — papuci — zărește pe Ion) (Bate în palme) Mă, Ioane!
Ion: Poruncă. *ms.*
- p. 29, r. 6—11 de când împliniși 21 de ani, la Înălțarea — afu — Domnului... Și ți-oi fi zis, pe nemînțite, de 100 de ori pînă acum: „Mă băiete, socotelile epitropiilor...” Și tu mi-ai răspuns: „Ți! Pînă n-oi lua licența...” E, licența ai luat-o, 23 de ani ai împlinit... Așa e? 1912/ de cînd... apuf... împliniși 21 de ani bătuți nici o zi mai mult, nici una mai puțin... la Înălțarea ...apuf... Domnului... Și ți-am zis de 7 ori pînă acum: — mă... apuf... băiete, socotelile ipitropiilor... Și tu mi-ai zis: „â-ți! pînă n-oi lua licența... nu...” Așa e! *ms.*
- p. 32,
 r. 21—24 zice c-o să plecați, nu știu unde, și mi-a zis să-ți scutur o pereche de haine... Care? Ale cenușii, ale castanii, ale bleo cu dungi albe, ale cu riddingota... Care?... 1912/ zice c-o să plecați... să-ți scutur o pereche de haine... Care *ms.*
- p. 33,
 r. 17—18 liceu... Îl auz pe profesorul de franțuzește — gros și roșu-conabiu —: — „U! boilor 1912/ liceu... Parcă-l văz pe profesorul de franțuzește... gros și roșu la față cu singele pe față... — „U! boilor *ms.*
- p. 34,
 r. 17—19 Chelăresei? O femeie simplă și credincioasă și de cre- dință?... A! nu!... Vărului meu? Un ștregar! 1912/ chelăresei, ei care ne-a ținut pe toți în brațe și ne-a crescut... O femeie simplă, bună, credincioasă și cu cre- dință... A! nu! Vărul meu? Un ștregar *ms.*
- p. 35,
 r. 29—30 somnul...
Iorgu: Numai ast-noapte 1912/ somnul...
Iorgu: Ca Ro... Nu știu ce spun...
Irinel (rîzînd): Ca Macbeth... Somnul ți l-ai ucis...
Iorgu: Numai ast-noapte *ms.*

- p. 36, r. 15 a făcut Marie... Taina e un fier roșu în sufletul omului
— 16 1912/ a făcut Marie... Taina e un fier roșu în sufletul
cui o păstrează *ms.*
- r. 36—39; *Iorgu*: Nu !... Îmi fuse milă...
- p.37, r. 1—2 *Irinel*: O cunoști?
Iorgu: O cunosc...
Irinel: A?
Iorgu: ...deși n-am văzut-o...
Irinel (repede): Trebuie să știi 1912/ *Iorgu*: Ași, nu !
Îmi fuse milă... ca o străfulgerare...
Irinel: Trebuie să știi *ms.*

Prima oară s-a tipărit numai scena I din actul IV în *Epoca*, XVIII, nr. 210, 11 august 1912, p. 1, și scenele II și VII din actul I, în *Flacăra*, I, nr. 44, 18 august 1912, p. 349—350.

S-a tipărit integral în 1913, la Editura Minerva, București.

Nu s-a retipărit antum.

Reproducem textul ediției din 1913.

În posesia fiicelor lui Delavrancea se află două variante manuscrise ale piesei *Hagi-Tudose*. În stabilirea variantelor selective din ediția noastră, pe prima vom nota-o *ms. I*, iar pe a doua *ms. II*.

Din *ms. I* s-au păstrat următoarele pagini: p. 1—5, scrise pe o singură față a foilor de bloc de desen, cu creion; p. 6, care are pe verso p. 25; p. 7, care are pe verso p. 24; p. 8, avînd pe verso p. 23; p. 9, avînd pe verso p. 22; p. 9 bis, numerotarea lui Delavrancea; p. 10, avînd pe verso p. 21; p. 11, avînd pe verso p. 20; p. 12, avînd pe verso p. 19; p. 13, avînd pe verso p. 18; p. 14, avînd pe verso p. 17; p. 15, avînd pe verso p. 16; p. 27, avînd pe verso p. 46; p. 28, avînd pe verso p. 45; p. 29, avînd pe verso p. 44; p. 30, avînd pe verso p. 43; p. 31, avînd pe verso p. 42; p. 32, avînd pe verso p. 41; p. 33, avînd pe verso p. 40; p. 34, avînd pe verso p. 39; p. 35, avînd pe verso p. 38; p. 36, avînd pe verso p. 37; p. 48, avînd pe verso p. 61; p. 49, avînd pe verso p. 60; p. 50, avînd pe verso p. 59; p. 51, avînd pe verso p. 58; p. 52, avînd pe verso p. 57; p. 53, avînd pe verso p. 56; p. 54, avînd pe verso p. 55; p. 62 bis — numerotarea lui Delavrancea — și p. 63—79 inclusiv, scrise pe o singură pagină a foii de bloc, cu care se termină textul piesei.

Lipsește deci din *ms. I* p. 26, 47, 62.

¹ Vezi și *Studiul introductiv* al ediției de față, vol. I, p. CVIII—CIX.

Din *ms. II* s-au păstrat următoarele pagini: p. 2—27, scrise pe o singură parte a foilor de caiet; p. 29—31; p. 33—79; p. 81—84; p. 91—98; p. 100—106; p. 109—136; p. 139—148; p. 153—155; p. 155 bis — numerotarea noastră; p. 156; p. 158—163; p. 165—167; p. 169—209; p. 211—218; p. 220; p. 222; p. 225; p. 228—229; p. 232—241; p. 243—251; p. 253—265; p. 267—268; p. 270; p. 272. Manuscrisul II merge pînă la replica Leanei: „Mamă, mamă, vin, că s-a prăpădit nenea Tudose... (*Dăschide ușa și intră și Ghioala.*)”

Lipsește deci p. 1 — care a cuprins probabil numele personajelor piesei — p. 28, 32, 80, 85—90 inclusiv; p. 99, 107—108 inclusiv; p. 137—138 inclusiv; p. 149—152 inclusiv; p. 157, 164, 168, 210, 219, 221, 223—224 inclusiv; p. 226—227 inclusiv; p. 230—231 inclusiv; p. 242, 252, 266, 269, 271, 273 și următoarele, pînă la sfîrșitul textului.

În posesia familiei Gabriel Ștephănescu se află o jumătate de pagină de bloc, care conține titlul piesei, numele autorului, schița decorului din actul I și o parte din personaje, scrise pe două coloane. Reproducem textul primei coloane:

„1. *Hagi-Tudose.*

2. *Tănase Profirel*, fost jupîn și tovarăș al lui Hagi-Tudose, rentier, om bun — bun, mielul lui D-zeu, frumos și curat îmbrăcat, dar nic pe cît de calic e H. Tud.

3. *Jenică Păunescu*, grămăticul lui Profirel.”

Jumătatea inferioară a paginii se află la Muzeul Teatrului Național „I. L. Caragiale”, din București, scrisă pe trei coloane.

Această a doua jumătate de foaie de manuscris începe tot cu notaarea celui de al treilea personaj al piesei, *Jenică Păunescu*, dar sub numele de *Jenică Profirel*, fiul patronului lui Hagi-Tudose, care „rîde de Hagi-Tudose. Un tînăr berbant. Rîde. Tudose nu-l poate suferi, dar de, e fiul fostului său stăpîn. Un om de lumea nouă.”

Ulterior, Delavrancea renunță la fiul lui Profirel, introduce pe fiica acestuia, iar pe Jenică îl păstrează pentru cuplul Fifica-Jenică, în contrast cu Leana-Culai. La al 4-lea personaj, pe care inițial îl numește *Dinu*, scriitorul notează:

„*Culai Brînduș*, nepotul lui T. Profirel, ține rachieria și povarna lui Profirel. Băiat cuminte. Amorezat de Luța (adică de Leana, n.n.) și nu îndrăznește să-i spuie etc.”

Al cincilea personaj este *Gherghina Profirel*, „ce-și zice și Jorjeta — nevasta lui Profirel. Sulemenită cu căruța cu Tranca, cu două zbhghiuri pe față, le uită locul și le tot schimbă. Cochetă bătrînă. Îmbogățită, începe să se creadă. La 35 de ani s-a apucat de citit.

Aduce pe radical. Ar strînge de gît pe cei cari îi zic *Gherghina* într-a-dins etc., etc.“

După cum se vede, în prima ei versiune, piesa a avut indicații de regie mai ample pentru personaje, pe care apoi Delavrancea le-a înlăturat.

Ghioala este al șaselea personaj, despre care se spune că este „sora lui Hagi-Tudose — văduvă — muma Luței. Tip de mahalagioaică. În fond de bun-simț. Vorbește într-una și tare. Supără pe Hagi-Tudose.“

Al șaptelea, numit la început *Luța*, devine *Leana*, „nepoată lui Hagi-Tudose, luată de suflet de Hagi-Tudose — dată pe căpătuială. Are un car de zestre, Dumnezeu și cu Hagi-Tudose știe, îndrăgită de Dinu Brînduș.“

Continuarea listei de personaje o găsim în prima jumătate a foii de manuscris, coloana a II-a, aflată în posesia familiei Gabriel Ștephănescu:

„8. *Primul epitrop* — de lumea vechie — fes și giubea; vorbăreț — lăudăros.

9. *Al doilea epitrop* — «vezi dumnetă» om simplu.

10. *Al treilea epitrop* — un găgăuță — se opinteste în vorbă și se oprește = d-aci oarecari calambururi fără voie“.

În coloana a II-a a manuscrisului aflat la Muzeul Teatrului Național „I. L. Caragiale“ găsim un dialog, fără indicarea personajelor care rostesc replicile, așa cum s-ar cuveni într-o piesă, dovadă că el a fost notat într-o fază premergătoare dramatizării propriu-zise:

„— Dă-ți părerea!

— Să dau? N-am, neică!

— Cum n-ai?

— Da' cum să am?

— sau îți dau? De ce să-ți dau?

Ba i le cîrlesc... Adică o rămîne și necîrpit.“

Coloana a treia începe cu personajul al unsprezecelea, *Isaac* „— ovrei — vinzător cu tolba — vinde orce — are în toate buzunarele cite ceva. — «Așa să chiorăsc.» — Rîde de Hagi-Tudose — și toată lumea de el etc.“

Este un personaj la care Delavrancea a renunțat.

Al doisprezecelea personaj este numit *Prichindel*, și explicațiile care urmează sugerează o biografie reală a unui cunoscut din Bariera Vergului, pe cînd scriitorul era copil:

„...un băiat de vro 13—14 ani — orfan — dezghețat — bun — cinstit — slujește în toată mahalaua Troiței — capătă de pe unde poate — Luța îi dă cite o coajă de piine — o moaie în apă și o mă-dincă — Hagi-Tudose îl crede cinstit, dar de... etc.“

Autorul renunță la *Prichindel*, care ar fi slăbit imaginea artistică: dacă Luța poate dărui o coajă de piine, înseamnă că în casa unchiului ei lipsa nu este absolută; dacă Hagi-Tudose crede despre *Prichindel* că este cinstit, înseamnă că patima lui pentru bani n-a atins paroxismul, stadiu în care lumea întreagă devine pentru Hagi-Tudose un monstru cu infinite gheare întinse spre a-i fura aurul. De aceea, instinctul artistic al scriitorului îl face să renunțe și la acest personaj.

La numărul treisprezece se notează: „*Un grup de băieți joacă poarca*“, iar la numărul paisprezece, „*Trică și Culai. Doi băieți înalță smeiele și să iau la încurcare etc.*“

Primul nume este interesant fiindcă el este de fapt al unuia dintre tovarășii de joacă ai scriitorului din anii copilăriei în mahalaua Vergului, Trică Antonescu, al găitănarului, care, în 1865—1866, locuia chiar în casa Sultanei lui Anton, pomenită de noi în notele privitoare la *Sultânica*, deci nepotul de fiu al Sultanei.

Notele manuscrise continuă:

„15. *Un cerșetor*, în poarta bisericii.

16. *Un circiumar*, în ușa circiumii.

17. *Un bragăiu*.

18. *O femeie care trage mătasea*.

19. *Școala dascălului lângă biserică. Băieții în bănci.*“

În posesia familiei Gabriel Ștephănescu se mai află două foi de manuscris cuprinzând: actul II, un desen al lui Delavrancea, reprezentând curtea și casa lui Hagi-Tudose, indicații de regie și începutul scenei I; actul III, un desen al lui Delavrancea, care înfățișează grădina lui Tănase Profirel, indicații de regie și începutul scenei I.

După informațiile dintr-o scrisoare inedită putem deduce că Delavrancea a început să lucreze la dramatizarea nuvelei *Hagi-Tudose* în luna mai 1912, pe când se afla în convalescență. La 16 mai 1912, după trei săptămâni de boală, scriitorul primea un telefon de la Iacob Negruzzi, care-l anunța că a fost propus membru activ al Academiei Române. Delavrancea răspunde:

„Scumpe domnule Negruzzi,

Firește, primesc cu mulțumire, adică aș primi cu mare mulțumire onoarea ce mi-ar face cea mai înaltă instituție a țării.

D-tale îți voi rămâne recunoscător. E a doua oară când te muncеști pentru mine. Dator ți-am fost și-ți sunt. Când mă voi plăti și, mai ales, cu ce mă voi plăti?

De trei săptămîni n-am părăsit patul. Azi e primăvară — de talia aceasta — când mă dau jos din pat. Sînt mult mai bine

Cu dragoste și cu devotament, al d-tale

Barbu Delavrancea“¹

La 19 mai, alegerea sa ca membru activ al Academiei Române era hotărîtă. Iacob Negruzzi îl încunoștințează, și Delavrancea îi mulțumește:

„Scumpe domnule Negruzzi,

Îți mulțumesc, d-tale, de marea onoare ce mi-a făcut Academia Română. Mă vesti casierul d.V. Tocmai lucrăm la o piesă — căci a dat Dumnezeu să pot umbla prin casă — când mi-aduse știrea telefonul“².

Ulterior, Delavrancea pleacă la Karlsbad, spre a consulta medicii — printre care și pe dr. Vaida-Voevod — asupra bolii sale, dar în timpul curei continuă elaborarea piesei *Hagi-Tudose*, așa cum își întorcomează scriitorul soția:

„British Otel, la 18 sau 19 iunie 1912:

De mîine voi începe să scriu la comedia mea. Poate că astfel să-mi țiu de urît...“³

Într-adevăr, pe *ms. I* al piesei, la p. 64, găsim mențiunea lui Delavrancea: „Act IV din *Hagi-Tudose*, scris la Karlsbad, 25 iunie...“

Peste două zile, pe același manuscris, la p. 68, scriitorul notează impresia produsă de peisajul stațiunii și dă din nou referiri despre comedia sa:

„O! ce frumos e aci pe munte, cu brazi înalți și drepți, cu cărările șerpuitoare și netede ca-n palmă...

Nu s-aude nimic, doar piuitul discret al păsărelelor...

Dacă, și n-am pe nimeni d-ai mei... De n-aș avea de lucru, aș da la dracu Karlsbadul.

27 iunie 1912.“

Dorul de casă și poate slăbiciunea pricinuită de o boală îndelungată l-au împiedicat să progreseze prea mult cu redactarea piesei

¹ Fondul de manuscrise al Academiei Republicii Socialiste România, Coresp. Delavrancea, S *XXIII (1, 2)*; vezi și I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, Institutul de arte grafice „Bucovina“, 1932, p. 112.

² *Ibidem*; vezi și I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, Institutul de arte grafice „Bucovina“, 1932, p. 112—113.

³ Scrisoare inedită.

în timpul cît a stat la Karlsbad. Reîntors în țară, Delavrancea se duce la Eforie cu familia, și abia acolo termină piesa. Pe p. 79 — ultima — a manuscrisului I, el notează:

„Sfîrșită pe malul Mării Negre. 15 iulie 1912.“

În *Epoca* din 22 iulie 1912 se și anunța: „*Hagi-Tudose*. O nouă piesă a d-lui Delavrancea“, menționîndu-se că a fost terminată.

La 9 august 1912 Delavrancea depusese comedia sa la Teatrul Național spre a fi citită, căci ea se află în „Tabloul de piese primite“¹. Lectura o face autorul însuși la 10 august 1912, și peste două zile ziarul *Epoca* făcea primele aprecieri favorabile:

„Un cap de operă. *Hagi-Tudose*, piesă în 4 acte de d. B. Delavrancea.

Ieri după amiază autorul a citit piesa în foyerul teatrului. Este o lucrare admirabilă, chemată la un strălucit succes... cel mai zguduitor, mai adevărat și mai profund omenesc tip de avar...“²

La 12 august și *Rampa*³ și *Românul* (Arad)⁴ anunțau noua creație, iar la 13 august 1912, *Epoca* revine cu aprecieri elogiase asupra piesei lui Delavrancea.

Din dosarele nr. 50, 56 și 64 din Fondul Teatrului Național, aflate la Arhivele Statului București, rezultă că pentru montarea piesei *Hagi-Tudose* s-au investit 812 lei, sumă mică, desigur, care pare să semnaleze de la început parcimoniozitatea conducerii teatrului.

La 23 octombrie 1912, Delavrancea adresează actriței Maria Giurcea următoarea scrisoare:

„Scumpă doamnă,

Aș avea timp astăzi să vă citesc două acte din *Hagi-Tudose*, în care doresc să vă arătați subtilul d-voastră talent. Aș putea veni la d-voastră la 3—3 $\frac{1}{2}$ d.a.?

Dacă da, puneți pe plicul acestor rînduri «da», dacă nu, scriți pe el «nu» și adăugați cînd vă este posibil.

Al d-voastră admirator,

Barbu Delavrancea“⁵

¹ Fondul Teatrului Național. Arhivele Statului București, dosar 5/1912—1913, p. 43.

² *Un cap de operă*. „*Hagi-Tudose*“, piesă în 4 acte de d. B. Delavrancea, *Epoca*, XVIII, nr. 210, 11 august 1912, p. 1.

³ Fulmen, *De la Teatrul Național. Piese noi*, *Rampa*, I, nr. 243, 12 august 1912, p. 1—2.

⁴ Corespondent, *Scrisoare din București. O nouă operă dramatică a lui Delavrancea*: „*Hagi-Tudose*“, *Românul*, Arad, II, nr. 177, 12/25 august 1912, p. 3.

⁵ Originalul se află la Muzeul Teatrului „I.L. Caragiale“ din București, nr. 992.

Această scrisoare dovedește că la 23 octombrie distribuția nu era completată și că, în cel mai bun caz, se repeta, dar fără *Fisica*, pe care o va interpreta Maria Giurgea. Ceea ce este sigur, din informațiile date de *Rampa*, este că piesa s-a repetat la 27 noiembrie în foaierea teatrului ¹, ca și la 29 noiembrie, în rolul titular fiind distribuit Iancu Brezeanu. ² La 1 decembrie, *Rampa* dă numele actorilor, fără a pomeni de C. Nottara. ³

La 3 decembrie, premiera, fixată pentru 8 decembrie, se amină, din cauza repetițiilor piesei *Hamlet* ⁴, pentru data de 14 decembrie.

De la 5 decembrie pînă la premieră, *Hagi-Tudose* s-a repetat pe scenă, însă de la 6 decembrie actorul principal nu mai este Iancu Brezeanu, bolnav ⁵, ci C. Nottara. Deci, cu o săptămînă înainte de premieră, actorul care trebuia să susțină reprezentația este înlocuit, indiferent dacă motivele sînt serioase și situația de neînălțurat.

La 9 decembrie, *Rampa* publică părerile lui C. Nottara despre personajul principal al piesei, pe care avea să-l interpreteze:

„...îl voi interpreta cu tragicul cuvenit, cu toată mizeria în care zace sufletul lui, cutropit de patima care-l nimicește...” ⁶

Cu toată schimbarea actorilor și întîrzierea distribuirii rolurilor, la mai puțin de o lună și jumătate de la intrarea piesei în repetiție și la o săptămînă numai de repetiții cu C. Nottara în rolul lui Hagi-Tudose, directorul Teatrului Național, Al. Davila, consideră pregătirea îndestulătoare și păstrează data premierei, fixată la 14 decembrie 1912.

La aceeași dată, Delavrancea își înseamnă numele personajelor și al interpreților, trecînd în dreptul unora dintre ei și numele celor ce vor dubla rolurile, după cum urmează:

<i>„Hagi-Tudose</i>	— C. Nottara-Calboreanu		
<i>Matache Profivel</i>	— I. Petrescu-V. Antonescu		
<i>Jenică Păunescu</i>	— V. Toneanu (dublat de) N. Atanasiu		
<i>Culai</i>	— Nedelcovici	„	N. Dimitriu
<i>Gusi</i>	— C. Radovici	„	N. Săvulescu
<i>I epitrop</i>	— I. Dumitrescu	„	G. Baldovin

¹ *Noutăți artistice. Teatrul Național, Rampa*, II, nr. 333, 28 noiembrie 1912, p. 3; nr. 334, 29 noiembrie 1912, p. 3.

² *Idem*, nr. 335, 30 noiembrie 1912, p. 3.

³ *Idem*, nr. 336, 1 decembrie 1912, p. 3.

⁴ *Idem*, nr. 338, 3 decembrie 1912, p. 3.

⁵ *Idem*, nr. 340, 6 decembrie 1912, p. 3.

⁶ Db. *Hagi-Tudose. Cum îl înfelege d. Nottara, Rampa*, II, nr. 342, 9 decembrie 1912, p. 2.

<i>II epitrop</i>	— A. Mihăilescu (dublat de)	C. Antoniu
<i>Popa Roșca</i>	— A. Barbelian	„ H. Polizu
<i>Un cerșetor</i>	— N. Grigorescu	„ D. Ene
<i>Un cârciumar</i>	— V. Antonescu	
<i>Un pastramagiu</i>	— N. Săvulescu	
<i>Un bragăgiu</i>	— Ciprian	
<i>I băiat</i>	— P. Iancovescu	
<i>II băiat</i>	— M. Cîrstea	
<i>I ștreqar</i>	— El. Cruceru	
<i>Gherghina</i>	— M. Ciucurescu (dublată de)	Sonia Cluceru
<i>Fifica</i>	— M. Giurgea	„ Tanți Economu
<i>Ghioala</i>	— Eug. Cuivescu(?)	„ M. Vo-luntaru
<i>Leana</i>	— A. Macri	„ Kitty Gheorghiu“ ¹ .

Rețeta de la premieră este de 2.219,50 lei, dar la reprezentația de la 15 decembrie scade la 976 lei, iar la 17 decembrie la 514 lei.² Presa afirmă că piesa a fost fluierată chiar în seara premierei.

Despre împrejurările în care s-a reprezentat și a căzut *Hagi-Tudose* își amintește peste aproape un sfert de secol I. Massoff:

„La repetițiile lui *Hagi-Tudose*, Al. Davila îi atrăgea atenția: «Barbule, e peltea». «Ce știi tu!» îi răspundea Delavrancea. La premieră a fost fluierat — pe nedrept. *Hagi-Tudose* redă minunat un București de acum 80—100 de ani.“³

Ca urmare, Delavrancea adresează lui Al. Davila o scrisoare deschisă, prin care își retrace toate piesele aflate în repertoriul Teatrului Național:

„Scumpe d-le director,

Nu am obiceiul să-mi apăr prin ziare încercările mele literare. Aceasta o știu toți citii au lucrat cu mine și, cred, toți citii mă cunosc, fie chiar pe departe. Nici de data asta nu voi cerca ceea ce nu am făcut niciodată.

Piesa *Hagi-Tudose* s-a jucat. Presa și-a făcut datoria: a criticat-o cu o asprime neobișnuită. De, mie îmi pare rău, dar n-am ce face.

¹ Biblioteca Teatrului „I.L. Caragiale“, ms. 0823.

² Fondul Teatrului Național. Arhivele Statului București, dosar 4/1912 — 1913, p. 273—279.

³ I. Massoff, *Caleidoscop intelectual. Ziduri de carton. Autori ascultători și neascultători, Adevărul*, an 50, nr. 15.983, 28 februarie 1936, p. 2.

Recurs contra presei, și d-aș avea, n-aș face, darmită când nici nu am... Oamenii însărcinați cu *cronica teatrală* sunt în general prea tineri — (aceasta nu i-ar împiedeca să aibă dreptate față de cei în vîrstă) — și nu am naivitatea să amestec iluziile și deziluziile mele cu iluziile lor *trandafirii*.

Dar, d-le director, ceea ce s-a petrecut cu piesa *Hagi-Tudose* m-a încredințat că cel mai mare cusur al ei este pripa cu care s-a reprezentat.

D-l Nottara este un artist distins și de mare experiență. Dar temperamentul și obicinuița d-sale, de treizeci de ani, l-au silit să interpreteze pur tragic ceea ce nu era decît serios comic. Ca să fi reacționat împotriva temperamentului și a obicinuiței d-sale, i-ar fi trebuit mai multe repetiții, pe care le-ar fi avut dacă direcția ar fi fost ceva mai îndurătoare și pentru artist, și pentru autor.

D-le director, eu am bănuț de la început că dv. vă preparați consecințele. Pe vremuri mi-ați criticat chipul meu de a înțelege teatrul. Și nu v-am răspuns. Acum ce trebuia să faceți? Ce-ați făcut. Adică să nu faceți nimic și să stați nepăsător atunci cînd vechiul dvs. prieten vi se plîngea de neîndestulătoarele repetiții. Atît, și lucrurile veneau de la sine, oricum ar fi fost bietul *Hagi-Tudose* al meu.

Ați hotărît și s-a executat. Și-am fost executat.

Acum, de, ce ciudat om sunt și eu: n-aș mai vrea să vă servesc de experiență în demonstrațiunile dvs. estetice. De aceea, permiteți-mi să retrag tot ceea ce am scris din repertoriul Teatrului Național, păstrînd d-lui Gusti și d-lor artiști, care mi-au dat concursul lor, o bună amintire și o vie recunoștință.]

Un autor mai puțin pe prima noastră scenă, o demonstrațiune mai mult pentru cei care cred, sau se prefac că cred, că teatrul românesc nu ar fi cu puțință și cu piese românești.

Eu nu simț nevoie de încurajare. Ca să faci teatru original, nu e nevoie nici chiar de Teatrul Național. O operă literară o faci fiindcă o faci, fiindcă trebuie s-o faci, fiindcă concepția și execuția ei urmează legile rătăle ale nașterii. Plăcerea și necesitatea necalculată sunt singurele condițiuni d-a crea. O piesă de teatru, cînd nu e numai meșteșug, nimeni nu ți-o joacă mai bine ca tine însuși. Bine ar fi s-o vezi și reprezentată — și mai ales practic — dar așa cum o vezi tu că s-ar putea reprezenta, îți dă cea mai desăvîrșită satisfacțiune. (Nu crez că ar fi cineva din teatru care să m-acuze că prin teatru am urmărit un scop practic.)

Și de ce înșirui aceste câteva linii din urmă? Pentru a vă încredința, d-le director, că hotărîrea de mai sus am luat-o fără pic de supărare pe dv. și că urmez înainte cu teatrul meu, și că voi urma cîtă vreme voi avea, din mila Domnului, putința să lucrez; chiar acum am lingă mine blocul pe care am început *A doua conștiință*. Și ce minunat joacă persoanele din ea, și ce dureros! Vezi că tablourile nu sunt de carton și sforile nu se trag ca la Teatrul Național.

Primiți, scumpe d-le director, o stringere de mînă prietenească.

17 dec. 1912

Barbu Delavrancea¹

Al. Davila răspunde:

„...Scrisoarea lui Delavrancea este dictată de supărarea pricinuită de căderea lui *Hagi-Tudose*. *Hagi-Tudose* s-a repetat de 34 de ori în două luni“...

Al. Davila își exprimă regretul că n-a fost mai categoric față de Delavrancea, spunîndu-i:

„Barbule, retrage-ți piesa, că nu e vrednică de tine. Mea culpa. (...) Eu nu ți-am spus după *Luccafărul*, nici după *Irinel*, nici în timpul repetițiilor lui *Hagi-Tudose* că e vreme să te reculegi, să privești adevărul în față și să nu primejduiești prin innădări nenorocite armoniosul edificiu de glorie pe care ți-l clădiseși. Eu rămîn de partea celor 490, 314, 186 de spectatori care l-au văzut pe *Hagi-Tudose* și a celor 30.000 care nu vor să-l vadă. Mă bucur că lucrezi la *A doua conștiință*, nădăjduiesc că va răscumpăra înfrîngerea lui *Hagi-Tudose*“²...

Ca răspuns la aceasta, Delavrancea publică o scrisoare adresată directorului ziarului *Epoca*:

„Citind în *Adevărul* de la 21 decembrie a.c. răspunsul d-lui director general al teatrelor la scrisoarea ce i-am adresat, fără voia mea m-am gîndit la următoarele:

— Ce fericit trebuie să fie omul care nu învață nimic din experiența altora și îndeosebi din experiențele sale și ale anilor săi! Convingerile lui sînt impresiuni, impresiunile lui sînt la suprafață și suprafața lui de închipuit nu-i îngăduie să osebească ce este el de ceea ce îi vine de aiurea, ce este dezinteresat de ceea ce este complex de porniri străine lucrurilor în sine. El nu pricepe ceea ce i-ar

¹ *Epoca*, XVIII, nr. 349, 19 decembrie 1912, p. 1. Originalul la Muzeul Teatrului „I.L. Caragiale”, București, nr. 991.

² Al. Davila, *Scrisoare către Delavrancea, Adevărul*, XXV, nr. 8.363, 21 decembrie 1912, p. 2.

fi iertat de ceea ce nu, căci nu își dă seama de locul ce-l ocupa altădată și de acela pe care-l ocupă astăzi. Pentru nimic în lume n-ar fi în stare să-și subțieze felul, oricît de sus ar ajunge, căci s-ar vedea nu subțiat, ci micșorat. Și greșelile de la obîrșie, din deprinderea lipsei de control, se repetă neconținut, sporindu-se cu vremea, căci vremea nu trece pentru el și pentru învățătura lui. Asemenea oameni sunt totdeauna prea tineri.

Domnul director general al teatrelor -- în răspunsul său -- gîndește ca la 20 de ani, scrie ca la 19 și pricepe ca la 17. Scurt: *«Le style c'est l'homme même»*.

Domnule director, crez că ați făcut rău să nu publicați scrisoarea d-lui Davila. N-ar fi însemnat nimic acele cîteva lovituri -- de condei -- aduse bunei-cuviințe, pe lîngă dovada pe care singur o face că la d-sa era o idee preconcepută în contra felului meu d-a înțelege teatrul. Eu o știam aceasta de la *Apus de soare*. De atunci a năpustit cele mai crîncene atacuri contra mea și în contra lucrării mele.

Îmi pare rău însă că s-a simțit nevoie de atîtea combinațiuni pînă să mi se spuie *c'est à vous d'en sortir*¹.

Aș fi ieșit cu dragă inimă d-aș fi știut pe d-l Al. Davila sub aceleași obsesiuni.

Teatrul Național este o instituțiune de stat pusă, vremelnic, la bunul plac al d-lui Al. Davila. Și cît timp d-l Al. Davila va fi director al Teatrului Național, eu nu mai am ce căuta la Teatrul Național.“²

Acest schimb de scrisori a fost îndelung comentat de presa timpului. În *România ilustrată*, cronicarul echivala dramatizarea nuvelei *Hagi-Tudose* cu însăși renunțarea la artă din partea autorului ei³; Liviu Rebreanu consideră reprezentarea piesei „un nou dezastru“⁴, adăugat la căderea lui *Irinel*, cu un an înainte; se ajunge chiar la cronică lipsite de cel mai elementar urbanism⁵; semnînd doar prin inițiale, Tudor Arghezi, care criticase violent și piesa *Irinel*,

¹ Dumneata trebuie să pleci! (fr.).

² „Hagi-Tudose“ la Teatrul Național. O nouă scrisoare a d-lui Delavrancea „Epoci“; o replică răspunsului lui Alex. Davila, în *Epoca*, XVIII, nr. 353, 23 decembrie 1912, p. 1.

³ Horia A. Bottea, *Cronica teatrală. Teatrul Național. „Hamlet“, „Hagi-Tudose...“*, *România ilustrată*, IX, nr. 5-6, februarie-martie, 1913, p. 20.

⁴ L. Rebreanu, *Noul dezastru de la Teatrul Național, Rampa*, II, nr. 349, 16 decembrie 1912, p. 1-2.

⁵ Dinu Dumbravă, *Retragerea lui „Hagi-Tudose“*. *Supărarea d-lui Delavrancea sau povestea văcarului care s-a supărat pe sat, Rampa*, II, nr. 352, 20 decembrie 1912, p. 1.

scrie despre *Hagi-Tudose* că este „o dezamăgire pentru public, piesă incalificabilă, care a ocupat cu zornăitoarea ei nulitate întreg Teatrul Național, de la mașiniști la director, două luni de zile îngrozitoare... caraghioslic literar... absurditate...”¹

În realitate, numărul repetițiilor a fost mult mai mic decât cel declarat de Al. Davila, și dacă socotim că Nottara într-o săptămână de repetiții nu-și putea însuși rolul principal al piesei, pe care Delavrancea îl destinase lui Iancu Brezeanu, violența de limbaj a presei ne apare cel puțin exagerată, dovadă modul în care piesa *Hagi-Tudose* a fost primită de public și de presă în epoca noastră. Chiar în 1912 s-au auzit și glasuri indignate, care au condamnat atacurile dezlănțuite împotriva lui Delavrancea și a piesei sale. Dacă actul al III-lea este socotit mai puțin util, în schimb, restul este creația unei mâini de maestru.²

Se pare că nici Nottara nu era potrivit pentru rolul principal. Un contemporan care dă destule dovezi de obiectivitate scrie:

„*Hagi-Tudose* a căzut categoric. Delavrancea n-are nevoie să fie menajat. Este o figură uriașă. Învins nu e scriitorul, ci unul din procedeele sale. Falimentul descriptivei dramatice a lui Delavrancea. Acest mare evocator, care știe să creeze un suflet cu o vorbă și să închidă o grădină într-o frază, a vrut să subordoneze drama temperamentului său. Descrierea în *Apus de soare* a înlocuit acțiunea prin evocare și s-a ridicat la înălțimea unei realizări artistice nesperate. Procedul nu i-a reușit în celelalte piese. În *Hagi-Tudose* lipsește total evoluția...”³

Obiecția, care se resimte de atmosfera general defavorabilă creată în jurul piesei, este însoțită și de aprecieri favorabile:

„Totuși, expunere admirabil colorată, originală, dialog scintiletor, tipul avarului redat cu mână de maestru. *Hagi-Tudose* este un zgîrcit original, complex, tragic.”⁴

Cu toate acestea, autorul opiniilor de mai sus crede că personajul lui Delavrancea ar fi fost mai bine interpretat de I. Brezeanu, cu umor, ceea ce ar fi salvat piesa.⁵

¹ T.A. După „*Hagi-Tudose*”, *Facla*, III, nr. 52, 29 decembrie 1912, p.1.042 — 1.043.

² *Primele reprezentațiuni. Teatrul Național. „Hagi-Tudose”, piesă în 4 acte de d. B. Delavrancea, Epoca*, XVIII, nr. 346, 16 decembrie 1912, p. 3.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

Eugen Lovinescu se mulțumește să constate, fără comentarii, că piesa n-a izbutit.¹

Pentru Victor Eftimiu, însă, Hagi-Tudose este măreț, prin totala dăruire a unei pasiuni, indiferent de ce natură e această pasiune.²

Cel mai convingător dintre apărătorii lui *Hagi-Tudose*, contemporan cu autorul, este Mihail Dragomirescu. La un an după căderea comediei lui Delavrancea, într-o conferință pe care a ținut-o la Ateneu, la 30 ianuarie 1914, criticul maiorescian afirma că s-a făcut o mare nedreptate în cazul piesei *Hagi-Tudose*, care este „cu totul superioară din punct de vedere literar“, prezentînd o epocă istorică dispărută.³

În 1941, în mod surprinzător, dar interesant, George Călinescu apropie caracterul zgîrcitului de al lui Ștefan cel Mare din *Apus de soare* — un apus al unui egoist.⁴

Dovadă a impresiei pe care tipul de zgîrcit zugrăvit de scriitor în nuvela *Hagi-Tudose*, accentuat apoi cu mijloacele dramaturgiei în comedia cu același nume, a făcut-o asupra contemporanilor ne-o dă un fapt divers, petrecut în noiembrie 1912. În strada Pandurilor nr. 18, din București, bătrînul C. Athanasiu, în vîrstă de 70 de ani, este găsit mort, mîncat de șoareci, într-o mizerie indescriptibilă, deși era posesorul a 300.000 lei. Ziarele prezintă cazul, folosind numele personajului lui Delavrancea: *Un Hagi-Tudose mîncat de șoareci*⁵, *Milionarul mîncat de șoareci. O anchetă în mijlocul mizeriei lui Hagi-Tudose din Șoseaua Panduri*.⁶

Mai mult decît aprecierile din ultima vreme, mai favorabile decît cele de acum cîțiva ani, includerea comediei lui Delavrancea în repertoriul teatrelor noastre din capitală și din provincie indică creșterea interesului contemporanilor noștri pentru această piesă, în care comicul se împletește cu tragicul, simplitatea clasicistă cu grotescul.

¹ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, București, 1937, Ed. Ancora, p. 330.

² Victor Eftimiu, *Sfocedania lui Hagi-Tudose*, *Flacăra*, II, nr. 12, 5 ianuarie 1913, p. 92—93.

³ R.D., *De la Ateneu, Facla*, V, nr. 113, 31 ianuarie, 1914, p. 3.

⁴ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Ed. Fundațiilor regale, 1941, p. 508.

⁵ *Epoca*, XVIII, nr. 314, 14 noiembrie 1912, p. 1.

⁶ N.G. Nicolescu, *Milionarul mîncat de șoareci*, *Epoca*, XVIII, nr. 317, 17 noiembrie 1912, p. 1.

p. 91, r. 7-16 O șosea prăfuită, cu găuri și cu gropi se pierde în depărtare. Împotriva bisericii, o casă veche, învălită cu olane, cu prispă lată, c-o ușcioară și c-o singură fereastră cu fiare groase. E locuința lui Hagi-Tudose. În șir cu ea, pe un mal teșit, cotind după șosea, o cârciumă, o bragagirie și o stanție de scînduri cu cîrnați uscați atîrnați în cuie și cu teancuri de pastramă pe tarabă. Ulicioare și trecători printre case, pe după plute și pe după curtea bisericii. În stradă 1913, ms. II/ O șosea prăfuită, cu găuri și cu gropi, se pierde în depărtare. Pe un mal teșit d-împotriva bisericeii case înșiruite și prăvălii. Cea d-întii c-o singură fereastră cu fiare încrucișate, cu ceardac, cu prispă și învelită cu olane vechi; e a lui Hagi-Tudose; apoi o cârciumă, o bragagirie, o stanție de scînduri prefăcută în pastramagirie cu cîrnați uscați atîrnați în cuie și cu teancuri de pastramă pe tarabă. Ulicioare printre case, pe după plute și pe după curtea bisericii. În stradă ms. I.

p. 94, r. 7-23 dispăre. Preotul Roșca, ceva mai tîrziu, după ce se întoarce cu fața spre răsărit, face trei cruci și pleacă. Gherghina Profirel, cînită, sulemenită, cu sprîncenele lipite, cu rizil pe cap, cu cite doi cîrlionți la amîndouă urechile, se încearcă să iasă pe ușa bisericii. Malacovul o împiedică. Tudose, în dreptul ușii, c-o scurteică de lastic îngălbenită de soare, hărtănită pe poale, și din care n-a mai rămas nici un petec de blană; c-o pălărie moale, a căreia formă nu se mai știe de vechime, și c-un băț adus la vîrf în chip de baston. Cu ochii vii supt niște sprîncene stufoase, cu ochelari mari, cu barba cărunță, rară și prelungă în bărbie, cu părul nepieptănat și atîrnînd în vițioane. Tușește din cînd în cînd.)

Gherghina Profirel (dînd să iasă): Tudose, Tudose... apucă de malacov...

Tudose: Sărut mîna... s-apuc... 1913, ms. II/ dispăre. Gherghina Profirel se încearcă să iasă pe ușa bisericeii. Rochia malacov o împiedică.

Gherghina Profirel (cu rizil, cu cite două cîrlionțe — cercei — la urechi, sulemenită și cînită și cu două ben-

ghiuri etc.): Tudose, Tudose, — Apucă malacovu...
Hagi-Tudose (cu barba m[ai]m[ult] albă și rară, cu părul lung — vițioane —, c-o scurteică de lastic, galbenă de soare și neregulat tăiată pe poale): Sărut mina...
S-apuc... *ms. I.*

p. 95,

noastre!

r. 10—13 (Pornesc încet spre poartă. Gherghina șchioapătă, o string ghetetele.)

Tudose: Bunătat' de rochie 1913, *ms. II/ noastre...*
Pe Gherghina o string ghetetele. Șchioapătă. Ies pe poarta curței din care n-a rămas decît doi stîlpi de stejar. Vorbesc. Hagi-Tudose e ca un cine care s-ar gudura pe lingă stăpînul său.

H. Tudose: Bunătat' de rochie *ms. I;*

r. 20—22 bătoasă, bătoasă, că stă-n picioare cînd o iau din cuier ș-o pui 1913, *ms. II/ bătoasă, că stă-n sus cînd o iau din gardiropă... ș-o pui ms. I.*

p. 96, r. 7—9 Rău, rău faci, cocoană, de nu deschizi o prăvălie! (Gherghina rîde.) Le-ai dăsfăce pe cele care nu se mai poartă... Î, ce de bani 1913, *ms. II/ Rău, rău faci de nu dăschizi giuvaergerie; le-ai dăsfăce pe cele cari nu sunt la modă... Ce dă bani ms. I;*

r. 12—17 Brățările?... Frumos ți-ar șede... Ei, bravo zău! (Ies pe poartă și dau de cerșetor.)

Cerșetorul (mai mult gol pînă-n briu, c-o căciulă-n poală): Miluiți-mă și pe mine!... Așa să vă ajute ziua de astăzi! 1913, *ms. II/ Brățările și cercei... Frumos ai fi Tudose!*

Cerșetorul (jos în poartă cu căciula în poală, dăspuiat pînă la briu, orb și surd, plecîndu-și urechea): Miluiți-mă și pe mine! Să v-ajute ziua de astăzi! *ms. I.*

p. 98,

Abia te miști...

r. 15—23 *Scena III*

Aceiași și Matache Profirel (Profirel, un om în vîrstă, ras, cu mustăți, cochet îmbrăcat, cu joben, cu redîngotă, cu jiletcă albă și cu flori în relief. Cu baston de abanos și cu mînerul de fildeș, cu lanț de aur și cu inele mari la amîndouă mîinile. Vine fuga, gîfîind).
Matache Profirel: Viu... 1913, *ms. II/ Abia te miști. Tănase Profirel* (zorind): Viu... *ms. I.*

- p. 101, mă string ghetele de-mi scapără ochii, mi-e frică să
 r. 22—28 nu mă dea în reumatism...
Matache Profirel: Ei, fugi d-acolo!
Gherghina Profirel: Cum oi ajunge acasă... la lighean
 ...picerile în apă rece... Îmi lasă gura apă cînd mă
 gîndesc... Nene 1913, ms. II/ mă string ghetile de-mi
 scapără ochii... Cum oi ajunge acasă... la lighean...
 picerile-n apă rece... uf! să mai răsufli!... Nene ms. I.
- p. 102, niște bătaioși... (Serios.) O dată mi-a venit leșin, în
 r. 11—14 Podul Mogoșoaci, în dreptul miresei cu pantofu-n
 mină... Tudose 1913, ms. II/ niște bătaioși... De două
 ori mi-a venit leșin în Podul Mogoșoaii... Că dumnealui
 a vrut să-i scopească... eu nu și nu... cică miroase...
Hagi-Tudose: O fi mirosind... (Aparte.) D-ai-a s-or
 fi sperîind de d-ta!
Gherghina Profirel: Tudose ms. I;
- r. 27—30 la pomană vă gîndiți!
Cerșetorul: Nu treceți pe lîngă un orb, voi, cu ochi
 1913, ms. II/ la pomană te gîndești! Ai pus d-oparte
 părăluțe bune?... Cît ai?
Cerșetorul (întorcînd capul și privind în vid): Nu tre-
 ceți pe lîngă orb, voi cu ochi ms. I.
- p. 107, *Gusi*: Săracu! un biet suflet!
 r. 31—36 (Ies pe poartă în șir. Gusi, Jenică Păunescu, al
 doilea epitrop aruncă Cerșetorului cite-un ban. Aruncă
 și Hagi-Tudose ceva în căciula orbului. Primul epi-
 trop, cel din coadă, începe să rîză).
Gusi: Adică, de ce rîzi 1913/ *Gusi*: Ei săracul... un
 biet suflet...
 (I-aruncă un ban (sună) și toți fac la fel. Hagi-Tu-
 dose i-aruncă și el. Al doilea ctitor, cel din urmă, arun-
 cîndu-i banul, începe să rîză.)
Gusi: Și de ce rîzi? ms. I/ *Gusi*: Săracu! Un biet
 suflet!
 (Ies pe poartă în șir. Gusi, Jenică Păunescu, al
 doilea epitrop, Tudose și în urmă primul epitrop.
 Aruncă Cerșetorului cite un ban. Aruncă și Hagi-Tu-
 dose ceva în căciula orbului. Primul epitrop, cel din
 coadă, începe să rîză.)
Gusi: Adică de ce rîzi ms. II.

- p. 109, *Primul ștregar*: La sorți!
- r. 27—31 (Unul din ștregarii adună ciomegile celorlalți, închide ochii și le-azvîrlă peste cap. Merge d-a-ndaratele și calcă ciomagul celui d-al cincilea ștregar.)
Al cincilea ștregar: Ptiu! Fir-ați 1913/ *Primul ștregar*: Să tragem la sorți...
Al cincilea ștregar: Ăl mai scurt. (Ia cinci bețișoare și le potrivește să fie d-o potrivă la capul ăl de sus; se întoarce cu fața.) Trageți.
 (Toți trag și rămîne cel mai scurt în mîna celui d-al cincilea ștregar.)
Al cincilea ștregar: Na! Fir-ați ms. I/ *Primul ștregar*: Să tragem sorții...
Al cincilea ștregar: Ăl mai scurt. (Ia cinci bețișoare și le potrivește la căpătîiul din afară.) Trageți... Cum v-o fi norocul...
 (Toți trag și cel mai scurt rămîne în mîna celui d-al cincilea ștregar.)
Al cincilea ștregar: Ptiu! Fir-ați ms. II;
- r. 34—36; *Leana* (iese-n prispa casei, lucrează la o cămășuță, și
 p. 110, r. 3 din cînd în cînd cîntă încet: *La un cadavru*):
 „Ca un crin de vară ce vîntul îngheață,
 Frumoasă Ioană, în valuri pieriși...“
 (Tudose coboară din fund și s-abate... 1913/
Leana (pe prispă, coase și cîntă):
 „Ca un vînt de vară
 Frumoasă Ioană,
 Ca vîntul pieriși!“
 (Apare din fund Hagi-Tudose și s-abate... ms. I/
Leana (iese-n prispa casei, lucrează la o cămașă și
 din cînd în cînd cîntă încet):
 „Ca un vînt de vară
 Frumoasă Ioană,
 Ca vîntul pieriși...“
 (Hagi-Tudose coboară din fund și s-abate... ms. II;
- r. 20—26 Ce om! Ce caiafă de om!
 (Tudose intră în jocul copiilor tocmai cînd ștregarul cu măciuca de corn dă în poarcă. Poarca zbirnîie și-l izbește.)
Tudose (lăsîndu-se pe vine): Au! au! au! Bătu-te-ar 1913, ms. II/ Ce om! ce om!

(Hagi-Tudose trece prin jocul copiilor tocmai cînd ştrengarul cu măciuca de corn dă în poarcă de zbîrnie. Arşicul îl izbeşte peste picioare pe H.T.)

Hagi-Tudose: Au! Bătu-te-ar *ms. I.*

P. 113,

falimentul!

r. 35—40; (Ghioala vine pe cărarea din dreapta bisericii. În

P. 114, r. 1—4

cămaşe, legată la cap cu un bariş galben-verde, cu fusta ridicată în amîndouă şoldurile, cu un brîu roşu, cu picioarele goale în papuci, şi c-o legătură de gogoşi. Vorbeşte tare şi cam fără măsură.)

Scena X

Ghioala, Tudose şi Leana.

Ghioala (dînd mîna lui Hagi-Tudose): Bună ziua, nene... Bună 1913, *ms. II*/ falimentul... (Tresare.) Zisei ceva?

Leana (oftînd): Nimic, nene Tudose.

Scena VI

Ghioala, Hagi-Tudose şi Leana

(Ghioala vine pe cărarea din dreapta bisericii, în cămaşe, legată la cap cu un bariş galben-verde, cu fusta de stambă ridicată în amîndouă şoldurile, c-un brîu roşu, cu picioarele goale în papuci, şi c-o legătură cu gogoşi.)

Ghioala (dă mîna lui Tudose şi Leanii — vorbeşte tare): Bună ziua, Tudose. Bună *ms. I.*

P. 117,

r. 14—15

mă-ta a luat cîmpii... (Leana pleacă şi trage binişor uşa după ea.)

Să nu rupi clanţa... (Mînios.) Ce bogat? 1913, *ms. II*/ mă-ta iar ia cîmpii. (Leana să duce şi trage uşa binişor după ea.)

Hagi-Tudose (tresare): Să nu rupi clanţa!... Ce bogat? *ms. I;*

r. 38—40

că ne cunoaştem noi, am auzit eu... De cînd erai mic... nu dăschideai guriţa... nu rupeai 1913, *ms. II*/ că te ştiu eu... de cînd eram mici... Nu ți s-auzea guriţa, nici paşii. Nu rupeai *ms. I.*

P. 118,

r. 12—13

cînd e zăduf — ți-aduc reveneală... cînd ți-e frig 1913, *ms. II*/ cînd ți-e cald ți-aduc reveneală de răcoare, cînd ți-e frig *ms. I;*

r. 34—38 zgîrcitule!

Hagi-Tudose (făcînd explozie): Piei din fața mea, cățea!

(Cade pe prispă. Circiumarul, Bragagiul și Pas-tramagiul rid cu hohote.) 1913, ms. II/ zgîrcitul! (Și zgîrcit ești.)

Hagi-Tudose: Piei din fața mea, cățea! ms. I.

p. 122,

încondeați...

r. 11—14 *Leana*: Domnule, domnule Culai! Am obrazii arși de soare și bătuți de ploii 1913, ms. II/ încondeați...

Leana: O! Domnule Brînduș...

Culai Brînduș: ...ai față rumenă, ai păr ca de mă-tase, ai mîna mică, ai talia mlădioasă...

Leana (surizînd): Domnule, domnule Brînduș! Am fața arsă de soare și bătută de ploii ms. I.

p. 123,

într-una, ziua și noaptea... Și mai cu seamă de-i

r. 17—18 cer ceva 1913, ms. II/ într-una că n-are, și dimineața și ziua, și seara și noaptea, și deștept, și-n somn, și mai cu seamă de-i cer ceva ms. I.

p. 125,

r. 31—35 (Popa Roșca dezleagă colțul unei basmale și îi dă paralele.)

Hagi-Tudose (numărînd): Mai era o bucată 1913/ taică, în lemnul pe care s-a răstignit Mintuitorul nostru Isus Hristos...

Hagi-Tudose (ii dă un ghioz galben și ia paralele și le înnumără.)

Mai era o bucată ms. I.

p. 126,

Leana și *Culai*.

r. 28—37 (*Hagi-Tudose* le deschide ușa dinlăuntru. Intră gălă-gioși. Se aud *Gherghina Profirel*, *Matache Profirel* și *Jenică* strigînd: „*Hagiule*, să trăiești, *Hagiule*!“ *Hagi-Tudose* revine, astupîndu-și amîndouă urechile, în ușa dinspre grădină. Cîțva timp nu se vede decît *Hagi-Tudose*, *Culai*, *Leana* și *Gherghina Profirel* care nu poate intra pe ușă din pricina malacovului.)

Hagi-Tudose: Ajunge, că mă năuciți! 1913/ *Leana*, *Culai*, și ceva mai tîrziu, ctitorul *Gusi*. Toți intră strigînd: „*Hagiule*, *hagiule*.“)

Hagi-Tudose (în ușe): Ho! ho! ajunge, că mă năuciți! ms. I.

p. 140,

damblagiii, cu surzii, cu muții, cu leproșii...

r. 25—38 *Gherghina Profirel* (înfricoșată): Birrr!

Hagi-Tudose: ...cu ologii, cu nătîngii, cu lunaticii, cu tonții, cu bilbîiții, cu furioșii, cu găgăuții și cu netoții lor — care veniți, care aduși de peste nouă țări și nouă mări — și se rugau ori se rugau pentru ei, și, după două-trei săptămîni, fiut, p-aci țî-e drumul, întregi și vindecați...

Gherghina Profirel: Matache, adu mina...

Jenică (surizînd): Va să zică, acolo nu sunt milogi?

Hagi-Tudose (repede): Ba sunt: cei care nu cred! 1913, ms. II/ damblagiii, cu apucații, cu sluții, cu surzii, cu muții, cu leproșii, cu ciungii, cu șchiopii, cu ologii, cu neghiobii, cu nătîngii, cu rîioșii, cu mincații de boale, cu lunatecii, cu năucii, cu tonții, cu bilbîiții, cu furioșii, cu cocoșații, cu găgăuții și cu netoții lor, care veniți, care aduși în cărucioare, pe brațe, în pînze, pe rogojine, de peste 9 țări și 9 mări, și se rugau or se rugau pentru ei, și dupe două trei săptămîni fiut! p-aci țî-e drumul întregi și vindecați lamur...

Jenică Păunescu: Va să zică acolo nu sunt milogi?

H. Tudose: Ba sunt: cei care nu cred! ms. I.

P. 148,

r. 37—40;

P. 149, r. 1—8

mi-ești drag, Culai!

(Se îmbrățișează.)

Culai (speriat): Ia... Un chibrit!

(Lumină-n fereastra casei.)

Leana (cu spaimă): Nenea Tudose!

(Culai și cu Leana, repede după un pom. Hagi-Tudose apare în ușa c-un felinar și c-un topor. Cu părul ciufulit, cu barba într-o parte, cu picioarele goale și-n cămașe. E înfiorător.)

Leana: Cu toporul? Ne-am topiit!

Hagi-Tudose (în ușa, c-un glas de pe lumea-ailaltă.):

Cine-i 1913/ mi-ești drag, Culai!

Culai: Vrei tu să-mi fii soție?

Leana: De vrei tu cum să nu vreau eu?...

(Se îmbrățișează.)

Culai: Ia... s-a aprins un chibrit... Cine vine?

Leana: Nea Tudose?... cu toporul? Ne-am topit. (Se retrag dupe un pom.)

Hagi-Tudose (c-un topor în mînă și c-un fel[inar]. Din ușa): Cine-i acolo? ms. I/ mi-ești drag, Culai!

(Se îmbrățișează.)

Culai (speriat): Ia... Un chibrit...

(Lumină în geamuri.)

Leana (cu spaimă): Nenea Tudose!

(*Culai* și cu *Leana* să trag după un pom. *Hagi-Tudose* apare în ușa c-un felinar și c-un topor. Cu părul ciufulit, cu barba într-o parte, cu picioarele goale și-n cămașe. E înfiorător.)

Leana: Cu toporul? Ne-am topiit!

Hagi-Tudose (în ușa, c-un glas de pe lumea ailaltă): Cine-i acolo? *ms. II.*

p. 154, *Jenică* (trist): De ce?

r. 21—24 *Fifica*: Crezui că mor adineauri... Ardeam în brațele tale... Mă încingi ca un șarpe... (S-aruncă-n brațele lui. El o sărută apăsător.) *Dăstul 1913, ms. II/*

Jenică Păunescu: De ce?

Fifica: Am crezut că mor adineauri... Mă încălzesc, mă aprind, mi se bate inima și nu mai pot răsufla, în brațele tale... ca un șarpe mă încingi... (vine în brațele lui. O sărută.) *Dăstul ms. I.*

p. 180, r. 4—5 buzunarul din stînga al fermenelei și nu izbutește.) *Zapisul 1913, ms. II/* buzunarul stîng al ilicului și nu poate.) *Zapisul ms. I.*

p. 182, r. 8—9 o ușa cu două șini în cruce și cu o clanță *1913, ms. II/* o ușa de ștejar cu o broască cu două zăvoare, în broască o cheie groasă și dasupra o clanță. *ms. I;*

r. 12—13 smălțuită cu verde. O ladă de Brașov. O bardă pe capacul lăzii. Pe jos *1913, ms. II/* smălțuită cu verde închis pe buze și dăschis spre umflătură. O ladă de Brașov zugrăvită și încondeiată ca un ou de Paște. Pe jos *ms. I.*

p. 183, să mă-mbrac... Ale purtate...

r. 18—19 (Se scoală și se clatină.) *1913/* să mă-mbrac. Nu ale de hagi, ale purtate *ms. I.*

p. 185, Zi că n-ai auzit, zi c-ai visat, zi c-ai avut lungoare...

r. 39—40 (Îl înecă tusea.) *1913/* Zi că n-ai auzit, zi că ți s-a părut, zi c-ai visat, zi că ai lungoare, dar spune, spune ceva, dar să nu fi ascultat, să nu fi auzit... (Tușește rău.)

Leana: Da, da, nene Tudose, mi s-a părut. *ms. I.*

p. 186, *Hagi-Tudose* (se viră-n pat): Să mă vinzi, să mă ucizi?

r. 12—14 (Se-nvirtește, se aud banii sunînd, se sperie.) A sunat ceva? *1913, ms. II/ Hagi-Tudose* (tușește): Să auzi,

- să mă vinzi, să mă ucizi (gestul — speriat-sunetul banilor)... A zuruț ceva? *ms. I.*
- p. 188,
 r. 14—17 *Hagi-Tudose* (innumărînd pungile ascunse): Una, două, trei... 1913/ mișcă mîinile sub pătură.
Leana: Săracul, nenea *Tudose*!
Hagi-Tudose (încet, sieși): Una, două, trei *ms. I*/
 mișcă mîinile supt plapfă.
Hagi-Tudose (ca și cum ar fi singur): Una, două, trei...
ms. II;
- r. 19—20 *Hagi-Tudose* (c-o veselie sinistră): Am găsit-o 1913,
ms. II/ *Hagi-Tudose* (c-o veselie mormîntală): Am
 găsit-o *ms. I.*
- p. 189, r. 1—4 Pe buze oarecari urme de singe. Sfirșeală. Pune capu-n
 pernă): I-î-î! bătrîn neghiob!... (C-un suris straniu).
 De cînd mi-ai pomenit 1913, *ms. II*/ pe buze se ivește
 singe. Se uită lugubru.) Ași! ast-noapte mi-a curs
 singe din nas... O nimica toată... O sfrîșeală. (Pune
 capul în pernă — *Leana* și *Culai*.) Î, bătrîn neghiob,
 nu te mai sature. De cînd mi-ai pomenit *ms. I*;
- r. 26—30 (S-aude glasul *Gherghinii Profirel*.) Cum uitasem!
 Na!... La loc, cu toții, și să tăceți ca și cum n-ați
 fi vii, că vin ciorile lacome care mănîncă pe puii de
 aur... Și voi sunteți ai mei, nu ai tuturor!
 (Vîră pungile supt pătură.) 1913, *ms. II*/ (S-aud
 tîrșiituri, glasul m-me *Profirel*.) La loc, așa, cu toți,
 și să tăceți ca și cum n-ați fi... că vin risipitorii, și
 voi sunteți ai omului, iar nu ai oamenilor... (*Leagă*
 pungile și le vîră sub plapămă.) *ms. I.*
- p. 195,
 r. 37—38; *Hagi-Tudose* (c-un glas ostenit și sugrumat): Dacă
- p. 196, r. 1 n-ar fi lumea așa de nătîngă 1913, *ms. II*/ *Hagi-Tu-*
dose: Se cunoaște că nu e casa lor... trîntesc ușa...
 aaaau!... (Capul jos.) Dacă n-ar fi lume nătîngă
ms. I;
- r. 2—3 A! Nu! Știe Dumnezeu ce face... Pe cine aș mai împrumuta? 1913, *ms. II*/ A! Nu! Cui aș vinde! Pe ci-
 ne-aș împrumuta! Nu, nu! știe ce face D-zeu... *ms. I*;
- r. 7—10 ca o vijelie?
 (*Leana* pune pe ladă un castron cu ciorbă, o bucățică
 de piine și-o bărdacă cu vin.)

Leana: O ciorbuliță s-o măninci cu ochii 1913, ms. II/ ca o vijelie?

Leana (cu cele necesare... cusurul): Iacă, nene, o ciorbă s-o sorbi cu ochii ms. I.

p. 197,
r. 24—25 Nu vezi că-mi sorb vieața? (*Leana* ia tot ce adusese și se duce.) O! părinte blestemat 1913, ms. II/ nu vezi că-mi sorb viața? (*Leana* o ia etc.) Trupul mi-e o flacăra! Pământul să deschide sub mine și mă duc adânc, adânc, tot mai adânc! O! părinte blestemat ms. I.

p. 198,
r. 32—35 *Hagi-Tudose* (ridicându-se în șezut și c-un gest teribil): Ieși!

(Cade-n pat, tușește și să-nvinețește la față.)

Ghioala: Iartă-l, Doamne, că nu știe 1913, ms. II/

Hagi-Tudose: Ieși! (Tușește și se invinețește la față.)

Ghioala: Am fost gură rea, iartă-mă! (sărută mâinile).

Hagi-Tudose: *Leano*, ia pe mă-ta și dă-o afară, că mor cu zile!

Ghioala: Iartă-l, Doamne, că nu știe ms. I.

p. 200, r. 1—6 cînd te-oi chema eu!

(Mai mult cade decît se lasă. N-ar vrea să doarmă și somnul îl fură. E o luptă între a fi deștept și-a adormi.)

Scena VIII. Hagi-Tudose și Leana. 1913, ms. II/ cînd te-oi chema eu!

Scena VIII. Hagi-Tudose și Leana. ms. I;

r. 14—15 mai răsuflă?... Mîna caldă... (O podidesc lacrămile.) Săracu, că mult 1913/mai răsuflă! (Îi pipăie mîinile.) Mîna caldă... (Lacrămile îi curg.) Săracu sărac, că mult ms. I;

r. 26—27 de ce se adîncea... Și merserăm așa 1913/ de ce se adîncea, pînă ce creștetele malurilor, dasupra noastră, păreau că se împreună... Nu se vedea nici pic de cer... Abia se zărea înaintea ochilor... Și mergînd așa ms. I.

p. 201, r. 7—8 de aur! Eu repezii mîinile în coasă 1913, ms. II/ de aur... Cum o văz, repezii amîndouă mîinile și le înfipsei în coasă ms. I;

r. 14—17 ce bine îmi pare!... Am biruit-o!... (Se moleșește.) Aer! (Îi pică capul în pernă.) Acum... pot... să mă... odihnesc... 1913, ms. II/ ce bine îmi pare! Am sfă-

rîmat coasa morții! Și era de aur... O sfișeală...
(Leana, plînge.)

(Pleacă capul pe pernă...)

Hagi-Tudose: Acum pot să mă odihnesc... *ms. I.*

p. 203,

să nu le ierte... Așa să-i spui clănțăului!... (Se oprește.

r. 4—13

Se uită drept înainte, întorcînd capul fără a clipi.)

O! ce schilodă! (Ochii îi ies din cap și e coprins de groază.) Coasa, întreagă?...

(Scoate un gemăt lung. Se întinde. Oasele îi trosnesc în lungul trupului. Dăschide o gură largă. Își dă sufletul, încolăcindu-se ca să-și acopere banii. În mișcarea pe care o face, se dăzvește și i se văd mîinile...) 1913, *ms. II*/ să nu le ierte...

(Se oprește coprins de spaimă. Se uită țintă, fără a clipi, ridică capul și-l întoarce ca un sugestionat.) Tot p-aci, madaramo?... (Coprins de groază.) Coasa e întreagă!... (Se întinde în lungul trupului. Geme prelung. Dăschide o gură largă. Își dă sufletul, încolăcindu-se. În mișcarea pe care o face să desvelește și să văd mîinile...) *ms. I.*

Antum nu s-au tipărit decît fragmente din actul I, în revista *Flacăra*, III, nr. 52, 1914, p. 409—411.

Postum s-au tipărit fragmente din actul I, în revista *Luceafărul*, XIV, nr. 11, 1 iunie 1919, p. 239—240; actul IV, în revista *Cugetul românesc*, II, nr. 1, ianuarie 1923, p. 3—17. Integral s-a tipărit la Editura Cultura națională, București, 1923, 148 pagini.

Inițial, a existat o primă variantă a dramei, scrisă pe foi de bloc de desen. Acest manuscris s-a pierdut, dar el este menționat de autor în scrisoarea adresată lui Al. Davila, în 1912, din care reiese și epoca la care a început elaborarea piesei.

„Chiar acum am lîngă mine blocul pe care am început *A doua conștiință*. Și ce minunat joacă persoanele din ea și ce dureros...”²

A doua variantă, incomplet păstrată, în posesia fiicelor scriitorului, este scrisă cu cerneală neagră, pe foi de caiet, și are corecturi făcute cu cerneală violetă și cu creion negru. Din această variantă există p. 1—40; p. 48—53; p. 65, p. 67, p. 69—71, p. 76—80; p. 83—107; p. 109—140; p. 142—191.

Prima pagină din acest manuscris este nenumărotată, iar pe p. 191 și ultima Delavrancea notează:

„Actul al treilea, transcris, scurtat și îndreptat la Vlahuță în Dragosloveni. Sfirșit la 2 fără 20, după miezul nopței. Eram singur. Hoții și hoțoaicele (fiicele sale, fiicele lui Vlahuță, nepoții celor doi scriitori n.n.) se duseseră la «Chindia»³ în R.-Sărat.

Barbu“

¹ Vezi și *Studiul introductiv* al ediției de față, vol. I, p. CIX—CX.

² „Hagi-Tudose“ la *Teatrul Național. O scrisoare a d-lui Delavrancea*, *Epoca*, XVIII, nr. 349, 19 decembrie 1912, p. 1.

³ Societate de cîntece și jocuri populare. Președintele societății era Al. Chircu, prietenul lui Delavrancea.

A treia variantă — transcrierea celei precedente, după scurtarea și îndreptarea de care pomenește Delavrancea în nota reprodusă mai sus — se află într-un caiet cu coperte negre și are o sută nouăzeci și nouă de foi, scrise pe o singură parte, cu cerneală neagră, nenumerotate. Manuscrisul se continuă cu 7 foi semi veline, nenumerotate, scrise pe o singură parte.

Pe prima pagină a manuscrisului Delavrancea a schițat portretul unui bărbat.

A patra variantă începe cu p. 57, actul II și este scrisă cu creionul; continuă cu p. 58, 60, 62, 63, 64, 65—74, 75, scrise pe verso-ul p. 76 — 80 inclusiv din varianta a doua; p. 82, 85, 92, 107, 108—128 inclusiv și p. 130. P. 75, scrisă cu creion, se află în depozitul Muzeului Teatrului; Național „I.L. Caragiale“ din București, sub nr. 289.

Ediția postumă a piesei, din 1923, nu reproduce întocmai nici una dintre variantele menționate mai sus, ceea ce înseamnă că Margareta-Bebis Delavrancea, care a îngrijit această ediție, a folosit o altă variantă pierdută, poate cea scrisă pe foi de bloc de desen, despre care pomenea Delavrancea în 1912, în scrisoarea adresată lui Al. Davila.

În timpul petrecut la Paris, perfecțiunea artistică a *Giocondei* lui Leonardo da Vinci a produs asupra viitorului scriitor o puternică impresie.

Într-o scrisoare inedită, datată „1 ianuarie 1907“, de la Paris, și adresată soției sale, Delavrancea mărturisește telegrafic: „Văzut Luvru. Văzut *Gioconda*. Ea a dominat și domină toată viața mea artistică...”

Structura lapidară a propozițiilor sugerează graba cu care scriitorul, o dată ajuns la Paris, a făcut primul său drum la Luvru, spre a revedea chipul Monei Lisa din celebrul tablou al lui Leonardo da Vinci.

În același an, vorbind la Ateneu despre poetul italian Giosué Carducci, Delavrancea pomenește și de arta lui Leonardo da Vinci, în formule foarte apropiate de cele pe care le vom întâlni în piesa lui postumă; dovadă că subiectul îl preocupa cu mult înainte de a o elabora:

„...Leonardo da Vinci cu câtă finețe și-a zugrăvit pe vestita lui *Gioconda*. Priviți-o. Nu e așa că vedeți două surisuri într-unul? Priviți-o bine! Ea trăiește. Suride desprețuitor când ne-am uitat de bine. Suride dulce când ne-am făcut datoria. E a doua conștiință a fiecăruia din noi.”¹

¹ Delavrancea, *Giosué Carducci, Convorbiri literare*, XLI, nr. 4, aprilie 1907, p. 353—363.

În aprilie 1908, la inaugurarea Societății artiștilor, Delavrancea are din nou prilejul să vorbească despre surîsul Monei Lisa. În altă scrisoare, adresată de data aceasta fiicei sale Cella, care își exprimase în termeni superlativi părerea despre tabloul lui Leonardo da Vinci, Delavrancea scrie la 13/23 iunie 1910:

„Ai dreptate cu *Gioconda*. Nimeni n-ar trebui s-o copieze și mai ales dintre cei cari o copiază. Toți și toate parc-ar lucra în pușcărie în fața *Giocondei*, așa de brute le sunt culorile, așa de mult le rinjește bucătăreasa lor voind să surprinză surîsul divin, mîngietor sau aspru, după cum ai fost blind sau rău, tu, care o privești. Știi că am tratat-o ca pe o «a doua conștiință» a oamenilor, de elită, bineînțeles, dar ceea ce nu știi încă e că învățesc în capul meu de vreo cîțiva ani o dramă modernă în care rolul principal să-l joace această «a doua conștiință» a noastră, *Gioconda*. Îi vine rîndul curînd. La vară termin partea a treia din «trilogia Moldovei» și-apoi încep în toamnă această lucrare, care mă muncește d-atîta vreme...”

Pe lingă hotărîrea împărțită fiicei sale în scrisoarea de mai sus, un eveniment care a impresionat toate cercurile iubitorilor de artă, petrecut în 1911, a determinat probabil pe Delavrancea să se apuce de elaborarea, fără întîrziere, a dramei moderne anunțate: din Muzeul Luvru dispăre în 1911 celebrul portret al *Giocondei*. Stupoarea este atît de mare, încît se propune deschiderea unei liste de subscripție din care să se adune un milion pentru hoțul care ar restitui tabloul.

Redactarea piesei, destul de avansată în 1912, cum reiese din scrisoarea adresată la 17 decembrie lui Al. Davila, a suferit lungi înteruperi, din cauza multiplelor activități ale autorului. În 1913, însă, vestea regăsirii tabloului furat de la Luvru, într-o mansardă a unui hotel de a treia mîină din Paris, a fost primită inițial cu scepticism. Și totuși, vestea era adevărată. După doi ani, Vincenzo Perugio încearcă să vîndă tabloul furat anticarului Geri din Florența, justificîndu-și furtul prin dorința patriotică de a readuce în patrimoniul Florenței tabloul creat de unul dintre marii ei artiști. Anticarul Geri a primit să se aducă tabloul la Florența, după care a anunțat autoritățile. În decembrie 1913, *Gioconda* era adusă cu alaiul unei regine în Muzeul Luvru.

Cît lucrase Delavrancea la piesa *A doua conștiință* nu putem ști precis, dar cel puțin o variantă era gata la sfîrșitul anului 1913, cînd a fost regăsită *Gioconda*, și scriitorul suspendă orice activitate, pleacă la Paris, pentru a se asigura personal de adevărul anunțului citit în *Gazeta ilustrată*.¹ La 2 ianuarie 1914 îi scrie soției sale:

¹ Regăsirea „*Giocondei*”, *Gazeta ilustrată*, III, nr. 1, 14 decembrie 1913, p. 3-4.

„Din prima zi am tulit-o la Luvru. Și de frig, și de plăcere. (O! să vedem pe *Gioconda!*) Și n-am văzut-o, am zărit-o. Era duminică, și, lume, lume de nu mai încăpea. În «*Salon carré*», un guardian. Atît! Atîta uniformă se vedea. Ceialți guardieni erau... în civil! Se cunoștea dupe mustățile lor ascuțite și în sus, dupe ochii lor vii și cercetători. Ne-am dus și luni, și marți, și miercuri, și... am văzut-o. Era ea! Cu surisul ei misterios și etern, mă urmărea în toate colțurile sălei. Mi s-a părut sau e adevărat: puțin atinsă la buza din dreapta. În toate zilele acestea, mai mult în fața ei, și prea puțin am străbătut sălile Luvrului...“¹

În vreme ce Delavrancea se mai afla probabil la Paris, ne surprinde să citim în *Facla*, care îl atacase pentru *Hagi-Tudose*, că în ziua de 5 ianuarie 1914, la Teatrul Modern se va reprezenta „ziua — *A doua conștiință*; seara — *Hoțul*“², fără a se da numele autorilor. Nici într-un alt material însă nu se confirmă informația că piesa lui Delavrancea s-ar fi reprezentat. Două săptămîni mai tîrziu chiar, alte surse afirmau că piesa nu era încă terminată: „D-l B. Delavrancea lucrează la o nouă piesă de teatru. Noua lucrare a marelui prozator este tot din viața modernă și analizează o interesantă stare sufletească. Piesa este, după cum se vede, de analiză psihologică și este intitulată *A doua conștiință*.“³

În biblioteca Teatrului Național din București, un exemplar dactilografiat, pe care sînt indicații de regie datorite lui Gusti numai la actul I, dovedește că piesa a fost într-adevăr prezentată și Teatrului Național. Presupunerea noastră se verifică printr-o informație publicată în *Revista artelor* din 1916, la pagina 86, unde se spune:

„În stagiunea viitoare a Teatrului Național au fost fixate pînă acum a se reprezenta... *A doua conștiință* de Delavrancea“...

Din amintirile lui I. Suchianu reiese că se împărțiseră și rolurile. Printre interpreți erau Petre Liciu, Radovici și Tina Barbu. Intrarea țării noastre în primul război mondial a zădărnicit însă posibilitatea reprezentării. Aflat la Iași în refugiu, în casa profesorului Paul, de Crăciun, în prezența lui Octavian Goga, a lui Eugen Goga, a lui George Murnu, a lui Brătescu-Voinești și a lui I. Suchianu, Delavrancea a citit de la ora patru după masă pînă noaptea tîrziu piesa care se pare că îi era cu deosebire dragă. Din relatările lui I. Suchianu⁴, deducem

¹ Scrisoare inedită.

² *Teatru. Spectacolele de astăzi-seară, Facla*, V, nr. 89, 5 ianuarie 1914, p. 4.

³ *Ecouri: O nouă piesă a d-lui Delavrancea, Flacăra*, III, nr. 14, 18 ianuarie 1914, p. 120.

⁴ I. Suchianu, *Crăciunul din 1916 la Iași, Universul*, an. 50, nr. 136, 22 mai 1933, p. 4.

că textul citit diferea de cele cunoscute de noi, că era un text care a rămas rătăcit sau s-a distrus în timpul refugiului la Iași.

Eugen Lovinescu opina că dacă s-ar fi jucat, ar fi avut aceeași primire ca și *Irinel*.¹

Într-o succintă analiză pe care o face ultimei piese terminate a lui Delavrancea, N. Iorga arată măsura în care *A doua conștiință* este tributară artei de nuvelist și orator a dramaturgului, activității sale politice:

„...mult mai târziu, se silește a da unor scene de moravuri, pentru teatru, multe înțelesuri misterioase, sugestiile ciudate ale mentalității nouă, în *A doua conștiință*, cu un substrat patologic, *Gioconda* lui Leonardo da Vinci jucându-și rolul *actual* alături de o femeie vie... e o piesă de lumea mare, cu deosebite tipuri de un intelectualism rafinat și o scenă de sinucidere la sffrșit. Desele indicații arată pe nuvelist, iar discuțiile abstracte, pe avocat și pe omul politic.”²

Nici în 1923, la publicarea ei, nici mai târziu, presa și critica literară n-a prins în vreo analiză mai adincă drama postumă a lui Delavrancea.

¹ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, București, Ed. Ancora, 1937, p. 330.

² N. Iorga, *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. II, Editura Ade-vărul, 1934, p. 172.

Fragment tipărit postum în *Iașul literar*, X, nr. 3, martie 1959, p. 69—77.

În ediția de față reproducem manuscrisul aflat în posesia fiicelor scriitorului.

Fragmentul a fost elaborat la Iași, după ieșirea lui Delavrancea din guvern, așa cum relatează Niculina Dona-Delavrancea, fiica scriitorului.

Manuscrisul este alcătuit dintr-o foaie de bloc, pe care și-a notat, așa cum i-au venit, ideile, numele personajelor, esențialul unor episoade și acte ale viitoarei drame. Pe verso, Delavrancea schițează în două variante, de proporții reduse, decorul în care urma să se desfășoare acțiunea, menționând două tablouri de Grigorescu, glastre cu flori, canapea, scaune etc.

Acestă primă pagină de note conține, în coloane, următoarele însemnări pe care le reproducem întocmai:

„Mihai, Șerban Mihail (Alun?), (Arțar?), (Argeș), (Bucur), Boian — Brateș Mihai, Șerban Calvin? *Brusture?* *Bură* (Cioltur?) *Birneață*, Șerban Mihail (Mihai) simbolizează *Ceață* — Celar, Neajlov, Pîntea, Culai, Cantea, (Furtună?) *Poleiu*“ (virgulele le-am introdus noi).

În partea dreaptă a paginei găsim, sus: „Act I / Logodna ruptă/ Minciuna sublimă/ Iubirea sălbatecă/ Primirea rece de unde pînă aci.../ Sunt însărcinată/ Act. II-lea/Cu cine? Cap. /Act II cînd îi mărturisește mă-sei/ Tabloul războiului/ *Tat*. N-aveți nimic/cap. Mai bine/ *Apariția lui tat-său*/ Aude de război/ De egoist/ De frică/ Îi spune de pămîntul/ De banii lui/ *Arată inelul!* Nu pot?/ Crede în neutralitate *usque ad finem*“¹, „ura sfîntă“.

¹ Pînă la sfîrșit (lat.).

Urmează numele personajelor dramei, asupra cărora Delavrancea s-a hotărît:

„*Petrovici Mihai*, 31 de ani, căpitan de stat-major

Mihai Pătrașcu, mare proprietar, 60 de ani

Panait

Șeiculescu

Argeșanu

Topoloveanu

Mineiu

Leoveanu

Bură, ordonanța

Iancu

Ștefan, sergent

Corbea, ordonanță

Poleiu

I soldat

II soldat

III soldat

IV soldat

V soldat

Un german-rus

Catarina

Drăgan, sergent voluntar bătrîn

Nastasia — Tasica, 55 ani

frați { *Maruca — Mihai — Maricuța* — 25 ani, brună, crescută la Paris

Niculina — blondă — de 17 ani — sora

Dinu — de 30 de ani sub. activat

Margarita — străluce, ciocăne, ocără, bombăne

Săbăreanu

Milicescu, sublocotenent

Lipoianu, căpitan

Anghelescu, locotenent

Sergeni Udrea

Cap. Udrea.“

Cîteva rînduri indică idei care ar fi trebuit dezvoltate în dramă:

„— Vom mîncea mîine.

— Azi flămînzi, mîine sătui.

— Frig.

— V-ați încălzi la vară. Frecați.

— Sete.

— Mînceați zăpadă.

Gîndiți? La ce/ Floarea/ Masca/ Scule să aibă/ Un singur gînd/
Diferite episoade/ Episoade — cămașe?/ Cînd te-a fătat mă-ta ce că-
mașe aveai?”

Firul dramei ar fi trebuit să pună în contrast cuplul Marica—
Udrea cu lumea profitorilor de război, a lașilor și a trădătorilor.

Mai departe, se notează din nou numele personajelor, dar în loc
de 5 soldați, scriitorul introduce șase vînători, alături de „Pătrașcu,
Nastasia-Tasica, Marica, Niculina, Dinu“.

În sfîrșit, scriitorul pare a se fi fixat asupra personajului princi-
pal, care ar fi trebuit să fie purtătorul propriilor sale concepții:

„Udrea, căpitan 30 — sau locotenent colonel.“ După el, urmează:
„Milicescu, locotenent, Argeșanu, căpitan, Mihai, s.-major, Iancu,
sergent, Culai, căprar, Birneață, Corbea, Drăgan, Poleiu, Dochia
(al cărui nume îl repetă de patru ori) și Victoria“.

Numeroase schițe marchează momentele de gîndire ale scriito-
rului, obișnuit să deseneze în timpul elaborării scrierilor sale.

Textul propriu-zis este scris cu creionul, pe două foi de bloc de
desen, în cîte două coloane.

A

- aba*, interj. — (inv.) exclamație care exprimă (în propoziții interogative) mirarea sau cu care se atrage atenția cuiva când i se vorbește.
- achingiu*, s.m. — ceambur, detașament (tătăresc) trimis să prade; corp de călăreți turci, singura trupă existentă înainte de înființarea ienicerilor și menținută apoi ca trupă neregulată de cercețași.
- adunătură*, s.f. — oaste alcătuită din oameni strinși în pripă, fără alegere; soldați mercenari.
- alișveriș*, s.n. — vnzare, negoț; ciștig, profit dintr-o afacere.
- alivant*, s.m. — parfum extras din levănțică.
- alivanta*, interj. — exclamație (glumeată) rostită când cade cineva; (adv. în expr.) *a da, a cădea, a veni ~*, a da sau a cădea peste cap; pleacă! șterge-o!
- aliiță*, s.f. — cusătură ornamentală cu flori și fluturi, pe umerii cămășilor și iilor țărănești.
- ama*, interj. — (dezaprobatoare și ironică, adresată interlocutorului) zău că... zău așa!
- amuleț*, s.f. — talisman; mic obiect căruia oamenii superstițioși îi atribuie puterea magică de a le purta noroc; amintire scumpă.
- aprod*, s.m. — fecior de boier care împlinea pe lângă domn slujba de paj și scutier.
- arabesc*, s.n. — ornament specific decorației arabe, pictat sau sculptat, constind din stilizări de frunze, flori, animale, împletite simetric.
- arbănaș*, s.m. — arnăut; mercenar albanez din garda domnească.
- arcaș*, s.m. — soldat înarmat cu arc și săgeți.
- armaș*, s.m. — comandantul trupei armate care păzea viața și averea domnului și a curtenilor lui.

- armator*, s.m. — proprietar de vase de transport fluvial sau maritim pentru exportul de cereale, lemn etc. care le închiriază.
- arzoii*, adj. — vioi, arzător, fierbinte, pofticios; cu temperament.
- auii*, vb. — a răsună prelung, a hăui.
- auit*, s.n. — sunet monoton și prelung, hăulit.
- avuz*, s.n. — fântină arteziană; bazin cu apă țîșnitoare într-o piață sau într-o grădină.

B

- bahnă*, s.f. — mlaștină, mocirlă.
- barabancă*, s.f. (pl. *barabance*, *barabunci*) — tobă.
- bariș*, s.n. — basma de pînză subțire; stofă de lînă foarte subțire și fină; bariz.
- bașca*, prep. și adv. — afară de... nepunînd la socoteală; separat, în chip deosebit, altfel.
- bate*, vb. — a frecventa des (un loc); a apropia firele de bătătură într-o țesătură, cu ajutorul spatei.
- bășiță*, s.f. — vezica urinară a bovinelor, uscată, întrebuințată la făcutul pungilor, burdufurilor etc.
- bătăiaș*, s.m. — gonaci, hăitaș.
- beglerbeg*, s.m. — guvernator al unei provincii turcești.
- berechet*, s.n. și adv. — abundență, belșug; noroc.
- beșliu*, s.m. — soldat de cavalerie, care făcea serviciul de curier domnesc sau de jandarm.
- bez*, adv. — (înv.) afară de, lăsînd la o parte.
- bibiluri*, s.n. pl. — cusătură în culori pe gulerul și mîneca unei cămăși bărbătești sau femeiești.
- bilă*, s.f. — sistem de notare, în trecut, în învățămîntul universitar; bilă albă = foarte bine; bilă roșie = bine; bilă neagră = insuficient.
- bina*, s.f. (pl. *binale*) — clădire în construcție sau în reparație.
- birbant*, adj. — neserios, ușuratic, afemeiat; *berbant*.
- biv*, *bivel*, adj. m. invar. — fost.
- bîz*, s.n. — ison, acompaniament.
- blastore*, s.m. — bucată de pînză pe care s-au întins anumite substanțe medicinale și care se aplică pe o rană sau peste un pansament pentru a feri rana de infecție, *plasture*.
- bleau*, s.n. — tinichea; lucru de proastă calitate.
- bobleț*, adj. — prost, bleg, nătărău.

- bogasier*, s.m. — (inv.) negustor care vindea diferite articole de manufactură, printre care și *bogasiu* — stofă sau pinză scumpă, colorată și lucioasă, importată din Orient.
- bolhan*, s.m. — bolovan, piatră mare, bucată mare de pământ întărit.
- bolid*, s.m. — meteorit care cade pe pământ; corp care se deplasează cu mare ușteală, ca un bolid.
- bolovăni*, vb. (refl.) — a se aduna repede, în neorînduială, a se îngrămădi; a se uita dușmănos.
- bortă*, s.f. — gaură, groapă, deschizătură.
- bragagerie*, s.f. — loc unde se prepară sau se vinde bragă.
- brandenburg*, s.n. — șnur din care se fac garnituri pe hainele ofițerești ori pe haine de interior.
- buluci*, vb. — a năvăli, a se îngrămădi.
- bundă*, s.f. — haină lungă și largă de postav sau din piele de oaie, împodobită uneori cu cusături din lînă sau cu garnituri din piele colorată; cojocel scurt; pieptar.
- butcă*, s.f. — trăsură închisă, caleașcă, cupeu.
- buture*, s.m. — butuc, buștean, buturugă.

C

- cacom*, s.m. — hermină; blana acestui animal.
- calpac*, s.n. — căciulă mare de piele neagră, tivită cu blană fină, pe care o purtau altădată domnii și boierii cei mari, iar mai târziu, și negustorii străini; culcuș; ascunzătoare boltită; *calpacă*.
- camelie*, s.f. — plantă ornamentală, cu frunze veșnic verzi, cu flori mari, albe sau roșii.
- candel*, s.m. sing. — zahăr cristalizat, în prisme transparente.
- canun*, s.n. — canon, pedeapsă, suferință, chin; ispășire a păcatelor prin mătănie, post, rugăciune.
- capete*, s.f. pl. — datoria inițială contractată printr-un împrumut, la care ulterior se adaugă dobânzile.
- capitel*, s.n. — partea superioară, ieșită în relief și de obicei ornamentală, a unei coloane.
- cat*, s.n. — etaj; încăperile situate pe același plan orizontal într-o clădire; în scrierea cirilică, șir de litere scrise deasupra rîndurilor.
- caraulă*, s.f. — pază, gardă, strajă.
- carte*, s.f. — scrisoare.
- ceacîr*, adj. — persoană care are un ochi de o culoare și altul de alta.

- ceapraz*, s.n. — panglică, șiret sau fir împletit, cu care se împodobesc hainele (militare).
- ceașnic*, s.m. — paharnic.
- ceauș*, s.m. — (la turci) curier, ștafetă; ușier la curtea domnească care mergea înaintea domnului purtând un baston cu clopoței de argint; aprod.
- ceruliu*, adj. — albastru ca cerul.
- chelar*, s.m. — administratorul cămărilor domnești sau boierești.
- chessaș*, s.m. — persoană care garantează cu averea sa pentru cineva sau ceva; postament pentru butoaie în pivniță.
- chilă*, s.f. — veche măsură de capacitate pentru cereale, corespunzând aproximativ cu 500 kg.
- chimir*, s.n. — brîu lat de piele, cu care se încing țărani, prevăzut cu buzunare; șerpar.
- cin*, s.n. — rang boieresc; poziție socială înaltă; tagmă.
- cînzec*, s.n. — unitate de măsură de capacitate pentru băuturi, echivalentă aproximativ cu 0,16 litri; sticlă cu gîtul lung, avînd această capacitate, în care se servește băutura.
- cioflingar*, s.m. — om de nimic, secătură, vagabond.
- ciozvirtă*, s.f. — sfert dintr-un animal tăiat.
- ciriviș*, s.n. — grăsime topită păstrată în bășici și întrebuințată în bucătărie; carne conservată în seu topit.
- civit*, adj. — albastru-închis; vînăt.
- circotă*, s.f. — neînțelegere, ceartă, încurcătură.
- cîrmire*, s.f. — întorsătură, cotitură, popas.
- cîrmuz*, s.n. — materie colorantă roșie, obținută din bobیțele plantei cu același nume.
- cîrpător*, s.n. — bucată de lemn dreptunghiulară sau rotundă, pe care se răstoarnă mămăliga ori se taie carnea; lopată de lemn cu care se bagă și se scoate pîinea din țest ori din cuptor.
- clină*, s.f. — pantă, coastă, povîrniș; înclinare temperamentală, preferință.
- clucer*, s.m. — boier însărcinat cu aprovizionarea curții domnești.
- coborîtor*, s.m. — urmaș, moștenitor.
- cocon*, s.m. — fiu de domn; tînăr.
- codeină*, s.f. — substanță farmaceutică, pe bază de morfină, întrebuințată la calmarea acceselor de tuse.
- colan*, s.n. — șirag de mărgel; salbă, colier; cingătoare împodobită, cordon.

- comis*, s.m. — boier de divan care avea în grijă grajdurile și herghelile domnești.
- conabiu*, adj. — roșu-închis, de culoarea vișinei coapte; vișiniu.
- corintiană*, adj. — (despre o coloană) creată după stilul arhitectonic grecesc din Corint, caracterizat prin capitelul împodobit cu sculpturi reprezentînd foi de acantă în volută.
- cosac*, s.m. — pește de apă dulce din familia crapului, lungăreț și turtit.
- cosor*, s.n. — cuțit scurt, întors la vîrf, întrebuințat la tăiatul viței-de-vie și la scos pălămida de pe ogor.
- coșcov*, adj. — scobit, găunos; (fig.) bătrîn și bolnav.
- coșcovă*, s.f. — clădire dărăpănată de vechime; loc gol, mai ales în malurile apelor, pe sub rădăcini, unde se ascund și unde trăiesc peștii și racii; nămol vegetal, formînd o insulă plutitoare, cu stuf și papură; cocioac; (fig.) femeie foarte bătrînă.
- cot*, s.m. — veche unitate de măsură, avînd 0,606—0,637 m.
- cristov*, s.m. sing. — Ziua Crucii, sărbătoare creștinească, la 27 septembrie.
- ctitor*, s.m. — întemeietor al unei biserici, al unei școli, fondator.
- cumpănă*, s.f. — chezășie, garanție.
- cusur*, s.n. — rest de bani, lipsă dintr-o sumă de bani.
- cută*, s.f. — îndoitură, încrețitură, ridicătură, deal.

D

- da*, loc. verb. — a trece cu suveica firul de bătătură pe deasupra sau pe dedesubtul firelor de urzeală.
- d-a cîndea*, *dacîndea*, *decîndea*, adv. — dincolo, de cealaltă parte, de aici încolo.
- dadă*, s.f. — termen de respect folosit de oamenii de la țară pentru a se adresa unei femei mai în vîrstă sau unei surori mai mari; țată.
- dalac*, s.n. — boală care se ivește mai adesea la cai, la boi și la oi, caracterizată prin inflamația splinei; numită și talan sau antrax; e molipsitoare și se poate lua și de oameni, la care produce o umflătură mare la ceafă, pe obraz, numită de popor „bubă rea“ sau „bubă neagră“.
- daraveră*, s.f. — pățanie, încurcătură, belea; afacere.
- dăhăula*, vb. — a slei de puteri, a obosi peste măsură.
- dăina*, vb. (refl.) — a se mișca încoace și încolo, a se legăna.
- dăsmetic*, adj. — nebun, zăpăcit.

- deveș*, adj. — (despre cai) cu părul roșu pătat cu alb.
- descinde*, vb. — a fi coborîtor dintr-un anume neam; a se da jos, a coborî, a poposi.
- dezgrădina*, vb. — a rupe, a smulge.
- diac*, s.m. — scriitor de cancelarie domnească; grămătic, copist, om cu știință de carte; (reg.) cîntăreț bisericesc.
- dikai*, adv. — folosit numai la comparativ de superioritate: mai bine, mai mult, mai ceva etc.
- disc*, s.n. — taler, tavă pe care se stringeau banii în biserică, la miruială.
- dres*, s.n. — fard, cosmetic.
- dropică*, s.f. — numele popular al bolii numite în medicină hidropizie, constînd în secreție seroasă acumulată în abdomen, torace etc.
- dudău*, s.n. — buruiană crescută în culturile de porumb, care înăbușă planta; cucută.

E

- eclesiasticul*, s.n. — slujitor al bisericii, preot.
- eghilet*, s.n. — șiret, șnur împletit, cu capetele îmbrăcate cu metal, folosit pentru împodobirea uniformelor militare.
- epitrahil*, s.n. — patrafir.
- epitrop*, s.m. — tutore, curator.
- epitropie*, s.f. — tutelă, îngrijire.
- estimp*, adv. — în acest an.

F

- favorit*, adj. — preferat, protejat.
- falcă*, s.f. — veche unitate de suprafață pentru pămînt.
- fătălău*, s.m. — bărbat cu aspect de femeie, hermafrodit.
- felon*, s.n. — veșmînt fără mîneci pe care preotul îl îmbracă peste celelalte veșminte cînd face slujba.
- fermenea*, s.f. — haină scurtă, brodată cu fir și căptușită cu blană, purtată altădată de boieri peste anterior.
- filisten*, *filistin*, adj. — fățarnic, arogant, mărginit.
- firfircă*, s.f. — monedă mică de argint; v. *băncuță*.
- fistichiu*, adj. — de culoarea fisticului, verde-gălbui; ciudat, curios, extravagant.
- fitanță*, s.f. — act scris prin care se face dovada primirii unei sume de bani sau a unor obiecte; chitanță.

fișcă, s.f. — bici, biciușcă.

foale, s.f. pl. — pîntece, stomac.

foncieră, s.f. — impozitul pentru pămînt în regimul trecut.

fotoă, s.f. — parte componentă a costumului național femeiesc, formată dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă de lînă care se petrece în jurul corpului, ținînd locul fustei, sau din două bucăți de stofă care se poartă una în față și alta în spate; șorț de negustor sau de meseriaș.

fotoalog, adj. — moliu, tăfălog, adormit.

friză, s.f. — suprafața cuprinsă între arhitravă și cornișa unei clădiri (în arhitectura clasică); fișie împodobită cu sculpturi sau picturi, în jurul unui vas, al unei săli, al unui monument.

fulard, s.n. — țesătură subțire de mătase.

furnicai, s.n. — totalitatea furnicilor dintr-un mușuroi; (fig.) mulțime (de oameni) care mișună.

G

găitan, s.n. — șiret (împletit sau răsucit) din mătase, lînă sau fir, folosit la împodobirea veșmintelor; *a merge găitan* — a merge bine.

găitănărie, s.f. — local în care se lucrează sau se vînd găitane.

găteală, s.f. — împodobire cu haine frumoase, cu podoabe; hainele de mireasă, în special voalul, cununa de lămîiță și beteala de pe cap.

geamie, s.f. — casă de rugăciune la musulmani.

gemliu, s.m. — ostaș turc din corpul de armată înființat de Gem-Sultan, fiul lui Mahomed I.

genune, s.f. — prăpastie, abis.

gîlcă, s.f. — umflătură; (fig.) loc unde firul este mai îngroșat.

gîndăci, vb. — a face mișcări inutile, spre a masca încurcătura în care te afli.

gîrlici, s.n. — partea înclinată de la intrarea unui bordei sau a unei pivnițe.

glas, *glasuri*, s.n. — sfetnic în divanul țării.

godan, s.m. — purcel de un an.

gologan, s.m. — monedă de mică valoare; ban, para.

grămătic, s.m. — slujbaș în cancelariile domnești și boierești, specialist în probleme de gramatică; autor de gramatică; profesor; meditator.

- griji*, vb. (refl.) — a se spovedi, împărtăși.
gurgui, s.n. — proeminență, vîrf.
gușter, s.m. sing. — specie de șopîrlă de culoare verde; numele popular al anghinei diferite; epitet injurios pentru oameni.

H

- hagialic*, s.n. — pelerinaj făcut într-unul din locurile socotite sfinte de biserica mahomedană sau creștină.
hagin, s.n. — creștin sau musulman care a fost în hagialic.
haituri, s.f. (pl.) — ceată de vînători, de gonaci și de ciini.
halca, s.f. — verigă; joc turcesc obișnuit odinioară și la români, constînd din aruncarea sulitei printr-o verigă sau inel.
harjă, s.f. — luptă, bătălie, încăierare.
hăitaș, s.m. — cel care stîrnește vînatul din ascunzătoare spre vînători; gonaș, bătăiaș.
hălăciugă, s.f. — desîș de nepătruns, tufiș.
hărtăni, vb. — a sfîșia, a zdrențui, a ferfeniți o haină.
hărțaș, s.m. — soldat care atacă pe dușman în scopul de a înlesni restului oștirii să ia prin surprindere vrăjmașul.
hînsar, s.m. — căpetenie a uneia dintre cele 13 căpităanii din care se componea armata în vechea Moldovă.
hotnog, s.m. — comandant peste o sută de soldați; sutaș.
hramă, s.f. — cramă, locul unde se țin butoaiele cu vin.
hrăpalnic, adj. — lacom.
hulubaș, s.m. — porumbel.
hursinică, s.f. — haină scurtă, brodată.

I

- iconostas*, s.n. — pupitru (în biserică) pe care se pune o icoană.
ieruncă, s.f. — pasăre cu pene ruginii, cu un cerc de pene roșii în jurul ochilor și cu un moț pe cap.
iezer, s.n. — lac adînc (de munte).
inexpugnabil, adv. — de neînving.
ipitropisit, adj. — tutelat.
ipotecă, s.f. — act prin care se garantează restituirea unei sume de bani, împrumutate, printr-un imobil în stăpînirea căruia, în caz de neplata datoriei, intră creditorul.
iruncă, s.f. — v. *ieruncă*.
izvod, s.n. — manuscris, text, document, model.

I

- încăi*, adv. — încaltea, măcar, cel puțin.
încăputa, vb. (refl.) — a se descurca, a-și face un rost.
încondurat, adj. — înfoiat, umflat.
încropi, vb. — a încălzi puțin un lichid; a înjgheba; a-și face un rost o stare materială.
îngreunată, adj. — gravidă.
întețit, adj. — ațîțat, asmuțit, instigat.
întocmi, vb. — a organiza, a aranja.
înturna, vb. (refl.) — a se întoarce, a se înapoia.
învăluit, adj. — încercuit, înconjurat, împresurat.
învăluitor, s.m. — asediator.
învolt, adj. — înfoiat, des, imbelșugat (despre păr).
înzili, vb. — a dărui cuiva viață lungă; a o duce de azi pe mâine.

J

- jerăgai*, s.n. — jar, cărbuni aprinși; senzație de arsură pe git și pe esofag.
jiv, s.n. — (la jocul de-a poarca) — gropiță în care jucătorii trebuie să bage „scroafa”; v. *poarcă*.
jitnicer, s.m. — dregător care avea în grijă magaziile cu grîne ale curții domnești.
jitnișă, s.f. — magazie de grîne; hambar.
jold, s.n. — soldă, leafă.
joșean, s.m. — locuitor din Țara-de-Jos, muntean.
jujău, s.n. — jug mic ce se pune la gîtul porcilor și al altor animale domestice spre a le împiedica să treacă prin garduri și să intre în locurile cultivate.
juvină, s.f. — animal sălbatic, fiară.

L

- lacră*, s.f. — ladă (mare și ornamentată); raclă.
laf, s.m. (pl. *lafuri*) — fleacuri, palavre, taifas.
lamur, adj. — curat, limpede; partea cea mai valoroasă a unei activități etc.
lastic, s.n. — stofă de lînă foarte durabilă, avînd o față lucioasă ca satenul.
lîsa potcoavele, loc. vb. — a muri.
lîstun, s.m. — pasăre mică, asemănătoare cu rîndunica.

- legat*, adj. — interzis (despre alimente, în post sau la boală).
- legătură*, s.f. — cravată.
- legumi*, vb. — a mânca sau a bea cu cumpătare; a degusta; a savura.
- lingurea*, s.f. — cavitatea de la partea inferioară a osului pieptului; furca sau coșul pieptului.
- lipan*, s.m. — pește de apă de munte, cu capul mic și cu corpul lung-găreț.
- litografie*, s.f. — sistem de multiplicare a textelor, desenelor, prin utilizarea de negative imprimate sau desenate pe o piatră specială, calcaroasă; desen sau tablou multiplicat prin acest procedeu.
- litră*, s.f. — măsură de capacitate de un sfert de litru; vas care are această capacitate.
- logofăt*, s.m. — în trecut, titlu de mare demnitar în ierarhia boierilor români din timpul orînduirii feudale; mai tîrziu, vătaf.
- lubricitate*, s.f. — senzualitate excesivă; desfrîu.
- lumînărică*, s.f. — plantă erbacee, cu frunze mari și flori galbene, dispuse într-un spic.
- lunatic*, adj. — somnambul; zăpăcit, zănatic.
- lungoave*, s.f. — tifos; boală îndelungată.

M

- majă*, s.f. — unitate de măsurat greutatea (100 kg sau 100 ocale); cîntar pentru greutatea mari; pachet de foi de tablă; căruță de transportat pește.
- majer*, s.m. — pescar.
- mancă*, s.f. — doică.
- matostat*, s.n. — varietate de cuarț dur, compact, colorat în galben, roșu etc. de diferiții oxizi metalici pe care-i conține; jasp.
- mertic*, s.n. — unitate de măsură veche pentru cereale, conținînd 1—2 ocale; tain, porție.
- meși*, s.m. pl. — cizmulițe din piele subțire, fără toc, purtate altădată peste ciorapi (sub încălțăminte); papuci de pîslă.
- meșteriță*, s.f. — vrăjitoare; femeie pricepută la tămăduirea bolilor.
- meterez*, s.n. — partea superioară a unui turn sau zid de apărare, de unde se trăgea asupra dușmanului; crenel; întăritură la stîlpii unui pod.
- miaș*, s.n. — conducătorul unui grup de o mie de soldați.
- minteni*, adv. — imediat.
- mironosiță*, s.f. — femeie cucernică, smerită; (ir.) femeie fățarnică.

- misivliu*, adj. — egiptean (din limba turcă); rasă de porumbei cu cioc mic.†
- mislete*, s.m. — numele literei *m* în alfabetul slavon.
- moșluzi*, vb. — a-și pierde averea, a da faliment.
- moliștă*, s.f. — (în ritualul bisericii creștine) rugăciune citită de preot pentru iertarea păcatelor.
- monomanie*, s.f. — stare patologică în timpul căreia bolnavul este obsedat de un singur gând; idee fixă.
- mortieră*, s.f. — tun de calibru relativ mare, cu țeavă scurtă și cu traectoria de curbură mare.
- moșmăi*, vb. — a lucra încet, fără spor, fără îndeminare.
- mucles*, interj. — (fam.) tăcere; sst!
- muselmiu* (corect: *miselim*) — ostaș (la turci) recrutat din țărănimea unor raiale libere, privilegiate.

N

- năimit*, s.m. și adj. — persoană tocmită, angajată cu plată pentru a efectua o muncă temporară; închiriat, arendat.
- nălbit*, adj. — de culoare albă.
- năsălie*, s.f. — targă, pat pe care se așază mortul pentru a fi transportat la biserică, cimitir.
- năutiu*, adj. — de culoarea năutului, gălbui.
- nebedernic*, s.m. — obiect de cult creștin, constând într-o țesătură de formă pătrată, brodată, pe care o poartă preoții în timpul slujbei, prinsă cu un șnur la brâu, în dreapta. Simbolizează învierea lui Isus.
- neostiat*, adj. — neobosit, nepotolit, neconținut.
- nincheza*, vb. — (despre cai) a necheza.

O

- oase-goale*, s.m. — oameni săraci.
- oblu*, adj. — drept; aproape vertical, abrupt.
- obroc*, s.n. — vas de formă cilindrică, larg la gură, din scoarță de tei, folosit la măsurarea, păstrarea sau transportul cerealelor; oboroc.
- ocină*, s.f. — bucată de pământ moștenită din generație în generație; moștenire, proprietate.
- ocniță*, s.f. — scobitură în peretele unei sobe de cărămidă ori în al unui cuptor țărănesc, în peretele vetrei, pentru uscatul surcelelor; firidă mică făcută ca element decorativ în partea exterioară a zidului unei clădiri, al unei biserici.

oghial, s.n. — plapumă.

ogival, adj. — în formă de ogivă (element arhitectural caracteristic stilului gotic rezultat din întretăierea a două arcuri de cerc care se întilnesc pe verticala ridicată la egală distanță de centrele lor).

ohavnic, adj. — veșnic, ereditar care nu se poate înstrăina.

olac, s.m. și s.n. — curier special (călare); sol, ștafetă, căruță de poștă; poștalion, diligentă.

olah, s.m. — român.

olăcer, s.m. — cel ce duce o solie; curier, trimis, ștafetă.

omenesc, adj. — liber, răzășesc (despre sate); care aparțineau oamenilor de rînd în trecut (în opoziție cu *boieresc*, *ciocoiesc*).

opust, s.n. — jgheab prin care se scurge apa dintr-un iaz; zăgaz, baraj, stăvilar.

orșav, s.n. — ciorbă țărănească din mere, pere, prune; chiselită.

ort, s.m. — monedă veche de argint de valoarea unei pătrimi dintr-un leu; se punea la degetul cel mic al mortului, ca să aibă cu ce plăti „vămile văzduhului”; cu aceeași monedă se plătea și slujba preotului.

oșele, s.m. pl. — pușcă, flintă, pistol; zale.

P

pađișah, s.m. — (în trecut, la turci) sultan; (astăzi) monarhul Afganistanului.

palatin, s.m. — mare demnitar în orînduirea feudală apuseană, guvernatorul unei provincii.

pan, s.m. — moșier, nobil polonez; boier; termen de politețe cu care se adresa cineva unui bărbat.

panoplie, s.f. — colecție de arme așezate ca ornament pe un perete.

para, s.f. — veche monedă de valoare mică, egală cu a sută parte dintr-un leu.

paraclis, s.n. — bisericuță în interiorul palatului domnesc; slujba făcută „în cinstea unui sfînt, cu deosebire în cinstea Fecioarei Maria.

pastramagiu, s.m. — cel ce vinde pastramă; derbedeu, om de nimic.

pălimar, s.n. — împrejmuire de scînduri la prispa unei case țărănești; parmaclîc; stîlp de pridvor sau de prispă, care susține streășina acoperișului; pridvor; cerdac; foișor.

păpușe, s.f. — mănunchi de frunze de tutun.

părpăli, vb. (refl.) — a se încălzi la un foc iute sau la soare.

- peiște*, s.f. — primejdie; pieire, prăpăd, pustiire.
- peliniță*, s.f. — plantă erbacee din familia pelinului.
- pensneu*, s.n. — (din fr. *pince-nez*) binoclu cu un arc prin care se fixează pe nas.
- percal*, s.n. — țesătură de bumbac, deasă și foarte subțire.
- pernicios*, adj — primejdios, periculos; vătămător.
- peruzea*, s.f. — piatră semiprețioasă de culoare albastră sau verzuie; turcoază.
- pestricior*, adj. — pestriț; cu numeroase pete de altă culoare; varietate de prune.
- peșcheș*, s.n. — daruri oferite turcilor; plocon.
- petrecanie*, s.f. — trecere.
- petrece*, vb (refl.) — a se vinde; a îmbătrâni; a conduce pe cineva.
- piciulingă*, s.f. — fată tânără, adolescentă; puștoaică.
- piește*, s.f. — v. *peiște*.
- piotă*, s.f. — infanterie, pedestrime.
- pirostrii*, s.f. pl. — cununile care se așază pe capul mirilor în timpul oficierii căsătoriei religioase.
- pirozea* — v. *peruzea*.
- pisar*, s.m. — secretar domnesc; grămătic; diac, copist.
- pivă*, s.f. — mașină primitivă folosită pentru împîslirea într-un mediu cald și umed a țesăturilor de lână, prin frecarea și presarea lor între doi cilindri rotitori și prin lovirea lor cu ciocane de lemn; dîrstă; vas de lemn sau de metal în care se pisează diverse substanțe solide.
- pîrcălab*, s.m. — dregător mai mare peste un ținut, cu atribuții de comandant al cetății și de judecător; primar.
- pîrloagă*, s.f. — loc bun de arătură, lăsat nelucrat.
- plavaz*, s.n. — creion.
- plăieș*, s.m. — locuitor de la graniță, însărcinat cu paza frontierei; grănicer, străjer; locuitor de la munte, muntean.
- plută*, s.f. — varietate de plop alb, care crește în apropiere de apă.
- poarcă*, s.f. — joc de copii în care unul dintre jucători (porcarul) se străduiește să introducă în groapa de la mijloc — jirul — o minge de lemn sau o bucată de lemn, simbolizînd „scroafa“, iar ceilalți caută să-l împiedice, cu ciomegele, avînd grijă să nu li se ocupe propria gropiță de către porcar.
- podidire*, s.f. — năvală (a tătarilor).
- poliandru*, s.n. — candelabru, lampă cu mai multe brațe.
- policră*, s.f. — supranume dat unei persoane, în legătură cu o trăsătură fizică sau morală caracteristică; poreclă; (înv.) nume de familie.

- pompeian*, adj. — roșu, de culoarea frescelor descoperite în ruinele orașului Pompei din Italia, acoperit de lava vulcanului Vezuviu în anul 79 e.n.
- ponivos*, adj. — care are un defect de vedere; miop; năting.
- pony*, s.m. — (corect: *poney*, engl.) cal de talie foarte mică, de rasă englezească, cu părul lung.
- portar*, s.m. — dregător în țările românești cu atribuții care au variat de la păzitor al porții domnești pînă la însoțitor al solilor străini, servind ca interpret, comandant al oștirii și păzitor al cetății.
- portărel*, s.m. — slujbaș domnesc subordonat portarului; executor judecătoresc al unei hotăriri.
- portic*, s.n. — galerie exterioară, acoperită, mărginită de colonade unite prin arcade, slujind ca loc de plimbare într-o piață sau grădină, în jurul unei clădiri mari.
- postelnic*, s.m. — boier de divan cu funcția de îngrijitor al camerei de dormit a domnului; titlu onorific dat mai tîrziu boierilor fără atribuții speciale.
- potcă*, s.f. — om caraghios ca înfățișare sau comportare; pocitanie.
- prapur*, s.n. — steag ostășesc, flamură.
- precipițiu*, s.n. — prăpastie, abis.
- preferanță*, s.f. — numele unui joc de cărți.
- presură*, s.f. — familie de păsărele cu ciocul tare și scurt, de culoare roșiatică, cu pene cafenii sau negre.
- prezumțios*, adj. — îngîmfat, încrezut, arrogant.
- pricomigdală*, s.f. — prăjitură uscată, avînd în compoziție migdale.
- prigorie*, s.f. — pasăre migratoare cu cioc lung și pene multicolore; se hrănește cu viespi și albine.
- pristav*, s.n. — supraveghetor, administrator; crainic, vestitor oficial.
- proclat*, adj. — blestemat, afurisit; ticălos; grozav, strașnic, cumplit.
- profir*, adj. — roșu-deschis, trandafiriu.
- prudalnic*, adj. — afurisit, îndrăcit, diavol.

R

- rachierie*, s.f. — fabrică sau depozit de rachiu; povarnă.
- răsări*, vb. — a tresări.
- răsărit*, adj. — înalt.
- răvășel*, s.n. — scrisorică.
- redîngotă*, s.f. — haină bărbătească lungă, încheiată cu două rînduri de nasturi.
- reveneală*, s.f. — umezeală, jilăveală.

- vizil*, s.n. — plasă pentru păr, fileu.
vîmlean, s.m. — locuitor al Romei, roman.
vîță, s.f. — numele literei *v* în alfabetul slavon.
roată, s.f. — companie de soldați.
robdișamburu, s.n. — (corect: *robe de chambre*, fr.) capod.
rodan, s.n. — unealtă casnică cu care se deapănă firele textile de pe scul pe țevi sau pe mosoare.
roșcodan, adj. — de culoare roșie; cu reflexe roșietice.
rotocoli, vb. — a înconjura, a împrejmui, a se roti.
rozmarin, s.n. — plantă aromatică, mereu verde, întrebuințată în medicină și în industria parfumurilor.
rudăveasă, s.f. — țigancă meșteră care lucrează din lemn linguri și fuse.

S

- saia*, s.f. — adăpost pentru vite, în special pentru oi.
safir, s.n. — piatră prețioasă transparentă, de culoare albastră; este o varietate de corindon.
sanchiu, adj. — posac, posomorît, ursuz, îndărătnic.
schipetar, s.m. — cel ce lucrează cu *schipuri* — vase mari de metal, alunecînd pe o distanță fixă și descărcîndu-se automat — folosite la transportul materialelor în mine și în fabrici.
sfanț, s.m. — veche monedă austriacă, de argint, în valoare de doi lei.
sibilă, s.f. — femeie căreia antichitatea greco-romană îi atribuia darul de a prezice viitorul; ghicitoare.
silfă, s.f. — în mitologia popoarelor celtice și germanice, personaj feminin care, împreună cu *silful*, constituia elementul aerului; persoană subțire, vaporosă.
simit, s.m. — covrig turtit, presărat cu semințe de in sau de susan.
sineală, s.f. — scrobeală albastră, albăstreală.
sinet, s.n. — document, adevărîță, chitanță, dovadă.
sinie, s.f. — tavă de aramă, mare și rotundă, în care se coc plăcinte și prăjituri sau pe care se servesc bucatele la masă.
sîpet, s.n. — cufăr de lemn înflorat, vopsit sau sculptat, cu capac, de obicei boltit și ferecat cu cercuri de fier, în care se păstrează haine și obiecte prețioase.
sloinni, vb. — a murmura abia inteligibil, a îngăima; a se ivi, a miji.
slovean, s.m. — cronicar care redactează în limba veche slavă întîmplările petrecute în timpul unei domnii.
smead, adj. — cu fața negricioasă și palidă; brun.

- sminti*, vb. — a greși; a deplasa, a dizloca, a clinti; a-și pierde rațiunea, a înnebuni; a prăpădi; a induce în eroare; a abate de la ceva, a împiedica o acțiune.
- smocking*, s.n. — haină bărbătească de gală — de obicei neagră, cu o croială specială și cu revere de mătase lucioasă.
- sobor*, s.n. — adunare, întrunire, sfat, consfătuire; catedrală.
- sofie*, s.f. — înțelepciune, filozofie.
- spată*, s.f. — armă de luptă cu o lamă lungă, dreaptă și lată, cu două tășuri; piesă la războiul țărănesc de țesut; speteaza scaunului.
- spătar*, s.m. — înalt demnitar la curțile domnești, care purta la festivități spata domnului; mai târziu șef al armatei și al poliției.
- stanție*, s.f. — magazie mică, prăvălioară.
- steag*, s.n. — unitate militară, avînd steag propriu.
- stolnic*, s.m. — boier care avea în grijă masa domnului, fiind șeful bucătarilor, al pescarilor și al grădinarilor domnești; persoană care conduce și servește pe meseni la o nuntă.
- stos*, s.n. — numele unui joc de cărți.
- stropoli*, vb. — a face treburi mărunte în gospodărie; a roboti.
- stuhăraie*, s.f. — loc unde crește mult stof.
- subaș*, s.m. — (altădată) agent de poliție la turci; primar de sat.
- sucman*, s.n. — haină lungă din aba sau postav gros; țundră, zeghe.
- sutaș*, s.m. — comandant peste o sută de soldați; hotnog.

Ș

- șart*, s.n. — rînduială; ordine, obicei.
- șerpar*, s.n. — cingătoare lată de piele, chimir.
- șiștar*, s.n. — vas de lemn sau de metal cu toartă, cu gura mai largă decît baza, folosit pentru muls laptele sau pentru scurs zerul din caș.
- șleau*, s.n. — drum natural bătătorit de care; firul unei ape curgătoare
- șoiman*, s.m. — om voinic și viteaz; cal iute.
- șui*, adj. — (despre ființe) subțire, zvelt, mlădios.

T

- taler*, s.n. — veche monedă austriacă.
- tarla*, s.f. — teren agricol cuprins între patru drumuri care se întretaie, făcînd parte din teritoriul unei comune; cultura de pe o astfel de porțiune; hotar.
- telegar*, s.m. — cal tînăr și puternic, folosit în special la trăsură.

- tescovină*, s.f. — resturile de la stoarcerea strugurilor sau a sfeclei de zahăr; băutură alcoolică obținută prin fermentarea resturilor rămase după stoarcerea mustului din struguri.
- ticlui*, vb. — a falsifica, a induce în eroare; a potrivi.
- tindeche*, s.f. — stinghie îngustă de lemn sau de fier, cu dinți la ambele capete, cu ajutorul căreia se ține întinsă pînza la război, cînd se țese, același rol la războaiele mecanice.
- tilv*, s.n. — fructul tigvei întrebuițat la scoaterea vinului din butoi; unealtă de forma unei pîinii cu o țeavă lungă și subțire, care se folosește în același scop.
- tocitoare*, s.f. — vas mare de lemn în care se pun fructele la fermentat pentru obținerea vinului, a țuicii etc.
- tocnire*, s.f. — organizare, rînduire.
- trîmbă*, s.f. — pînză strînsă în sul, val de pînză; șir neînterupt, rînd; lanț.
- tutelă*, s.f. — instituție legală de ocrotire a minorilor; tendința de a exercita asupra cuiva autoritate, fără a avea vreun drept; epi-tropie.

Ț

- țaglă*, adv. — (în expresia: *a rămîne cu ochii țaglă*) fix, pironit.
- țarcătoare*, s.f. — loc îngrădit unde se adăpostesc sau se închid oile vitele etc.; ocol; închisoare.
- țînșar*, s.m. — insectă dipteră; nume dat populației aromâne din Macedonia.

U

- ulului*, vb. — a cînta monoton, fără cuvinte, pentru a adormi un copil.

V

- vardie*, s.f. — gardă.
- văpaiță*, s.f. — lampă mică, primitivă, în care se ardea seu sau untură, rapiță sau gaz; opaiț.
- vătăman*, s.m. — conducătorul unui sat domnesc, ajutor al vornicului, însărcinat cu strîngerea dărilor.
- veleat*, s.n. — durată de timp: an, timp fixat de mai înainte, soroc; durată a vieții, momentul morții.
- velit*, adj. — (despre boieri) de rangul întii, mare. În Țara Românească erau 19 boieri veliți: banul, vornicul, logofătul, spătarul, vistierul, clucerul, postelnicul, paharnicul, stolnicul, comisul,

aga, serdarul, medelnicerul, slujerul, pitarul, vornicul de Tirgo-
viște, armașul, șătrarul și clucerul de arie.

verzișor, s.m. — ostaș (cu uniformă de culoare verde) din arma cava-
leriei.

vinaț, s.n. — varietate de vinuri, fel.

vițioane, s. pl. — șuvițe de păr.

voloc, s.n. — plasă de pescuit în apele mari, avînd la cele două capete
cîte un băț gros cu ajutorul căruia se întinde plasa.

vinic, s.n. — soldat, ostaș.

Z

zapis, s.n. — dovadă scrisă; chitanță; document.

zavistii, vb. — a invidia, a face întrigi.

zărvăi, vb. — a face zarvă, gălăgie, zgomot; a vorbi mai mulți deodată.

zbughea, interj. pred. — cuvînt care indică o săritură peste un obstacol
sau fuga bruscă și neașteptată dintr-un loc.

zdelcă, s.f. — contract, act de vînzare, chitanță.

zlot, s.m. — unitate monetară în R.P. Polonia; monedă de aur care a
circulat în secolul XV—XVII în Europa centrală și răsăriteană;
monedă de argint la începutul secolului al XIX-lea, nume dat
în trecut florinului austriac.

zorbală, s.f. — revoltă, răscoală.

zurui, vb. — a mormăi, a produce un zgomot caracteristic prin lovire,
ciocnire sau rostogolire.

TABLA ILUSTRĂȚIILOR

Prima pagină din manuscrisul piesei <i>Irinel</i> ..	64—65
Agepsina Macri și Iancu Brezeanu în rolurile Irinel și Tase Mieluș din piesa <i>Irinel</i>	64—65
Afișul primei reprezentații a piesei <i>Hagi- Tudose</i> din 1912	96—97
Prima pagină din manuscrisul piesei <i>Hagi- Tudose</i>	96—97
Pagina 64 din manuscrisul piesei <i>Hagi-Tudose</i> , redactată la Karlsbad	128—129
Pagină din prima variantă a manuscrisului piesei <i>Hagi-Tudose</i>	128—129
Facsimil de pe prima variantă a manuscrisu- lui piesei <i>Hagi-Tudose</i>	160—161
Agepsina Macri în rolul Leanei din <i>Hagi- Tudose</i>	160—161
Actorul N. Bălțățeanu în rolul lui <i>Hagi-Tudose</i>	192—193
Primele două pagini din manuscrisul piesei <i>A doua conștiință</i>	192—193
Pagină din manuscrisul piesei neterminate <i>Războiul</i>	224—225
B. Delavrancea cu Al. Vlahuță și cu fiica sa Cella, lângă biserica brîncovenească din Bordești	224—225
Delavrancea cu Vlahuță, în curtea casei de la Dragosloveni, în 1911	288—289
B. Delavrancea cu Al. Vlahuță și Ionescu Bizeț, pe vapor, în 1911.....	288—289

C U P R I N S

Irinel.....	9
Hagi-Tudose.....	87
A doua conștiință.....	205

Addenda

Războiul	283
----------------	-----

NOTE ȘI VARIANTE

Irinel.....	295
Hagi-Tudose.....	306
A doua conștiință	330
Războiul	335
<i>Glosar</i>	339
<i>Tabla ilustrațiilor</i>	357

Redactor responsabil : ELISABETA BRÎNCUȘ
Tehnoredactor : MINA CANTEMIR

*Dat la cules 09.08.1966. Bun de tipar 07.03.1967.
Apărut 1967. Tiraaj 15.180 ex. 1/1 legate. Hirtie
scris I B de 65 g/m². Format 540×340/16.
Coli ed. 17,58. Coli tipar 22,5. Planșe tipo 7.
A. nr. 7448/1966. C.Z. pentru bibliotecile mari
8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R-0.*

Tiparul executat sub comanda nr. 60.505 la
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”, Piața
Științei nr. 1, București — Republica Socialistă
România

